Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

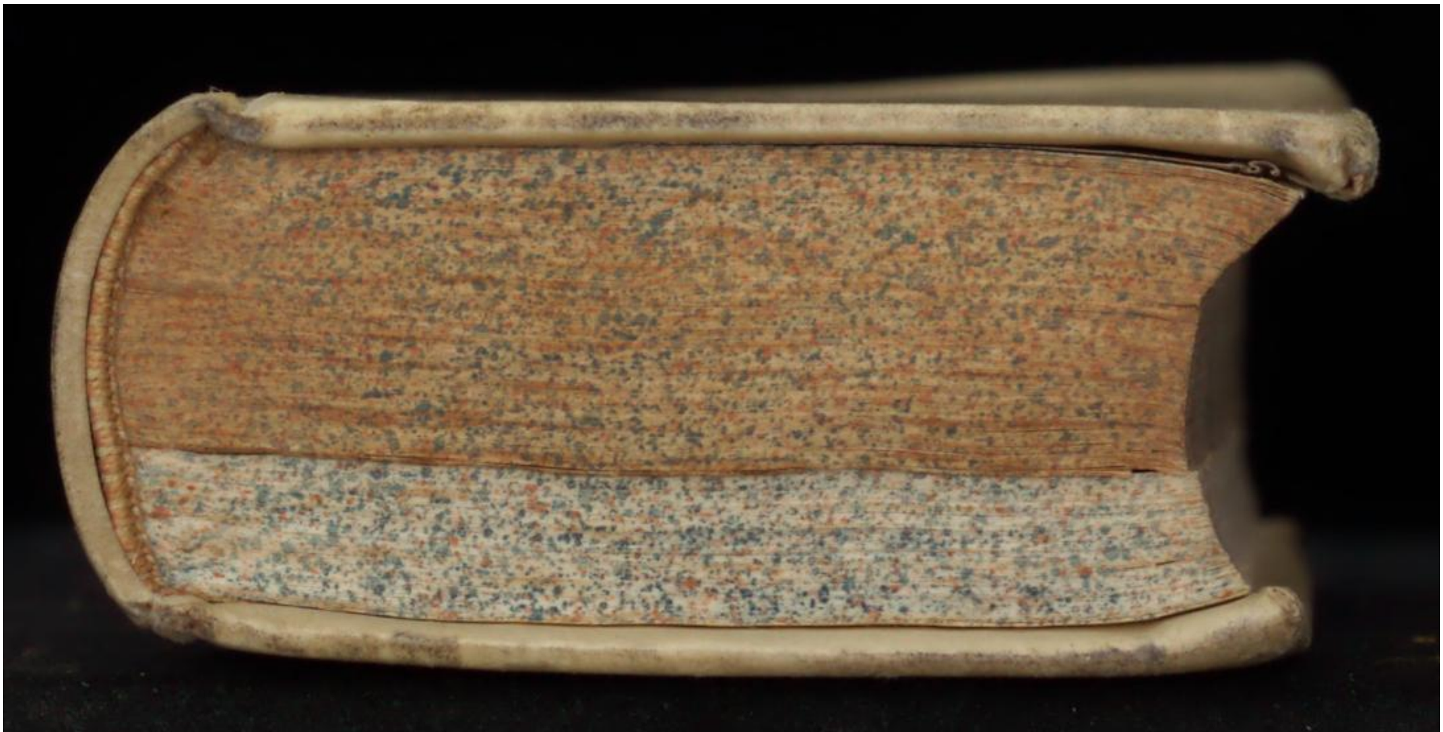

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

VI C 248

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

184 N28

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

KW 184 N28

GASPARIS SCIOPPII
Comitis claræ vallæ

INFAMIA FAMIANI,

cui adjunctum eſt
Ejuſdem SCIOPPII
De Styli Hiſtorici Virtutibus
ac Vitiis Judicium,
Ejusdemque
De Natura Hiſtoriæ
& Hiſtorici Officio Diatriba,
Edita
Cum indice copioſiſſimo in Infamiam,
cura & induſtria
JOHANNIS FABRI
Eloq. Prof. P.

AMSTELODAMI,
Apud *Ægidium Janſonium Valkenier*,
M DC LXIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Perilluſtris ac Generoſiſs:

Heros,

DN. GEORGI ROSENKRANTZI,

Kieldgardi domine, Reg. & Eq. Academiæ hujus Soranæ Præſes magnifice,

Fautor Venerande.

OPtimo conſilio ſapientes Ægyptii ſcriptores, quod omnia inventa putarent eſſe a Mercurio, libros ſuos eidem Mercurio inſcripſerunt, ut eidem grato animo redderent, qui dediſſe exiſtimabatur. Nec aliud ſibi nomen præſcribere hic liber debuit, quam Tuum, Magnifice Præſes, ut ita recto itinere ad Te tenderet hoc,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

quod Tuum erat. Quiqui enim Tuum dicam, quod diu ſepultum Tuo beneficio productum eſt? Certe quam primum hi Scioppii labores inter alia Tua Manuſcripta ſe Tibi offerrent, ſtatim fama Viri, in humanioribus literis optime verſati, motus, ex more Tuo & amore erga literas in publicum conſulere æquum duxiſti, eosque averſatus, qui noctuis ſimiles, cum ſolem ferre non poſſunt, tenebras perpetuas eſſe malunt, aliorumque ſcripta, quantum in ſe eſt, ſupprimunt, a me exegiſti, ut mea cura ac induſtria hic ederentur, quæ publicæ luci a Te deſtinata, tenebras diutius non ferrent. Prodeunt ergo, Generoſe Heros, ſi non ſatis ſemper emendati, Tu non ſolum pro hu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

humanitate Tua dabis veniam, ſed etiam Tua auctoritate apud alios eandem impetrabis: quippe quod ſcias, exemplum, quo uſus ſum, ab inerudita & minus nitida manu profectum eſſe. Cœterum, Magnifice præſes, gratias Tibi agit ipſe Schioppius, quod famam ejus vindicare ac aſſerere e longinquo fueris dignatus. Gratias Tibi agit Academia Sorana, quod eam illuſtrare volueris. Gratias Tibi agunt alii, quod eorum ſpes, tantum non impudentes, fato, aut invidia nimis diu anxias & ſuſpenſas tam facilis ſuperaris. Gratias Tibi agunt, huncque affectum & amorem Tuum erga publicum, publico amore, & affectu, publicaque admiratione ſuſci-

piunt. Vale bene cum Tuis, Inclyte Heros, in commodum Academiæ ac literarum diu felix vive, & perge bene cupere devoto

Illuſtris Nominis Tui

Dabam e Muſæo meo 7. April. An. M DC LVIII.

Cultori

JOHANNI FABRO,
in Reg. & Eq. Sor.
Ac. Eloq. P. Reg.

Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

VNum eſt, Humaniſſ. ac benigne Lector, quod circa editionem hanc Te alloquar, ne me tam facilem, quam invitum etiam putes nomen meum alienis laboribus adſcribere. Mallem certe alius, ingenue fateor, hæc Scioppii judicia orbi expoſuiſſet, qui vel genium ejus magis haberet cognitum, vel nitidiore ac puriore inſtructus erat exemplo, vel qui hanc ſibi operam vendicare majore jure poterat, quo etiam invito forte hæc clauſtra fregerunt. Omnino hunc laborem cum livore ac judicandi quadam libidine conjunctum ſnbterfugere animus erat; niſi perilluſtris & Magnifici Herois DN. GEORGII ROSENKRANTZII *voluntati (quæ*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

inſtar legis iſtos difficultatum inſultus ita expugnavit, ut meipſum videar deſeruiſſe.) vel hac in parte reluctari fuiſſet religio: maxime cum & hæ paginæ multa ad Latinæ orationis elegantiam, & candorem, multa (licet & illa ſiniſtram forte experientur cenſuram) ad hiſtoriam illuſtrandam oppido neceſſaria & utilia ſuppeditent. Celebris eruditiſſimi & diligentiſſimi, dum viveret, Scioppii, Comitis Clarævallenſis fama nemini ignota eſſe poteſt. Verſantur in omnium ore varii ejus editi libri, plures avaris aliorum judiciis adhuc deſiderantur, quos liberali manu promere poſſet Conſultiſſimus ac Clariſſ. Scioppii hæres, Dn. D. Perucci, Amicus honorandus, niſi eos incredili quadam patientia tamdiu detineret, multique

maxi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

maximam ex iis invideret voluptatem, quam multiplex illa & varia Scioppii doctrina afferre poterat. Ut autem de ingenio & reliqua eruditionis parte nil dicam, ſolus videbatur exhaurire voluiſſe Latinæ linguæ elegantiam & decus, qui & irruentem ejus dictionis barbariem propellere tanto ſtudio allaborabat, ut aſperioribus jocis, horridis facetiis & quaſi Cynica quadam detrahendi omnes licentia cenſoris immane quantum rigidi & auſteri nomen apud multos adhuc hodie obtineat, quibus bilem movet, quod alieni nominis obtrectatione famam quaſi aucupans non ſatis benigne cum Thuano & aliis, qui optime de literis ac hiſtoria meriti ſunt, agat. Quam tamen & ipſe (in hac de officio hiſtorici diatribe) abeſſe ab iis pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

terviam vult , qui virtuti ſacramentum dixerit , ac humanitati, ejuſque ſtudiis cupiunt litare. Neque igitur ſe extra omnẽ judiciorũ aleam ita ponit, ut quicquid dixit, id continuo Delphis reſponſum credere alii debeant; quin Minerval ei promittit, qui eandem ſibi operam, quam is aliis , navaverit. Hæc eo ſpectant , Candide lector , ut ſcias me nec Thuani, nec Schaligeri, nec aliorum , neque etiam Scioppii defenſionem heic in me ſuſcipere, quo rectius de me, & de hoc libro tenebris eruto , lucemque aſpicere juſſo ſentire queas. Si enim elegantior & magis emendatus ex tuo prodire Muſæo potuiſſet , non miror, tam quod exemplar, quo uſus ſum, adeo fuerit inelegans , & in mentem ſæpe auctoris iniquum, ut nonnulla hinc hæſiſſe vulnera

non

non diſſitear, quibus mederi vel non potui: nam luctari in tenebris nec fortiſſimos athletas juvat; vel ideo nolui, ne vis forte fieret ipſis Scioppii vocibus, quarum ipſe valde fuit religioſus: quam quod & publica me impedierint negotia, ut eandem non ſemper potuerim adhibere diligentiam. Siautem in binis iſtis Infamiæ Famiani adjectis diſcurſibus rariores irrepſerunt maculæ, partem ejus beneficii debes Conſultiſſimo Dn. Petro Scavenio, J.U.D. Profeſſori, Amico noſtro veteri, qui ſua manu eoſdem tractatus elegantius ſcriptos facilis communicavit. Labore iſto circa Indicem Infamiæ Famiani adjectum potuiſſem ſuperſedere, niſi Tuo commodo intentus, iſta Te liberare moleſtia cogitaßem. Quæ cum Tibi non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

poterunt omnino diſplicere, amice lector, ſpero Te non iniquiorem nobis futurum, quam eſſe in conviviis ſuſtinemus. Quamvis enim ibi (Plinii verba ſunt) a pleriſque cibis ſinguli temperemus; totam tamen cœnam laudare ſolemus, nec ea, quæ ſtomachus noſter recuſat adire, adimunt gratiam illis, quibus capitur. Vale benigne Lector, & æquum Te præbe, ne vel in Tuam modeſtiam, vel in hominem occupatum injurius eſſe videaris.

Errores typographicos emendabit benevolus ipſe lector.

GASPA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

GASPARIS SCIOPPII

INFAMIA FAMIANI,

Hoc eſt

Animadverſiones Philologicæ in Famiani Stradæ Decadem Primam de bello Belgico.

MArs in acie ac ſub illa campi Domina.] Fortunam Famianus ſignificat, cui militarium eventuum tribuit arbitrium; quia ſcilicet à Tullio Dominam rerum dictam ſciebat. Eſt autem novitium dicere Campum: quo vocabulo navales pugnas, urbium obſidiones, multaque alia militaria, nequaquam ſignificari ſatis conſtat. Ubi autem Cicero, Fortem Campi Dominam dicit, de Campo Martio, & Comitiis loquitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Admirationi Venerationique immixtus ſtimulos tibi ſubdi experturus es.] Novitatem habet, immiſceri rebus illis, quæ quodammodo animum afficiunt.

Bellicas laudes è multis retro ætatibus collegit ac miſcuit avus tuus. Similiter lib. 1. pag. 5. *Quem ſequerer ex omni retro antiquitate, vix habui.*] Retro hac ſignificatione, pro, anteactis ætatibus, aureâ & argenteâ ætate uſurpatum nusquam invenitur. Quid autem ſibi vult, miſcere bellicas laudes?

Adornando indeſinenter operi moram traxi.] Defendet Famianus vocabulum civitate Romanâ donatum ab Urbano VIII. Pontifice non minus in literis, quam Romæ, regnante. Is enim eo uſus eſt in Hymno cui principium eſt: Te Deum laudamus, quem ille Jambicis verſibus reddidit. Sed etiam tantò ante Gregorius Magnus eo uſus invenitur l. 4. Epiſt. 40. Verum neſcis Famiane: Pontifex civitatem dare poteſt hominibus, non verbis. Itaque quamquam idem Papa Gregorius indignum vehementer exiſtimat, Verba cœleſtis oraculi reſtringe ſub regulis Donati, Diſtinct. 38. c. 13. ſibique hoc ſumpſerit, ut lib. 8. epiſt. 40. extrinſecam ſubjectorum utili-

utilitatem diceret, quia tamen Chriſtus, ne Grammaticorum quidem leges venit ſolvere, nec unumquemque in arte ſua ſapientem eſſe, & ſtultis ſive ignorantibus dominari negat. Proverb. 11. 19. & 17, 2. Eccl. 38, 35. Grammaticus Papam diſcere à ſe jubet, Extrinſecus eſſe adverbium, à Secus; ut ſit, quod vulgo dicunt, ab extra; ſicut, Intrinſecus, ab intra, vel, intus; & utrinqueſecus, ab utraque parte; Undiqueſecus, omni ex parte: Sicut & pag. 287. *Archangeli opem indeſinenter implorans*] Quo autore, mora trahi dicatur, neſcio: ſed, Indeſinenter, minime Latinum eſſe ſcio: etſi ſemitarii, ac de trivio literatores, ejus ſibi fundum & auctorem faciant mendoſum Varronis locum. Latinum eſt, continenter, aſſiduè, perpetuò, labore nullam temporis partem intermiſſo, uno laboris tenore, perpetuato labore, ſine intermiſſione, vel reſpiratione, aut intervallo, nulla laboris intercapedine, aut pauſa. Sed fortaſſe defendet Famianus vocabulum civitate &c. ut ſupra.

P*eculiarium rerum expoſitio futura eſt jucundior legentibus*. Quid autem ſunt res peculiares, ſi non addas, cujus illæ fuerint?

Pe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Peculiaris enim ſignificationem habet proprietatis qſ: de peculio alicujus, in quo nemo alius quicquam juris habet. Quintiliani ſententia eſt: Paululum impendamus huic quoque quæſtioni peculiaris operæ. Cui ſimile hoc Tullii: Reliqua quę conteximus, aliud quoddam ſeparatum volumen expectant. Rectius dixiſſet, res Singulares, quarum partes ſingulatim & diſtinctè enarrantur, quomodo Cicero, mentes ſingulares dixit, pro, ſingulorum.

Jugurthini belli proœmium longè gratuitoque productum.] Gratis & gratuito fieri dicitur, cujus facti nullum eſt pretium, aut merces. Vulgo minus Latine uſurpatur, pro, ſinę idonea cauſa.

Exercitam habeat in hac Belgica Schola militiam, quam in omnes partes expediat.] Nove dicitur Militia, pro, militum copia: ſicut & pag. 298. Bellum geri adverſus militiam ſuam.

Quorum arma hebeſcere ocio, quàm tractatione ſplendeſcere ſatius foret.] Hebeſcere, & ſplendeſcere, imperitè inter ſe opponuntur: cum haud repugnet, ſive, ut Jeſuitice loquar, non implicet, hebetata & obtuſa ſplendere, ſimiliterque ſplendentia hebeſcere. Arma etiam magis trac-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

tata, quam feriata, obtunduntur, nec raro nitorem ex uſu quotidiano amittunt, ſordesq; colligunt. Permirum porrò videtur, quod primum ſententiæ tam myſticæ ac ſuperciliosæ verbum majuſculis literis expreſſum non apparet! ſcires operas typographicas oſcitaſſe, aut alias res egiſſe.

Iras ab hac cote (religionum diſſidio) *pugnacius armamus, odiaque exinde animoſius exercemus.*] A cote iræ acuuntur, non armantur, neque continuo pugnax eſt, qui armatur, etſi animoſe id fiat. Rectius multo fuerat, animoſius armamus; & pugnacius exercemus. Exinde ſignificat ab eo tempore, aut loco; Stradæ verò ab ea cauſa, quod eſt Neotericum: cui non multum abſimile eſt, Exinceps, in quo delicias facit Jacobus Tirimus Ieſuita, commentario in S. Biblia etſi Patroclianis Pellis multò fuerat dignius.

Nusquam diuturnioribus cladibus invicem plus ſangvinis datum hauſtumque. Neſcio quo auctore, ſatis locuplete, vel haurire ſangvinem, dicatur. In Senecæ quidem Thyceſte lego: Quis vos exagitat furor, alternum dare ſangvinem? Simul tamen ipſi credo Senecæ, jam tum ætate ipſius,

Romæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Romę deſiſſe homines Latine loqui; ex quo ſcilicet Breviarium dicere cæperunt (Epiſt. 39.) quæ haud ſcio an Maffejo cauſa fuerit, ut ſibi Breviarium curaret Græce convertendum, ne quotidiana Latini Lectione puritatem ſermonis infuſcaret, nihilque fraterna Monachorum ſtribligine dictio ipſius intereſſet.

Veritatem hiſtoriæ res magis infringit quam Scriptoris affectus.] Affectus pro cupiditate, gratia, ſtudio, odio, aut quovis vitioſo animi motu, ſeu perturbatione, à Cicerone, aliiſque ætatis aureæ ſcriptoribus nequaquam uſurpatur. Cic. 4. Tuſc. Affectum animi dicit affectionem, modum, ſtatum, habitum, ſeu, conſtitutionem ſignificans: quo exemplo Celſus corporis affectus dicit, quibus corpus ſic, vel aliter, afficitur, Pæfat. lib. 1. Color mutatur metu, dolore, inedia, cruditate, laſſitudine & mille aliis affectibus. Afficere enim eſt, ſic vel aliter, affectum reddere, ut quid ita ſe habeat. Livius lib. 33. Oratione ſua ita affecerat animos, ut omnia quæ in eos decreta erant, tollerent. Cic. Varie ſum affectus tuis literis; quod eſt, varie me leteræ tuę affecerunt: quomodo

do idem alibi loquitur; cujus quoque eſt: Non affici à gratia, à voluptate. Poſteriores, Affectus voce uſi ſunt, ad ſignificandum motum animi vitioſum, præter rationem, ſive boni, ſive mali alicujus ſpecie commotum, Gallio apud Senecam lib. 1. Controverſ. 1. Quid ſi me flere vetes, quum vidi hominem calamitoſum? quid ſi vetes propter aliquod honeſtum factum periclitanti favere? Affectus noſtri in noſtra poteſtate non ſunt. Et Portius Latro ibidem: non feci ratione, affectu victus ſum. Curt. lib. 7. Ad omnes affectus impetu rapimur, vituperamus, laudamus, miſeremur, iraſcimur.

Fidei rerum ab eo pertimeſcendum eſt, qui partibus implicitus ægre odium & amorem exuit.] Non tam fidei rerum, quàm ſibi, quisquis a tali metuit, qui ſit partibus infeſtus & aliquid de alterutra parte judicet, quomodo Tullius eum deſcribit, quem vulgo Partialem, vel Appaſſionatum dicunt; cui apud Livium lib. 40. opponitur Medius, nec in alterius favorem inclinatus, apud Valerium Max. lib. 9. c. 2. quieti animi civis: qualem Ovidius Metam. 5. Memorat, Expertem fruſtra belli, & neutra arma ſecutum

tum. De utroque genere ſunt iſta quoque Ciceronis: Teſtes, qui aut ſine ullo ſtudio dicunt, aut cum diſſimulatione aliqua cupiditatis, ſine amore & ſine cupiditate, & rurſus ſine odio, & ſine invidia judicare: Teſtes cupidos moderatis, mercenarios gratuitis, impios religioſis anteferre non debetis. Ne quod minus moderatè poſitum, ne quod ab aliqua cupiditate prolapſum verbum videatur. Quid ſictum quod pretio corruptum, quid ſpe aut metu depravatum, quid à cupiditate aliqua aut inimicitiis profectum viderem.

Arcanorum cognitio ſperari non poterat à ſepoſitæ vitæ inſtituto.] Quum, vitam ponere, ſit morte occumbere; non video, quomodo vita ſepoſita dicatur, quæ poſtea non ſit: Minus tamen rationis habet Jeſuitarum vitam prædicare ſepoſitam, ac procul à civium commercio remotam, cum eam, præ omnibus religioſis, actuoſam ac negotioſam eſſe, adeoque ingenia ſecularibus negotiis idonea pôſtulare glorientur. Ita quippe ex Svarezzii ſui ſententia diligentes Jeſuitæ ſcribunt in Juſta Defenſione pag. 203. Societas ad eum finem inſtituta eſt, ut TOTAM ſe proximorum ſpiritua-

li

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

li ſaluti impendat. Et Pater Mariani in libello de Societatis Regimine cap. 5. Novitii Societatis educantur, ut inter homines militares, hæreticos, & gentiles vivant, perque fora, diverſoria, & hoſpitalia volitent. P. Jacobus Keller in cavea Turturis cap. 12. Provincialis Societatis, eos, qui in Societatem admitti volunt, diſcutiat, & primo ſi ſint apti. Prudentium virorum ſenſus eſt, qui ſecularibus negotiis apti non ſunt, neque Religioni, vel Societati, multum conferre poſſe. Hinc porro contagioſiſſimus ſecularitatis & Aulicifmi morbus Societatem invaſit, velut ipſe Societatis Patriarcha Claudius Aquaviva in libro ſuo teſtarur, quem Induſtrias de curandis Societatis morbis inſcripſit & Romæ edidit, cujus pag. 97. c. 5. verba ſunt: Secularitas & Aulicifmus, inſinuans ſe in familiaritates & gratiam externorum, morbus eſt in Societate periculoſus, & iſtis, què eam patiuntur, & Nobis (ſuperioribus Societatis) fere neſcientibus paulatim ſubintrat, ſpecie quidem & fallaci prætextu lucrifaciendi Principes, Prælatos, Magnates, conciliandi ad Divinum obſequium, hujuſmodi homines ſocietati, juvandi proximos

mos &c. Sed REVERA queȩrimus interdum nos ipſos, & paulatim ad ſecularia deflectimus; id eſt, ſæculi amorem, & ſecularium rerum curam, caritati Dei ac Proximorum ſaluti anteponimus. En tibi Sepoſitam Jeſuitarum vitam! quam idem Aquaviva in ſua inſtructione pro ſuperioribus ſocietatis, eodem anno, Romæ typis vulgata cap. 2. pag. 11. ſic deſcribit: Eſt & alia malorum radix longe periculoſiſſima, eoque periculoſior, quo minus vulgo noxia cenſeri ſolet (id eſt, à plerisque Jeſuitarum pro peccato non habetur) rerum ſcilicet externarum occupatio (πολυπραγμοσύνη) in quam ſuperiores UT PLURIMUM ac variis nominibus SUPRA MODUM effundi ſolent. Sunt enim qui naturæ quadam propenſione ad diſtractiones proni non ſolum oblatas occaſiones cupide arripiunt, ut operam ſuam (in ſecularibus & aulicis negotiis) impendant, ſed eas ipſimet ultrò quæſrunt, & naſci quodammodo ac ſua creſcere faciunt, Alii per ſpeciem proximos lucrifaciendi multis ſeſe viſitationibus implicant; iisque non modò non neceſſariis, ſed parùm etiam utilibus; atque in his ita verſantur, ut à ſecula-

rium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

rium moribus abſcedant, minimumque inter ipſos & Aulicos inter ſit. Qui plura hujus argumenti noſſe expedit, Fortunii Galindi diſputationem de cauſis publici erga Jesvitas odii, conſulat licebit, quę libello Arcanorum ſocietatis inſerta eſt, cujus pag. 52. hæc Johannis Sarisbarienſis verba, quingentis abhinc annis ſcripta in Jesvitas conferantur: Rumuſculos inquirunt, tumultibus gaudent, diſſidentium ſecreta explorant & eadem nunc ad amicos perferunt, nunc ad hoſtes: utrisque grati. (Hiſpanis non magis quam Gallis) utrisque perfidi: magis tamen ad iſta videntur idonei (ad ſecreta horum illis enuncianda) qui ab imagine Religionis minus habentur ſuſpecti. Quid in Pallatio, quid in foro, quid in agris expediat, ſolcreduntur noſſe, quia univerſa hæc præ cæteris videntur curare, qui iſtis jugiter immiſcentur. Eos qui venia indigent ſuis aggregant SOCIETATIBUS, Confeſſiones excipiunt, ligare præſumunt & ſolvere. Potentiores tamen & ditiores fænore vel mercede recepta facilius exonerant, & peccatis alienis humeros ſupponentes jubent abire in tunicas & veſtes & pullas quicquid

illi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

illi ſe commiſiſſe deplorant. Conſentiunt ergo moribus iniquis & popularem provocantes affectionem aſſentationibus obturant aures hominum, ne increpationes audiant Prælatorum. Si eis obloqueris, Religionis inimicus & veritatis diceris impugnator. Circumeunt Eccleſias COLLEGIORUM ſuorum merita præconantur, abolitiones criminum (ſive Indulgentias) portant. Ecce omnes iſti ſua quęrunt, & JESUS qui prædicatur in publico, aut omnino abeſt, aut in abditis latet. Itaque JEsu quidem vita ſic eſt ſepoſita, Jesvitarum v. expoſite omniumque digito notabilis: de qua Moraniæ Provincialis anno 1631. epiſtola Viennani data totidem verbis falſus fuerat: Venit hora, in qua arbitratur QUISQUE obſequium ſe præſtare DEO, cum de Jesvitis mala OMNIA ſuſpicatur & ſentit & loquitur. Nec Religioſus pæne ullus, nec Politicus (ſeu ſecularis Catholicus) nec Hæreticus Jesvitas aut religioſe vivere aut veritatem loqui exiſtimat. Nunc Famiane & quære cui os ſublinas, quæque tam magnifica fide de tua prædicas, ea perſvadeas: qſ. v. obſcurum ſit quid Farneſia domus Jesvitis dederit, quid illi vel Patris ſui

Ignatij

Ignatij exemplo Farneſus debere ſe cenſeant.

Blandiri & aſſentari ſeculum appellant] Iſta Taciti verba pro ſuis venditare Faris eſt non Imitatoris, & ſi nec imitationem peſſimi aut ſaltem non optimi (Ciceronis quippe, Cæſaris, Nepotis, Livij, Trogi & Curtij longè diſſimillimi) ſtoliditatis abſolvere poterit, qui minori Plinio, Taciti amico & familiari credendum putat, ſtultiſſimum eſſe cenſenti, ad imitandum non optima quæque proponere.

Decet non minus ſcriptorem quam authorem rerum à bonis precationibus initia capere] At non decet tam vetulum literatorem adhuc neſcire non Authorem ſed Auctorem ſcribi oportere, cum Augere etiam ſignificarit pro creare Lucret. lib. 5. v. 323. Nam quodcunque alias ex ſe res auget alitque, pro quo paulum ſupra dixerint, quod procreat ex ſe omnia. Et lib. 2. v. 984. Et ridere poteſt & non ridentibus auctus, quod mox interpretatur oriundus Liv. lib. 27. In agrum bello captum miſſos colonos ſtirpis augendæ cauſa. Prudent. lib. 1. contra Symmach. Quis te ſemideam jactant auctoribus auctam. Deinde Scriptorem rerum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ab Auctore diſtingvit, cum eadem res utroque vocabulo ſignificari ſoleat. Cicero: Polybius bonus auctor inprimis ſcribit: Te rerum Romanarum auctorem laudare poſſum religioſiſſimum. Liv. lib. 30. Ita major pars auctores ſunt, pro, ita ſcribunt. Hunc Regem in Triumpho ductum Polybius haud quaquam ſpernendus auctor tradit lib. 37. Ubi captus fuerit parùm inter auctores conſtat.

Proſtratum ingenua oſculo terram libaſſe] Flectere & ſubmittere genua, procumbere in genua, excipere ſe in genua, corpus excipere poplitibus, niti genibus Latine dicitur, non à. profternere ſe in genua, nec enim ſtratus eſt & jacet, quem poplites ſuſtinent. Cæſaris eſt lib. 3. Civil. Projecti ad terram paſſis palmis flentes ab eo petierunt ſalutem. Hygini 2. Aſtron. 192. Herculem inopia armorum defeſſum ſe ingenuculeſſe multis jam vulneribus acceptis. Id autem ut alia Hygini multa multa, plebejum ſapit.

Quem ſibi reditum ex immenſis opibus tantummodo ſepoſuerat.] Nequaquam ſepoſuerat, quod in manu nondum habebat. Exceperat quidem pactusque ſibi fuerat centum millia annui reditus.

Decuit

Decuit imaginem non exponi panno convelatam.] Nullum fuit ejus rei periculum, cum quod velatum eſt nequeat exponi, quod eſt in conſpectu poni, oculisque ſubjici: Seneca; Frontem villæ vidi ejusque expoſita, quæ oſtendit etiam tranſeuntibus. Idem: Iracundi videntur ſimplices quia expoſiti ſunt: quos quidem non ſimplices dixerim ſed incautos. Juvenal. Cui non ſit publica vena. Qui nihil expoſitum ſoleat deducere.

Citris limoniisque ad feneſtras usque flores ac poma porrigentibus.] Limoniam Plinius herbã, anemones ſpeciem memorat, nuſquã v. arboris poma porrigẽtis meminit.

Natura facile redit ad ſtatum ſtaturamque ſuam, ſi quæ illam inflabat ac diſtrahebat ambitio, detumeſcat.] Quod ad ſtaturam ſuam redit potius magno auctu excreviſſe quàm diſtractum fuiſſe oportet, nec tumore tam diſtrahuntur corpora, quàm inflantur.

Aurum quod ingenti copia Hiſpana claſſis ab India avexit.] Latinè atque aliquanto elegantius dixiſſet: Cujus ingentem vim in Hiſpaniam Cataplus Indicus apportavit. Non enim apud Martialem modo legimus; cum tibi Niliacus portat Cry-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſtalla Cataplus: ſed etiam in extrema Rabiniani Tullij: Cataplus ille Puteolanus quod eſt Italis la flotta, la Carauana d' Alleſſandria, d' India. Aliquid in magna copia afferre vel habere, ſordidum eſt plebemque olet. Lucret. Extremo lib. 6. Agricolarum copia conveniens ex omni morbida parte, pro quo Famianus aliquis diceret: Agricolæ undiquo in magna copia vel magno numero convenientes. Sed aliter longè catuli olent, aliter ſues: nec niſi qui obeſi oris ſit naris illo Libiano imponi ſibi patietur: Hoſtes multitudine ingenti venerun. Gaudet ſc. Livius ſyllepſibus, qualis illa eſt alibi à me indicata: Multitudo pars procurrit in vias, pars in ædium veſtibulis ſtat. Valerius Antius apud Arnob. lib. 5. Rex pocula non parvi numeri vino complevit.

Uno circumpedum contentus.] Pudendus ſolœciſmus perinde ac ſi dicas Apedem ſuum vocavit, apedi ſuo innuit, pro homini ſuo vel hominem à pedibus. Similiter enim Circum pedes homines Cicero dixit Verrin. 3. Sed Famiano Magiſter ſuus Calepinus impoſuit, ut Circumpedes unam vocem eſſe, tertiaque ſyllaba correpta efferri crederet. En cor Zenodoti, En jecur Cratetis.

Carolus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Carolus V. *in cænobio horologia fabricabatur, quorum videlicet rotas multo, quam Fortunæ facilius temperabat.*] Hæc enim verò pædagogici judicij laſcinia vix in ætate decentius luxuriante ferri poteſt, ut mittam de impietate dicere, cujus ſe alligat, imperia & regna non tam ratione ac virtute Deiq; auxilio, quam cæcæ illius Fortunæ inconſtantia & temeritate gubernari ſignificans: tametſi Fortunam arte juvari poſſe pag. 244. exemplo docet.

Morbus ſuprema interminari videbatur.] Non ita meliorum ætatum auctores locuti inveniuntur. Aliud enim eſt in illo Virgilij: Cineri in grato ſuprema ferebant. Exſequialia quippe, ſive ut Ovidius ait, feralia dona, ibi ſignificabantur.

Subſecundariis temporibus.] Cujus tandem judicii eſt ferreæ ætatis ſcriptorem Agellium, non nauci hominem imitari malle, quàm cum Tullio aliiſque ejus æqualibus ſubſecuta dicere?

Prima illi cura fuit cœleſti epulo quanquam non jejunus animam paſcere.] Immanis ſolæciſmus vel puero erubeſcendus. Quis enim non videt jejuno aut jejunum dici debuiſſe? Ego quidem decimo ætatis anno non minimo natium periculo dixiſ-

ſem: Non libet mihi jejunus bibere. Tametſi enim nullus imbutus eram Grammaticorum præceptis, ex quotidiano tamen loquendi ſcribendıque exercitio ſatis jam intelligebam utrovis modo Latine dici : Non mihi libet jejuno & jejunum bibere. Hoc tamen filos ille ſocietatis ſvadæque medulla Famianus cum tot convotis & collegis ſuis, orbis terrarum magiſtris, nunc de me primum diſcit.

Plexo è funiculis tormẽto exigere à ſe anteactę vitæ pœnas cœpit.] Nimis atrox ac pene Tragicum eſt pro Flagello Tormentum dicere, quod ego in Monaſterio Laurentiano manibus tractari & Car. V. ſangvine, ut ajebant, adhuc oblitũ vidi. Romæ tamen quotannis quincta majoris hebdomadæ feria complures inveniuntur flagriones & plagipatidæ, ſive plagigera hominum genera (ut Plautus loquitur) qui tribus ſolis denariis conduci poſſunt, ut in ſupplicatione publica ſeu proceſſione longe fortiores Carolo viros ſe præbeant in tergo flagris concidendo, ac decies tanto plus ſangvinis faciant. Horum tamen neminem unquam audias, qui tormentum ipſe ſibi injunxiſſe videatur, aut eo pacto quicquam ſibi cul-

parum

parum expiatum putet, quos ut nihil in eo falli arbitror, ita ipſum quoque Carolum longè ab ea fatuitate abfuiſſe ſtatuo, ut pœnas vitę potius anteactæ, quam parum innocenter actæ à ſe velit exigere.

Quos Caroli funiculos inter Auſtriacæ monumenta pietatis aſſervari fama eſt.] Vereor ne Auſtriaci Principes pietatem ſuam frigidè laudatam putent, cum flagellum illud adhuc Caroli notatum prædicetur: quod argnmento eſt, id ipſos jam octoginta annos ferreatum de parietibus clavo pependiſſe, nec vel filii ejus vel nepotis ac pronepotum dorſo moleſtiæ multum creaſſe, qui tamen ſi fecerunt quod Romæ ſolent, ut argento conducerent alios, qui ſuam vicem probè loris ipſi ſe operent & tax, tax tergo ſuo facerent. Pietatis quod ſatis ſit poſſidere meritò cenſentur; Prudentiæ autem multo majorem commendationem auferre debent, quippe qui Davidem Regem ſanctiſſimum imitari ſciant, quem etſi prurienti dorſo, vapulandi deſiderium nonnunquam inceſſit. (Ego in flagella paratus ſum inquit Pſal. 37.) tandem tamen ratione diligentius ſubducta. Quæ, ait, utilitas in ſangvine

meo? Pſalm. 29. Nec tamen continuo ſterilia cenſeri debent pœnitentiæ opera, cum Pſalmites per fidem & caritatem in vite Chriſto manentes fructum multum ferant, Joh. 15. Longe aliis tamen funiculis plexum eſt Flagellum, quo ſibi Deus a Regibus pro culpis & offenſis ſatisfieri poſtulat. Id quod nos Sacræ literę Ezechiæ Regis exemplo docent, qui cum eſſet cantor probus, & pſalmos ſuos cantaret cunctis diebus vitæ ſuæ in domo Domini (Eſa. 38. cap.) Cæterum regali officio ſocordius fungeretur (nam Sacerdotes ejus in mercede docebant, Prophetæ, quibusque Monachi parum religioſi & Jeſuitę ſucceſſerunt, in pecunia divinabant, concupiſcebant agros alienos & violenter tollebant & rapiebant domos, & calumniabantur virum, & hæreditatem ejus deſuper tunicam, pallium ei auferentes prædicabant pacem, ſi quis dediſſet in ore ipſorum quippiam; aliter autem ſignificabant ſuper eum prælium. Principes & Palatini proceres abominabantur, judicium & omnia recta pervertebant, habebant odio bonũ & diligebant malũ, ædificabant Sion in ſangvinibus & Jeruſalem in iniquitate, comedebant carnem po-

populi & pellem eorem deſuper excoriabant. Inter hæc tamen omnia ſuper Dominum requieſcebant, dicentes: Nunquid non Dominus in medio noſtrum? Itaque non venient ſuper nos mala. quo exemplo Catholici noſtri Reges, Principes, Sacerdotes & Prophetæ cum eadem ipſa palam factitent, Deo nihilominus freti ſibi blandiunter ac navigare videntur, quoniam Deus ſit in medio ipſorum, & apud ſe cultus Divinus vigeat) a Michæa & Eſaia, Deo plenis, ingenti convicio verberatur ac diriſſimo minarum genere ſic conterritus: Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis, Principibus furum ſociis, & vindicabor de inimicis meis. Diſperdam ab Iſrael caput & caudam in die una. Longævus & honorabilis (Rex cum Senatu ſuo) ipſe eſt caput, & Propheta docens mendacium (Theologus & nullius conſcientiæ conſciẽtiarius ſeu Confeſſarius) ipſe eſt Cauda: Et erunt qui beatificant (ſive qui a peccatis abſolvunt veniaque proſequuntur) populum iſtum & qui beatificantur præcipitati (Eſai. 2. & 9. Cauſa veſtra Sion ſive Templum qſ. ager arabitur & Jeruſalem qſ. acervus lapidum erit. (Mich. 3.) Ezechias igitur tutiſſimum

ratus, receptum ad pœnitendum conſilium cæpit ſui ipſius corporis vexandi, Deoque pro peccatis non uno modo ſatisfaciendi, de quo ſic ad Prophetam refert: Quid dignum offeram Domino? Curvabo genu Deo excelſo? numquid offeram ei holocautomata & vitulos anniculos? numquid placari poteſt Dominus in millibus arietum aut in multis millibus hircorum pingvium? numquid dabo primogenitum meum pro ſcelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ? Hoc erat haud abſimile Caroli V. conſilio de petenda ſolitudine, ibi Deo de corio ſuo ſatisfacturi. Cui ſi contigiſſet Eſaias aliquis aut Michæas, repletus fortitudine Spiritus Domini, judicio & virtute ad annunciandum ei ſcelus ſuum (Mich. 3.) nec eum beatificaſſent caudæ illæ, quibus nox pro viſione erat, & tenebræ pro divinatione, hujusmodi conſilio ab errore revocari potuiſſet. Indicabo tibi o homo, quid ſit bonum (ad expianda anteactæ vitæ peccata) & quid Dominus requirat a te: Utique facere judicium & diligere miſericordiam, & ſolicitum ambulare cum Domino Deo tuo, quod ipſum Dominus populi ſui Principes aliter ſic

monet

monet Eſa. 1. Lavamini, mundi eſtote (hoc ſcilicet modo, qui ſubtexitur) Auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis (de occupanda totius Europæ Monarchia) quieſcite agere perverſe, diſcite bene facere, (quod veſtri nempe eſt muneris, ne vos Principes Clericorum aut Monachorum partes invadatis, quo nihil fieri poteſt perverſius) quærite judicium, ſubvenite oppreſſo, judicate pupillo, defendite viduam. Si peccata veſtra fuerint qſ. coccineum, qſ. nix dealbabuntur. Hoc ergo triplici funiculo *Juſtitiæ, Miſericordiæ & Solicitudinis*, intortum eſt flagellum, quo Principes Deus peccata ſua expiare jubet, quod illi ſi miſſum faciant, ſuamque voluntatem divinæ præferentes malint Sacerdotes illos Baal imitari, qui juxta ritum ſuum cultris & lanceolis ſe incidebant, donec ſangvine perfunderentur (3. Reg. 18.) ſibi eodem Eſaiæ loco dictum a Deo meminerint. Sangvinem hircorum nolui, cum veniretis in conſpectum meum, (ſcutica vel horribili flagello dextras obarmati ac proprio cruenti ſangvine) quis quæſivit hæc de manibus veſtris, ut ambularetis in atriis meis? Solemnitates veſtras odivit ani-

ma mea, facta ſunt mihi moleſta. Et cum extenderitis manus veſtras, avertam oculos meos a vobis, & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam. Manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Hircos Spiritus Sanctus ſolens appellat Principes terræ, partim propter fœtores ſuperbiæ in altum aſcendentis, Deiq; nares ſpurcantis (Pſ. 73.) Superbia eorum, qui Deum oderunt, aſcendit ſemper. Joel. 2. Aſcendit fætor ejus quia ſuperbe egit: partim propter protervіam & inſolentiam, qua viribus minores arietare & paſcuis fundiſque ſuis expellere conſueverunt. Ezech. 34. Nonne ſatis erat vobis o hirci cornuti, paſcua bona depaſci? Lateribus & humeris impingebatis, & cornibus veſtris ventilabatis omnia infirma pecora, donec diſpergerentur foras Eſa. 14. Omnes Hirci terræ (ſi eſt in Hebræo) ſurrexerunt de ſoliis ſuis, omnes Principes nationum, qui nempe dederunt terrorem ſuum in terra viventium, ac propterea in lacum inferni deſcenderunt, ut eſt Ezech. 32. ubi inter Hircos & Principes in medio inferni poſitos non tantum Reges Idumæi (ſive Hæretici quorum Idumæi typus erant) ſed etiam Thubal nume-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

numerantur, quos Reges Hiſpanorum eſſe D. Jacobus Tirenus ex Hieronymo & Lirano Ezech. 27. 13. interpretatur. Si ergo Hircum oluit Caroli V. ambitio, & ſacra ac flagrans imperii in omnem Europam familię ſuę conficiendi cupiditas. Si etiam potentiæ ſuæ cornibus poſuit terrorem ſuum in terra viventium, & alios ſive ipſe paſcuis ſuis ejecit, ſive a majoribus ſuis, quorum hæreditatem creverat, nullo more vel jure exactos ſummovit, reditaque incluſit (velut ſibi uſu veniſſe Sereniſſ. Mantuæ ac Niverniæ Duces libello Pariſiis edito quæritantur, ipſoque Chriſtianiſſimi Regis teſtimonio luculente docent) næ ille abunde habuit, cur flagris in tergum ſuum ſævire ſuperſederet, cum hircorum ſangvinem Deus ſe nolle, manuſque ſive proprio ipſorum, ſive alieno ſangvine inquinatas averſari teſtetur. Verbis proinde Pſ. 72. uti jure potuit: Sine cauſa juſtificavi cor meum & fui flagellatus omni die, & caſtigatio mea in matutinis. Certe niſi aliter Deo ante exceſſum ſuum ſatis fecit (quod tamen abominor, eumque immortali ævo ſumma cum pace potiri magnopere cupio) magno tandem malo ſuo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

oraculi illius fidem impleverit neceſſe eſt. Eccl. 20. Labor ſtultorum affliget eos, qui neſciunt in urbem pergere, quo docemur, ſero ac fruſtra ſuam ipſos ſtultitiam accuſaturos, qui cives aliquando fiant in civitate cœlitum, ad eum pœnæ potius quam Penitentiæ & vexationis ſeu Mortificationis, quam vocant, non Dilectionis via graſſantur ignem accendentes, nihilo tamen ea cauſa minus infernum in altera vita inventuri. Ut enim ait Apoſtolus 1. Cor. 15. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas (quod multo majus eſt, quam imperio & regno ſe abdicare & centena aureorum millia annui vectigalis ſibi paciſci: quod Carolum V. feciſſe Famianus fatetur) & ſi tradidero corpus meum, ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Adeo omnia opera noſtra caritate condiri, Deique palato conciliari neceſſe eſt. Cujus condimenti qui obliviſcuntur, ipſique ſibi moleſtiarum multarum flammas in hoc ſeculo accendunt, in perpetuis inferorum cruciatibus ac tormentis cum diviti illo epulone cubandum ſibi fore hinc diſcant licet quod Eſai. 50. ſcriptum eſt: Quis ex vobus timens Dominum,

audiens

audiens vocem ſervi ſui, qui ambulat in tenebris & non eſt lumen ei ? (nec ipſe ſacras literas intelligit, adeoque aliquem Dei ſervum eas interpretantem libenter audit.) ſperet in nomine Domini & non nitatur ſuper Deum ſuum, (ſpem omnem in Chriſti paſſione collocans ſemperque illud animo volvens: Ipſe vulneratus eſt propter iniquitates noſtra, attritus eſt propter ſcelera noſtra, langvores noſtros ipſe tulit & dolores noſtros ipſe portavit, diſciplina pacis noſtræ ſuper eum & livore ejus ſanati ſumus Eſai. 53. Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis (non dilectionis; ſed vexationis) ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis quas ſuccendiſtis. De manu mea factum eſt hoc vobis (ut duplices animas duplici luatis ſupplicio) in doloribus cubabitis.

Adeo ut aliorum exempla & ſui victor animus potuere.] Pro potentia ſeu efficacia fuere, quomodo melioris notæ auctores locutos eſſe non commemini. Nec enim paulo aliud eſt illud Ciceronis 2. Tuſc. Nihil dolet niſi pes, poſſunt oculi, poteſt caput, latera, pulmones poſſunt omnia, id eſt, ſui ſunt potentia ad munus fungendum. Similiter multum diſcrepat

Poſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Poſſe pro poſſibile, fas & conceſſum eſſe, velut in iſtis Ciceronis: ſit jam finis plorandi, ſi omnino poteſt, pro pote eſt. Quoad ejus facere potero, pro quoad potis ero, ad facere ejus, ſeu factum ejus, ſicut Lucret: Ad ſedare ſitim fluviique fonteſque vocabant, pro ad ſedatum, vel ſedationem ſitim (quomodo priſci loquebantur) aut ſitis. Quoad ejus fieri poteſt, pro quoad factum ejus poſſibile eſt. Nam potis & pote omnium generum & utriuſque numeri ἐνεργητικῶς & κατηγικῶς in agendi & patiendi ſignificatione uſurpatur, ut: Hic poteſt facere. Hoc poteſt taceri. Plautus Pſeud. act. 2. ſcen. 2. Poteſt ut alii ita arbitrentur. Varro. Qui pote, plus urget, pro qui plus poteſt, ſeu pote eſt. Propert. Qua pote quiſque in ea conteret arte diem. Terent. Non pote ſatis pro merito ab illo ſibi referri gratia. Lucret. lib. 1. Conjunctum eſt id, quod nunquam ſine perniciali deſiderio potis eſt ſejungi ſeque gregari. Et lib. 4. de ſemine maſculo: Tenue locis quia non potis eſt adfigere adhæſum. Et lib. 5. De corpore Lunæ: Non potis eſt cerni, quia caſſum lumine fertur. Ennius: Spero ſi ſperes quicquam prodeſſe potis

ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſunt. Lucill. omnibus in rebus fiunt fierique potis ſunt. Varro 2. rei: Videamus quid paſtores à Pergamide potis ſunt. Plaut. Pæn. ſcen. ult. Trecentos Philippos corradi poteſt, pro poſſibile eſt. Ita & potior res pro poſſibilior, factu facilior Plaut. Aul. act. 4. ſc. 7. Hem mater mea tibi rem potiorem video, id eſt, faciliorem impetratu: id quod etiam doctiſſimorum interpretum acumen fugit, ut minus adeo mirandum ſit à Famiano aliiſque Calepini diſcipulis iſta ignorari.

Exequias anniverſarias matris perſolverat. Sacra vel juſta funebria ſeu funeris, inferiæ aut piacularia ſacra vel ſolemnia funeris poſſunt eſſe anniverſaria, non item exequiæ; quę dictę ſunt, quod cadaver cum effertur, viventes id ſequerentur, unde Varro exequi funus dixit, & Maſſurius Sabinus apud Agell. 10. c. 15. Cicero: Mater exequias funeris illius proſecuta eſt. Et amici conveniunt ad exequias cohoneſtandas: ſimiliter exequię duci dicebantur Curt. lib. 20. Miſerę matri duorum filiorum exequias eſſe ducendas, pro quo Juſt. lib. 23. Exequiarum officium debitę pietatis implere. Rectius ergo dixiſſet, Carolum manibus mater-

maternis inferias annua religione dediſſe vel tuliſſe, ſtata vel annua ſacra feciſſe, perfeciſſe, peregiſſe, inſtauraſſe, materno funeri juſta anniverſaria feciſſe, confeciſſe, prẹſtitiſſe vel ſolviſſe, magno funeris apparatu ſuprema officia celebraſſe, aut, cum Apulejo, feralia officia peregiſſe; cum Virgilio annuam ſupremis muneribus decoraſſe, cum Catullo, poſtremó munere mortes donaſſe, cum Ovidio in cineres ultima dona dediſſe: τὸ γαρ γέρας ἐςὶ θανόντων Homerus frequentat ſic a Marone redditum: qui ſolus honos Acheronte ſub imo eſt.

Inſolitum & inauditum eſt ut ſuas quis exequias celebret.] Si hodie in terris Carolus exiſteret, mendacii Famianum haud dubiè argueret. Idem ipſum enim Leodicenſem Præſulem non multo ante feciſſe noverat, quod etiam Famianus legendo Sleidano noſſe potuerit.

Hoc velut rudimento Carolus vicinia jam morti proludebat.] At vero aliud eſt mori, aliud mortui funus complorare, vel mortuo leſſum lamentando facere, quod Carolum feciſſe Famianus dixerat, non minus quam alios funebres & exequiales næniæ cantores. Itaque cantu ſuo morti nequaquam proluſit: Nec aliud eſt Pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Proludere & audimentum ponere cum etiam Veteramus juſta prælio poſſit proludere. Sed quoniam in menten nunc venit Famianum proluſiones Academicas edidiſſe, meo aliorumque me doctiorum nomine rogatum velim, ne docere vos pigretur, cujus argumenti & operis fuerint Virgilii Proluſiones, ex quibus hunc Diomedes Grammaticus verſum recitat: Incedi paululum in ſpecum procumbente Priapo. Res minime ſane indigna, in qua nervoſiſſimi patres Jeſuitæ omnes nervos intendant ſuos, dum tamen de Proluſionibus, non de ſpecu me loqui meminerint, ne in eum per errorem ipſi quoque procumbant.

Ingenti ſenſu pietatis ac religionis exceſſit] Hoc quid argumenti habeat neſcio. Pietatem ne ac religionem Corolus vita excedens ſenſit? Hoc autem nemini ignarum eſſe potuit. Si alii pietatem in excedente ſenſerunt, Exemplo rectius dixiſſet, quam ſenſu; quomodo pag. 304. de Johanne Auſtriaco ſcribit: magna pietatis ſignificatione deceſſit.

Subcreſcente morbo.] Increſcente morbo, locupletes auctores habet. Succreſcente eſt in locum alterius creſcere. Livius: Adoleſcentes ſeniorum gloriæ ſuc-

ſuccreſcens ętati. Plautus: Mali mores qſ. irrigua herba ſuccreverunt uberrime.

Qua nocte Carolus integumento ſeſe corporis evolvit.] Iſta vero pluſquam Tulliana eſt elegantia Muſarum eloquio comparanda. Caveant proinde Jeſuiticę diſciplinę alumni, ne poſthac Chriſtum in cruce mortuum eſſe vel ſpiritum emiſiſſe dicant, ſed cum Famiano omnis latinę elegantię arbitro dicere meminerint, Chriſti animum integumento corporis ſeſe evolviſſe. Tametſi autem integumenti vox quandam doli ſignificationem habet, quod apparet in iſtis Ciceronis: Qui iſtius inſignem nequitiam frontis involutam integumentis nondum cernit. Frontis integumento ad occultanda tanta vitia diutius uti non licebit. Evolutus es aliquando illis integumentis diſſimulationis tuę. Et in hoc Plauti: Non eſt uſquam integumentum meis mendaciis: tametſi etiam Cavillationis locus datur, quaſi Chriſtus non verum & naturale, ſed aſſimulatum & pręſtigiatorum corpus habuerit, in quo velut involucro falleret: Cum tamen flos ille ſocietatis & alpha literatorum Famianus ita loqui non dubitet, poteſt imitator ejus otioſo eſſe animo, & quantum eſt docto-

rum

rum hominum, qui judicium in eo requirunt, Cacozelian hominis atque ὀγκολογίαν vel potius ὀγκηθμόν incuſant, omnes unius æſtimare flocci.

Omiſſis horum commentis ſomnia denique venditantium.] Nuſquam vocem denique ſic uſurpatam obſervavi, ut ſignificaret tandem, poſtquam ſcilicet probe diſputata eſt ratio, inventumque verum, pro quo vulgo diceretur, quæ in effectu vel revera nihil ſunt niſi ſomnia. Particulæ tandem is uſus videtur in hoc Ciceronis Paradoxo ultimo: M. Manilius Patrum noſtrorum memoria, ne ſemper Curios & Luſcinos loquamur, pauper tandem fuit. Et in iſto Terentii Phorm. Pone eum eſſe victum at tandem tamen non capitis ejus res agitur, ſed pecuniæ.

Inter ejurationis ſolemnia.] Nihil cauſa fuit, cur abdicationem vel reſignationem aut ceſſionem imperii ejurationem diceret, cum ab ea vis & compulſio abfuerit, nec jusjurandum intervenerit.

Imperii molem ſuſtinere ſe ultra diffideret:] Ciceronis eſt: Rem poſſe confici non diffido. Diffiſi ſunt ſe poſſe invenire quod cuperent, quomodo etiam verbum confidere uſurpatur. Livius lib. 44. 13. Agros confidere ſe a populationibus

nibus tueri poſſe. Ubi Confidere eſt verbum infinitum, ſuppreſſo, quod Hiſtoricis ſolemne eſt, verbum cæperunt, quod non animadvertentes ex eo fecerunt, Confiderunt, quomodo Jeſuitas primi nominis ſcribere non pudet, nates ea cauſa perdere ſuſque deque habentes, nam nec pueri ignorant a Fido præteritum formari Fiſus ſum. Lucretius. Diffido ne hoc inveniat, pro Timeo dixit, lib. 5. Nec diffidere, ne terras æterna teneret. Nox in perpetuum detracto lumine ſolis.

Quibus in abdita conari mos eſt & vile eſt quicquid in ſummo patet.] Quid opus erat iſtius generis inſolentia? An Famianum pœnitebat Ciceronis, ut cum illo dicere dubitaret: *Quibus occulta Regum, penituſque abdita ſcrutari omnique diligentia inveſtigare mos eſt.* Qui altius perſpiciunt aut cum Seneca rimari & conjecturare, ſive cum Livio conjectare. Mitto quod abditum & ſummum mutuo nequaquam adverſantur, cum idem in imo eſſe & patere haud diſcrepet ſeu rupugnet ſive ut Jeſuitis loqui placet, non implicet.

Deterritum ſuſpicabantur Cæſarem Galliæ regis felicitate.] Territum dicere debuerat, vel conterritum.

Juven-

Juventam regnandi capacem.] Rectius erat regni.

Captam incepiſſe.] quomodo & p. 104. & 201. 108. Similiterque occeperunt pag. 122. & in captantes p. 171. 221.] Neſcit etiamnum vetulus Ludi magiſter eadem ſignificatione demta, nihil commune habere capit & incipit, nec a cæpere formari incæpere aut occæpere, ſed a capere incipere & occipere. Lucret. lib. 5. pueris florente ætate juventas occipit & molli veſtit lanugine malas. Quo jam igitur patrono Famianus natale ſupplicium, uberemque virgidemiam tam fœda inſcitia commeritam evaſurum ſe ſpectet.

Felicem Imperatoris Genium in Galliæ regem immigraſſe.] Non temere quenquam uſque eo fatuum inventum fuiſſe puto, qui hoc aut crederet aut ediceret. Genios enim novimus aſſiſtere hominibus, non ineſſe. Horat. Scit Genius natale comes qui temperat aſtrum. Cæſaris ergo Genium ad Gallię Regem commigraſſe dici potuit.

Dicebat Carolus Fortunam eſſe juvenum amicam.] Hoc ſi dixit ille (de quo eſt cur merito dubitem) nempe parumper de Divina ſenſit providentia, quaſi nec velo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

velocium ſit curſus nec fortium bellum, nec ſapientium panis, nec doctorum divitiæ, nec artificum gratia, ſed tempus caſuſque in omnibus Eccle. 9. ſed aut omnia me fallunt, aut Carolo nunquam ea vox excidit: Sed Famianus, cujus dicti leporem magnopere probaret, id Carolo tribuere, quam vero ejus auctori adſcribere maluit. A Machia vello enim id mutuatus eſt cujus verba ſunt extremo cap. 25. de Principe: jo judico ben queſto, che ſia meglio eſſer impetuoſo che reſpettivo, perche la Fortuna e donna: & e neceſſario volendola tener ſotto, batterla & urtarla. Et ſi vede che ella ſi laſcia piu vincer da queſti, che da quelli che freddamente procedano. Et pero ſempre (come donna) e amica de giouani, perche ſon meno reſpettive, piu feroci e con piu audacia la comandano.

Plus ultra & plus citra.] Quid attinebat id genus barbariſmis dictionem infuſcare? Cum columnas Herculis nominarit, quidni has ultra & has citra dicere præoptavit? Sic enim abeſſet periculum, ne Jeſuitarum diſcipuli has ſermonis ſordes affricari ſibi paterentur.

Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Præcautos aleatores.] Etſi cautus dicitur qui cavet; Præcautus tamen non niſi καθηλικῶς uſurpatur. Cicero: Res tota mihi perviſa atque pręcauta eſt. Idem in Plauciano Incauto non pręcautum ſed præcaventem opponit: Qui te incautum fortaſſe, nunc tuo loco dimovere potuerunt, providentem ante & præcaventem nunquam certe movebunt.

Veriti fortunæ aleam.] Hoc alibi Metaphorice recte dicitur: hic autem dum de aleæ luſu proprie ſermo eſt, rectum erat, veriti fortunam alee, quod ſignificat mutabilitatem.

Parto victoriarum cumulo exui.] Inepte victoriæ dicuntur pecuniæ, quas quis ludendo lucrifecit; nihil ominus eſt exui cumulo victoriarum. Debet enim Metaphora eſſe verecunda, quod in uſu verbi exuere Tacitus minime omnium penſi habuit.

Non pauca vellicabant animum Cæſaris pietatis omnino non ſurdum] Virgilianum eſt: mihi Cynthius aurem vellit & admonuit, quod ſi Famiano hic in mentem fuit, non erat, cur animũ ſurdum mallet, quam aures ſurdas dicere. Surdus porro pietatis pro eo, cujus aures ad pietatis monita obſurduerunt, minime

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

optimum habet auctorem Columelam

A fidelium ſocietate diris Pontificiis ex-punctus Angliæ Rex.] Expungere a ſoci-tate Latinum non eſt. Sacris aliquem in-terdicere, ſacra alicui interdicere rectè dicitur. Cornelius Nepos in Alcibiade capitis ſcilicet damnatum bonis publica-tis audivit & Evmolpidas (ſacrorum præſides) a populo coactos, ut ſe devo-verent, ejusque devotionis exemplum in pila lapidea inciſum eſſe poſitum in pu-blico. Et infra: reſtituta ſunt ei publica bona & Evmolpidæ rurſus reſacrare ſunt coacti, qui eum devoverant; pilæ-que illę, in quibus devotio fuerat ſcripta, in mare præcipitatæ. Hic devovere eſt qſ. exſacrare, ſive extra ſacram com-munionem ponere vel excommunicare & Reſacrare ab excommunicatione ab-ſolvere.

Religionis capita, ad quorum obſervanti-am exigerentur omnes.] Primum Latine non dicitur: Exigor ad obſervantiam, ſed exigor obſervantiam. Plautus Trinum act. 2. Sc. 4. Nuper ſponſionem exactus es, pro illo adoleſcente, id eſt, coactus fuiſti dependere, quod pro illo ſpopon-deras. Cæcilius: Ego hoc minus nihilo exigor portorium, id eſt, portorium a me

exi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

exigitur. Metellus apud Agell. 15.14. Flentes quæruntur ſe maximas pecunias exactos eſſe. Deinde obſervantia aliud ſignificat quam obſervatio, eſt enim, docente Tullio, per quã ætate, aut ſapientia, aut honore, aut aliqua dignitate antecedentes reveremur & colimus. Itaque apud eundem legimus: Obſervantia aliquem colere, ex officio & obſervantia alicujus capere voluptatem, diligere aliquem propter ſuam humanitatem & obſervantiam, amicos obſervantia retinere, mea tibi obſervantia nunquam defuit, omnes in tui obſervantiam vincam. Vellejus tamen minus locuples auctor, obſervantiam dixit pro obſervatione lib. 2. Mira felicitate & cura ducis, temporum quoque obſervantia, qua ſcilicet temporis articulos, vel opportunitatem diligenter obſervavit. Hygenus quoque plebejus bonæ ætatis ſcriptor obſervantiam pro cuſtodia dixit, Aſtronom. 2.20. Cum Vulcanus Venerem duxiſſet, & propter ejus obſervantiam Marti ejus copia non fieret, id eſt, quia eam Vulcanus diligenter obſervabat. Poſtremo obſervare leges & decreta non eſt omnino illud ipſum, quod obtemperare,

 parere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

parere, aut ſtare legibus, & decretis: ſed animadvertere, intueri, notare, cuſtodire, ac velut in oculis habere, quo modo Curt. lib. 7. Præcepiſti Rex, ne quem præter te intuerer, id iſt, obſervarem, etiamſi vel mater tua aliquid mihi præciperet. Et Nepos in Chabria: omnes qui in Magiſtratu erant, auctoritate anteibat, eumque magis milites, quam eos, qui præerant, adſpiciebant: id eſt, reverebantur, utque Catullus ait, reſpectabant. Ex quo per Tropum obſervare etiam pro colere ac revereri; tum pro præcavere, & maligne captare, uſurpatur. Cicero: Obſervare ſigna & motus ſtellarum: alicujus occupationem & tempus: non id agit, ut inſidietur & obſervet: Commendationes alicujus diligenter obſervare, quod eſt earum rationem habere, magni facere: Obſervare & colere aliquem, hoc ne accidat obſervari non poteſt. Terent: ſenſit ſcripturam ſuam ab iniquis obſervari, Hinc & obſervationem pro cautione ac diligentia dixit Cicero: ſumma erat obſervatio in bello movendo, ne quid ſcilicet non moribus & legibus fieret. Latinius ergo Famianus dixiſſet: Cæſare de religione cultu-

que Divino leges fixiſſe quibus interim ſe tenerent, vel tenerentur, vel ſtarent, vel obtemperarent, quasque obſervarent omnes. Sed enim haud dubie ob oculos glaucoma objecit, quod eſt apud Livium: Nolite ad veſtras leges atque inſtituta exigere ea, quæ Lacedæmone fiunt. Ubi exigere, valet expendere, examinare. Sicut Tullius dicit: Columnas ad perpendiculum exigere, id iſt, explorare ſintne factæ ad perpendiculum? Seneca: Argumenta ad lancem exigere: Suet. Cæſare: Margaritarum pondus ſua manu exegit. Politianus ſcripta ad obruſſam exigere dicit, minimè ineleganter, quamvis apud Suetonium, quem ille videri poteſt imitari voluiſſe, aliud ſignificet exigere, Neron. 44. Exegit ingenti acerbitate argentum poſtulatum, aurum ad obruſſam. Non dixit Suetonius: Ad obruſſam exigere, ſed aurum ad obruſſam id eſt, coticula, vel lapide Lydio probatur, quomodo Seneca epiſt. 13. Sic verus ille animus, & in alienum non venturus arbitrium probatur: hæc illius obruſſa eſt, ad quam animus, velut aurum exigitur, ſive exploratur, quæ verbi ſignificatio eſt in illo, neſcio cu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

jus: Non tetrica nugas exagitare meas. Valer. Max. lib. 4. cap. 7. num. 3. ad debitam miniſterio publico fidem exigatur pro, expendatur. Verum iſta Famianus in Calepino non invenerat; eoque veniam meretur.

Luctuoſam Romæ depopulationem Cæſar ſibi haud imputavit.] Ridicule dictum de illo, qui captæ direptæque Romæ auctoritatem defugit, id eſt noluit crediſſe auctore aut probante factum, quomodo pag. 269. adverſa nemo imputat ſibi, i.e. ſua culpa fatetur contigiſſe. Imputare nec apud Tullium, nec apud ullum ætatis aureæ auctorem legitur. Cicero . Si ordo eſt perturbatus, tibi aſſigna, non mihi, te enim ſequor. Hæc omnia crimina in nimiam diligentiam tuam conjecta ſunt, pro tibi imputantur. Id ut accideret, commiſſum eſt Hortenſilio, pro, quod hoc accidit, Hortenſio imputatur. Si quid offenderit, ſibi totum, nihil tibi offenderit id eſt, non tibi, ſed ipſi imputabitur. Hoc non mihi, ſed tempori vel occupationibus meis adſignabo. Cauſam calamitatis alicui attribuere. Exitus bonos diis attribuimus: Mihi ſalutē imperii adjudicavit. Omnis temporum illorum

Invidiã mortis ejus in me confert. Non culpæ ſed fortunæ aliquid tribuere. Mortis ejus cauſam ſervi ſuſtinent. Incertum caſum nullo modo præſtare poſſum, id eſt, caſus mihi imputari non debet. Plautus Stich. Meam culpam habeo, niſi probe excruciavero, id eſt, mihi imputabo. Cæterum poſteriores imputandi verbo diverſimode uſi ſunt. Petron. Habeo quod cœlo imputem quod gratias agam, vel acceptum referam. Seneca. Ignari veritatis, Deo imputant ſævitiam maris, immodicos imbres, pertinaciam hyemis, pro Deo adſcribunt, ad Deum velut auctorem referunt. Ovid. Ep. Hypſip. Atque aliquis Pelcæ de partibus acta venenis imputat, id eſt, veneficio facta exiſtimat. Curt. lib. 7. Verba noſtra potius debes tempori noſtro imputare, quam animo. Deprecor ne fratrum innocentiæ fuga imputetur mea, id eſt, ne innocentibus fratribus meis aſſignetur, aut fraudi ſit, utque barbari loquuntur, præjudicet, quod ipſe fecerim. Aſcon. in C. Anton. ſuffragationem ſuam alicui imputare, & exprobrare patrocinium, quod valet quaſi expenſum ferre, quomodo etiam Tacitus eo utitur de mo-

ribus Germanorum: nec data imputant, nec acceptis obligantur, id eſt, ſi quid alteri dono dederunt, eo nomine ſibi non putant deberi, ſicut nec ipſi pro donis acceptis debere ſe aliis arbitrantur.

Hæc de Cæſare ferebantur accepta hodieque aut rejecta, ſic pag. 298. *Nova regiminis forma hodieque perdurat*] pro *etiamnum manet.* Hodieque aurea ætate nemo dixit, ſed hodie quoque. Liv. lib. 5. Quod hodie quoque in Græcia manet.

Societatem Ieſu eſt ingreſſus.] Hoc facilius in Monacho tulero, quam in Jeſuita interiores literas profeſſo. Ingredi viam, & iter vitæ, latinum eſt. Sed iſti rectius dicuntur religioſam ſectam, rationemque vitæ ſequi vel exequi, ſanctorum hominum ſectam atque inſtituta perſequi: in religioſo aliquo ſodalitio nomen profiteri, vel nomen ei dare. Dixeram aliquando eos, ſe infibulaſſe, ad morem Scænicorum alludens, qui fibulas, id eſt, circellos in naturis ſeu penibus habebant, ut exitum non facerent & vocem perderent, ait vetus Juvenalis ſcholiaſtes. Hoc ſibi Jeſuitæ in contumeliam, parumque honeſte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

neſte dictum inſimulant, qſ. vero turpitudinem habeat quod eſt in Catalectis Maronianis: Imponere fibulam Priapo: obſcænitate autem vacet quod Matth. 19. Religioſi homines dicuntur Eunuchi, qui ſe ipſi caſtraverunt propter regnum cœlorum, quodque Deut. 23. Eunuchus dicitur, qui eſt attritis & amputatis teſticulis & abſciſſo veretro. Certe aut omnia me fallunt, aut de mille Jeſuitis vix unus invenietur, quin malint infibulari, quam caſtrari ſive eunuchari, ut Varro loquitur, & amputati penſilibus & abſciſſo, peculio aut ferro privatus parte virili (ait Lucretius) inteſtabilis vivere. Non parum quidem multos ſic eunuchos fieri crediderim, non tam propter regnum cœlorum, quam propter regnum illius rei, cujus non minor eſt cum cœlis ſimilitudo, quam vetere Romanorum orthoepeja, mari cum muro fuit de qua Serv. Virgiliani explanatoris verba Grammaticæ noſtræ pag. 160. recitavimus. Cœterum adverſus triſtes & ſeveros cenſores meos, qui minus ſubducto patruoque ſupercilio æſcrologias, & nuptorum vel prætextatorum, aut inceſtorum ſeu minus pudicorum verborum

dicam ſcribere mihi auſi ſunt, quod infibulari eos dixeram, qui continentiæ votum. Deo nuncupant, S. Auguſtinus bene advocatus mihi eſt lib. 22. de Civitate Dei cap. 24.

Cæſarem conſilium ſuum cum Borgiæ unice communicaſſe.] Pro cum uno ſolo Borgia. Neſcit Famianus unice Latinis non aliud ſignificaſſe, quam ſingulariter, velut unice aliquem amare, laudare, commmendare.

Inſtare fatum ſuum certa animi ignorationo opinari cæpit.] Non intellexit Famianus, quid Cic. animi inductione ſignificet, ubi ſic loquitur: Cedet virtute dolor, & animi inductione langueſcat, i. e intentione. Item, ſi patienriæ animum intendas, ſi animum inducas, ut fortiter ferre velit. Item, hoc non eſt poſitum in labore aliquo, ſed in quadam inductione animi & voluntate. Tantum animi inductio, & mehercule amor erga Pompejum apud me valet. Animus nimirum inducitur, ut aliquid velit aut faciat; non ut credat, vel ominetur. Nec enim impetrari poteſt, quin quale quidque videatur, talem quiſque de illo opinionem habeat, ait M. Brutus Epiſt. 21. inter Tullij ad eum epiſtolas. *Inten-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Intendit opinionem Veſalius.] Pro auxit, confirmavit, ejus eſt ætatis, qua, Fabio teſte, totus propemodum mutatus erat Latinus ſermo, fereque deteriora vincebant.

Vitam non diuturnam præmonſtravit Principi.] Pro prædixit: cum præmonſtrare ſit prius monſtrare, quidq; facto uſus ſit, docere. Plaut. Perſ. Præmonſtra docte, præcipe aſtu filiæ quid fabuletur. Terent. Heaut. Meus monitor & præmonſtrator Chremes. Ciceroni eſt, monſtro ac prodigio praſignificare: Novo aliquo motu magnum aliquid deos hominibus præmonſtrare, atque præcinere. Inflammare ventos futuros præmonſtrat. Monſtrum quippe eſt, quo futurum aliquid monſtratur: ſicut prodigium, quo prædicitur ſeu prænuntiatur. Virg. Nec dubiis ea ſigna dedit Tritonia monſtris. Et de guttis ſanguinis ex arbore manantibus: Dictu video mirabile monſtrum. Monſtra deum refero.

Seceſſu delecto, ubi a ſolitudine otium habere poſſet.] Non quæſivit Carolus otium a ſolitudine, ſed a curis & negotiis, publicis potius a turba & celebritate; quomodo Terentius, ejuſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

imitatione Tullius dicunt: Tantumne ab re tua tibi eſt otii? quod eſt: tantumne otium res tua familiaris tibi tribuit vel impertitur.

Sub initium hujus anni.] In ipſa prepoſitione ſub eſt initii ſignificatio. Itaque ſub initium, pro ſub ineuntem annum, vel ineunte anno, ſive ut Cæſar loqui mavult, inito anno, aut quomodo uterq; Plinius, inter initia, non ſatis conſentaneum eſt bene loquentium conſuetudini.

Occaſione belli induciæ violatæ ſunt.] Idiotiſmus Italicus. Latine occaſio belli eſt, quæ bellum inducit. Vult autem Famianus dicere. Bellum violatarum induciarum occaſionem fuiſſe. Cenſeo igitur Grammaticę Philoſophicę in diſciplinam ſe dedat: aliter violatæ Latinitatis dicam vitandi nulla ei poteſtas erit.

Nondum anno circumacto.] Etſi apud Livium legitur: Annus ſe circumegit, uſitatius tamen eſt, nondum vertente anno.

Henricus ad bellum extractus.] Rectius erat pertractus.

Patrem militiæ veterem.] Quia ſcilicet Tacitus regnandi veterem dixit,

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

quod ſolemni ejus κακοζηλία dignum erat.

Armato ingenti exercitu, quod promptum in Gallia populis referta, atque in arma ſoboleſcente.] Armato pro coacto dicit idiotiſmo Italico. Non enim in regno, quamvis hominum refertiſſimo, eadem facilitate ingens exercitus armis inſtruitur, qua cogitur. Nec ſoboleſcere Latinum eſt, ſed ſuboleſcere, quod eſt ſubcreſcere, ex præpoſitione ſub, non ſob, & ex, oleſco quod ſignificat creſco, unde Adoleſcens & ſuboles, non ſoboles. Atque iſta nec parectati Jeſuitarum debebant ignorare.

Seſe e Cingulo Galliæ claves geſtare.] rectius erat, de Cingulo pendentes aut ſuſpenſas claves.

Rediit ad Hiſpanum belli ſors.] Utra vero proſpera ne an adverſa? ęque enim de utraque dictum accipi poteſt. Metuit ſcilicet Famianus, ne Romanis cenſoribus ferendus non videretur, ſi ex adverſis rebus ad meliorem ſtatum Hiſpani fortunam revocatam fuiſſe diceret, aut inclinatam ac prope jacentem ejus fortunam rurſus erectam, aut priſtinam fortunam ei rurſum affulſiſſe. Itaque nappis illis latina non æque intelligentibus, li-

bri ſui cenſoribus os ſublevit, proſperum fortunæ ſtatum, belli forte, occultius ſignificans.

Teſtes operæ a ſe in pugna collatæ.] Pro navatæ, nequaquam Latine dicitur. Nec enim eadem res eſt, quod Cicero dicit: curam, operam, ſtudium, diligentiam, laborem, ad negotium aliquod conferre.

Ex colliſis fractiſque nubibus ſerenitas prodit.] Quis autem Latinorum quoque ſenſu, frangere nubes dixit?

Pronius in gratiam redeunt perpeſſi armorum damna.] Hoc inſolentiæ abſolvi nequit, nec enim Latinis in uſu erat, pati damnum, detrimentum, aut jacturam, ſed capere vel accipere damnum, aut affici damno. Itaque merito Antonium Cicero ſtoliditatis reum agit, quod contumeliam facere, pro, pati vel accipere dixiſſet. Quis ita loquitur? (dixit) nonne ſatius eſt mutum eſſe, quam quod nemo intelligat, dicere? Nemo puta eorum, qui Romane, non Barbare loquuntur, quod ipſum Famianus ſibi dictum putet licebit. Vide infra ad pag. 239.

Dominandi cupido, cui plerumque tenacius nubunt Reges.] Æquo laſcivior eſt tranſ-

tranſlatio, quod enim habent ſimile, uxori matrimonio jungi, & ambitioni, ſpei, timori, iræ indulgere? Mitto quod Latinè non dicitur nubere, qui uxorum ducit. Sola enim ſponſa ſe viro nubebat, ſive faciem velabat. Ineptæ denique appoſitionis eſt illud: tenacius, cui verbo locus eſt in amplexu, & retentione, non in facie obnubenda.

Nuptiarum hilaria, nunquam Gallia peregit, funeſtiori Cataſtrophe.] Neque nuptialium ludorum pars ulla eſt Cataſtrophe, nec vel Oratoris vel hiſtorici ſermonem decent technologemata, ſive propria artium vocabula, aut termini, quos vocant. Grammatico in ſchola ſua permittitur, fabulæ Cataſtrophen dicere. Famiano tamen velut homini ſcænis ac ludis theatralibus aſſueto, minimè ſatis fuit ſemel cataſtrophen dixiſſe, cum & infra pag. 366. ſcribat: Suſpenſis admiratione qui aderant, & tanquam in ſcæna, quem exitum ea Cataſtrophe habitura eſſet, intentis, ubi ridicule exitum à Cataſtrophe diſtinguit, cum ipſa Cataſtrophe ſit exitus fabulæ. Nec etiam Latinè verbo intentus utitur. Intenti expectabant, quo res evaſura

ſura eſſet: in rei eventum intenti erant.

Totus ſangvine perpluens theatrum, quod modo plaudentium vocibus implebat, ſubita converſione, publicum in luctum ac lamenta mutavit.] Quomodo & pag. 344. A ſaucio & ſangvinem perpluente. Primum perpluere non aliud ſignificat, quam aquam vel alium liquorem per tectum impluere, aut pluviam per tegimen manentem admittere. Plaut. Moſtel. Venit imber, lavit parietes, perpluunt tigna, pro, perpluuntur. Hæc eſt tempeſtas, quam amor in pectus perpluit meum. Et Trinum. Benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant. Quintil. Cænaculum ejus perpluit, id eſt, tanquam de re perfecte præterita aut plus eo. Tandem non theatrum mutatum eſt in luctum, ſed plauſus & voces theatri.

Extra ſcænam & fabulam humanæ felicitatis tragædiam ad vivum egit.] Vel ſemitarium, aut quemvis de trivio literatorem hujuſmodi ſermonis pudere debeat. Ad vivum enim fabulam aut mimum agere, ut nimirum nihil velut in ſcæna ficte ac ſimulate; ſed tanquam vera res agere videatur, non homine Romano,

literis exculto, ſed aliquo hodiernæ fæcis italicæ foſſore aut caprimulgo dignum loquendi genus eſt. Ad vivum Latini dicunt, ſubaudiendo corpus, ut ſit uſque ad vivam cutem. Columel. Extrema pars unguis ad vivum reſecatur, & ita ſangvis emittitur. Plauti Bachid. Auro ſenem detondebo uſque ad vivam cutem. Cicero. Non id ad vivum reſeco. De vivo erat aliquid deſecandum. Fingamus tamen Latinè dici, ad vivum agere, aut repræſentare aliquid, tanquam ſi actor Ajacem furioſum in ſcæna ſaltans ſe ipſe gladio confodiat, isque Ajacem ad vivum egiſſe prædicetur. Nil ibi per ludum ſimulatur, at omnia fiunt ad verum, ut Juvenalis, quid ejus ſimile in re præſenti? Nec enim Galliæ Rex aliquid fingebat aut ſimulabat, quod in theatro oculis ſpectantium repræſentaret, ſive re ipſa ſubjiceret. O aurita Arcadiæ pecora, qui Romæ, hujus cuculi vocem, veluti luſciniolæ melos in aures admittere ſuſtinetis!

Hoc à genethliaco omnino prędictum affirmarunt.] Pro diſertim, perſpicue, plane, clare, aperte. Omnino ſignificat ex toto, non ex parte, in univerſum, quodque vul-

go dicunt, totaliter. Cic. 5. Tuſc. Nusquam id quidem dicit omnino, ſed quod dicit, idem valet, id eſt, non totidem verbis.

Quę marium litora non ſcrutata eſt Belgarum nautica.] Nauticos quidem lego dictos, qui vivunt aut curant in navibus, nunquam verò inveni nauticam. Lucret. lib. 5. Improba navigii ratio tum cæca jacebat, id eſt, omnibus ignota erat Famiani nauca.

Ob factas belli hujus occaſione impenſas.] Jam ſupra monui minimè hoc Latine dici, quod tamen Famianus frequentat, bellum fuit occaſio impenſarum, quę autem belli fuerit occaſio, hoc loco non exponitur.

Provinciæ Belgii ſuos habere ſeorſim dominos, poſt uni adactę ſunt.] Seorſim barbarè dicitur, Latine ſicut rurſus & rurſum, verſus & verſum, prorſus & prorſum, ſurſus & ſurſum, quorſus & quorſum, ſiniſtrorſus & ſiniſtrorſum, retrorſus retrorſum, ſimiliter ſeorſus & ſeorſum: etſi nec iſtis hic locus eſt. Privos, ſeu ſuos ſeparatim unaquęque dominos habuit. Seorſum eos habuiſſent, ſi eos alicubi in penetrali concluſos tenuiſſent, vel continuiſſent, quomodo manum habet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

bet ſeorſum, apud Catullum, qui eam continet, ne quid in horto carpat. Inſolens porro eſt adigi domino, pro in verba alicujus jusjurandum, jurejurando, aut per jusjurandum adigi. Infra pag. 85. Omnem ſeorſim conveniendi oportunitatem adimebat. Et ita ſæpius, nec usquam aliter, in quo Danielem Heinſium imitatorem invenit, quo diſcipulo gloriari poteſt, non tam natalibus nobili, quam natibus quondam mobili, cui ad Bardonis ſui memoriã etiam nunc anus pruritu geſtiens ad pariendum.

Carolus cupiebat Belgii provincias in regnum transferre.] Pro commutare, id eſt, ex omnibus provinciis regnum inſtituere. Ridicule, quaſi perinde alio provinciæ transferri poſſunt, ac diſcipulos Jeſuitæ ad ſcholas altiores transferunt.

Rex qui hujus judicio plurimum daret.] Hoc novum eſt: Ciceronianum vero, plurimum tribueret, ſubaudi opinionis, fidei, benevolentiæ.

Burgundia ad Belgii principem ſpectat.] Similiter pag. 205. Germanos ad Caroli Cæſaris imperium ſpectaſſe, pro, ſub ejus ditione vel imperio fuiſſe, & 369. Spectat ad prudentiam Principis. Naticidi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

cidium merebatur vetulus Ludimagiſter, qui putet, hoc ad me ſpectat, latine dici pro, hoc meum eſt, aut juris mei, ſive ad me attinet, ſpectare ad aliquid, eſt aliquo vergere, reſpicere, obtentum vel oculos dirigere.

In expeditione deducenda,] Ciceronianum. Exercitum in expeditionem educere. Sed qui diceret, deducere expeditionem, ante Famianum nemo inventus eſt.

Præter alios in Germania dominatus.] Minime Latine dicitur Dominatus, provincia, oppida & caſtella ditioni aut imperio alicujus ſubjecta. Ipſum in ea domini imperium, dominatus, dominium vel dominatio appellatur. Laberius in Epheſo: Ope noſtra dilatatum eſt dominium togatæ gentis.

Potentia magnam ſeptentrionis partem affinitatibus complexa.] Non potentia, ſed domus aut familia Naſſovia affinitatibus magnam partem, non ſeptentrionis (id enim perſpicue falſum ridicule dicitur) ſed Principum ac Regulorum Aquilonarium complexa eſt.

Matrona ex liberis fœminis, quas genuit, 150. nepotes vidit.] Scire per velim liberi ne, an liberæ fæminæ fuerint, quas illa genuit.

Hoc Famianus nec ex Calepino, nec ex Alvaro ſuo diſcere potuit. Si ergo Minervam ſanctianam conſulat, cenſeo: Si filiis dixiſſet pro vocabulo : Quas, nullum dubio locum reliquiſſet. Quo exemplo Plautus Sticho dixit: Gratulabar adventum veſtrum filiis, pro quo priſci dicebant, filiabus. Quorum autoritate & exemplo quidam Jeſuiticæ diſciplinæ alumnus, cum duas filias Moniales Herbipoli argenteo ſcypho donaret, ſic inſcripſit : Duabus filiabus ſuabus D. D.

De Regis filio non ab re veritus, & pag. 244. Non ab re ſuſpicabatur & 306. Offenſionem non ab re veritus.] Fœdam hoc latini ſermonis inſcitiam arguit, cum prorſus contrarium ei dicat, quod volebat: res enim uſurpatur pro cauſa vel ratione. Hinc qua de re, qua re, hac re, ea re: multis rebus aliquid probare, quam obrem, eam obrem, igitur non ab re veritus eſt, ſine aliqua cauſa veritus eſt: Quod contra Famianus dicere cogitabat, à cauſa, cum cauſa (ut Varro & Cicero loquuntur) non temere, non de nihilo, ſive ut Lucretius ait ; non ab nulla ratione. In illo Livii l. 35. (quod fortaſſe Famiano impoſuit:) Non ab re eſſe Quinctio viſum eſt, ſociorum aliquos ei conſilio inter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

intereſſe, ſubauditur alienum, ut ſenſus ſit: in rem eſſe viſum eſt. Quomodo & in iſtis Plautinis Aſin. Act. 1. ſc. 3. Haud id ab re aucupis. Capt. a. 2. ſc. 2. Quidvis faciam, dum ne ab re quid ores, id eſt, dum ne ores, quod mihi malo ac damno ſit. Trinum. a. 2. ſc. 2. Amor ſubdole blanditur, ab re conſulit, id eſt, noxia rei familiari. Truc. a ſc. 6. Haud ad re tibi obvenit iſtic labor, (id eſt nequaquam rei tuæ diſconducet) filium peperiſti, qui ædes ſpoliis opplebit tuas.

Ad convivale tripudiantium oblectamentum adhibita.] Livianum eſt; Pſaltriæ & convivalia ludiorum oblectamenta addita epulis. In hoc autem imitando ineptus eſt Famianus, prorſusque pædagogici judicii Ludiones convivas oblectant diſcumbentes: Hic autem ipſi convivæ ſunt, qui ſublatis epulis menſiſque remotis tripudiant. Ridicula porro & puerilis eſt comparatio, qua mox rei arcano creditæ enunciationem pluviæ facit ſimilem: ceu pluvia tectis excepta ex una in aliam tegulam imbricemque devoluta, in publicas vias demum ſpargitur: ita pluribus in conſcientiam clam ſemper adhibitis, quod ſecra-

cretum ſingulis erat, populo rumor ſit. Primum enim nihil pluvia habet arcani, cum uno eodemque tempore non magis in tectis, quam in via ejus guttæ ſpargantur, multoque prius his, qui foris, quam qui ſub tecto ſunt, apparent. Tum etiam nihil neceſſe eſt, aquam tecto exceptam in vias ſpargi, cum paſſim collecta canalibus in impluvium, hypathrum ſubdiale, aut ciſternas deferri ſoleat.

In Mariæ amitæ mores Margarita immigravit] Quam ſtolida & bona fide pædagogica eſt iſta translatio? An enim mores ſunt domicilium, quo animus immigret, ac non potius domicilium morum eſt animus?

Summopere capiebatur venandi ſtudio.] Non ſtudio capiebatur, ſed venationibus: etſi venandi ſtudio ardebat, tenebatur, flagrabat.

Eam habitu venatricis expingerent.] pro depingeret, expingere ſignificat aliquid amplius, ita ſcilicet depingere, ut plus animo ſubjiciatur, quam oculis.

Vitam amiſit fato, non tam ſuo, quam Maximiliani mariti, cujus & uxor altera in venatione equo decidit, obiitque.] Ita diſcimus, Jeſuita Magiſtro, hoc Maximiliano

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

no Cæſari fatale fuiſſe, ut duas uxores venando amitteret, quia ſcilicet Deus ab æterno conſtituerat ac deſignaverat, ut ſuperatrices ac venatrices iſtæ equis excuſſæ, perirent: Quod fatum mutari non potuit. Velim videre nunc frontem Patris Riccardi, cujus permiſſu, tam palam impia & hæretica Romæ exeunt.

Amitam per ſaltus ſequebatur, accedentibus annis eam præitura.] Cum verbo ſequebatur, in propria ſignificatione utatur, inepte ei opponit præitura, quod hic nonne uſurpat pro, ſuperature, ſive metaphorice, anteitura, anteceſſura, relictura.

Filiam ſuam Herculis primogenito ſpopondit.] Barbarum eſt, primogenitum dicere, qui natu ſit liberorum maximus, nec tamen delicias in eo facere Famianus dubitat. pag. 297.

Nuptiæ ſeptennio poſt peractæ ſunt.] Nec agere, nec peragere nuptias, latine dicatur, ſed celebrare.

In Farneſiorum regnatrice tunc domo.] Nihil mirum Famianus facit, palpo Farneſios percutiens, cum haud eum fugiat, quantum aſſentationis ſuæ pretium ſocietatis conditores tulerint, cum, ut Oſe. 7. ſcriptum eſt, in malitia ſua lætificarunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

carunt Regem,& in mendaciis ſuis Principes; illud quidem certe non poteſt ei eſſe dubium, longe alliam Ignatii ac ſociorum ejus ſortem fuiſſe futuram, ſi exempla D. Bernhardi Paulo III, ejusque filiis ac nepotibus Farneſiis illa Dei verba Oſe.8. impegiſſent: ipſi regnaverunt,& non ex me; Principes exſtiterunt, & non cognovi.

Ignatio Loyla Societatis Jeſu fundatore] pro auctore,conditore, inſtitutore; Fundare non ſignificat condere,aut ſtatuere, ſed firmare ac ſtabilire. Liv. lib.3. Fundata plebis libertate,quod mox ita interpretatur: Utrum novis legibus dominatio,an libertas firmata ſit. Virg.7.Æneid Audacis Rutuli ad muros, quam dicitur urbem, Acriſionæis Danaë fundaſſe colonis, id eſt, urbem colonis eo deductis ſtabilivit, urbis ſtatum deducta colonia confirmavit. Cic. illud maxime veſtrum fundavit imperium, multa virtute ſtabilita libertas.

Apud Ignatium Margarita Parmenſis expiare à noxis animum conſuevit.] Judicium ſeu mercedem mihi polliceri audeo, ſi Famianus & pater ejus patratus Vitellianus, me judice, hic cognoſcant, cujusmodi ea ſint, quæ de Ignatio Marga-

ritæ conſcientiario aut confeſſore ſum
mus optimeque de Eccleſia meritus Ca
narienſium Epiſcopus, Melchior Canu
anno 1548. literis conſignanda duxit, i
ſuo, de ſocietate ejus, judicio, quod man
ejus perſcriptum adhuc extat, penes Do
minicum Canum, fratris ejus filium
Epiſcopum Gaditanum, qui Carol
Hiſpaniarum Principi, hodierni Regi
fratri, fuit à confeſſionibus, quem libel
lum totum extare, ac vulgo legi univer
ſæ Eccleſiæ non minimum intererat. Si
autem ibi loquitur: Ut veniam ad fun
datores ſectæ iſtius, quam Societaten
Jeſu dicunt, Generalis illorum eſt qui
dam Innicus: qui ex Hiſpania profugus
ne ab inquiſitione, tanquam de illumina
torum hæreſi ſuſpectus comprehendere
tur, Romam venit, & a Papa judicar
petiit, a quo etiam, quia accuſator nullu
compareret, abſolutus fuit. Ejus ſoda
les ſunt Turrianus Faber, Salmero &
Laimus. Dicamus de ſingulis. Cum a
liquando Romæ eſſem, Innicum iſtun
videre mihi libuit: qui in ſermone ſin
ulla occaſione cæpit ſuam commemora
re juſtitiam, & perſecutionem, quam paſ
ſus eſſet in Hiſpania nullo ſuo merito
Multa etiam & magna prædicabat d

revela

revelationibus, quas divinitus habuiſſet, idque nulla ejus rei neceſſitate: quæ fuit occaſio, cur eum pro homine vano haberem, nec de revelationibus ſuis quicquam ei crederem. Ex illo major me invaſit cupiditas ejus, ac ſociorum penitius pernoſcendi. Cumque alia die pranſum ad eum veniſſem, quendam ſociorum pro ſancto prædicare cœpit, qui cum accitus veniſſet, illico hominis non ſatis incolumi capite mihi ſuſpicionem movit: cumque de rebus divinis eum percunctatus eſſem, multa hæretica reſpondit, quippe qui idiota, planeque rudis & indoctus eſſet. Innicus ejus cauſa confuſus, iſte, inquit, non eſt Hæreticus, ſed fatuus, credoque eum lucida habere intervalla, jamque adeo propter conjunctionem Lunæ non eſſe uſquequaque Catholicum: (ita fides Catholica Ignatii & Jeſuitarum judicio, ex cœli affectione & compoſitione ſyderum pendet.) Alia die cum eo comite ad Cardinalem Farneſium veniſſem, (hic autem patronus ejus, qui ei inſtituti ſui confirmationem a Papa confecit, cum omnes norunt, quam parum ſanctus ſit,) cumque puer cubicularium ad Cardinalem admitti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

petentem percunctatus eſſet, quemnam eum eſſe hero diceret, ſatis clara voce dic, inquit adeſſe Magiſtrum Ignatium aut Generalem Societatis, aut Domina Parmenſis Confeſſarium, nam ex uno quovis iſtorum te intelliget. Quod mihi animi inanis & ventoſi viſum fuit argumentum. Alio tempore Medicum quendam Clericum, qui Romæ agebat, pro magno ſancto mihi prædicabat. Hic tamen ſanctus, velut de illo compertum fuit, propitium habebat Romę manendi, totaque vita ægrotis curandis quæſtum faciendi, tametſi duo habebat in Hiſpaniis ſacerdotia, curæ animarum obnoxia quæ Græcarum apud Complutũ Literarũ Profeſſori commendaverat, qui ea nec adminiſtrabat, nec adminiſtrare poterat. Contigit autem ut ſanctus iſte Clericus alapam ſæculari cuidam in rixa duceret, quam injuriam, cum eam paſſus remittere ac condonare nollet; Innicus pacificationi ſe medium præbens, per quendam ſociorum ſuorum ita inter eos tranſegit, ut ſæcularis Clericum fuſte dedolaret, & Clericus de tergo ei ſatisfaceret; ſicque ambo in priſtinam amicitiam converterentur. Quod cum ego reprehendiſſem; Sanctos, mihi reſpondit, non

ſine

ſine Theologorum conſili ita ſibi cum altero conveniſſe, licentia ejus rei à Papæ Vicario impetrata (cum tamen nosmetipſi defendere aut ulciſci, nec cuiquam malum pro malo reddere, ſed in bono vincere, & inimicis bene velle, & benefacere divino præcepto jubeamur, nec vel Papæ, vel Petri, vel Pauli totiusque Apoſtolici collegii autoritate ea lege ſolvi poſſimus, Matth. 5. Rom. 12. 1. Pet. 3,) Unde collegi magnam Innico eſſe tam divini, quam humani juris inſcitiam, nullum recte & perperam facti diſcrimen ſeu diſcretionem, magnam converſationis vanitatem, qui Medicum cum curatis in Hiſpania ſacerdotibus beatificaret, furioſum autem pro ſancto prædicaret. Salmero & Laimus cum Tridentum ad conſilium veniſſent, ac die quadam mecum colloquerentur, egoque dixiſſem, inſtitutum ſocietatis eorum nimium habere novitatis, alter eorum excandeſcens mihi regeſſit: Multo vero plus novitatis habet merda, (præſertim adhuc à culina fumans,) quo dicto ſe proripuerunt, me tanta eorum imprudentia ac ſcurrilitate non mediocriter commoto, poſt tamen à me reverſi veniam, ſed ficta humilitate, me rogarunt, cum

peccati ſui culpam mihi impingerent. Et iſta quidem Canus, ex quo multa me plura eorum ſimilia, ſi caput me Jeſuitæ demulceant, depromere paratum profiteor, inprimisque quid ille de ſocietatis inſtituto, ſanctione Pontificia confirmato, deque Ignatii conſecratione ſeu canonizatione gloriantibus, ex communi omnium Theologorum ſententia, qui Thomæ Aquinatis placita profitentur, regerere doceat. Hoc autem loco ſatis habituros puto, ſi meo nunc judicio cognoſcant duo callida mendacia in Orlandini Hiſtoria Jeſuitica lib. 8. num. 46. inter eventa anni 1548. quo ipſo Canus ſuum illud de Jeſuitis judicium conſcripſit, de illo affirmari. Unum eſt, eum Jeſuitas, qui tum ab Innico Innichiſſę appellarentur, eo nomine in Hæreſeos ſuſpicionem vocaſſe, quod hæreticorum proprium eſſet de auctoris dici nomine, ſicut Nicolaitas, Arianos, Pelagianos, noviſſimeque Lutheranos à nefariæ ſectæ inventoribus nominatos, conſtaret. Alterum Antichriſtum tum inſtare & natum eſſe, & Jeſuitas ejus præcurſores agere, ac propterea ab omnibus fugitari oportere: Utrumque ſpiritualis nequitia in cœleſtibus, prorſusque diabolicæ calliditatis

ditatis commentum eſſe, nihilque tale Cano nec per ſomnium in mentem veniſſe, ex illo ejus judicio manifeſte apparet. Hoc tantum ibi agit, ut de Jeſuitis eorumque ſocietate, Chriſtum, ejusque Apoſtolos ſedulo præmonuiſſe nos demonſtret. Matth. 7. Attendite a falſis Prophetis, qui veniunt in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces, qui in nomine Jeſu prophetant, dœmonia ejiciunt, virtutes multas faciunt, ſed iniquitatem operantur. Ex fructibus eorum agnoſcetis eos, non modo ſi malos, ſed etiam ſi bonos præmature ferunt. (Quales præcoces fructus ſunt magna Quadrimeſtrum Jeſuitarum in rebus divinis ſcientia & ſanctimonia,) Matth. 24. Surgent in nomine meo Pſeudochriſti, & Pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna magna & prodigia, & dicent: Ecce hic eſt Chriſtus in deſerto, & in penetralibus, & ſeducent multos, 2. Tim. 3. In noviſſimis diebus &c. penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis. Iſta, inquit, Canus, auctoritas manifeſte in ſenſu literati de iſto hominum genere verificatur. Et tamen coguntur Jeſuitæ hoc illi elogium impertiri: Sapiens hic alioqui Doctor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

erat doctrinæ famę ac probiratis opinione vulgo nobilis, nec ejus famam Jeſuitæ fulſo teſtimonio ſuo unquam imminuent: nec enim tam frivola & abſurda, cum de nomine ſectæ ipſorum, deque maturo Antichriſti adventu affirmaſſe ullo ipſi vincunt documento, & ipſum ejus chirographum ſi proferatur, mendacii eos planiſſime convicerit. Locorum quidem Theologicorum lib. 4. cap. 2. ita Societatis ejus meminit: Societas Jeſu, 1. Cor. 1. ſine dubio, eſt Chriſti Eccleſia, qui ergo titulum illum ſibi arrogant, hi videant, an Hæreticorum more penes ſe Eccleſiam exiſtere ementiantur. Et lib. 11. cap. 6. De judicis eorum epiſtolis: Ante paucos dies prodierant, quarum & auctores, & loca longo intervallo diſtant, ut an mentiantur illi, non poſſit inveniri, an hæc ſint ꝗ dubitari etiam poſſit. Sed bene habet, quod totum narrationis corpus commentitium apparet, ut, quod Hiſpanorum ſermone teritur, id quoque in hac re facile probes: De luengas vias, luengas mentiras, id eſt, longorum itinera longa mendicia.

Puellis pedes, quos à ſordibus purgatos ante vetuerat, abluebat.] Eorum, quos ego legerim auctorum exemplo, ante purgari dicerem.

For-

Ferrum a molli manu indolentius infigi.] Nuſquam indolenter dictum inveni, magisque probem, minore cum doloris ſenſu adigi, vel potius recipi: tametſi nondum adducor, ut vulnus fœminea aut puerili manu factum minus dolere credam.

Philippum rogavit pro reſtitutione Placentinæ arcis.] Latine dicitur, rogare aliquem pecuniam, & de pecunia, non pro pecunia. Aliud autem eſt, rogare aliquem pro amico, ubi pro unice ſignificat. Nec tamen mihi excidit, quod apud Phędrum fabul. 41. legeram: damnum haud recuſant, tantum pro vita rogant. Eum tamen ſcriptorem velut domo barbarum & ſermone non parum ſæpe plebejum, non niſi cum diſcrimine ac delectu imitandum intelligo.

Rex certus non aſſentiri.] non precibus ejus non cedere, roganti ea de re non obſequi, non annuere. Nam aſſentiri eſt idem, quod alias ſentire ſic, pag. 64. Rex aſſenſus eſt Provinciarum poſtulatis.

Quæ ſententia in ſenatu præpoſuiſſet.] Hoc ego Tacito relinquens, præpolluiſſet malim, vel numero viciſſet.

Mures non meliores prævalituros.] Prævalere novitium verbum videtur, ab au-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

rea certe Latini ſermonis ætate alienum.

Undecim equites deerant ad unum & quinquaginta.] Latine minime dicitur deeſſe ad numerum, ſed numero.

E Fliſſingæ portu ſecunda navigatione ſolvit in Hiſpaniam.] Imo vero invectus fuit in Hiſpaniam, cum è portu illo claſſem ſolviſſet.

Quam rem privatis quisque utilitatibus oderat.] Quidni potius ob privatas utilitates.

Quinque amanuenſibus epiſtolas dictando.] Elegantiæ erat, potius hominem vel famulum a manu, aut librarium cum Tullio, quam cum poſterioribus Amanuenſem dicere.

Qui eas ſeditionum turbas deſtinato animo vellens.] Sic latini non loquuntur, Ciceronianum erat obſtinato, obfirmato.

Ne eam in ſinu vulpem aleret, quæ domeſticos pullos ad extremum devectura eſſet.] Serpentem in ſinu fovere, vetus ac tralatitium eſt ex Æſopi Apologis petitum. Quis autem vulpes unquam in ſinu alere viſus eſt? niſi forte Jeſuitæ aſtutiam vapido geſtantes pectore vulpem.

Totum ſe ad eorum partes transdidit,quomodo & pag. 17. *In hanc partem ſe transdidit.*]Ciceronis monitum eſt lib. 3. orato-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

tore: veteres (Plautus, Terentius, Cato,) qui ornare nondum potuerant ea, quæ dicebant, ſunt omnes prope præclare locuti, (nam Cæcilius, Statius Inſuber & Paccuvius Calaber, ejusdem licet ætatis, cujus illi mali ſunt latinitatis auctores.) Neque tamen utendum verbis iis, quibus jam conſuetudo noſtra non utitur, ſed uſitatis. Nequaquam vero Ciceronis ætate uſitatum fuit, quod ſemel in Terentio & nonnullis commentariorum Cæſaris exemplaribus lectum Famianus pueriliter arripuit: Transdere aliquem in otium. Mirum an pro cacozelia ſua Chriſtum a Juda transditum malit, quam traditum dicere. Itaque Lucillianum illud a Lælio ad Famianum rectiſſime transferri omnes intelligentes mihi aſſentient.

Quo facetior videare & ſcire plus quam cæteri,
Pertiſum mavis, quam pertæſum dicere.

Quantum peccavit Hiſpanus inportunitate remediorum:] Neſcit Famianus aliud Latinis ſignificare importunitas, aliud importunus. Illud ſignificat incommodum, non ſatis aptum, ſed a re alienius. Cicero: Eſt eo loco ſedes non importu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

na huic noſtro ſermoni. Ita remedia importuna ſunt tempore alieniora, intempeſtiva aut ad mortis genus minus oppoſita. Sed importunus non incommodi tantum & moleſtiæ, ſed etiam damni ac noxæ ſignificationem habet. Cic. ſcelus tam importunum, audacia tam immanis. Importuna eorum in me crudelitas. Hoſtis importuniſſimus. Vultum importunum in forum detulit, id eſt, qui præportaret iram & vindictam minaretur. Vir incredibili importunitate & audacia. In illa importunitate & ſuperbia, amicum habere non poteſt. Importunitatem loci Cato apud Agellium lib. 3. c. 7. dixit pro incommoditate, cum locus militibus eſt periculoſus. Nec vero aliter a Tacito uſurpatur Annal. 12. ſumto ad prælium loco, ut aditus, abſceſſus cuncta nobis importuna, & ſuis in melius eſſent. Significat enim non modo, non commoda aut parum ſecunda, ſed etiam vehementer adverſa. Illud, eſſe alicui in melius, loquendi genus eſt Tacito non indignum, ſed Famiano aliquo digniſſimum. Hoc autem eſt Livii: Omnia, quæ arte belli ſecunda ſuis eligi, præpararive poterant, providit: Cæſaris autem: Omnia ſecundiſſima nobis illis adverſiſſima.

Pro-

Provinciæ juraverant nihil militibus ſolvere non modo Hiſpanis, ſed etiam popularibus, donec externi Belgio non abſcedant.]Etſi donec pro quoad, quamdiu dici ſolet (Livius lib. 5. Auxilium verentibus negandum, donec ſub Rege eſſet, decrevit) tamen donec non latinis auribus eſt inſolens. Rectius & planius erat: Conjuraverant, nihil non modo Hiſpanis, ſed etiam (vel ſed neque) popularibus ſoluturas, donec (vel dum) exteri Belgio exceſſiſſent, vel ſe quo ad exteri diſceſſiſſent, tam diu nihil ſoluturas, aut niſi forent, nihil ſe ſoluturas. Gemina germana huic inſolentia eſt in verbis iſtis p. 196. Dum nuncios ad ſe liberos non remitterent, privilegiis omnibus civitatem exuerat, pro quo ad, vel donec nuncios remitterent.

Denique non differendam ultra navigationem conficiebant omnes.] pro una denique omnium erat ſententia, non differendam navigationem in hoc denique omnium judicium & opinio concordabant, vel, omnium ſenſus concorditer congruebant, de maturanda navigatione omnes uno ore conſentiebant. Quo vero Famianus niſi ſe ipſo auctore, talem verbo conficere ſignificationem tri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

buit, ſicut & infra pag. 83. 165. 204. & ſæpius.

Per tabellarios Regi præciſe denunciat.] pro diſertim aut totidem verbis. Nec hoc ullo idoneo autore. Nam præciſe dicere Ciceroni ſignificat, non plena oratione aliquid efferre, ſed verbis nonnullis velut amputatis ac ſubintellectis, ut ſit conciſe, compendioſe & elliptic*ωs*, ut aliquid deſit quod ſupplendum veniat, Cic. 2. de nat. Deorum: Providentia mundum adminiſtrari præciſe dicitur, plene autem & perfecte providentia Deorum mundũ adminiſtrari. Et præcidere alicui, ſeu præciſe negare eidem Ciceroni ſignificat ita breviter roganti negare, quod petit, ut ne cauſæ quidem negandi proferantur, ſed pariter rationes negationis & ſpes rogantis præcidantur. Epiſtola vero Margaritæ ad Regem nihil præcidit, ſed ſatis omnia fuſe exponit. Itaque ſatius fuerat hoc Tullianum imitari 3. Verrin. Nonne vides hoc Metellum diſerte ſcribere. Et Livianum lib. 21. In Luctatii fœdere diſerte additum fuerat, ſi populus cenſuiſſet, & lib. 39. diſertiſſime planiſſimeque in eo decreto ſcriptum eſt.

Argen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Argentarii pecuniam fœnerato dederunt Civitatibus.] Duobus ſolis Plauti locis vocem fœnerato inveni, ut ſignificet minime gratis, ſed cum uberi fœnore, aut lucro. Aſin. Fœnerato verba iſta fundi tat, id eſt, magnum hæc ei verba fœnus aut lucrum afferent, ſive Terentian: Hæc ei verba pulchre fœnerabantur. Menech. Palla ab uxore fœnerato abſtulit ironicôs, pro, magno cum pretio ac malo ſuo. Terent. Iſtud tibi fœnerabit, id eſt, magno tibi lucro erit, aut velut cum multiplici fœnore ad te redibit. Famianus autem fœnerato dare dicit, pro, fœnori dare, rurſum ſe uno auctore.

Puellæ jungi in Regia Lutheri natæ.] Quæ dementia eſt, Saxoniam vocari Lutheri Regiam? Feratne Famianus ſi quis Græciam, aut Viennam, aut Monachum Bavariæ, vel denique Madritum Hiſpaniæ Jeſuitarum Regiam vocet? ubi tamen nihilo prudentius Jeſuitis, quam in Saxonia Luthero de divinis & humanis creditur. Etſi, ut vere dicam, nemo Saxonum omninoque Germanorum ullius rei fidem Luthero habet, niſi eam, ſeu recte ſeu perperam ex animi ſententia ſacris literis congruere, perſuaſum habeat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Orangius cum Auguſto Saxone egit, non ducendam a ſe Annam Mauritii filiam, niſi Catholice victuram, in eamque conditionem Auguſtus & ipſa obſignatis literis convenit.] Cum ergo Famianus mox Annam fugillat, quod pactam Orangio fidem pudicitiæ nequaquam ſervaverit? An enim negabit, catholice eam vivere, quæ nulli negat, dat univerſis? Similis ſuburranæ illi, de qua in Ithyphallicis: Cum ſacrum fieret deo ſalaci, conducta eſt pretio puella parvo, communis lætis omnibus futura, quas quis Catholicam eſſe neget. Mirum eſt autem Famianum vix unquam verbo ſupino, quod Grammatici vocant, in futuri temporis ſignificatione uti, ſed quaſi ſemper participio paſſivo in dum exeunte, cum eum Alvarus ſuus docuerit, ejuſmodi participio non tempus futurū, ſed debitum officium aut neceſſitatem ſignificari. Quod enim apud Cæſarem eſt l. 2. belli Civilis: Miſericordia civium quod interficiendos videbat, pro, interfectum iri, fore ut interficirentur. Id vero ſingulare, adeo diligenter loquenti, aut cavendum, aut ſaltem parcius imitandum eſſe, viri elegantiæ Latinæ arbitri judicant. His ergo plus probaſſet, Famianus, ſi hoc modo ſcripſiſſet; Orangius teſta-

tus

tus fuerat, non a ſe ductum iri Annam, aut ducturum ſe Annam negaverat, fortaſſis autem, conſignatis tabulis potius, quam obſignatis literis Orangio cum Auguſto & ſponſa convenerat, ſi nimirum apertis ac patentibus tabulis iſtam pactam legem matrimonii complexis, ſigna eorum fuerant impreſſa.

Orangius Lipſiæ Saxonum urbe celebravit nuptias.] Hiſtoriæ conditori non minus pudendum eſt, Lipſiam Miſniæ civitatem in Saxonia, quam Patavium in Liguria, aut Mantuam in Piceno collocare.

Sacrum ordinem Cardinalatus libenter adoptant non ambitioſi, ſed providi.] Ridicule dicitur quis adoptare ordinem Cardinalium, cum ipſe in ordinem illum adoptatur, aut cooptatur.

Ne ſæpius Gallica narrando Belgicam narrationem interſiſtam.] Verbũ interſiſtere, quo Famianus & p. 101. utitur, eſt ex Quintiliani ſingularibus, & ſignificat non procedere, nec gradũ proferre, ut accuſativus ſe ſubaudiatur, quomodo in verbo ſiſtere ſubaudit Tullius, negat remp. ſiſtere poſſe, niſi ad ordinẽ Senatorium judicia referuntur, & Lucret: Nec mortale genus, nec divum corpore

ſancto

ſancto exiguum poſſent horas ſiſtere tempus F. Tullianum magis foret: ne Gallica admiſcendo Belgica interrupte narrem, aut inſtitutam Belgicorum narrationem interruptam, id eſt, durare, permanere. Sed pro illo Quintiliani interſiſtere, Plautus dicit, remorari gradum, Cicero inſiſtere, reſiſtere, conſiſtere & commorari & ſuſtinere ſe.

Crebra reorum animadverſione Lutheri nomen plane delevit.] At enim animadverſio non eſt reorum, ſed ejus, qui in reos animadvertit, Cicero: Comprehenſio ſontium mea animadverſio Senatus fuit, id eſt, Senatus fuit in ſontes animadvertere, meum vero conſulis ſontes comprehendere, idem: Majores noſtri nunquam judicium nominaverunt, neq; proinde ut rem judicatam obſervarunt animadverſionem & auctoritatem cenſoriam.

Sed ferox hæc Tullia mitiori Tarquinio nupta erat &c.] Ecce tibi vetulum Ludimagiſtrum, inter epheborum ſubſellia, in memoriam Liviæ hiſtoriæ vos revocantem, ſed quod hiſtorię ſcriptorem deceat nihil omnino penſi habentem. Ita qui mihi Livium legerit, non magis hunc Famiani locum, quam unum quodvis ſibyllę

folium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

folium intellexerit. Huic ſimile quiddam habemus pag. 246.

Alii aliunde nominis Hugenoti originem inclinant.] Latine dixiſſes, repetunt, arceſſunt. Agellium inclinandi voce ſimiliter uſum, homo doctus nihil morari debet, etſi nec ille, nec Nigidius originem inclinari ducit, ſed vocis inclinamentum vocat terminationem ſive exitum, ut inclinatione, tum verborum in OSUS, vinoſus, mulieroſus, religioſus, nummoſus, immodicam quandam rei copiam ſignat. Vox partim non inclinatur in caſus, pro declinatur, flectitur.

Hæreticos, quoniam Hugenoti appellarentur, eo Catholicos nominare Papiſtas inſueviſſe.] In hoc ſcientem, volentem mentiri Famianum, complures Lutherum & aſſeclaru ejus ante Hugenoti nomen in Gallia exortum editi in Germania libri planiſſimum faciunt. Illi enim Catholicos Papæ, non tam propter quam contra Chriſtum, ſubjectos perpetuo Papiſtas appellant, quam etiam appellationẽ Jeſuita & ab eorum diſciplina profecti amplam ſibi honorificamq; ducunt: parũ ſcilicet memores eos, qui dicunt: Ego ſum Petri, non minus, a Paulo Schismaticos cenſeri, quam qui dicunt: Ego

ſum

ſum Pauli vel Apollo 2. Cor. 2. & 3. & 11. Chriſtiani ſumus, non Petriani, ait S. Auguſtinus in Pſ. 44. quanto ergo nunc indecentius nos Papiſtas vocavit, ex quo Papas in Chriſti perſecutione primas ferre S. Bernhardus palam queſtus fuit, quomodo & Chriſtus ipſe in S. Brigittæ revelationibus Romæ editis lib. 4. c. 142.

Sed hæc nomina ſunt, illud rem tangit, quod multi memoriæ prodiderunt.] Aliud eſt rem tangere, aliud rem attingere, ad eamque pertinere, quod nemo niſi in Cicerone hoſpes neſcire poteſt.

Alter aula circumſcriptus fratris ruina credebatur opprimendus.] Latinius & uſitatius fuerat, alterum fratris ruina oppreſſum iri credebatur, de quo genere, Famianus diſcipuli ſui Leonardi Velii diſcipulũ Mariangelum a Fano benedicti conſulere poteſt in Avetario ſeptimo ad Grammat. Phil. Circumſcribere aliquem aula, eſt aulę ſepto aliquem includere, vetando ſcilicet, ne aula pedẽ efferat. Famianus inſolenter eo ſignificat, ab aula proſcribere, vel ſummovere.

Concinere Davidis carmina incipiunt, præeunte Calviniano Pſaltrio.] Iſtud ego tam flagitioſæ ignorantiæ ſpecimẽ

nequa-

nequaquam impune dediſſem, alter ab undecimo cum me jam cæperat annus, ſed neceſſe habuiſſem, jactura natis excipere culpam. Nimirum Pſaltriam Terentius, & Cicero fidicinam vocant mulierem fidibus canentem. Itaque Pſaltrius Famiani judicio, recte dicitur Fidicen, ſeu vir canens fidibus. At enim illi Pſalter & Pſaltes dicitur. Pari modo quia Citharista, aut Citharædus eſt, a Famiani diſcipulis jam Cithariſtrius audiet. Ecquis homines magis Aſinos uſque terrarum vidit? Nec refero, quod in oratione Ciceronis de Aruſpice reſpons: in quibusdam aditionibus ſolers, purpureisque faſciolis, a Strophio, a Pſaltrio, a flagitio, a ſtupro factus eſt repente popularis. Neminem enim niſi indoctiſſimum fugere poteſt, recte in aliis libris legi a Pſalterio, cum quo, pro Pſaltria Cladium ad Bonæ Deæ ſacra introductum fuiſſe in Sextiana idem Cicero teſtatur, quomodo & Scipio Æmylianus in oratione contra legem Tib. Grachi de juventute queſtus fuerat. Docentur præſtigias inhoneſtas, cum Cinædulis & Sambuca, Pſalterioque erunt in ludum hiſtrionum. Ad hæc turpiſſimæ ignorantiæ Famianus abſolvi nequit, qui

Pſalten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Pſalten aut Pſaltriam recte vocari putet, alta voce ſine ullis fidibus canentem. Melos in cantibus (ait Varro apud Nonium) bipartitum: unum, quod eſt in alta voce: alterum, quod vocant Organicum. Pueri antiqua carmina, in quibus laudes erant majorum, & alta voce canebant, & cum tibicine. Aſconius in Divinat. Ciceron. Celeuſma cani remigibus ſolebat, & per Symphoniacos, & per aſſam vocem, id eſt, ore prolatam, & ut in Argo navi, per Citharam jam Salvinianos, quos vocant, ſatis conſtat aſſa tantum voce Davidicos Pſalmos canere, hinc nervis aut fidibus, & ſine flatu. Itaque Præcentor ille, quem Pſaltrium Famianus vocat, non male fortaſſe Varronianis de ſe verſiculis prædicaverit.

Phonaſcus adſum vocis ſuſcitabulum,
Cantantiumque gallus gallinaceus.

Orangius adverſus repentina nunquam protectus.] Specimen τοῦ καινισμοῦ. Improtectus eſt vox ætatis ferreæ, & hominis non nauci Agellii, cui niſi tot veterum fragmenta lenocinarentur, nullũ, niſi Jeſuitam lectorem invenire poſſet.

Granvelanus propoſita Regis ſui gratia præ uno hoc Jove minutos reliquos Reges contemnebat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

nebat.] Aliud pædagogici judicii ſpecimen: ſcurriles Plautinæ ſcenæ jocos in rerum tam gravium ac ſeriarum hiſtoriam transferri. Nihilo majoris gravitatis eſt cenſura hæc, quam in Granvelæ conſilium exercet: Quaſi vero non poſſit quis non ſolum ictu fulminis, ſed etiam gregarii telo militis interire: aut non ipſi Jovi fulmen ab infimis elementis ſuggeratur. Cujus notionis cenſoriæ argumentum & ſententia eſt; animi falſum fuiſſe, nec ſatis prudenter vitæ rationes ſubductas habuiſſe Granvelanum, qui Regis ceu Iovis tutela ac præſidio fretus, procerum Belgarum velut minutorum deorum offenſam aſſis faciendam non putarit. Nam tametſi quis Iovem habeat volantem propitium, ita ut ab ejus fulmine nihil ei ſit periculi, nondum tamen ea Jovis gratia, ſic undique munitum fore, ut mortem ei quivis gregarius miles afferre nequeat: Et quamvis vere rerum omnium Jupiter ſit ſupremus, inermem omnino & imbellum futurum, niſi hæc infima fulmen ei ſuppeditent. Lectorum jam æſtimationem eſſe volo, quantæ cum impietatis, tum ſtoliditatis iſta cenſeri debeant.

Ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Ne quid Regem lateret.] Non magis latinum eſſe, latet me, quam patet me, ſatis jam in Grammaticæ Philoſophicæ præfatione, inque Rhetoricæ fragmento Mediolani edito demonſtravi, etſi Poetas in eo Græciſſantes metri neceſſitas excuſat. Non magis tamen Famianus ab iſto Solęciſmo, quam Porcus Umber a luti volutabro abſterreri potuit.

Mos ille veſtimentorum, quæ bis in anno præſcribebant, diu tenuit, donec Regis mandato deſitum eſt.] Manifeſtarius vel turpis puero ſolęciſmus, nec Mos veſtimentorum culpa vacat, quidni placuit? Mos nobilium veſtimenta pręſcribentium aut pręſcribendi.

Adeo minæ, ſi cum unoquoque adæquentur, unumquemque demum terrent.] Salvus ſum, jam philoſophatur, Famianus & ſententias loquitur Phœbi Cortina, aut Sphynge non indignas. Ego tamen Scioppius, non Oedipus, nec interpretari poſſum cęptuoſam oraculi dictionem. Quid eſt, minas cum aliquo adęquare? an ęque omnibus minas intendere, vel proponere, nullo magnorum & humiliorum diſcrimine? ſed ab hac ſententia alieniſſima eſt vox unoquoque.

Gran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Granvelanus provinciam rexit minore pudicitiæ cura, quam ſenem decebat.] Quid hic Famianus inſimulet neſcio. Impudicitiam in ſene notari intelligo. Eſt autem impudicus latinis, qui muliebris patientiæ legem, utque Satyricus loquitur, turgentis verbera caudæ, ſive alienam libidinem ſuperiore, aut inferiore gutture excipit. Seneca in proœmio Controverſ. Quidam libertinum reum defendens, cui objiciatur, quod Patroni concubinus fuiſſet, dixit: Impudicitia in ingenuo crimen eſt, in ſervo neceſſitas, in liberto officium. Et Cont. 33. Principes viri contra naturam divitias ſuas exercent, caſtratorum greges habent, exoletos ſuos, ut ad longiorum impudicitiæ patientiam idonei ſint, amputant, id eſt, delicioſi alicujus manu recidunt, arcentque teſtibus, & inteſtabiles reddunt: quod non neminen ὁλοπόρφυρον nuper admodum Romę, de ſpecioſo puero tonſoris filio feciſſe fama diſtulit: cui tamen magiſtrorum ſuorum Jeſuitarum paratum fore puto patrocinium. quippe qui concubini ſui impudicitiam ad majorem Dei gloriam contulerit, eum gregi Symphoniacorum inferendo, qui in Pontificio Sacello aſſa voce hymnos & laudes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Deo concinunt, ita ut jam Deus laud
tur, non tantum in Cymbalis, ſed etiam
in cynædis bene ſonantibus, quod jam
gaudium in cœlo coram Angelis Dei eſſ
putabimus ? cum Angelici ſui offici
quod eſt cantu Deum concelebrare, offi
cioſiſſimos iſtos Cynædos habeant parti
cipes & collegas? Juſtinus extremo libro
octavo: Philippus Rex Macedoniæ Ar
tybam Regem Epiri pellere regno ſta
tuit, atque Alexandrum privignum eju
uxoris Olympiadis fratrem, puerum ho
neſtę puchritudinis arceſſit, omnique ſtu
dio ſollicitatum ſpe regni ſimulato amo
re ad ſtupri conſuetudinem perpulit
Cum autem ad viginti annos perveniſſet
ereptum Artybæ regnum puero tradidit
ſceleſtus in utroque, nam nec in eo jus
cognationis ſervavit, cui ademit regnum,
& eum cui ademit, impudicum ante fe-
cit, quam regem; quo tamen ſcelere va-
caſſet, ſi Jeſuitas magiſtros nactus, ad ma-
jorem Dei gloriam omnia facere didiciſ-
ſet. In Pandectis Juſtinianus lib. 47. tit.
10. leg. 8. Si quis tam fœminam, quam
maſculum impudicos facere attentavit.
Et leg. 9. Attentari pudicitia dicitur,
cum id agitur, ut ex pudico impudicus
fiat. An ergo hoc ſignificare Famianus

voluit, Neapoli Granvelano Proregi uſu veniſſe, quod de finitimis vel ſuburbanis Bajis Varro ſcripſerat: Ibi veteres puerascunt, id eſt, ſenes fiunt pueri, pueri autem puellæ, & æque omnibus impingitur puerile Apuleji corollarium aut Plautinum peculium.

Uxori poteſtatem ademit omnem deliberandi, ſe non ante conſulto.] Neſcit Famianus aliud eſſe deliberare, aliud ſtatuere vel conſtituere. Deliberandum eſt diu, quod ſtatuendum eſt ſemel, ait Mimus, Legimus quidem apud Tullium: Certum ac deliberatum eſt mihi, abeſſe ex urbe. Mihi deliberatũ & conſtitutũ eſt ita gerere conſulatum. Ille ſtatuerat ac deliberaverat non adeſſe: nec tamen propterea obſcura & dubia eſt vera propria verbi ſignificatio, ut nimirum deliberare ſignificet conſultationem antecedentem, ſtatuere vero decretum conſequens.

Evocati ad ſe primores quique divinæ facultatis interpretes & conſulti, quid ſentirent: negavit Rex illos accitos fuiſſe, ut docerent.] Primum ridicule Theologos vocat divinæ facultatis interpretes (quis enim per divinam facultatem ſignificari pu-

putet ſacras literas ?) Deinde oratio e
'ἀνακόλουθος membris ejus minime apti
aut cohęrentibus, quod vitium evitaſſe
ſi evocatis & conſultis primoribus inte
pretibus dixiſſet.

Deum obſecremus, ut nobis al.ero filio in dulgeat.] Latinius fuerat alterum filium Poteſt tamen hoc tolerari præpoſition ſubaudita, quomodo apud Terent. Ve ſtitu nimio indulges, pro, à veſtitu, quo ad veſtitum attinet, ſive quoad veſtitum quomodo Famianus pag. 106. locutu fuerat: Quoad concilii curam, Marga rita nihil remiſſura erat. Hoc auten barbare dici, jam eum docueram Gram maticę pag. 75. & in Auctuario Gram mat. pag. 21.

Avitæ religionis dogmata hactenus edocti quoad ſatis haberent.] Ut Catholice dom viverent, non autem ut foris, ſi forte ci cumvenirentur, diſcrimen veri falſiv dignoſcerent. latine ſic loqui debuit Hactenus edocti, ut Catholice domi v vere poſſent, non autem ut foris, & in ſectariorum congreſſu vero falſum di gnoſcerent. Hactenus conciſe, ſeu pe Ellipſin dicitur, pro hac fine tenus, a hanc usque finem, & non ultra, quoad per Anaſtrophen, ſive inverſionem dici

tu

tur pro ad quo, ſive quę, ſuppreſſo tempore aut loco, velut monui Grammat. pag. 58. & Annot. in Paradig. pag. 56. Civem hoſte, curvum recto dignoſcere, Latinum eſt: fatuum vero, curvi & recti diſcrimen dignoſcere.

Cui non paratum eſt ab antidoto remedium.] Ridiculum perinde ac ſi diceret: parata a remedio medicina. Quid enim eſt Antidotum ſive Antidotus niſi remedium adverſus venena?

Repotatio reſtituta eſt.] Potatio potius fuit inſtaurata, nam repotatio non aliud eſt, quam potationis reſtitutio.

Figmenta ſua non eſſe diuturna.] Aurea & Argentea latini ſermonis ætate figmenti voce, neminem uſum comperio. Commentum potius uſurpabant. Apud Aſconium quidem ſemel invenio figmentum, pro confictione, aut re ficta. Sed quis Aſconium pręſtiterit ita ſcripſiſſe, cum alia manifeſte barbara ejus verbis poſteriores alleviſſe conſtet.

Cupere ſe ad Pontificis repræſentari pedes, ac venerabundam oſculari.] Ipſum ne an pedes ejus? ambigua namque eſt oratio, planior futura ſic eſſet: eosque venerab. oſc. Nunc movetur ſuſpicio, quæ oſculari cupiat, venerabundam eam prurire, ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

delicias cum Pontifice velle facere. Venerari enim vulgo Romæ dicebantur, qui ſacra Veneri faciebant, ſeu libidinabantur. Hyginus mytthol. fab. 75. Tyreſias dracones venerantes dicitur baculo percuſſiſſe. Itaque Venerabiles Patres nihil Patribus patrantibus interſunt, quaſi venerabiles vocarentur.

Libros impuriſſimos evulgare, & picturas contumeliis ludibriisque in Regem infames exponere.] Latini libros famoſos aut ignominioſos, Carmina famoſa vocant, non infames, qui ad alterius contumeliam & infamiam pertinent, infames in aliquem, non ſine infamia Famiani dicitur.

Gubernatrix fuit aliena, ut poteſtatem fecerit creandi Magiſtratus.] pro longe ab eo abfuit, ut poteſtatem faceret. Alienus hoc modo latine non dicitur.

Illis permiſſis, ut venirent.] Permiſſum dicendum fuerat, quod ſignificat, poſtquam eis permiſſum erat. Latine nequaquam dicitur: Ego permittor venire, ſed permittitur mihi venire, nam Aſconium hic nihil moror.

Horum nemo capi tum quidem potuit, clam urbe egreſſi.] Oratio κακοσύνθετος

nec

nec ſatis inter ſe apta ejus membra, quod vitium corriges, ſi dicas: quippe qui clam urbe egreſſi eſſent, ſive ſe proripuiſſent.

Se Regi navaturos operam adverſus eos, qui Regis nomine deſignarentur, ſine cujusquam exceptione.] Obſcure dictum. Cum enim verbis deſignare, ſit idem quod ſignificare, accipi poteſt, eos arma laturos adverſus omnes, qui regio nomine appellantur. Vult autem Famianus dicere adverſus omnes quos Rex vel miniſtri ejus ad cædem deſignarent, ſive hoſtes declararent.

Gubernatrix non paſſa iterum audire Buſcoducenſes, per Cancelliarium jubet eos redire domum.] pro cum irerum eos audire non ſuſtineret, ſive animum induceret. Quis patiendi verbo ſic unquam uſus inveniatur, non facile mihi Strada dixerit. Magiſtro ergo Minerval paret licebit, ſi ei libet a me diſcere.

Defectum viribus atque intermortuum relinquunt.] Nemo aurea latini ſermonis ætate defectum dixit, quem res aliqua deficit, orbum, carentem, deſtitutum. Argentea demum ætate, qua linguæ latinæ uſum perimi cæpiſſe Seneca teſtatur, ita locutos comperio Phœdrum lib. 5. fab. 87. Acceſſit alter æque

defectus pilis, id eſt, calvus. Petron. Lucernæ humore defectæ. Ridicule autem Nicolaus Rigaltius defectum annis interpretatur, quem anni deficiunt, qui annos non trahet, in iſtis Phædri ejusdem verſibus lib. 1. fab. 21.

Defectus annis, & deſertus viribus.
Leo cum jaceret, ſpiritum extremum trahens.

Eſt enim hic Leo annoſus, multos annos habens, annis obſitus, ſenectute confitus. Neſcit nimirum Vir doctiſſimus, argentea ætate defectus dici ſolitum pro eo quod prioribus ac melioribus fuerat confectus, fatigatus, defeſſus. Virgil. II. Æne. ævo confectus Aletes. Et 4. Aen. confectum ætate parentem. Lucret. lib. 3. ſi tibi non annis corpus jam marcet, & artus confecti languent. Cic. Senectute coufectus. Virg. 2. Æn. feſſum ætate parentem. Lucr. 6. Lacrimis laſſi luctuque redibant. Et lib. 5. Tunc igitur pelles, nunc aurem & purpura cunis exercent hominum vitam, belloque fatigant, id eſt, male habent. Eadem ſententia affectum, conſumtum, perditum, afflictum, uſurpabant, ſed poſteriores, ut dixi, defectum. Senec. Epiſt. 58. de ſenectute: ſi modo mens ſine injuria eſt, & in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

& integri ſenſus animum juvant, nec defectum & præmortuum corpus eſt. Columel. lib. 5. cap. 6. Arbor ſenio defecta, pro deficiens. Tacit. 4. Annal. Lentulus ſenectutis extremæ, Tubero defecto corpore, id eſt, debili, velut Phædius fab. 60. Muſtela annis & ſenecta debilis.

Sparſo adventu Regis exterritus.] Adventus non erat ſparſus, ſed rumor adventantis Regis.

Nulla per Belgium urbs, nulla uſpiam arx fuit, quæ non Regis clementia ſe tradiderit.] Nondum didicit Famianus, quid inter uſpiam & uſquam interſit. Uſpiam ſignificat alicubi, cui contrarium eſt nusquam, ſeu nullo in loco, pro quo, plebs Romana dicebat nullibi, Jeſuitæ ſatis barbare quidem, Nuspiam. Cic. de Legibus: Lex eſt recta ratio imperandi atque prohibendi: quam qui ignorat, ille eſt injuſtus, ſive eſt illa ſcripta uſpiam, ſive nuspiam. Idem ad Att. lib. 1. Non dubitabam, quin illе te Dyrrachii, aut in iſtis locis uspiam viſurus eſſet. Idem 6. Verrin. Quam crucem non eſt auſus usquam defigere, niſi apud eos, quibus cum omnia ſcelera ſua communicaſſet, pro ullo in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

loco. Ubi ſi dixiſſet Uſpiam, nihi latinius locutus fuiſſet, quam hoc lo Famianus.

Si Rex armatus in Belgium meditaretur Aut armatus adventaret, aut arma med taretur, dicendum fuerat: quomoc Propertius: Arma Deus Cæſar dit meditatur ad Indos.

Nullos eſſe populos, qui ſervitutis nom magis exſecrentur, magis patiantur.] A mentitur Famianus, aut fatuatur. Ce ſuit Carolus, Belgis non tam ſervitute horrori & exſecrationi eſſe, quam ſerv tutis nomen.

Granuelanus e Gubernatricis latere, e re publ. clavo deturbaretur.] Nullus hic l cus eſt præpoſitioni, e vel ex, ſed a ve de. Nec enim in latere, aut in clavo ſed ad latus & ad clavum ſederet.

Ne penes alios potentia transferatur.] Turpis ac vix puero ignoſcenda Famian eſt inſcitia, qui neſciat penes ſignificar locum, ubi quid ſitum eſt, non autem motum ad locum. Penes illum eſt pote-ſtas, imperium, victoria, laus, culpa, vir-tus, eloquentia, latine dicitur: ſed penes alium poteſtatem transferre, pro ad a-lium, barbarum eſt, nec niſi Jeſuitarum ſcholis dignum.

Sub-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Subditos ſe eſſe oblivi ſcerentur.] Subditus latine non uſurpatur, pro eo, qui eſt ſub alicujus ditione & imperio, alicui ſubjectus, nam ſubdere, eſt dare in locum alterius. Inde puer vel partus ſubditus, aut ſubdititius, tergum ſuum alienæ ſtultitiæ ſubdere ſuccidaneũ, pro aliena culpa tergo luere. Apud Tibullum tamen lego l. 4. Vidit ut inferno Plutoni ſubdita regna, quod eſt ſubjecta. Et apud Pers. Liber ego unde datum hoc ſumus tot ſubdite rebus. Sed ſubditus abſolute, pro parens nusquam legitur. Salluſt. Catil. Libertatem, patriam, parentesque armis tegere. Et Iugurth: Parentes abunde habemus, amicorum neque nobis, neque cuiquam hominum ſatis fuit, Seneca: ſequi parentis eſt. Regere imperantis.

Latoris dignitas.] lator, pro tabellario, qui literas perfert, minus bonæ notæ vox eſt. Nam quod apud Cornelium Nepotem in Alcibiade vulgo legebatur. His latoribus commotus: recte ex membranis correctum eſt: His Laco rebus &c.

Albanus Nobilitati ſe per honorificum præbet.] Inſolentia non vocat, hominem honorificum dicere, qui verbis aut factis

honorem alteri habet. Verba aut res alicui honorifica, uſitate dicitur.

Gubernatione apud Albanum Ducem translata] Et 366. Advocaret ad ſe puerum, pro ad ſe accerſeret. Etiam hoc Famianus non niſi natali ſupplicio expiaverit, qui neſciat, quis particularum ad & apud, uſus ſit, cum præſertim id multo ante Ciceronis ætatem Lucilius, verſiculis iſtis dare docuerit:

Nam velut ſintro, alıud longe eſſe, atque intus videmus:
Sic apud te longe aliud eſt, neq; idem valet ad te.
Intro nos vocat ad ſeſe, tenet intus apud ſe.

Rex tandiu definitionem diſtulit, donec diverſas & pugnantes ſententias ſua quæque utilitas conciliavit.] Nec definitio latine dicitur ejus, cujus in pectore conſtitit agendæ rei conſilium, ſive qui perrogatis aliorum ſententiis capit, ſeu format aliquid agendi conſilium, aut in certa ſententia conſiſtit, quidque acturus ſit, conſtituit: nec conciliare diverſas ſententias cujusque; utilitas poteſt, id eſt, ad concordiam adducere, cum aliam alia conciliet utilitas, ſed

com-

commendet gratamque reddat. Quomodo apud Cic. legimus: Frui iis rebus, quas primas homini natura conciliat, ſimul atq; natum ſit animal, ipſum ſibi conciliari & commendari ad ſe amandum. Feras inter ſe partus & educatio conciliat. Et apud Petron. Tanta gratia conciliabat vocem loquentis. Epulæ conciliant hilaritate convivium.

Magiſtratus exauthorandi.] Nemo exauctorari poteſt, qui auctoratus non fuerit, id eſt, pecunia accepta ſe non vendiderit, quomodo Milites bello, & Gladiatores ludo auctorantur, & operę, quam addicunt, pretium accipiunt, quod Auctoramentum dicitur, aut Gladiatorium, ut ſubauditur, pretium. Livius lib. 44. Vix gladiatorio accepto decem talentis ab rege Rex in eam fortunam recidit. Seneca 2. de ira 13. Ad finem operis non magno actoramento labor pervenit. item: Nullum ſine auctoramento malum eſt, avaritia pecuniam promittit, id eſt ſine præmio vel emolumento. Quis autem Magiſtratus ſic auctoratos, ut mercede conductos dixerit; Ciceronis eſt: Magiſtratum alicui abrogare; Livii abolere:

Legimus etiam apud Tullium: Senatus Quæſtorem a frumentaria procuratione amovit, eique rei Scaurum præfecit. Pro quo Famianus diceret: Senatus Quæſtorem exauctoravit. Teſtatur Feſtus, Abactos magiſtratus dici ſolitos, qui coacti imperium depoſuiſſent. Abigere ergo magiſtratum Latinis eſt eidem ipſum, quod Famiano Exauctorare. Nam abdicare ſe magiſtratu, ſive, ut Livius loquitur, abdicare magiſtratum, ſimiliterque abire magiſtratu dicitur is, qui voluntate ſua, non coactus eum deponit. Prorſus autem ignoraſſe Famianum, quid Auctoramentum ſignificaret, hæc ejus verba argumento ſunt, pag. 367. Quod præmium videbatur, gradus fuit ad novi decoris auctoramentum; ſtolide videlicet ſibi perſuaſit, nihil auctoramentum augmine, acceſſione, amplificatione, vel incremento intereſſe, etſi pag. 194. novo auctoramento ſe obſtringere, nihilo rectius dicit, pro novo ſacramento adigi.

Tumultuum cauſas cognoſcendi plectendique.] Quid autem plectere Albanus juſſus fuerat? an cauſas tumultuum? qui vero id potuit? Eſt Famiane, quod fatuatum te fateare.

Res Belgicas magnis utrinque exercitibus funeſtatas dicere aggredior.] Non exercitus, ſed conflictus & clades Belgium funeſtarunt.

Cauſam malorum in Albanum Ducem referri.] Inſolens hoc: pro quo Cicero: Cauſam vel culpam in alium conferre, tansferre, derivare.

Albanus jactura potius, quam præſagitione commotus.] Fugit Famianum ratio, cum pro oſtenſo, portento, monſtro, prodigio, præſagitionem dixit. At enim Albanus ex Mechlinienſi incendio nihil mali animo præſagiebat, ſeu divinabat, vel ominabatur, quod ipſe quoque Famianus ſignificat.

Antverpiæ arcem fundabat, quæ arcibus poſtea fundatis exemplar exſtitit.] jam ſupra monui, fundare, non eſſe fundamenta jacere, condere, vel ſtatuere, ſed conſtabilire, beneque firmum ad defenſionem efficere.

Si quis ipſe dominiis exueretur.] Minime latine Dominia dicuntur opida, caſtra, aut prædia dominio alicujus ſubjecta.

Si ſecus, ut ſperabat, eveniret.] Nequaquam ſperantur, quæ ſecus eveniunt, ſed metuuntur, ſuntque abomina-

tioni.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

tioni. Eſt quidem ſecus vocabulum μέζον, non minus atque aliter, ut indiſcriminatim ſecundos & adverſos eventus ſignificet, nihilominus καθ' ἐυφημισμὸν, ſive boni omninis cauſa, utque βλάσφημα vitarent, aut male ominatis verbis parcerent, pro male, infeliciter aut parum proſpere, Secus & Aliter dicere ſolebant: quomodo etiam teſte Feſto, in auguriis pro non bono, dicebant Aliter. Et Senatores pro diſſentire, dicebantur alia omnia ſentire, in alia omnia frequentes ire, vel diſcedere: Sic valeant, pro pereant, ſacer pro exſecrabilis, deteſtandus. Terent. Prolog. Andr. verum aliter evenire multo intelligit. Virg. 2. Aen. Diis aliter viſum. Cic. ſi qui in prædones inciderint, aliter quippiam coacti faciant, id eſt, turpiter. De tuo in me animo videris iniquis ſecus exiſtimandi non nihil loci dediſſe. Nihil unquam de illo ſecus eſt exiſtimatum. Itaque rectius Strada dixiſſet: Si proſpere, feliciter & ex ſententia, ut ſperabat, eveniret.

Odium Caroli Principis in familiares & continuos patris.] Neotericum eſt cum Tacito, continuum alicujus dicere, pro aſſiduum, perpetuumque comitem la-

teri

teri adhærentem vel adjunctum.

Confeſſarium ſponte accerſiit.] Quis verbi barbariem ferat? Si rei novæ novum fingere nomen neceſſe erat, quid eſt cur non conſcientiarium potius diceret, aut conſcientiæ arbitrum ac moderatorem?

Ex dote germanæ uxoris.] An Barbanſonius velut Jupiter ſororem Germanam in matrimonio habebat?

Albanus Dux ab aliorum conſiliis ultro preſertim oblatis averſus, ac ſidus plane retrogradum.] Inſigne pedagogici judicii ſpecimen. Metaphora iſta vix in bajulo aut foſſore aliquo tolerari poſſet. Refractarium tolerabilius dixiſſet, inſtar aſelli male parientis aut equi receſſim euntis, ὡς ἵππον ἀναποδίζοντα.

Ego *autem plurimum* odio in *Albanum deterreri nequaquam debui, quin ut acceperam, memorarem.*] Deterretur ab odio, qui odiſſe deſinit, quanto planius fuerat: Me plurium odium deterrere non debuit.

Divi Hiſpaniæ tutelaris auxilio.] Similiter pag. 262. Diva Leucadia Toletanæ urbis tutelaris. Tutelaris cauſa Ulpiano eſt, in qua de tutela ambigitur. Deus tutelaris nunquam legitur, niſi apud Macro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Macrobium ferreæ ætatis ſcriptorem
cujus alia non pauca ſunt, cum palam bar-
bara, tum ſolæca. Ciceronis & Curti
eſt: Deos Perſarum imperii præſides &
cuſtodes ac propugnatores.

Eodem loci temporiſque veſtigio.] Quo
temporis poſſit eſſe veſtigium, nec ipſ
nobis Cæſar facile enodaverit.

Odio in Auſtriacam Hiſpaniæ domum.
Quid vero eſt, cur Auſtria domus Hiſpa-
na potius, quam Germana cenſeatur. Ipſi
Hiſpani, niſi à Judæis, aut Saracæni
Mauris profecti videri velint, ſe Go-
thicæ aut Sueuicæ, id eſt, Germanicæ
ſtirpis eſſe jactant.

*Ut Orangium a transmittendo flumine
deterreret.*] Imo vero prohiberet, nam
prohibere, eſt facere, ut ne quis poſſit:
Sed deterrere, ne velit vel audeat. Cum
quis dicitur mare aut flumen transmitte-
re, non eſt, quod Famianus putat, Syn-
taxis verbi agentis & quarti caſus. Hic
enim a prępoſitione trans regitur, & ſub-
auditur ſe, ſimiliter, ut in trajicere mare
Valer. Max. lib. 5. cap. 1. Naves ut
proſpicerentur, quibus ſe tuto in Afri-
cam trajiceret. Cic. Si quo caſu fluvi-
um ſe trajecerit. Marcus parva navicula
trajectus eſt in Africam. Non ergo mare
fuit

fuit trajectum aut transmiſſum, ſed Marcus navicula (trajectus eſt in Africam) ſe miſit, vel jecit trans mare, Virg. 3. Aen. Quin ubi transmiſſæ ſteterint trans æquora claſſes. Non ergo ſatis ex ætatis aureæ conſvetudine dictum eſt illud Livii lib. 21. Conatum tam audacem trajiciendarum Alpium; niſi per Hypallagen exponatur.

Sub Urbano VIII. Pont. Max. hæc literis tradere, ego in parte felicitatis duco.] Nec ſane Famiane, falleris. Quis enim Romæ animum inducat ad te proviſere, utque ſcrinia tua edas ſibi poſtulare, ne forte ab alio & ad alios de rebus Belgicis perſcripta tu ad ſubdititios Barbarinos, eorum qui rerum nunc potiuntur, gratiam aucupabundus callide tranſtuleris? Cardinalis certe Bentivolius rerum Belgicarum non minus acer & diligens indagator, quam gravis ac politus auctor, ſe de iſto equite Barberino, tantarum rerũ participe, & internuncio quicquam aut ſcriptum usquam, aut victum aut pictum inveniſſe negat, velut ab iis, quibus merito ſatis credo mihi confirmatur. Leonardus etiam Vellius Romanus Jeſuita, quicquid Magiſter ſuus Famianus de Barberino iſto com-

me-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

memorat, haud dubie patriciarum a
tium ſpecimen eſſe, eoque comment
Barberinorum, qui Romæ nunc dom
nantur, gratiam captari judicat, cur
Mediolani inter acroaſeos ſuæ Rhetc
ricæ ephebos Barberinorum nobilita
tem ludum jocumque facere, eosqu
Tabanos Barberini oppidi ſellulariæ c
peræ artifices relegare penſi non ha
buerit, quomodo in libello Arcanc
rum ſocietatis Jeſu pag. 164. videre li
cet. Itaque ne ſit, quod Famianum i
palpando Pontifice ac neceſſariis ejus
felicitatis ſuæ pœniteat, auctor ei fue
ro, ut Vellium diſciplinæ ſuæ alumnun
Florentiam amandet, ibiq; ad S. Cruci
complurium patriciarum ejus urbis fa
miliarum inſignia, quæ ducentis abhinc
annis in pariete depicta oculis collu
ſtrare jubeat. Ibi enim Barberina inſig
nia tribus Tabanis conſpicua inveniet
ac nobilitati eorum ſtatus controver
ſiam movere deſinet. nam quod Taban
illi hodie in totidem Apiculas verte
runt, nec jam ut olim os aculeo arma-
tum gerunt, non eſt, quod quis Apo-
ſtolico potius miraculo aut oſtento,
quam quadam naturæ vi contigiſſe ſu-
ſpicetur. Omnia commutat natura, &

vertere

vertere cogit, ait Lucretius, quod de natura, adſpectu aliquo forte excitata ac rigente nemini novum videtur.

Cæſis aliquot Vitellianis, reliquos effuſe fugavit.] Tametſi effuſe fugere dicitur, qui ſe in fugam effundit, minime tamen latinum eſt, effuſe aliquem fugare.

Quo ſucceſſu prælia quotidie agitarentur.] Nec agere, nec agitare prælia latine dicitur.

Sclopo appetitus.] Si apud Perſium Sclopus ſonum ſignificat ex inflatis buccis erumpentem (ut docti volunt) quis tandem ex omni antiquitate percipiat, quid hic ſibi Famianus velit? cui ut concedatur, ſic appellare tubum, glandes plumbeas nitrati pulveris vi ejaculantem, quoniam in Italia Sclopo vulgo dicitur, nondum tamen tam ſclopo, quam glande, aut pila appetitum eſſe recte dixerit.

Albanus exercitum ſedecim millium bellatorum trahens.] Minime latinum eſt, trahere exercitum, ſed ducere. Ac tanto quidem hoc loco alienius eſt trahendi verbum, quod mox extremum Albanus agmen duxiſſe dicitur, quomodo enim exercitum trahere poteſt, qui agmen ejus cogit vel claudit?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Veritine univerſo in eos exercitu Albani incumberet.] Invaderet, dignum erat r… tanta vocabulum.

Barberinus ſuadebat Albano duci oportunitatem capeſſendæ.] Inepte iſtud, qui e… nim vel quomodo oportunitatem, occaſionem, caſum, ſortem aut fortunam alteri ſuaſerit? Nimirum ſvaſit ille, quisquis fuit, ne tam optatam rei bene gerendæ occaſionem amitteret. Id quippe in manu ejus ſitum erat, adeoque ſuadere poterat.

Denſam circum Vitellium cohortem aperiunt ac proturbant.] Inſolentiam habet aperire cohortem, pro diſiicere, diſſipare, diſturbare.

Orangius Gallico auctus auxilio reparaſſe cladem videbatur.] Clades ſarciri vel reſarciri recte dicitur, reparari non item. Id enim eſt iterum parari. Horat. res amiſſas reparare, pro recuperare, ſive in amiſſarum locum alias parare. Lucret. 2. Quod fregisſet adhuc anteacti temporis ætas: Id nunquam reliquo reparari tempore poteſt, id eſt, refici, ut ipſe mox Poæta interpretatur. Ita Virg. Irreparabile tempus dixit, quod ſemel prætaritum rurſum parari nequit. Nec refert, quod Ovidius reparabile damnum dixit.

Dam-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Damnum enim eſt illa pecuniæ aut rei familiaris pars, quæ de ſolido demitur, adeoque reparari poteſt, cum longe aliter ſit in clade. Eam enim nec parat ſibi quisquam, nec reparat.

Albanus mittit in Galliam pro Carolo Rege duo equitum millia.] Dixiſſet potius: Carolo Regi ſubſidio, aut ſuppetias mittit. Nam pro aliquo mittere, ſignificat alicujus loco mittere.

Non parum ad victoriam à Catholicis relatam Mansfeldius contulit] Quid tandem eſt victoria à Catholicis reportata (hoc enim Latinius eſt, quam relata) niſi quam à Catholicis hoſtes eorum reportarunt? Sic enim Cicero loquitur in Maniliana: Imperatores noſtri victoriam a Mithridate reportarunt: Itaque ſi victoriam a Mithridato reportatam Cicero dixisſet, nemini poſſet eſſe dubium, quin Mithridatum victum ſignificarit. Similiter Cæſar belli Civil. lib. 5. ſe ab adverſariis cruentam adeptum victoriam. At enim Famianus Galliæ Catholicos ab Hugenotii victoriā reportaſſe dicere voluit, quomodo & p. 329. Actiaca victoria à Cæſare Octaviano relata, pro victoria quā ab Antonio retulit, quoniam velut bona fide Grammaticus

minime

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

magnum bonorum auctorum uſum ha-
bens, verbis paſſivis cum præpoſition
a rem agentem ſignificari perſuaſum ha
buit, quod quantę ſit ſtoliditatis & inep
tiæ, vix juſto volumine ſatis explicav
ro. Plaut. Trinum: Cenſebit auru
à Patre allatum, id eſt, quod Pater ta
bellario afferendum dederit, nam ibi
dem legitur: Aurum a Patre fert, do
tem filiæ. Aquæ gutta a me ferri no
poteſt, pro hinc guttam ferre non po
tes. Decet id abs te impetrari, pro m
id a te impetrare. Terent. Ut ab ill
excludar, pro ut pater ab illa me exclu
dat. Cicero. A me diligentia expecta
tur, quod non eſt: ego diligentiam ex
ſpecto, ſed alii eam a me expectant
Nunciatum eſt nobis a Varrone, veniſſ
eum ab Roma, id eſt, ſervi a Varrone ve
nientes eum veniſſe nunciaverunt. Nun
cii a Parthis afferantur, id eſt, ex part
Parthorum. Emtum eſt a Siculis fru
mentũ, id eſt, Romani a Siculis emerunt
Ab hoſtibus defendi, pro adverſus ho
ſtes. Ille a quo ſalus petitur, id eſt, unde
ſalutem alii petunt. A Pompejo virtu
tum exempla ſumantur, id eſt, alii inde
ſumant. Mulier a tibicine abducta eſt
quod ipſe Cicero interpretatur. Verres a
tibicine

ibicine mulierem abduxit. Cæſar. Pe- unię a municipiis exigantur, pro alii as exigunt a municipiis. Salluſtius. Quid liud ab Annibale defenſum eſt, quam ibertas? pro quid populus Romanus ab Annibale defendit, niſi libertatem. Li- ius. ut captivi ab Annibale redimantur, pro ut Romani captivos ab Annibale re- imant. Eas clades a Gallo acceperunt. A Latinis res repetitę, id eſt, Romani a Latinis res repetierunt. Valer. Max. A Scipione in Curia ratio poſcebatur, id ſt, tribuni rationem poſcebant a Scipio- ne. Virg. Heu mihi qualis erat, quan- um mutatus ab illo Hectore. Tandem- e igitur Patres patrati & patrantes Je- uitę minus vos, quam occiſam ſuem in iteris ſapere intelligitis.

Albanus Dux ejecto extra Belgium citra niverſum certamen Orangio multis hoſtium, aucis ſuorum amiſſis, triumphanti ſimilis Bruxellas intravit.] Citra certamen, pro ine univerſi certamnis alea, (ut eſt apud Livium) minus latine dicitur. Nam ar- entea demum latini ſermonis ętate citra pro ſine uſurpari cęptum eſt. Tum mul- is hoſtium cęſis dictum oportuit. Nec nim hoſtes quiſquam, ſed ſuos milites n pręliaribus pugnis amittit.

F *Homo*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Homo in gloriam apud poſteros intentio
quam ex præſentium offenſione timidus
Elegantia poſtulabat: timidior. No
dum tamen ſatis plane, quod dictum F
mianus voluit, exprimitur. Albanum ſc
licet pręſentium offenſam minus timu
ſe, quam poſteri temporis gloriam ad
marit. At enim timor eſt futuri, ade
que non tam ex offenſione præſentiun
quam concitando eorum offenſionis
midus dici debuit, aut vitandæ offenſi
nis ſtudioſus.

Operis inventor Arias Montanus.] N
temere hoc de ſpectatiſſimæ pietatis
virtutis viro quiſquam Jeſuitarum mi
perſvaſerit, cum haud me fugiat, qu
illi cauſas habere ſibi videantur, cur ſun
mum virum ac præclariſſime de Eccl
ſia Dei meritum, omni auctoritate
virtutis opinione exutum cupiant:
Bibliis quippe Regiis ejus ſtudio ac l
bore vulgatis inſertus eſt commentari
ejus, de varia librorum Hebraicoru
ſcriptione, ubi homines ſocietatis iſtiu
eorumque cacoethes malignitatem,
erga optimum ac doctiſſimum quemq
livorem & obtrectationem totidem ve
bis deſcribit: *Sunt quidam, qui cum ſoli ſ*
pere, ſoli bene vivere, Jeſumque propius in

qui & comitari (*ſeu ſocii ejus eſſe*) *ſibi videantur*, id palam profeſſi jactitent, me, qui minimum atque inutilem Chriſti diſcipulum ago, odio habuerunt gratis. Atque hi, quod neminem, qui alios bene audiat, palam improbare audent, aliorum, quos eam ad rem occulte poſſunt inducere, ingeniis & nominibus abutuntur. Horum autem nos nec artes fallunt, nec Gregem, (ſeu Societatem) prodere aut cognomen judicare juvat, Utuntur quidem illi magno & inacceſſibili ad ſuas res agendas myſterio, ſed quod facile iis, qui ſimplicius apertiusque agere volunt pelluceat, quodque non multo poſt multos annos tandem aperiendum eſt veritati illius, qui illuminabit abſcondita cordis & occulta tenebrarum. Tum laus erit unicuique ſecundum opera ſua.

Extat etiam ejuſdem ad Philippum II. Hiſpaniæ Regem epiſtola ex Hiſpanico ſermone Latine converſa, cujus exemplum ſubjicio :

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Sacra Catholica Regalis Majeſtas.

TAnquam fidelis & obligatus ſervu
ſecundum ſimplicitatem Chriſtia
nam & pro fide in omnibus illis debita
quæ ad Dei veſtræque Majeſtatis ſervi
tium & ad rectam Rerump. ipſi ſubje
ctarum adminiſtrationem pertinent, u
eo nomine, quantum in me eſt, faciam
teſtor ac moneo, unam illarum rerum
quas Majeſtas V. Gubernatori ac Mi
niſtris, qui in Belgio ſunt aut poſtha
erunt, ſeveriſſime debet injungere, eſſ
iſtam, ut caveant Jeſuitis commiſceri
ne quicquam negotiorum cum illis com
municent, neque ad id, quod nun
habent auctoritatis vel opum in hi
provinciis, ullam acceſſionem faciant
in ſpecie autem, ut Gubernator Bel
gii nemine illorum pro Prædicator
vel Confeſſario uti audeat, Deo enim
& conſcientia teſte, perſpectum ha
beo, tam hoc, quam quicquam aliud
referre ad rem Majeſtatis V. & ad libe
ram exſecutionem boni regiminis ha
rum provinciarum. Et Majeſtas V. pro

certo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

certo habeat, perpaucos in Hiſpania in-
veniri, extra ipſorum Societatem, qui
pluribus & certioribus, quam ego, ar-
gumentis perſpectum habeant, quæ ſint
illorum prætenſiones ſeu ſtudia, qui fi-
nes, quantoque ingenio & conatu ad fi-
nes ſibi propoſitos connitantur, ſimili-
terque de multis eorum rebus particula-
ribus, quibus obſervandis non ab uno,
ſed jam inde a quindecim annis animum
advertiSolo. Albanum Ducem in iis, quæ
ipſo Gubernatore affectarunt, aliquanto
trepidiorem fuiſſe accepi, neque dubi-
to, quin eum ad id impulerint cauſæ ad
rem Majeſtatis V. pertinentes: quo
nomine prius privatim, poſt etiam pu-
blice, de illo dolentiſſime queſti ſunt.
Nunc ipſum vero ob allatum de novo
Gubernatore nuncium triumphant, &
glorioſe jactitant ſe apud illum plus,
quam vellent ac poſtularent, commodi-
tatis & auctoritatis habituros. TOTUS
enim NOSTER eſt, ajunt illi, ſolem-
nis inter illos loquendi formula. Neque
vero dubium habeo, quin enixe factu-
ri ſint, quicquid poterunt, ut voto po-
tiantur. Viſum mihi eſt, pro eo ac debeo
hujus rei Majeſtatem V. peculiari epiſto-
la certiorem facere, quam Gaſtelo per-

ferendam credidi, etſi ille argumentum
ejus ignorat: nec enim me præterit
quos paſſim exploratores habeant, ut
quid de ſuis & alienis negotiis agatur
reſciſcant, quantique nocumenti, & quam
tectas exerceant inimicitias contra mi
noris auctoritatis homines, quos quovi
modo rerum ſuarum quicquam non ſati
ex ſua libidine attingere intelligunt.
Negotia particularia literis perſcrip
ta Majeſtati veſtræ tædium afferrent.
Ego aliud nec deſidero, nec poſtulo
quam Majeſtati V. inſervire, nec quic
quam ei moleſtiæ adſpergere, cujus re
giam perſonam & coronam Deu
longum proſperet ad ſancti ſui nomi
nis gloriam. Antverpiæ a. d. 18. Febr
anno 1571.

S. C. R. M.

beſa les pies de V. M.

ſu Capelluny criado Benito

ARIAS MONTANO

Nimi-

NImirum non de nihilo Arias metuebat, ne homines imperii, gloriæ & opum inexplebiles, eadem ſævitiæ & immanitatis diſciplina Belgii præfectos imbuerent, qua Regem ipſum etiamnum juvenem prius ab eis occupatum noverat, qua de re ne cui ſit dubium, libet Orlandini ex hiſtoria Jeſuitica verba recitare, quæ lib. 5. ſegmento 81. inter aventa anni 1545. leguntur. Ne quem commoveat, quod Faber & Araozius Philippi Hiſpaniarum Principis curiam coluiſſe (id eſt plus Aulici, quam Religioſi fuiſſe) dicantur: a qua potius longe abeſſe, ſi diſciplinæ rationem conſulas, oportebat. Illis enim initiis vehementer intererat naſcentem ſocietatem & obſcuram, & quam Satanas malevolorum ſermonibus (Melchioris Cani puta, & aliorum gravium virorum, qui Ignatii ac ſociorum ejus ſpiritum, utrum ex Deo eſſet, probandum, nec temere eis credendum monebant) omni ope conabatur obruere. ANTE OMNIA ſummis probari capitibus (ſine Principibus Dei inimicis & furum ſociis placere Iſa. 2.) ut inde ad ſubjectos populos tanquam ſemen ſuæ propagationis acciperet (& quoniam Jeſum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſe Romę propitium eis futurũ, ac Vicari
ſuo Pontifici de meliori eos nota commē
daturum promiſerat, minus in Hiſpani
ac Romæ poſſe apparebat, ipſi brachi
carneo ſæcularis Principis adverſus Sa
tanam tegerentur.) Nec tamen Aræc
zium omnino laudabat Ignatius, qu
quanquam non ſine publico ingenti bo
no, tamen plus nimio videbatur Proce
rum conſuetudine uti. Hujus tamen po
ſtremi non ita facile fidem mihi Orlan
dius fecerit. Primum enim ut hodiern
Jeſuitæ, & ipſe ſocietatis Patriarch
Mutius magnopere contendunt, in ſo
cietatis corpore etiamnum conſiſtit ſpi
ritus ille, quo primum animata coaluit
isque non modo non emortuus, ſed etiam
valens ac vegetus, hodie autem in ſo
cietate, præcipue vero in primoribus ac
ducibus ejus vigere ſpiritum Aulicíſmi
& ſæcularitatis, aſſimulatæque religio-
nis ac pietatis ipſum Claudium Aquavi-
vam ſupra ad pag. 3. ingenue confiten-
tem habuimus, Cui conſequens eſt, ut
non minus Ignatium ac primos ejus ſo-
cios, quam ætatis noſtræ Jeſuitas
Aulicíſmi, ſecularitatis, aſſentatonis,
ſimulationis ac diſſimulationis affines
fuiſſe concedatur. Deinde Ignatium
ad

ad ſuſceptum Eccleſiæ miniſterium Chriſti & Apoſtolorum artibus, rationibus, ſeu mediis nequaquam contentum fuiſſe, ſed præterea etiam Satanæ artibus ac modis utendum ſibi putaſſe, ipſi Jeſuitæ in vita ejus a Maffero deſcripta Romæ edita lib. 3. cap. 11. his ipſis verbis auctores ſunt. Ignatius miræ fuit ſolertię in ſolicitandis mortalibus, & a Diaboli ſervitute ad Chriſti obſequium traducendis: ac quibus artibus Dæmon, ad animarum perniciem utitur, eaſdem ipſe, quoad liceret ac fas eſſet, ad hominum ſalutem ac beneficium transferebat. Voluntates ac naturas eorum, quibus cum ageret, feſtive odorari (id eſt, ante omnia expiſcari, quid quiſque cuperet aut fugeret) ambitioſis ſplendida, avaris utilia, voluptuoſis jucunda proponere, & ſuo, quod ajunt, hamo vel eſca quemque piſcari. Ita diſcimus Ignatium in ea fuiſſe ſententia, artibus diabolicis in loco uti licere ac fas eſſe: quomodo P. Jacobum Tirinum magno ſuæ ſocietatis aſſenſu, in Commentario ſuo in ſacram ſcripturam Gal. 5. docere cernimus, fornicationem, adulterium, ſodomiticas agentium & patientium libidines, immunditiam voluntarie ſe polluentium in oſculis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

tactibus ac geſtibus, impudicitiam, furtum, rapinam, ebrietatem, inimicitiam, maledicentiam, homicidium, aliosque carnis fructus, tum demum eos, a quibus talia aguntur, regno cœlorum excludere, ſi eo agantur modo, ut fiant peccata mortalia. Sicut etiam P. Sancchez, Filiuccius multique alii Jeſuitæ cæteris conſentientibus & comprobantibus in libris editis docent: FAS eſſe viris ad ſedandum pruritum carnis, vel tentiginem & ad expellendum ſemen corruptum cum periculo pollutionis confricare ſibi verenda, fæminis autem non modo fricare partes verendas, ſed etiam intromittere digitos usque ad os alteri, licet præter intentionem operantis pollutio ſequatur, velut apud Antonium Dianam videre eſt. Quam acroamaticam Jeſuitarum Theologiam alio loco accuratius explano. Hoc loco ſatis eſt docuiſſe, quam parum veri ſit ſimile, quod Orlandinus narrat, Ignatio non ſatis probatum fuiſſe Aulicismum ſociorum & ſecularitatem. Quid enim fuit, cur iſtas ſatanicarum artium præcipuas Societati naſcenti, ut ipſe judicat Orlandinus, ad incrementum & conſervationem, obſcuras autem ad claritatem nominis

minis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

minis hominumque exiſtimationem, tam oportunus, atque adeo neceſſarius improbaret? Quid ergo retuliſſet? Ignatium magnopere quidem de hominibus literatis ac doctis, magis tamen de Aulicarum rerum peritis, multoque hominum uſu callidis & recoctis, cumque Principibus agere idoneis in ſocietatem ſuam cooptandis, curæ habuiſſe? quod Orlandinus ejuſdem libri quinti ſegmento ſecundo ſic teſtatus fuerat: Quanquam Ignatius ſtudio ad eos maxime ferebatur, quorum jam cernebat haud exiguos in doctrina proceſſus, tamen ad inſtantia Eccleſiæ tempora, non tam eos, qui doctrinæ, quam qui rerum uſu valerent, & in communi hominum cætu, (in Republica vel curia) gradu aliquo dignitatis exellerent, exigebat: qui horum brevi in ſocietatem exſtaret (i. e. qui ſi magnam ſocietati auctoritatem apud omnes conficerent) & authoritas ipſa jam plurimi momenti eſſet, ſive ad graviora gerenda negotia (nullum autem eſt gravius Evangelio prædicando, ſive peccatorum cum Deo reconciliandorum miniſterio) ſive ad agendum pro dignitate cum proximis viriſque Principibus. Atque hoc illuſtre eſt artium diabolica-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

rum ſpecimen, quas Ignatius Chriſti & Apoſtolorum artibus præferendas cenſuit, tanquam ſocietati ſuæ ſuſcepti muneris perfectionem, cum utiles tum neceſſarias. Nimirum cum Principibus ac proceribus acturo, ut brachio ſeculari Chriſtum humanæ videlicet opis indignum protegerent, & Jeſuitarum doctrinæ ſuffragarentur, neceſſaria erat magna authoritas, non tantum Hebraicis, Græcis ac Latinis literis, ſtudiisq; philoſophicis, ac Theologicis, ſed etiam, ac magis etiam, longo Aularum & rerum civilium uſu quæſita: quoniam tali auctoritate Chriſti doctrina credibilior reddi, multoque minori negotio populis perſuaderi poteſt. In quo quis Satanæ cogitationem ignoret? (2. Cor. 1.) & inferni draconis ſibilum Ignatio inſuſurrantem non agnoſcat? Quomodo in vita ejus ſcribunt Ribademeira lib. 1. cap. 13. &c. & Matt. lib. 1. cap. 13. Sathanam novo ſplendore animum ejus illuſtraſſe, ad res divinas intelligendas, & tam vehementes ei obtuliſſe illuſtrationes, ut de Deo, propter Deum cogitaret: myſteria etiam ſacræ ſcripturę ei manifeſtaſſe, ut eum a literarum ſtudio averteret. Quis ergo adhuc dubitet, non alio eum, quam Sathana, magiſtro,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſtro, ut Hamabilem piſcatum, ſimiliter & hominum ſecundum carnem ſapientium, nobilium & potentium electionem didiciſſe? Qui non eſt mecum, ait Chriſtus, contra me eſt, ſive ſit mihi Sathan & ſcandalum. (Matth. 16.) & qui non congregat mecum, ſpargit, Matth. 12. Non eſt autem cum Chriſto, qui, quæ ille non vult, eligit, (Eſa. 65. & 66.) & carnis ſapientia ejus inimica, nunc legi ejus ſubjecta, ad gloriam ejus, hominumque ſalutem uti poſtulat, Rom. 8. Chriſto pro Divina ſua ſapientia placuit per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes, & Euangelium per miniſtros in hoc ſeculo ſtultos, infirmos, ignobiles & contemptibiles annunciari, ut confunderet hujus mundi ſapientiam, eloquentiam, potentiam, nobilitatem, & auctoritatem, utque ſublimitas, virtutis eſſet ipſius, & non ex miniſtris, id eſt, ut manifeſte omnibus appareret, tam ſublime prædicationis effectum, aſſenſum nempe, ſeu fidem populorum, non a miniſtrorum dignitate, ſed a ſola Chriſti omnipotentia pendere, ut non glorietur in conſpectu omnis caro, ſive ne carnalis vel humana ſapientia, aut potentia in gloriæ parte vaniat, ſive aliquid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ad Evangelium populis perſvadendum momenti feciſſe videatur, 1. Cor. 1. & 2. Cor. 4. Vult quidem Chriſtus etiam miniſtros ſuos cum Regibus agere, Matth. 20. Ad Reges & ad Præſides ducemini propter me, in teſtimonium illis & gentibus. Auctoritatem tamen prædicationi eorum non a literis, non ab eloquentia, non a nobilitate, non ab honoribus in Republica geſtis aut rerum ſed a ſigno Dei, omni nempe patientia acceſſuram verbo & exemplo ſuo docuit. Eſa. 50. Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem, non contradico, (nec cum quocam verbis aut libris litigo,) retrorſum non abii, (ut contumelias effugerem) corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus & ſpuentibus me. Ecce Dominus auxiliator meus: quis eſt qui condemnet me? Ecce omnes (mei adverſarii) quaſi veſtimentum conterentur: tinea comedet eos. Eſa. 51. Auditis me qui ſcitis juſtum: populus meus, lex mea in corde eorum: nolite timere opprobrium hominum, (nec propterea a prædicanda lege mea ceſſate) & blaſphemias eorum ne metuatis. Sicut enim veſtimentum, ſic comedet eos vermis, & ſicut lanam, ſic devora-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

devorabit eos tinea. Act. 9. Vas electionis mihi eſt Paulus iſte, ut portet nomen meum coram gentibus & Regibus. Ego illi oſtendam, quanta oporteat eum pro nomine meo pati, ut ſe angelum meum eſſe, ac legatione pro me fungi fidem aliis faciat. Apoc. 3. in Chriſti ad Philadelphiæ Epiſcopum: Ecce dedi coram te oſtium apertum, quod nemo claudere poterit: quia modicam habes virtutem, & non negaſti nomen meum. Ecce faciam illos, qui ſunt de Synagoga Sathanæ veniant (per oſtium a me apertum) & adorent ante pedes tuos: quia ſcient, quod ego dilexi te, quoniam ſervaſti verbum patientiæ meæ. 2. Tim. 2. quibus modis homines de ſynagoga Sathanæ ad verum cognoſcendum perduci poſſint, ita docemur: Servum Domini non oportet litigare, ſed ſignum Dei hominibus exhibere, hoc eſt, manſuetum eſſe ad omnes, didacticon, ſeu docendi facultate, ſive ſacrarum literarum ſcientia præditum, patientem, cum manſuetudine corripientem eos, qui reſiſtunt: Si quando Deus det illis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem 1. Theſ. 2. Introi-

tus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

tus noſter ad vos (ait Paulus) non inanis fuit, (& ſine Apoſtolatus ſigno) ſed ante paſſi & comtumeliis affecti fiduciam habuimus loqui ad vos Euangelium Dei (quoniam una cum verbo Dei etiam ſinum Dei nobiſcum afferebamꝰ.) Signa Apoſtolatꝰ noſtri facta ſunt ſupra nos in omni patientia. (2 Cor. 12.) Non fuimus aliquando in ſermone adulationis: nec in occaſione avaritiæ, (ſicut Jeſuitæ, qui tam bonis ſunt dentibus, ut arrideant omnibus, ac dicto citius opimas hæreditates mordicus arreptas deglutiant) neque hominibus placentes, aut gloriam ab eis quærentes (ut a Principibus ad ſubjectos populos, tanquam ſemen noſtræ propagationis acciperemus) ſed ſoli placentes Deo, qui probat corda noſtra. 2 Cor. 6. Ne in vacuum gratiam Dei, ſive Eccleſiæ miniſterium acceperimus (& inanis ſit introitus noſter, noſq; in vacuum curramus) Exhibeamus nos ſicut Dei miniſtros in multa patientia, nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſteriū noſtrum. 1 Cor. 4. Usque in hanc horam nos Apoſtoli & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus, (nec vel ſtra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

mineam caſam, ne dicam regiæ molis nobis ſubſtructione viſendum domicilium habemus) & laboramus operantes manibus noſtris (cum Jeſuitę manus perpetuo feriatas geſtent, niſi quando aut cædendo puerorum nates, aut ſacra diis manibus faciendo, ſeu præputio ducendo exercentur:) maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur & ſuſtinemus: blasphemamur, & obſecramus: tanquam purgamenta hujus mundi facti ſumus, & omnium peripſema, ſive centunculus ſordibus extergendis. Vos autem miniſtri Eccleſię a Deo vocati in ſocietatem filii ejus Jeſu (1. Cor. 1.) jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis, jam ſine nobis regnatis, id eſt, ſine ulla Apoſtolicæ paupertatis & patientiæ imitatione. Rogo vos ergo, imitatores mei eſtote. Sicut & ego Chriſti: ſicut ubique in omni Eccleſia doceo, ut Eccleſiæ miniſtri Chriſti & Apoſtolorum ejus ſapientiam imitentur, alioſque non tam verbo, quam exemplo eam doceant. Quantũ vero auctoritatem Apoſtolica iſta famis, ſitis, nuditatis, paupertatis, contumeliarum patientia, tanquam ſigni Dei exhibitio miniſtris ejus conficiat, ſuo Paulus exemplo ita docet Galat. 4. Scitis quod per infirmita-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

mitatem carnis evangelizavi vobis prius, (id eſt, ante paſſus & contumeliis affectus fui, quam vel unum de Chriſto verbum vobis prædicaſſem, meaque patientia carnem meam infirmam, beneque a ſpiritu domitam, & ſubjectam eſſe demonſtravi) & experimentum mei in carne mea non ſpreviſtis, neque reſpuiſtis, ſed ſicut Angelum ſeu Legatum Dei excepiſtis me, immo ſicut CHRISTUM JESUM. Teſtimonium perhibeo vobis, quod, ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis & dediſſetis mihi. Nimirum doctrina viri per ſapientiam noſcitur (Prov. 19.) & ſapientia, carniſque bene domitæ experimentum. Signum Dei eſt, quod legatis ejus fidem, auctoritatem & benevolentiam a populis conficit. ut in Chriſti ſchola ad Regnum cœlorũ docti, ab ejusque diſciplina profecti exiſtimentur. Prima enim ejus ſcholæ acroaſis verbum patientiæ inſtillat: Diſcite a me mites eſſe, & humiles corde: tollite ſuper vos jugum meum & onus meum: Vosque velut jumenta ſubjugalia, & dosſuaria ad contumelias fuſtiumque plagas æquo animo ſufferendas comparate, quomodò me Dominum veſtrum facere videtis, Matth. 11. Hoc patien-

tiæ

tiæ verbum ſervantibus, non propter modicam ſuam virtutem, & ſermonis imperitiam, Chriſti nomen negantibus, hoc eſt, ad brachii ſecularis, ſive humanæ ſapientiæ aut potentiæ opem confugientibus, quod qui faciunt, re ipſa Chriſtum omnipotentem, hoc eſt, Deum eſſe negant, his ergo Chriſtus oſtium aperit, per quod illi, qui ſunt de ſynagoga ſathanæ, in Dei domum intrent, ejusque ſervis obœdiant ac ſubjaceant. Quod autem Chriſti potentia & divinitas ab iis negetur, aut ſaltem obſcuretur, qui carnali ſapientia aut potentia Evangelium fulcire ac propagare connituntur, ita Paulus ſignificat, 1. Cor. 1. Miſit me Chriſtus evangelizare, non in ſapientia verbi, ut non evacuetur crux Chriſti, qui eſt Dei virtus, ſeu potentia & Dei ſapientia: cujus ſtultitia ſapientior eſt hominibus, & infirmitas potentior eſt hominibus. Itaque humana ſapientia ac potentia Chriſtum adjuvare velle, hoc vero eſt crucem ejus evacuare, & ſtultam facere ſapientiam Dei, & imbecillem ejus potentiam, quod nemo niſi a cacodæmone, Dei inimico agitatus facere animum induxerit, cui merito ingeras illud, Job. 26. Cujus adjutor eſt? nunquid imbecillis?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

cillis? & ſuſtentas brachium ejus, qui non eſt fortis? cui dediſti conſilium? forſitan illi, qui non habet ſapientiam & prudentiam tuam oſtendiſti plurimam, diaboli artibus ad hominum ſalutem utendo, eoque pacto, quod Dei ſapientiæ deerat, ſupplendo. Ita certe ſanctiſſimus Hilarius Pictavienſis Epiſcopus circiter annum Chriſti 350. Collegas ſuos, Epiſcopos confutavit, quos itidem prorſus, ut hodie Jeſuitæ ſolent, Chriſto & Euangelio ſuffragationem & auxilium a Principum Chriſtanorum potentia petere intelligebat, qua de re verba ejusſunt in libro contra Auxentium: Nominis Anti-Chriſti proprietas eſt, Chriſto eſſe, contrarium (eumque Deum & Dominum negare.) Hoc nunc ſub nomine falſæ pietatis efficitur, hoc ſub ſpecie prædicationis Euangelicæ laboratur, ut JESUS dum prædicari creditur, Dominus denegetur. Ac primum miſerari licet ætatis noſtræ laborem, & præſentium temporum ſtultas opiniones congemiſcere quibus humana (ingenia doctorum & arma Principum,) creduntur Deo patrocinari, & ad tuendam Chriſti Eccleſiam ambitione ſæculari laboratur,

dum

(dum Imperator Eccleſiæ Advocatus adoptatur, Regnumque ſeculare brachiū ad opem Chriſto ac ſponſæ ejus ferendam flebili oratione imploratur,) Oro vos Epiſcopi, quid hoc vos eſſe creditis, quibuſnam ſuffragiis Apoſtoli ad prædicandum Euangelium uſi ſunt? quibus adjuti poteſtatibus Chriſtū prędicaverunt, omnesque fere Gentes ex idolis ad Deū tranſtulerunt? Non certe artibus Diaboli eam ad rem utendū ſibi putarunt, (velut Ignatius fecit, ſocioſque facere docuit,) Anne aliquam ſibi aſſumebant a palatio dignitatem (& ad populos auctoritatem,) Hymnum Deo in carcere, & poſt flagella cantantes? Edictiſque Regis, cum in theatro Paulus ipſe eſſet ſpectaculo, Chriſto Eccleſiam congregabat? Nerone, ſe, credo, aut Veſpaſiano, aut Decio patrocinantibus tuebatur, quorū in nos odiis confeſſio Divinę prędicationis effloruit. Illi manu atque opere ſe alētes, (quod cane pejus & angue oderunt Jeſuitæ) intra cœnacula ſecretaque convenientes, vicos & caſtella, gentesque fere omnes terra ac mari contra ſenatus conſulta & Regum edicta peragrantes, claves, credo, regni cœlorum non habebant; aut non manifeſta ſe tum Dei virtus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

(potentia) contra odia humana porrexit, cum tanto magis Chriſtus prædicaretur, quanto magis prædicari inhiberetur. At nunc, proh dolor! (poſtquam Chriſtianum imperatorem nacti ſumus) divinam fidem ſuffragia terrena (Principum edicta) commendant, inopsque virtutis ſuæ Chriſtus arguitur, dum ambitio nomini ſuo conciliatur. Terret exſiliis & carceribus (inquiſitionis) Eccleſia, credique ſibi COGIT, quæ exſiliis & carceribus eſt credita: pendet a dignatione communicantium, (magnos Reges ſecum communicare gloriatur,) quæ perſequentium eſt conſecrata terrorum: fugat ſacerdotes, quæ fugatis eſt ſacerdotibus propagata: diligi ſe gloriatur a mundo, (a potentibus in hoc mundo,) quæ Chriſti eſſe non potuit, niſi eam mundus odiſſet. Itaque ſanctiſſimi hujus viri judicio, inanem eorum laborem & ſtultas opiniones congemiſcere, verisque lacrymis complorare fas eſt, qui aliis, quam Apoſtoli ſuffragiis ad Evangelium populis perſvadendum utuntur, dignitatem, & auctoritatem a Regum palatiis aſſumunt, ſæcularibus adjuti poteſtatibus, Chriſtum prædicant, Divinam fidem terrenis ſuffragiis commendant,

dant, exſiliis, carceribus, & capitalibus ſuppliciis Eccleſiæ credi cogunt, eoque ipſo Chriſtum virtutis ſeu potentiæ ſuæ inopem arguunt, id eſt, Deum eſſe negant, quod mendaces Eccleſiæ magiſtros aliquando facturos perſpicue Petrus prædixit, 2. Pet. 2. Quos eoſdem Paulus, 1. Tim. 4. in noviſſimis diebus a fide diſceſſuros, in hypocriſi mendacium locuturos, (id eſt, ipſo interprete, 2. Cor. 11. Cum ſint Pſeudo Apoſtoli, miniſtri Sathanæ & operarii ſubdoli, in Apoſtolos Chriſti ſe transfiguraturos,) clare prænunciat, quippe qui attendant ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, id verum eſt, ſapientia carnis & hujus ſæculi utantur, quæ ſtultitia & inimica Dei eſt, Sathanæque adverſus Deum & animam militat, (1. Pet. 2. Rom. 8.) & Diaboli, quam Chriſti & Apoſtolorum animos multo efficaciores credunt: quod eodem tempore Ignatium Romæ ejusque ſocios ac diſcipulos in Hiſpania & India facere ſolitos, ipſi quoque ferunt aptiſſime. In libello enim Madriti edito anno 1631. qui vita S. Ignatii inſcribitur, fol. 43. 6. totidem verbis de illo ſcribunt: *Hizo que Paulo III. inſtituyeſſe en Roma el ſupremo conſeio dela Santa*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Inquiſicion, y ſenălaſſe quatro Cardenales, que en aquel Santo Tribunal velaſſen: que ſaſido el remedio de Italia. id eſt. Perfecit ut Paulus III. ſupremum ſanctæ Inquiſitionis conſilium Romæ inſtitueret, & 4. Cardinales aſſignaret, in illo ſancto Tribunali vigilaturos: quod quidem remedium Italiæ exſtitit. Ita nimirum Ignatius orbis terrarum mala medicari docuit, Inquiſitorio ferro ac igne: quoniam ſcilicet vetuſtate jam obſoleverat remedium medicandis mentium erroribus & peccatis a Deo pręmonſtratum. Proverb. 12. Lingva ſapientium ſanitas eſt, eorum ſcilicet, quos Deus docuit ad Regnum cœlorum, & de lege ſua erudivit Pſalm. 93. Matth. 13. de quibus etiam prędicatur Sapient. 6. Multitudo ſapientię ſanitas eſt orbis terrarum. Sap. 9. Per ſapientiam ſanati ſunt, quicunque Deo placuerunt a principio, & ſic correctę ſunt ſemitę eorum, qui ſunt in terris. Sapientes autem ſunt, quorum voluntas eſt in lege Domini, & in ea meditantur die ac nocte: qui ſunt ligna fructifera plantata ſecus decurſus aquarum de ſanctuario egredientium, quorum fructus ſunt in cibum (ſuorum namque bonorum operum exemplo alunt,

atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ıtque ad in crementa perducunt parvu-
los) folia vero (id eſt, verba) ſunt ad ani-
morum medicinam & ſanitatem genti-
um, ut Pſal. 1. Ezech. 47. & Apoc. 22
docemur. Hujus notæ ſapientes animo-
rum medicos & domus ſuæ architectos
ac ſtructores Deus ſe miſſurum, & operi
eorum benedicturum, proſperosque ſuc-
ceſſus impertiturum promiſit, Zach. 4.
Manus Zorobabel fundaverunt domum
ſtam, & manus ejus perficient eam, non
n exercitu, neque in robore, ſed in ſpiri-
u meo, dicit Dominus exercituum. Iſte
Zorobabel erat vir portendens (Zach.
3. 8.) id eſt, ſignum futuri ducis, per
cujus manum Deus Eccleſiam ſuam ex
Babylonica captivitate educturus, &
emplum inſtauraturus eſſet. Talis enim
lebet eſſe Zorobabel, qui latine verti-
ur: Alienus a Babylonia, qui nempe in-
le exierit, nunc particeps factus fuerit
lelictorum ejus. (Apoc. 18.) quorũ de-
ictorum maxime eſt, non in ſpiritu Dei,
ed in exercitu & robore confidere, ſive
iduciam a Deo averſam in viribus inge-
nii aut brachii carnei collocare, aut a
diabolo artes diſcere, quibus donum Dei
undat ac perficiat. Cui architectorũ ge-
neri maledictionis divinę fulmẽ hoc mo-

G do

do intentatur Jer. 17. Hæc dicit Dominus, maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & a Domino recedit cor ejus. Erit enim quaſi myricæ in deſerto, & non videbit, cum venerit bonum (id eſt, optato operæ ſuæ ſucceſſu fruſtrabitur) ſed habitabit in ſiccitate, in deſerto, in terra ſalſuginis & inhabitabili, nec aquis ſapientiæ irrigabitur, aut torrente voluptatis Dei potabitur (Pſal. 35.) & propter ſtultitiam ſuam, ſive carnalen prudentiam ſimilis erit arbori arefactæ in deſerto: ſicut talibus eventurum prædicitur Eccl. 6. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus (dum carneis, non ferreis ungulis trituram in area Dei obire, Mich. 4. id eſt, dum non ſpiritualibus, ſed carnalibus armis, munitiones & altitudines adverſus ſcientiam Dei ſe extollentes deſtruere, omnemque hæreticorum & gentilium intellectum in captivitatem & obſequium Chriſti redigere contendis) quæ ſtultitia eſt apud Deum 2. Cor. 10. ne forte elidatur virtus tua per ſtultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, (id eſt, ne pariter vita & doctrina tua ſit infructuoſa) & relinquaris velut lignum ari-

dum

dum in eremo : contra benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus. Et erit quaſi lignum, quod transplantatur ſuper agros,& quod ad honorem mittit radices ſuas (id eſt, noctu ac diu meditatur in lege Domini. ut per conſolationem ſcripturarum ſpem habeat, Rom 15.) & non timebit,cum venerit æſtus. Et erit folium ejus viride (doctrina ejus ſemper erit recens, præſentesque vires habebit ad errores &peccata medicanda) & in tempore ſiccitatis non erit ſolicitum, nec aliquando deſinet facere fructum, & omnia quæcunque facit, proſperabuntur (Pſal. 1.) Non ſic impii, non ſic, ſed erunt velut quercus defluentibus foliis (Eſai. 1.) & velut hortus absque aqua,Oſe. 1. Domui Judę miſerebor,& ſalvabo eos in Domino Deo ſuo ; & non ſalvabo eos in arcu & gladie, & in bello, & in equis, & in equitibus. Pſ. 146. Magnus Deus noſter, & magna virtus ejus,& ſapiẽtiæ ejus non eſt numerus(itaq;ſumma eſt ſtoliditas ejus qui humana ſapientia &potentia Deo adjutor eſſe poſtulat.) Non in fortitudine ejus voluntatem habebit,nec in tibiis viri beneplacitum erit ei(bilem ei movet contumelia, ſi quis firmo equitatu & pe-

ditatu ipſum juvare conetur) Beneplacitum eſt Deo ſuper timentes eum,& in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus. Pſalm. 32. Dominus diſſipat conſilia principum (qui putant vires ſuas verbo Dei potentiores, & ſi qui verbo Dei non credunt, eis ferro & igne fidem perſuaderi poſſe) Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum (cœli ſunt Apoſtoli & paſtores, qui ſpiritu & verbo Dei confortati omnia poſſunt, Phil. 4. Rom. 10.) Horum prædicatione factum videmus, ut timeat Dominum omnis terra: ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem. Non ſalvatur Rex, per multam virtutem: Gigas non ſalvabitur in multitudine virtutis ſuæ. Fallax equus ad ſalutem: in abundantia virtutis ſuę non ſalvabitur. Ecce oculi Domini ſuper metuentes eũ, & in eis qui ſperant in miſericordia ejus, ut eruat a morte animas eorum, & alat eos in fame. Ita certi ſumus, ut omnis terra Dominum timeat ſeu colat, nequaquam effici per cujusquam Regis multam virtutem, ſeu ſęcularem potentiam, neque per ullius gigantis, aut equorum multitudinem & abundantiam virtutis, ſive ſæcularem ſapientiam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

tiam, eloquentiam, aut verbis contendendi, aut diſputandi facultatem, qua inſtructi Gigantes & Equi vocantur Baruc. 3. In Dei domo fuerunt Gigantes ſtatura magna, ſcientes bellum. Non hos eligit Dominus, neque viam diſciplinæ dedit illis, qua populos in domum ſuam perducerent. Et quoniam non habuerunt ſapientiam. Zach. 12. in die illa percutiam omnem equum in ſtuporem: ſuper domum Juda aperiam oculos meos, & omnem equum popularem percutiam cæcitate, id eſt, Prophetas & Principes copiarum, & perdam ſapientiam ſapientium, Iſa. 29. qui ſunt Equi propter abundantiam virtutis &c. ſive fortitudinem, & ad prælium gerendum alacritatem Jer. 8. Converſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi Equus impetu vadens ad prælium. Job. 39. Terram ungula fodit equus, exultat audacter: in occurſum pergit armatis: contemnit pavorem, nec cedit gladio: ubi audierit buccinam, dicit vah: procul odoratur bellum, exhortationẽ Ducum, & ululationem exercitus. Iſta eorum figura eſt, qui promittunt oppoſitiones falſo nominatæ ſcientiæ (ſive argumenta Dialectica) & languent circa quæſtiones & pugnas verbo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

rum, ſuntque ſuperbi & nihil ſcientes (1. Tim. 6.) cum eos velut equos Deus cæcitate percuſſerit, ut tanquam Animales ſpiritum non habentes, non percipiant ea, quæ ſunt ſpiritus Dei, 1. Cor. 2. Judas in Epiſt. Itaque Chriſtus non Equo bellatore, ſed Aſino ſubjugali & perpeſſitio Hieroſolymam invehi voluit. Zach. 9. Matth. 21. Dicite filiæ Sion. Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinum & pullum filium ſubjugalem. Et diſperdit quadrigam & Ephraim, & equum de Jeruſalem, & diſſipabit arcem belli (ſive inutilia reddet diſputatorum argumenta) & loquetur pacem gentibus, nec minis, pœnis, armisque Principum eas ſibi ſubjiciet, ut quantum inter ipſius Euangelium, & Mahometi Alcoranum interſit, manifeſte omnibus appareat. Pſalm. 43. Patres noſtri (Apoſtoli) non in gladio ſuo poſſederunt terram, & brachium eorum non ſalvavit eos, ſed dextra tua, & illuminatio vultus tui, quoniam complacuiſti in eis (propter fiduciam in verbo Dei collocatam, & contemptum humanæ potentiæ & ſapientiæ præſidium.) Nunc autem (poſtquam Diaboli artes diſcimus, iisque homines ad Deum converte-

re

re conamur) repuliſti & confudiſti nos: & non egredieris e virtutibus noſtris (non eris nobiſcum, nec proſperabis conatus noſtros animis carnalibus probe inſtructorũ) Avertiſti nos retrorſum, poſt inimicos noſtros: & quod oderunt nos, deripiebant ſibi. Si obliti ſumus nomen Dei noſtri (qui eſt fortis Zelotes Exod. 20. qui nihil minus ferre poteſt, quam gloriæ ſocium) & ſi expandimus manus noſtras ad deum alienum (opum & auxilium ab ulla re creata expectantes) nonne Deus requirit iſta? Ipſe enim novit abſcondita cordis, nec ei quicquam poteſt imponere, qui duplici ad eum corde accedit, & fiduciam alibi, quam in ipſo Deo collocatam habet. Pſalm. 52. Deum non invocarunt (aliunde auxilium expectantes) illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor, (i. e. homines offendere ſunt veriti, eorum gratiam ſibi neceſſariam putantes, quos Deo freti contemnere debuerant) diſſipavit Deus oſſa eorum (ſive vires eorum omnes imminuit) qui hominibus placent: Confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos, nec plantantibus aut rigantibus incrementum dedit. Iſai 9. Omnis violenta prædatio cum tumultu, & veſtimentum mix-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

tum ſanguine, erit in combuſtionem & cibus ignis, id eſt, ſanguinarius ille Zelus, quo velut pallio nonnullorum crudelitas operitur, ut magno cum armorum tumultu, ac multo ſanguine prædam. forti armato Diabolo auferre, ſive homines ab erroribus & peccatis ad Chriſtum convertere conentur, belli civilis ac funeſti flammas miniſtrabit. 1. Paralip. 28. Deus dixit ad David: non ædificabis domum nomini meo, eo quod ſis vir bellator, & ſanguinem fuderis. Hoc ipſum ſibi dictum putare Ignatius debuit, qui non modo bellator in juventute ſua fuerat, ſanguinemque Chriſtianorum fuderat, ſed poſterius quoque Religioſæ vitæ addictus, & imperio in multas aſſeclas potitus, Sion in ſanguinibus ædificare ſatagebat, & cum per ſe ipſum Pontifici, tum per ſocios ſuos Hiſpanis, ingenio ac ſponte ſua immitibus, ac populis ſatis ſanguinariis nullo gentilium & Chriſtianorum diſcrimine in omnes illos, qui Papæ ſubjici cunctarentur, ferro & igne ſæviendi auctor erat: quam animi immanitatem ad diſciplinæ ſuæ alumnos hodiernos Ieſuitas, velut hæreditariam ab eo transmiſſam eſ-

ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſe, vel liber argumento fuerit, quem juſtæ defenſionis indice ſeu titulo ſeptum ab hinc annis, Germaniæ Jeſuitæ ediderunt. Ejus enim libri pag. 127. & 129. Monachos derident, qui homines ſive ſua, ſive aliena culpa in religionis negotio errantes, a fide tamen Catholica Athanaſiano Symbolo comprehenſa nequaquam recedentes, Apoſtolicis armis, id eſt, omni patientia & doctrina Prædicatorum ſive Principum armis ad veritatis agnitionem perducendos cenſeant. Quod de Apoſtolis (inquiunt) eorumque ſucceſſoribus Monachis refertur, ipſo ſolo verbo & prędicatione Euangelii, NULLA VI adhita, multitudinem populorū Chriſto adduxiſſe, id fatentur & ſequuntur Doctores Catholici (Jeſuitæ) quod attinet ad infidelium, ſeu quod batizati non ſunt, converſionē, ſed alia eſt ratio de Hæreticis. Hi mandatis ac minis, etiam pœnis (bonorum publicatione & capitalibus ſuppliciis,) reduci debent. Hic eſt OPTIMUS ad fidem Catholicam Hęreticos convertendi modus. Nec tamen hic non ſatis patriſſant, aut a Diaboli patris ſui mendacis & homicidæ ingenio degenerant, cum ſanguinariæ ſuę adverſus Hęreticos, vel potuis Hęreticis cre-

dentes, doctrinæ ingens admiſcent mendacium, qui Societatis ſuæ Theologi inter baptizatos & infideles alba linea ſignare, aut quicquam diſcriminis facere, nec pariter in utroſque Principum arma, tortores & carnifices inſtigare ſoleant; quod Jeſuitarum Epiſtolæ Ignatio etiamnum ſuperſtite in Europam miſſæ clare vociferantur, Societatis cum maxime naſcentis Theologos, violentam prædicationem cum tumultu habuiſſe pro compendiaria Gentiles ab Idololatria ad Chriſtum perducendi. Ibi quippe hęc eorum verba legimus, pag. 299. & 230. Cum neceſſarium eſſet, ut præter Eccleſię auctoritatem poteſtas Principum accederet, Deus prorego tanquam inſtrumento in multis uſus eſt. Ubi enim Brachmanes rationibus ſe deſtitui viderent, ad defenſionem ſatis eſſe putabant, quod ſe majorum more vivere profiterentur, ſed cum pro injurata animi pertinacia, neque unquam ſe victos agnoſcerent, neque rationibus quantumlibet efficacibus cederent, tũ Prorex in COMPENDIUM miſſo negotio, malo huic nodo malum cuneum opponit, legem promulgat, ut intra quadrageſimum diem a decreti promulgatione Brachma-

nes

nes cum ſuis omnibus, qui Chriſtiani fieri nollent, ſuppellectili omni quæque in rutis & cæſis haberent, intra id tempus diſtractis, in exilium abirent: qui non parerent, jacturam ejus facturos, & ad triremes abreptum iri comminatus eſt. Hic docemur, Ignatium & ſocios ad Gentiles non tam Chriſto, quam Pontifici ſubjiciendos, duobus modis utendum ſibi cenſuiſſe uno longiore, minusque efficaci, altero compendiore pręſentiore. Illius longioris duę erant partes. Primum Ratiunculę humano ingenio excogitatæ, quę Paulo ſunt docta & perſuaſibilia humanę ſapientię verba. (1. Cor. 2.) quibus crux Chriſti, & Euangelii virtus evacuatur, nec tam fides ſit, quam fraudis, ſophiſmatum & impoſturę ſuſpicio movetur: deinde auctoritas Eccleſię ſeu Pontificis, cui tamen cur cedere, majorumque morem poſtponere debeant, nihil Gentiles afferri audiunt, adeoque excuſationem mereri ſe putant, quod tanquam Dei legatos recipere, & verbis eorum credere dubitent, quos nullum Dei ſignum exhibere vident. Brevior & efficacior Gentiles ad Chriſtum perducendi modus eſt, Compendium illud

Hiſpanicum cujus opera Chriſti Euangelium per Occidentales & Orientales Indias tam feliciter propagatum eſt, quam ut Ioſephus Acoſta, quamvis Hiſpanus, idemque Ieſuita, nihil magis nefarium, impium, in Deum contumelioſius, atque ab animarum ſalute alienius excogitari potuiſſe teſtetur. Ejus quippe verba ſunt lib. 6. de procuranda Indorum ſalute, cap. 3. Veterem Eccleſiæ diſciplinam, ita in hoc novo orbe neglectam intuemur, ut uſquam contra Euangelii dignitatem magis irreligioſe, & contra hominum ſalutem magis pernitioſe peccatum eſſe intelligamus. Dum enim quoquo modo per FAS & NEFAS, (id eſt per Chriſti & Diaboli artes,) per dolum & vim gentes Barbaras, homines imperiti aut improbi, (Hiſpani) Chriſtianos efficere properant, (quo ſcilicet compendio utentes,) nihil aliud agunt, quam ut Euangelium ludibrio exponant, & fidei ſuſceptæ deſertores certiſſimo exitio afficiant. Non enim tales inviti ſalvandi ſunt, ſed volentes, quia & Sanctus Gregorius monens Diſt. 45. cap. 3. Satius eſt, inquit, ut ratione & manſuetudine noſtra provocentur, cum hoc

modo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

modo, (per mandata minas & pœnas,) non convertantur, ſed magis alienentur. Paſtores enim ſumus, non percuſſores. Nova & inaudita vel prędicatio, quę verberibus exigit fidem. Et tamen Ignatii, Jeſuitarum, & Hiſpanorum judicio ad hunc modum prædicare, vel fidei negotium in Compendium mittere. De cujus fructu & utilitate ita equidem Acoſtę eſt ſententia lib. 2. c. 4. Quis illud non videat, quam implacabile CHRISTIANI nominis ODIUM apud Barbaros ISTO MODO excitetur? quam grave & immedicabile SCANDALUM? Tota iſta res vergit in obſtinatam quandam invidiam, & ODIUM FIDEI, & certam perniciem hominum. Chriſtus, qui non debebat, tributum ſolvit, ne ſcandalizaret. Nos vero ſi terras nullo modo debitas, (in quas Hiſpano nihilo plus juris eſt, quam Turcis in Hiſpaniam) has ergo ſi ſpoliemus, vexemus, prædemur, (id eſt, ſi Hiſpanice & Jeſuitice prædicemus,) nullum ne juſtum timebimus ſcandalum? & lib. 5. c. 2. Hoc tot millia Indorum Chriſtiani nomine donatorum RARUS eſt; qui an ſit Chriſtus unquam audierit, quod tantum Euangelii decus, tantam Chriſtiani nominis

contumeliam, neſcio quo fulmine ſatis vindicari poſſe exiſtiment, ut homo Chriſtianus aut annos jam viginti vel 30. Eccleſiam terens, rogatur de Chriſto, neque quis ſit, neque vero an ſit, prorſus intelligat. Ac talis quidem eſt Euangelizatio verbi, quia Hiſpani ex Gentilibus Chriſtianos faciunt, qualis eorundem ſit Euangelizatio operis, ſive quæ caritatis exempla, quibus eoſdem imbuunt, ex eo ſatis intelligitur, quod adeo jam res in Indiis redierat, ut ibi ſine peccato & ſalva conſciẽtia Chriſti nomẽ negare poſſet. Ut enim Bannez in primis clarus Prædicatorii Ordinis Theologus, idemq; Hiſpanus teſtis eſt, in 2.2. quæſt. 3. art 2. apud Occidentales Indos Chriſtiano nomine ſignificabatur latro, raptor, homicida, crudelis erantq; Hiſpani propter ſævitiã, & horrenda ſcelera illis in regnis perpetrata omnibus univerſis inviſi. Itaque quoties ad eos Religioſi acceſſiſſent, & utrum Chriſtiani eſſent rogarentur, neceſſe habebant, ut vel caute ſilerent, vel Chriſtianos ſe eſſe nequaquam dicerent. Adeo præter omnes in Hiſpanos convenit, quod eorum majoribus Paulus ex Propheta impegit, Rom. 2.

Nomen

Nomen Dei propter vos blaſphematur inter gentes. De quo tanto minus dubitari fas eſt, quod alius Dominicani ordinis Theologus & Epiſcopus Chapenſis, Bartolomæque dela caſe libro in Hiſpaniis edito de Hiſpanis ſuis novi orbis Apoſtolis, & Euangeliſtis tam tragice declamant: Plus quam quindecim hominum milliones interemerunt, in Dei ſanctæque Religionis contumeliam. Id cæci videbunt, muti exclamabunt, ſurdi exaudient. Ego enim teſtimonium advoco omnes Angelos, omnes ſanctos, omnes homines, qui vel nunc vivunt, vel poſt victuri ſunt, me hoc conſcientiæ exonerandæ cauſa dicere: Hæc res ruinam & funus Hiſpaniæ afferet. Innocens iſte ſanguis usque ad cœlum clamans vindictam expoſcit. Fama tantarum immanitatum univerſum orbem terrarum pervadit: quæ quoniam tam ſunt horribiles, tam inhumanæ, tamque terroris plenæ, abeſſe non poterit, quin omnium animos, ad quorum illæ aures fando pervenient, grande ſcandalum, horror, abominatio, internecium odium Hiſpaniæ nationis infamia invadat. Iſta igitur omnia cum Arias Montanus probe pernoſ-

ſet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſet, ſimul autem minime ignoraret, Jeſuitas Regi Catholico etiamnum juveni, ac rerum imperito nonnulla privata ſocietatis ſuæ placita inſtillaſſe, tanquam Catholicæ fidei tuendæ ac propagandæ; Hæreſeos autem perimendæ cauſa, jus & fas, in loco etiam neceſſarium eſſe, amphibologia ſive captioſa ſermonis ambiguitate, æquivocationibus, quas vocant & mentalibus reſervationibus, circum venire, pacta conventa irrita facerdatã Hæreticis, ac vel ſacramento firmatam fidem deſerere ac violare, Hæreticos autẽ cenſendos eſſe non modo, quos fallacia peccati obdurat (Hebr. 3.) ſive ut ſacri canones docent, quos temporalis alicujus commodi, maxime principatus vel gloriæ cupiditas in nova ac falſa opinione retinet: ſed etiam quorum corda Hæretici per dulces ſermones & benedictiones in errorem, fidei fundamenta, hoc eſt, Trinitatis & Incarnationis Chriſti myſteria nequaquam convellentem abduxerunt quique velut in ſide infirmi & imperfecti Catholici, mali & boni diſtantiam ignorantes, veritatis tamen caritatem retinentes, eam a libro concilio diſcere parati gratiam apud Deum inveni-

veniunt, & innocentes pronunciantur. Deut. 1. 39. Jer. 31. 2. Rom. 14. 15. & 16. & 2 Th. 2. Propter has igitur cauſas Arias Montanus cum Principi Orangio minime vitio verti debere intellexit, ſi nusquam tutam fidem ratus, quibus artibus non ſibi tantum, ſed & univerſæ etiam Belgicæ dirum, ac nec Perſæ homini tolerandnm ſervitutis jugum & interneciem parari animadverteret iisdem ſuæ ac popularium incolumitati ac ſaluti conſuleret, tum minime inanem in ſe metum concepit, ne, ſi Belgii Gubernatores Jeſuitis Prædicatoribus & conſcientiariis uterentur, ad inſitam vel potius innatam Hiſpanicis ingeniis immanitatem, eorum magiſterio & conſilio callida mentiendi, & perjurio alios fallendi artificia adjungerent, ſuisque compendiis brevi tempore vel eandem, quam in Indias, civitatem ac provinciam ruinam, ſtragem, vaſtitatemque importarent, vel a Populis Belgicis in rabiem efferatis, omnes vires ſuas tentantibus, ac tantum prope ſeptentrionem auxilio advocantibus illuc, unde malum pedem attuliſſent, ſe recipere, inquo maximam malam crucem faceſſere cogerentur.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Sed de his ipſis, multisque aliis cauſis, quæ movere Ariam Montanum potuerunt, ut Jeſuitas a Belgii Præfectis cavendos cenſeret, in animadverſionibus Theologicis & Politicis accuratius & uberius agere conſtitui: hæc interim Jeſuitæ ſibi velut in anteceſſum perſoluta, boni, ſpero, conſulent, & ex iſto, velut Grammatici convivatoris guſtu, aut promulſide, quantæ eos lætitiæ convivium a me maneat, exiſtimare poterint.

Ipſis Hiſpanis Albano duci indignantibus, qui ſibi glorioſum acroama canere, quam audire maluiſſet. Etiam hinc apparet, cujus notæ literator ſit Famianus. Si enim ipſos Latinæ linguæ auctores tritos haberet, non ſibi a trivialibus magiſtris, & Nomenclatoribus tam turpiter imponi ſivisſet, ut Acroama crederet feſtivam & lepidam narrationem ſignificare, cum revera non aliud ſit, quam Hiſtrio, cantor ſcænicus, Muſicus aut Symphoniacus. Cornelius Nepos in Attici vita: Nemo in convivio ejus aliud acroama audivit, quam anagnoiten. Cicero ipſe non ſolum ſpectator, ſed actor & acroama. Inſolentius etiam dicitur, indignari alicui,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

alicui, cum ſit uſitatius, indignari ambitionem, dictum aut factum alicujus: indignatur parere monitoribus.

Nobilis ſtatuarius Regi obtulit, impoſiturum ſe portis urbium ſimulacrum Regis] Offerre pro recipere & polliceri, alienum eſt a bene loquentium conſuetudine.

Antequam panni conficiantur & diſtrahantur.] Melioribus linguæ latinæ ætatibus nemo diſtrahere, pro vendere dixiſſe invenitur. Apud Juſtinum quidem lego lib, 9. Captis navibus mercium & diſtractis, inopiam paululum recreavit. Et in Suet. Veſp. Coemendo quædam tantum, ut pluris poſtea diſtraheret.

Allegatus ab Albano in Angliam Aſſonuillius.] Aut neſcivit, aut temere Famianus contemſit, quæ recte alii monuerant. Allegare eſt gravioris negotii cauſa quenpiam mittere internuncium in rebus privatis, ſicut legare in publicis. Plauti certe & Ciceronis id veriſſime monitum declarant.

Affuſi circa populi.] Ridicule pro Belgis finitimi & vicini, affines, confines, contermini Belgium accolentes, qui Belgium attingunt, vel Bel-

garum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

garum fines contingunt, quibus Bellica attinguntur. Curt. lib. 7. Artabazus relictus eſt in tutela petræ, Religionisque, quæ expoſita eſſet ei. Arachocia regio ad ponticum mare pertinet. Bactrianis ad occidentem conjuncti ſunt, meridiana regio ad mare Indicum vergit. Idem lib. 10. Phrygiam Helleſponto adjunctam, appoſitas Thraciæ Ponticas gentes &c.

Succeſſu non favente cauſam ſuſcipit.] Non reſpondente, dicere debuit. Favor enim divinus proſperi ſucceſſus cauſa eſt, adeoque ſucceſſus non tam favet, quam favetur. quod minime nove a me dici ſatis Chariſius præſtiterit, qui lib. 5. inter linguæ latinæ idiomata ponit: Faveo tibi, & faveo te. Cicero: Ætati illi non modo non invidetur, verum etiam favetur.

Præco literas tam rauca compreſſaque voce recitavit, ut quam pauciſsimis perceptus ſit.] linguam aut vocem comprimere, eſt omnino obticeſcere, aliud autem eſt, maxime depreſſa ſive oppreſſa & ſedata voce dicere, voce & oratione ſuppreſſiorem eſſe, oratione uti placida, ſubmiſſa, leni, ut Cicero loquitur, ſive ut Livius: Oratione ſub-

miſſa & infracta. Lucilius de voce Leonis ægrotantis ad vulpeculam: deducta tunc voce Leo, cur tu ipſa venire non vis? Pomponius: Vocem deducas oportet, ut mulieris videantur verba: cui alius reſpondet: Ego reddam vocem tenuem & tinnulam. Etiamnum vocem deducam, quomodo Virg. deductum dicere carmen, id eſt, humile. Perceptus pro exauditus nullo auctore dicitur. Oratio enim percipitur, & verba; non autem qui loquitur.

Uxorem filio deſignatam pater in mortui locum duxit.] Quid autem eſt ducere in locum mortui, niſi eo loci, ubi eſt mortuus, ſive ut mortui locum teneat? Quomodo Cicero dixit, Mulierẽ in concubinę locum ducere, pro quo Plautus: in concubinatum. Lego quidem apud Ciceronem: In locum alterius conſulatum petere: & apud Livium, inaugurari in locũ alterius: ubi ſignificatur locus alterius occupandus: quod hinc alienum eſt, nec enim uxor in mortui locum pervenire debuit. Si ergo Famianus latine ſciret, in mortui loco dixiſſet.

Major Albani indignatio, tanquam fini ejus prę ſultarent.] pro ſibi e provincia decedenti, aut deceſſioni ſuę inſultarent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

rent. Fatuatur Famianus, dum præſultare putat eſſe præmature, ac velut in anteceſſum in ſultare & illudere.

Nuncius de Brila capta, tanquam Deus e machina implexæ funeſtæque Tragœdiæ nodum ac laqueum repente ſolvit.] Quis bona fide ſcholaſticum aut pedagogicum loquendi modum facile percepit, niſi ad oram ejus interpretamentum legerit, Ducem Albanum vim & laqueos paraſſe in Bruxellenſes, ſed repentino nuntio fuiſſe alio avocatum, & tributa omittere coactum? quaſi tributum exauctione tributi nihil intereſſet. Quid autem eſt implexa Tragœdia? quis ita loquitur? Quomodo porro laqueorum nodos allatus ſolvit nuncius, qui nondum etiam nexi forent? De Tragœdia videlicet Famianus apud Horatium legerat: Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus inciderit: ubi nodus metaphorice dicitur pro negotio impedito, confragoſo, difficili & inexplicabili, cujusque nullus exitus apparet, ut Deum e machina intervenire neceſſe ſit, cujus opera explicetur. Sed Romane ac proprie de nodo laquei Bruxellenſibus parati Famianus loquitur: qui tamen quoniam nondum etiam connexus fuerat nihil Deum de

ſcæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſcænicorum machinamentis aut pegmatis advocari attinebat.

Hollandi olim ob tributa rebellarunt a Romanis.] & pag. 307. *Belgæ rebelles ab Rege animos gerebant.*] Hoc dicendi genus virgidemiam meretur. Nec enim rebellis ab aliquo, ſed alicui cum ratione dicitur.

Orangii conſilia tunc admota ſpei videntur, cum hæc tributorum occaſio oblata eſt.] Inepte, pro quo dicere debuerat, cum iſta tributorum exactio occaſionem ei obtulit. Sed nec admotus ſpei Latine dicitur, cujus ſpes cum maxime matureſcit.

Munitiones non magis obſidendæ urbi validas, quam auxiliarium aggreſſionibus impervias.] Aggreſſionem caſtrorum pro impugnatione vel oppugnatione dicere, ſive hoſtili caſtra adorientium impetu, nimiæ eſt μειώσεως: nec refert, caſtra aggreſſioni eſſe impervia, dum aggredientes ea poſſint perrumpere. Qui porro ſunt auxiliares, niſi addas, quibus auxilio adveniant? Non quidem prudentem Lectorem fugit, intelligenda eſſe auxilia oppidanis ſuppetias venientia: Famianus tamen parum ejus memor fuit, quod Fabius monet, non hoc nobis præſtan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſtandum eſſe, ut poſſimus intelligi, ſed ut non poſſimus non intelligi.

Prædatriciæ merces minimo coemtæ.] Barbarum vocabulum eſt Prædatricius: Si tamen Latinum eſſet, ſignificaret aliquid ad Prædatricem pertinens. Sed nimirum Famianus ſive in vocabulario aliquo, ſive apud Agellium pecuniam prædaticiam legerat, quem ſcilicet Quæſtores Romani ex manubiarum, ſeu prædæ ab hoſtibus actæ venditione redegiſſent, adeoque Prædatitium & Prædatricium in promiſcuo habuit, vappæ illius exemplo, cui Ova & Oves eadem res videbantur. Inter Ves & Va non eſt magna differentia.

Cane allatrante, unguibusque faciem heri dormientis vellicante.] Unguibus laceravit, ſicut dentibus vellicare potuit. Vellere enim ſignificat aliquid apprehenſum trahere, ut barbam, capillos vellere, herbas dentibus vellere, poma manu vellere. Ita Plautina cornix vulturios roſtro vellicat. Non te Famiane elementarium ſenem inveniri, eaque nunc doceri diſpudet, quæ nec claſſicarum Scholarum veſtrarum pueri ſine flagitio ignoraverint?

Illius facinoris commemoratione hujus mag-

magnitudinem exponere ſuperſedebo.] Ambigue & obſcure dictum, pro illo facinore infra commemorando, ſive propter illius commemorationem.

Nuncius cladis tanto Hollandorum non terrore, ſed odio adverſus Hiſpanos auditus fuit.] Neſcit Famianus, aut ſaltem hoc loco parum meminit, quid Terror & Timor interſint. Dicere enim voluit, Hollandos accepto nuncio non timorem in ſe Hiſpanorum, ſed odium concepiſſe.

Recepti Harlemi victoria plus famæ quam fructus Hiſpanis attulit.] Quomodo autem Harlemum jam expugnatum & receptum vinci potuit? Rectius fuerat. Harlemum receptum victoribus Hiſpanis plus famæ, quam fructus attulit. Forſitan autem negotium Jeſuiticis diſcipulis faceſſet Harlemum receptum, cum urbium nomina fœminini generis eſſe didicerint. Id quod dediſcere eos oportebit, ſi Grammaticę noſtræ Philoſophicæ locus detur.

Nec melior mari fortuna ceſſit.] Pro contigit, data vel conceſſa eſt, poeticoteron aliquando dicitur. Cicero fortunam ſapienti dicit cedere, pro, inferiorem ſe fateri, locum cedere. Significat Famianus Hiſpanos mari nihilo proſperiore for-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

tuna functos, nihilo plus mari fortunam eis adſpiraſſe. Quid autem eſt, cur Romani Cenſores ſolis Jeſuitis fortunam ac Fatum toties appellandi jus impertiantur.

Pollicitus eſt Orangius, quæ audiret Aldegundio fieri ab Hiſpanis, paria ſe Boſſuvio relaturum.] In Poeta ἄκυρον hoc toleratur. Promiſi ultorem, pro, minatus ſum me ultorem: non æque in Hiſtorico, ut polliceri dicat pro minari, cui ſimile eſt Varronianum illud, Noctis circiter meridiem. Hujus porro Aldegundii eſt liber, quem Papiapiarium, ſeu Papę alvearium inſcripſit Fratri Naſo Franciſcano, aliisque Catholicæ partis ſcurris parem gratiam referens.

Ex eo Raitrum genere. Et rurſum: *Raitres loco moti.*] Qui equo meret, Germanica lingua Reuter vocatur. Sicut Pedites vulgo Landscnecht. Expecto igitur, ut Famianus non minus Lanzichenecos, quam Reitres latina civitate donet, iisque Voluſianos Annales ſuos exornet.]

Emendicantium ordinum Religioſi.] Non intellexit Famianus tantundem inter Mendicare & Emendicare, quantum inter Orare & Exorare, inter Blandiri & Eblan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

& Eblandiri, Palpari & Expalpari intereſſe. Pariter Jeſuitæ & aliorum ordinum Religioſi mendicant, orant, blandiuntur & palpantur, minime tamen pariter mendicando, orando, blandiendo & palpando, qui avent, conficiunt, Jeſuitæ enim in eo genere ſunt thaumaturgi, ac prodigioſum plenumque faciunt operæ pretium, qua de re Petrus Deza ita prædicat in oratione ſua de S. Ignatii beatificatione pag. 152. *Cum Patres Jeſuitæ commoda ſua quærunt, idem ſibi proponunt conſilium cum eo, quod Pharaoni Joſeph ſuggeſſit, ut copiam frumenti in ſuis horreis coacervaret. Hoc MIRABILE eſt,* (& digitus Dei eſt hic.) *quod hoc tempore adeo perverſo & avaro, ſicut alii Religioſi experiuntur pauca emendicando,) Jeſuitæ norint & poſſint abunde, quicquid ipſis neceſſarium eſt, extorquere,* (eblandiri, & expalpari.) *Non enim fit ſine miraculo, quod cum homines ſint adeo parci & tenaces, non tamen poſſunt in animum inducere, ut Jeſuitis aliquid denegent, aut eorum petitionem rejiciant: quod MIRACULUM* (Jeſuiticum) *conferri poteſt cum eo, quod Deus operatus eſt cum Ægyptis in favorum po-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

puli ſui, cum Judæis mutuo dederunt, (Latinitate Jeſuitica, id eſt, barbara, pro commodarunt, utendum dederunt,) quicquid petierunt: quod TOTUM Deus voluit ipſos auferre. Idem omnino fit Jeſuitarum reſpectu, ut totum auferant, quicquid petunt, quod argumento eſt, eos Deo curæ eſſe, & ab eo tenerrimo affectu diligi: quando, qui adeo ſunt avari, tamen libenter & cum animi lætitia Patribus iſtis ſubminiſtrant, quicquid ipſis neceſſarium eſt. Hoc eſt, ſcilicet quod Ignatio ac ſociis ejus Chriſtus fuerat pollicitus: Romæ vobis ero propitius. Tanti enim Miraculi gratiam Apoſtolis ut impertiretur, animum inducere non potuit, Signa eos (inquit) hæc ſequuntur: In nomine meo Dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, ſerpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit: ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt. Horum quidem ſignorum nullum a propitio JESU, Ignatio & ſociis ejus contigiſſe, vel ex vita Ignatii a filio ac diſcipulo ejus Ribadeneira diligenter conſcripta apparet lib. 5. cap. 13. ubi Ignatium ejusmodi miraculis minime illuſtratum fuiſſe agnoſcit. Sed nec

Fran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Franciſcum Xaverium Indiæ, ſi ſuperis placet, Apoſtolorum linguis novis loquendi gratia donatum fuiſſe, ex ipſa ejus confeſſione vel dicam querela conſtat, quæ talis legitur lib. 3. Indic. Epiſt. 5. Si nos linguam calleremus Japonicam, non dubito quin plurimi fierent Chriſtiani. Faxit Deus, ut eam brevi addiſcamus, tum demum aliquam Chriſtianæ rei navabimus operam! Nam nunc quidem inter eos, tanquam mutæ ſtatuæ verſamur. Tantum abfuit, ut ſe idoneum a Chriſto propitio novi Teſtamenti miniſtrum factum,& dono linguarum ea cauſa affectum Pauli exemplo gloriari poſſet: Gratias ago Deo, qui omnium verborum lingua loquor 2. Cor. 3. & 1. Cor. 14. Jeſuitæ nihilominus doni linguarum ſibi non omnino expertes videntur, cum lingua duplici more ſerpentum loqui ſoleant, quando ſuis Amphiboliis ſive Æquivocationibus & mentalibus reſervationibus utuntur, de quo linguæ genere Franciſci Toleti Jeſuitæ verba ſunt lib. 4. Inſtruct. Sacerdot. cap. 21. Aliquando uti licet Æquivocatione,& decipere audientem, ut cum judex petit juramentum ab aliquo, ut dicat crimen vel proprium, vel

alienum, ſi omnino eſt occultum, & jurare cogatur, utatur æquivocatione, puta, neſcio, intelligendo intra ſe, ut dicam tibi, vel ſimile. Et cum juridice interrogatur, licet ei uti æquivocatione & dicere: Non feci, puta, in carcere: & non habui complices (reſervando in mente talia verba) in aliis criminibus. Si quis juravit ſe centum aureos latronibus daturum, potuit æquivoce jurare, ratione coactionis, dicendo, juro me daturum, & intra ſe dicere, ſi mihi libuerit: & tunc non tenetur. Et l. 5: cap. 38. Qui cogitur jurare ſe accepturam, intelligendo (& in mente reſervando, intraque ſæptum dentium dicendo) ſi poſtea placuerit. Et Thomæ Zanchez operum moralium lib. 3. cap. 6. num. 15. Si quis interrogatus recreationis gratia, ſive alio quocunq; fine, juret ſe non feciſſe aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra ſe aliquid, aliud quod non fecit, & vel aliam diem, in qua fecit, non mentitur. Et num. 19. Cauſa juſta æquivocandi eſt, quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas. Et num. 45. Licitum eſt ad ſe tuendum æquivocatione aliqua uti. Et quantumcunque iniquus interrogator reduplicet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

juret, ſe nulla æquivocatione uti, & abſq; omni prorſus captione id intelligere adhuc id jurare poteſt, intelligendo, ita ut plane debeat loqui, aut explicare vel aliquid aliud mente excipiendo. Hujusmodi vero linguam novam eſſe, nec ejus notitiam aut uſum prioribus Eccleſiæ Doctoribus ac Magiſtris contigiſſe inſignis Societatis Theologus Gabriel Vaſquez apertiſſime fert, ac velut gloriatur Tomo 4. quæſt. 93. art. 5. dub. 13. Negari, inquit, non poteſt, hujus reſpondendi modi (per Æquivocationes) non meminiſſe antiquos Doctores, & ita credidiſſe, ſi negaretur factum, tam coram judice, quam coram alio, eſſe mendacium. Et revera ita eſſet, ſi mens reſpondentis non eſſet cum illa, quam diximus, reſtrictione ad interrogationem reſpondere. Ita colligitur ex Thoma, qui etiam in Reo, cum injuſte interrogatur, alium modum non invenit, quam non reſpondere, (nec nova hac lingua loqui ſcivit, ut aliud ore promeret, aliud mente conceptum clauſumque contineret.) Colligitur etiam ex Auguſtino, qui loquens etiam de judice inique interrogante, non meminit hujus reſtrictionis & modi loquendi, ut excuſaret reſponſum, ſed tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

nec negavit. Nec mirum, quod eo tempore non eſſet nota hæc res, quæ poſtea diſputationibus aſſiduis innotuit, ita ut jam Jeſuitæ, eorumque diſcipuli & familiares lingua nova loqui & vel facta negare, vel nunquam facta affirmare, deque Ignatii & Xaverii miraculis quicquid libeat, teſtari ac jurare noverint, medium digitum non tantum Auguſtino & Thomę oſtendentes, ſed ipſi etiam Maldonato, novæ ac ſerpentinæ iſtius linguæ uſum atroci hac ſententia condemnanti: Quisquis fingendo alium fallere conatur etiamſi præterea aliquid ſignificare velit, (quod nempe in mente reſervat,) haud dubie mentitur. Alioqui nullum eſſet mendacium, quod non defendi poſſet, in Luc. 24. num. 36. Tanti ergo nominis, Jeſuita non minus, quam Auguſtinus, Thomas, omnisque veterum Theologorum Schola, Mendacium ac Perjurium eſſe judicat, quod hodie tota Societas veritatem eſſe contendit. Nec tamen hodie deſunt Principes & populi etiam inter illos, qui ab Eccleſiæ Romanæ communione ſunt alieni, qui ſine ipſis mendacii & perjurii magiſtris, ſive duplici, fraudulenta & perjurioſa eorum diſciplina imbutis fidem habere de

maxi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

maximis rebus non dubitant, nec eos verbo & ſcripto falſum teſtari, promittere aut jurare, ſuſpicantur: quod ipſum haud ſcio quoque ne Apoſtolicorum ſignorum vel miraculorum minus cenſeri debeat. Stupor & mirabilia facta ſunt in terra. Prophetæ prophetabant mendacium, (ſive æquivocationes & mentales reſervationes pro veritate habendas docebant,) & Sacerdotes applaudebant manibus ſuis, & populus meus dilexit talia. Hæc eſt gens, quæ non audivit vocem Domini Dei ſui, (omne mendacium & linguam doloſam, in corde & corde loquentium abominantis, Pſal. 5. & 11.) Periit fides, & ablata eſt de ore eorum. Extenderunt linguam ſuam, quaſi arcum mendacii & non veritatis. Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta eſt. In ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occulte ponit ei inſidias, (verba quædam in mente ſupprimens.) Quod ſi etiam vivit Dominus, dixerint, & hoc falſo jurabunt. Inventi enim ſunt in populo meo impii (habentes quidem ſpecimen pietatis & Religionis, virtutem autem ejus abnegantes. 2. Tim. 3.) Inſidiantes quaſi Aucupes, laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Sicut decipula plena avibus, ſic domus eorum plenæ ſunt dolo, (ſive æquivocationum & mentalium reſervationum artificio,) ideo magnificati ſunt & ditati, incraſſati & impinguati, & præterierunt ſermones meos peſſime. Unusquiſq; ergo a proximo ſuo ſe cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam. Vir enim fratrem ſuum deridebit, & veritatem non loquentur. Docuerunt enim linguã ſuam loqui mendacium: ut inique agerent, laboraverunt, Jerem. 5. 6. & 9. Itaque ſtupor & mirabile cenſeri par eſt, quod Jeſuitæ lingua iſta nova loquentes adhuc inveniunt, qui vel ipſis, vel eorum diſcipulis eadem lingua utentibus quicquam credunt: quodque diſcipulis ſuis tot tamque opimas hæreditates & uncta patrimonia quotidie emendicant, explorant, eblandiuntur, expalpantur, ex eoque magnificati, ditati, incraſſati & impinguati viſuntur. Apoſtoli Patres eorum cenſebantur, quos per Euangelium Chriſto genuiſſent, quo nomine ne multarentur, cavebant filiis ſuis eſſe oneri victuique & indutui neceſſaria quenquam poſcere non audebant: id quod paſſim Paulus hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

modo gloriatur: Nos Apoſtoli ſitimus, eſurimus, nudi & inſtabiles ſumus, & laboramus operantes manibus noſtris, neque gratis manducamus panem ab aliquo, ſed in labore & fatigatione nocte & die operantes, ne quem gravaremus. Cum eſſem apud vos & egerem, nulli oneroſus fui accipiendo ſtipendium ad miniſterium veſtrorum, & in omnibus ſine onere me vobis ſervavi & ſervabo. Argentum, aurum, aut veſtem nullius concupivi. Ipſi ſcitis, quod ea, quæ mihi & ſociis meis opus erant, miniſtraverunt manus iſtæ. Ecce tertio paratus ſum venire ad vos, & non ero gravis vobis. non enim quæro quæ veſtra ſunt, ſed vos; nec enim debent filii theſaurizare parentibus, ſed parentes filiis. Quamvis autem dignus ſit operarius mercede ſua, & Dominus ordinavit his, qui Euangelium annunciant, de Euangelio vivere: non tamen uſus ſum poteſtate mea, ſed omnium me ſervum facio, & omnia ſuſtineo propter electos, & ſtipendiis meis milito, ne quod offendiculum dem Euangelio, utque me ipſum aliis dem formam ad imitandum me, hoc eſt, ut aliis exemplo meo oſtendam, quod oportet la-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

borare, nec panem ab aliquo gratis manducare, & ſuſcipere infirmos & meminiſſe verbi, quod dixit JESUS: Beatius eſt magis dare, quam accipere, 1 Cor. 4. & 9. & 2 Cor. 11. & 12. & 2 Theſſ. 3. & Act. 20. & 2 Tim. 2. Tanto Apoſtolis ſtetit nomen Patris, quidni ergo magni Thaumaturgi & plusquam Apoſtolicorum miraculorum patratores Jeſuitæ audiant, qui cum regifico domiciliorum luxu, & inſanis molium ſubſtructionibus orbem univerſum graviter a ſe offendi & ſcandalizari nequaquam ignorent, infirmos tamen paterna caritate ſuſcipere, & offendicula eis de via auferre nihil penſi habeant, auditoribus, civitatibus, populis, & regnis graves ſint & oneroſi, ac velut ignis, nunquam dicant, ſufficit, & a filiis theſaurizari ſibi poſtulent, nec tamen ea cauſa minus Patrum nomen facile tutentur, & præ omnibus Religioſis κατ᾽ ἐξοχὴν Patres appellari ſoleant? Si quis tamen plus Miraculorum ab eis adhuc exigendum putet, ipſos MIRACULOSOS eſſe meminiſſe recte jubebitur. Ignobilioribus enim inhoneſtis corporis humani membris (quę nec nominare inter res ſerias fas eſt) abundantio-

tiorem honorem tribuere eos conſtat (1 Cor. 12.) ut ea ſubinde mirando, nec diſſimiliter Moyſi poſteriora DEI, ſive opera ejus ſpeculando, cauſam nanciſcantur Pſaltæ verbis exclamandi: Delectaſti me Domine in factura tua, & in operibus manuũ tuarũ exſultabo, pſ. 91

In pecuniæ partitione curam ac methodum adhibere.] Aliud inſignis fatuitatis ſpecimen, vocabulum technologicum Dialecticæ ſcholæ proprium, ad ſcholam œconomicam imperite tranſlatum, inſerti vel emblematis loco ad hiſtoricæ dictionis ornatum adhibere, tanquam Tullius ei ſordeat, qui rem eandem, verbis dilectus & diligentiæ ſignificare ſolet, ut: in beneficentia debet eſſe dilectus dignitatis, id eſt, deligendus vel diligendus eſt dignus, cum indigno benefacere, non tam ſit dare, quam perdere, neque gratiæ quicquam mereat. quod ipſum Eccl. 20. hoc modo monemur: Gratiæ fatuorum effundentur (id eſt, fatui beneficia dabunt ſine dilectu) Fatuo non erit amicus, & non erit gratia bonis illius, qui enimedunt panem illius, falſæ linguæ ſunt, (dum ei verbis agunt gratias, quas animo non habent) quoties & quanti

irridebunt eum? Neque enim quod habendum erat, directo ſenſu diſtribuit: ſimiliter & quod non erat habendum, id eſt, tanquam ſtolidus irridebitur, quia apertis oculis ſine ullo diſcrimine, dilectu ac judicio, utq; Famianus diceret, ſine methodo dignis & indignis largitus eſt. Dignis, plus, quam quod erat habendum, quamq; vel meritũ vel neceſſitas eorum poſtularet. Indignis quod non erat eis habendum, ſive id creditoribus mercenariis aut dignioribus eſſet debitum, ſive ipſorum nullum eſſet meritum, vel accipiendi cauſa. Atque hoc ſpeculum eſt, in in quo Ferdinandus II. Imp. animi ſui habitum contemplari poterat, niſi ſuis eum Jeſuitæ præſtigiis jam inde a prima ętate infatuaſſent, aut præligaſſent. Ejusdem Ciceronis eſt: Officia tolluntur, dilectu omni & diſcrimine remoto. Ubi diſcrimen eſt, quod Jeſuitæ diſcretionem aut methodum dicerent: Omnium rerum dilectum atque diſcrimen pecunia ſuſtulit. Vita ruſtica parcimoniæ & diligentiæ magiſtra eſt. id eſt, Jeſuitica elegantia, curam & methodum adhibere docet. Rem familiarem conſervari parcimonia & diligentia, iisdem rebus etiam augeri. Auctor ad Herenn. Si quis hominem

pro-

prodigum & luxurioſum illudens (ſive per Ironiam) parcum & diligentem appellet. Cæterum quod Jeſuitis placet dicere, cum diſcretione, ſic ab Ulpiano effertur dig. lib. 1. de officio. Proconſ: Circa advocatos patientem eſſe oportet, ſed cum ingenio, ne contemtibilis videatur.

Fructu ob intempeſtivitatem non multo majore.] Novitium, nihiloque novo numo melius eſt Intempeſtivitatis vocabulem, in Agellii officina cuſum, ut ἀκαιρίαν notaret.

Urbi extremam prope neceſſitatem indixit.] Neceſſitas, non indicitur, id eſt, edicitur, imperatur, jubetur, ſed affertur, injungitur, imponitur. Tacitus quidem ultimam neceſſitatem denunciare dixit; aliud tamẽ eſt indicere, quam denunciare, & ſi nec Tacitum loquendi auctorem habere moror.

Urbem interſecat ac ſparſim alluit Rhenus.] Non deſidero latinitatem in Pliniana voce, ſparſim, ſed ſenſum communem in Famiano, qui fieri poſſe putet, ut fluvius ſparſim, nec perpetuo alluat urbem, quam interfluit? nam & hoc verbo Livii & Curtii uti malim, quam illo interſecat,

quod

quod in libris ad Herenn : alia notione legitur. Fluvius enim non ſecat, ſed fluit inter urbem, tametſi urbem ſecare recte dicitur.

A conjurato elemento. & *pag.* 285. *excluſo truci elemento. Et* 286. *præſens ab immiti elemento periculum.*] Scire velim, cui veterum in mentem unquam venerit, Elementum pro mari dicere, cum Aquam eo nomine ſignificet. Curtius lib. 9. Unde tantum ſubito rediſſet mare, quænam eſſet ejuſdem elementi natura, modo diſcors, modo imperio obnoxia.

Romanæ Religionis odium multi præ ſe ferre gloriabantur.] Imo glorioſe præ ſe ferebant, utque Catullus ait, præ portabant.

Hoſtium lembus harpagonibus hominem mordicus arripuit] Ridicule, quaſi harpagones lembi dentes eſſent? Mordicus, atque Plautus ait, Mordicitus, (non mordicibus,) ut Varro, mortificatim ſignificat, non vellicatim, ſed morſu vel mordendo, ſive dentibus.

Improſperum rei exitum.] Nihil attinebat verbum novare, cum affatim ſit uſitatorium, quibus, quod vellet ſigniſicare poterat.

Pri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Primam ætatem Auſtriacis armis authoraverat.] Hoc indocte, nec ſatis Latine dici ex iis intelligi poteſt, quæ ſupra ad pag. 214. annotavi.

Sub aquis eſſe eminentias & colles.] Eminere extra vel ſupra aquas, latine dicitur. Abſurdum perinde eſt, ſub aqua eminentiam fingere, quid fuit, cur dorſum Famianus dicere formidaret? Virg. 10. Æn. de navi. Namq; inflicta vadis dorſo, dum pendet iniquo. Anceps, ſuſtentata diu fluctusque fatigat, ſolvitur atque viros mediis exponit in undis. Ubi Servius dorſo monet, duriorem ſignificari arenam, quæ remeantibus fluctibus & euntibus denſatur, & in modum ſaxi indureſcit, idque a nautis Pulvinum dici.

Præalta quæque inacceſſa videbantur maria, pedum veſtigio tranſmitti poſſe.] Nemini dubium erat, quin accedi poſſent, quamvis non impune aut ſine noxa.

His aut ignoratis, aut deliberato animo contemtis.] Etſi juratus dicitur, qui juravit, cęnatus & pranſus, qui cęnavit aut prandit, Jeſuita pater patratus, qui patravit aut expatravit, ſive patrare & inter Patres patrantes numerari deſiit: deliberatus tamen pro eo qui deliberavit, & conſtituit, ſive cui ſtat ſententia, minime Latine uſurpatur.

Ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Ad locum acceſſere pleni vocibus adhortantium.] Plenus voce ſignificat, cujus vox eſt plena, grandis, ſonora. non autem cujus aures voce aliena replentur.

Ut hæc transmiſſio non modo committi cum Cæſarianorum trajectione queat: ſed tanto horum virtus Cæſarianorum fortitudini præhabenda videtur, quanto Hiſpani pauciores.] Fædum, ac nec in linguæ tyrone ferendum anacoluthon, ut mittam de novitate verbi præhabere, cujus tamen frequentiam Famianus deliciæ habet. Nimirum Ciceroni & Virgilio licuit dicere, aliquid alteri poſthabere, quidni Famiano jus ſit fingere verbum præhabere? A poſteriori enim ad prius efficacia ducuntur in Jeſuiticis ſcholis argumenta, etſi fortaſſe frequentiora ibi ſunt a priori ad poſterius, quamvis puſilla, minutula, & capite & pectore deminuta argumenta.

Vadorum ſciti.] Pro gnari, periti, ſcientes. Hoc novatori verborum poetæ ignoſci poteſt: tanto minus autem hiſtorico, quanto major ei meliora eligendi libertas erat.

Cœcam noctem conflagrantis cœli oſtenta colluſtrarunt.] Si conflagrare eſt incendio conſumi, (quomodo latini ea voce utuntur)

tur) & hoc prodigium patris Michaelis Hernardez, Jeſuitæ preces non fruſtra fuſæ patrarunt, verbis exprimi non poſſet, quantum orbis terrarum Jeſuitis debeat. Absque illis non eſſet, nusquam nobis hodie contingeret cœli convexa tueri, cum jam annis abhinc 66. ad P. Michaelis preces cœlum conflagraverit. Niſi tamen me fallit, minore aliis negotio Famianus perſuaſerit, innumerabiles cœlos, (priſca vocalium commutatione, qualis eſt in Mæro & Muro,) in Jeſuitarum Scholis quotidie flagris fervere & æſtuare, quam unum Jovis altitonantis cœlum, vel ſemel poſt exortam Societatem confragraſſe.

Non parum avocamenti afferebant apparentes hoſtium naves.] Imo ſolicitudinem ac metum afferebant. Avocamentum poſterioribus Latini ſermonis ætatibus uſui eſſe cœptum ſignificat animi a mœrore ac moleſtiis relaxationem. Senec. de Provid. cap. 3. Mero ſe licet ſopiat, & aquarum fragoribus avocet, & mille voluptatibus mentem anxiam fallat. Apul. 1. de Aſin. Lepidæ fabulæ feſtivitate nos avocavit. Et lib. 4. Ego te narrationibus lepidis anilibusque fabulis protinus avocabo, id eſt, delectabo.

Ita

Ita Tertullianus adverſ. Marcion: Chriſtum non de cœlo deferre debueras. ſed de aliquo circulatorio cætu, non ſalutis Pontificem ſed ſpectaculi artificem,(hiſtrionem) nec mortuorum ſuſcitatorem, ſed vivorum avocatorem, id eſt, oblectatorem, delicias. Nec tamen Famiano cœterisque Jeſuitis fraudi eſſe oportet, ſi neſciant, quæ nuſquam in Calepino comparent.

Secura obnoxiaque cœde interempti.] Quovis pignore cum Famiano contenderim, ne ipſum quidem quid obnoxia cœde ſignificetur, interpretari poſſe.

Commortalis naturæ conditione.] Tametſi commorientes latine dici ſatis meminī, Commortalis tamen, quo Columella utitur, non æque ſe mihi probaverit.

Inſeliciter ac projecte moriendum.] Nuſquam quidem projecte dictum inveni; nec tamen improbo, ut ſignificentur, qui vitam velut rem utilem projiciunt. Quomodo Catullus: Ipſe ſuum Theſeus pro caris corpus Athenis projicere optavit. Cic. libertatem ſuam projicere. Senec. Non pro faſtigio tuo te metiris, ipſe te projicis. Pro eo Plautus Capt. dixit: carum caput ſuum vilitati offerre, Petron. ſine cauſa ſpiritum tanquam rem vacuam impendere.

Homi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Hominem obeſitate prætumidum.] Mallem cum Cicerone Adipem dixiſſet, aut cum Trogo Saginam. Juſt. lib. 21. Saginam corporis ex nimia luxuria contraxit. Et lib. 44. Tanta pabuli lætitia eſt, ut niſi abſtinentia interpellata ſagina fuerit, pecora rumpantur.

Ne detrimenti aliquid provincia pateretur.] Inſolentia & peregrinitas hujus generis loquendi neminem jam paulo humaniorem fugit. Nec enim Latinæ conſuetudinis eſt, detrimentum aut damnum pati, ſed facere, capere, accipere, vel detrimento affici. Atque hoc jam ante hos 30. duos annos Joſephum Burdoſcaligerum monueram, quo capitalior vel potius natalior cenſeri Famianus, nec ei quicquam ad veniam ſuffragari debet, qui iſtam inſcitiam, corii jactura expiet.

Quæ mihi memoraſſe, non aſſeriuſſe animus fuit.] Ioſephum eundem docui, Aſſerere pro affirmare a nullo ſatis locuplete authore dictum fuiſſe. Propria enim ejus notio eſt, ad ſeu juxta habere. Catull. Lenta velut aſſitas vitis implicat arbores, id eſt, juxta ſatas. Varro 1. rei ruſt. 26. Neque vites propter cupreſſos aſſerunt, quod hæc inter ſe inimica. Ac-

cipitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

cipitur pro 2. Vindicare, quia quem quis liberali cauſa in libertatem vindicabat, eum manu aſſerebat, vel admovebat, ſeu prope ſe ſtatuebat, manuque capiti ejus impoſita dicebat: Hunc ego hominem jure Quiritium ajo liberum eſſe oportere. Curt. lib. 8. Jupiter quem tibi patrem Alexander aſſereret, id eſt, vindicaret, adſciſceret. Æuo tamen Theodoſiano Aſſerere pro Affirmare dici cœptum eſt. Juſtin. lib. 28. Romam mittit, qui Senatui aſſereret, puerum illum ex Ariarathe genitum, pro quo fortaſſe Trogus dixerat, qui illum Ariarathi, vel ut ex eo genitum aſſererit. Nam & alia Juſtinum in Trogo corrupiſſe conſtat.

Inter ſe convenerunt, mutuamque adverſus Hiſpanos opem condixerunt.] pro pacti ſunt. Latinis condicere eſt denunciare alicui, ſe præſto illi fore in convivio & judicio. Cic. cum mihi condixiſſet, cœnavit apud me. Plaut. Hodie ducam ſcortum ad cœnam, aut aliquo condicam foras. Idem: Ne miremini ſervos homines potare, atque ad cœnam condicere. Condixi in Symbolam ad cœnam. Si ſtatus condictus cum hoſte, intercedit dies, ut ſcilicet cum hoſte ſeu peregrino ad judicem eas, ac litiges. Lego quidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

quidem apud Juſtinum, Inducias condicere, pro paciſci, ſed id a Trogo, cur ſcriptum credam, cauſæ nihil video.

Milites captas mulieres ante ſe ſtatuunt, eoque veluti vallo ſubeunt pontem muliebriter clypeati, ſclopos ſupter earum brachia axellasque in hoſtem collineantes.] Quid ſtolidius, quam muliebriter clypeatum dicere, qui mulieris, velut Clypei objectu ſibi conſulens non minus viriliter, quam callide rem gerit? Muliebriter expavit enſem Horat. Muliebriter ſe lacrymis lamentisque dedere, Cic. id eſt, mulierum more. An autem id Famianus de militibus iſtis credi poſtulat? Quem etiam eſt, cur Macaronicorum vocabulorum ſclopi & Axellæ diſpudeat; cum palam ſint barbara, ex Italicis ſchiopo & aſcella. Quid ſclopus ſit latinis, ſupra ad pag. 131. attigi. Axillam iidem dicebant, non Axellam, quod ita Cicero teſtatur de Orat. verba ſæpe contrahuntur, non uſus cauſa, ſed aurium. quomodo enim veſter Axilla factus eſt Aſala, niſi fuga literæ vaſtioris? quam literam & jam e maxillis & taxillis, & vexillo, & paxillo, conſuetudo elegans latini ſermonis evellit, ut ſcilicet in omnibus iſtis, non unam modo literam X, ſed etiam ſyllabam XI,

extere-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

exterere ſoleant, dicantque jam Ala, malas, talos, velum & palum. Similiter autem & Aullam, ex eoque Ollam, dixerunt, que quondam fuerat Auxilla, ut ex Feſto diſcimus. Ieſuitæ tamen ipſa literarum prima elementa nondum docti, regnum in literis ſibi arrogare non verentur.

In quos explodere cives trepidant, ne mulieres, antequam Hiſpanos impeterent. Duo hic ſunt non mediocris fatuitatis ſpecimina. Primum, implodere non ſignificat pilam ejaculari, ſed manuum plauſu aliquid ejicere. Cic. Hiſtrio ſi paulo ſe moveat extra numerum, exſibilatur & exploditur. Non modo ſibilis, ſed etiam convicio e ſcæna explodebatur. Sententia ejus exploſa & ejecta eſt. Hoc aliter dicebant exigere. Terent. Quas faciet comœdias, an ut eas explodatis? Idem Fabulas exactas dicit, quas ſpectatores exploſerant, utque ait Cicero, ſibilis conſciderant. Deinde impetere, non eſt telo aliquem vel globo ferire, ſed telum in eum deſtinare, intentare, ac mittere, telo eum petere, vel appetere, quomodo Cicero; Vitam alicujus ferro appetere, lapidibus appetitus & percuſſus.

No-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Notum eſt Liviæ conſilium ſuadentis Auguſto, medicos ut imitaretur.] Tam hoc notum Eſeovedo puto, quam notus eſt Famiano ſaltus Hercynius. Pari modo Monachienſes in Bavaria Ieſuitæ puellæ, quæ in ſupplicatione pompaque ſolenni B. Virginem Mariam in Ægyptum cum infante Jeſu profugientem repræſentabant, Roſarium B. Virginis, quod dicunt, gerere juſſerunt: nulloque genere ſapientior Monachus, cum de Gabriele cœleſtem Chriſti naſcituri nuncium perferente concionaretur, Mariam ab eo inventam dixit, cum B. Virginis officium recitaret.

Ut feſtinaret abitum Hiſpanorum, qui tarde procedebat.] Cum abitus procedere ſine ſtoliditate dici nequeat, haud ſcio, an Famianus procedebant ſcripſerit, quo quidem non aliud æque in Hiſpanos convenit. Illis enim impendio arridet iſta Plautina ſcænæ acroaſis:

Liberos homines per urbem modico magis par eſt gradu
Ire: ſervile eſſe duco feſtinantem currere:
Præſertim in re populi placida atq; interfectis hoſtibus
Non decet tumultuari.

Ubi nullus a tergo hoſtis urget, id enim

ſi fiat, (quoniam deprendi miſerum eſt,) tum demum levitate vacat, & cervum curſu, vel gradu grallatorem vincere aut certe militari gradu faceſſere. Itaque cum Hiſpanus quidam nudato tergo per vias a virgatore carnifice cæderetur, addere gradum monitus, ut tanto celerius defungeretur, minusque multas plagas acciperet, vultu quam maxime poterat ad ſeveritatem compoſito, & caperata fronte reſpondiſſe fertur: *Quatro azotes mes, o menes, no me ſe nada, con que tenga la gravedad*, id eſt, Si quatuor plagis plus minusve vapulem, mea nihil refert, dum gravitatem ſervem incolumem. Tam tenax, penitusque animis infixa paternorum monitorum memoria Hiſpanos quocunque loco comitari ſolet. Iſtic enim parentibus mos eſſe fertur, ut filios in Italiam, Belgium aut extremas orbis Indias iter jam ingreſſuros ſalutaribus vitæ agendæ præceptis inſtruant, cumque eos jam domo pedem extuliſſe vident, hoc monitorum omnium compendium de feneſtra proſpicientes abeuntibus ſucclament: *Hyo, te enconcienda la gravedad, y deſpues & temor de Dios*, id eſt, Fili, Gravitatem in primis tibi cordi eſſe moneo, proxime Dei metum.

Ora

Ora cicatricibus interciſa.] Mallem dicere, cicatricoſa, cicatricibus ſuſceptis fœdata, turpata, aut ſignata, aut cicatrices facie exceptas. Intercidere enim eſt aliquid intermedium excidere: & interciſe dicere, & in oratione mediorum quædam tranſilire, quod vulgo dicunt, ſaltum facere. Seneca Vatinii fauces conciſas dixit, quæ erant ſtrumoſæ, cum multis cæſuris vel cicatricibus.

Non pauciores triginta capitum millibus, homines & jumenta numerabantur.] Magnum vero Famianus honorem Hiſpanis habet, ipſos, & jumenta in eundem numerum conjiciens, quid tandem magis pædagogo dignum dici poterat?

Per Liguriæ montes juſſu Regis, uti obtendebatur, diſtributi ſunt.] Mallem, uti ferebatur, præferrebatur.

Auſtriacus relatis conſpirationibus peti ſenſit.] Oedipum me eſſe velim, ut quid relatis conſpirationibus peti, argumenti habeat, expedire queam. Puto Famianum, ſi latine eſſet aliquanto doctior, dicturum potius fuiſſe: Conſpirationibus ſe peti certorum hominum relatu comperit.

Claſſis Othomanica univerſi certaminis vitabunda elici e portu non poterat. Similiter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

pag. 346. *Regios milites hoſtium vitabundos experiri nolle Ordinum vires.*] Si minus ſtultividem, luſcitioſum certe fuiſſe Famianum apparet, quem vox Claſſem in hoc Salluſtii loco effugerit: Marius vitabundus hoſtium Claſſem ad opidum pervenit. Cenſeo autem Grammaticæ meæ Philoſophicæ rudimenta conſulat, iſtamque ejus regulam ſedulo ediſcat: Nomen Adjectivum non niſi terminationem cum participio paſſivo communem habens, regit caſum verbi ſui, ut populabundus agros, vitabundus caſtra hoſtium.

In cujus fide plurimum ſibi polliceri poterat.] Latine dicitur, de fide ſibi polliceri.

Bredæ præſidium adhuc ſceleratius ſuo cum Tribuno ſe geſſerat.] Bene vel male cum aliquo ſe gerere, pro adverſus aliquem, (quomodo Cicero loquitur) unctum eſt ac ſordidum, & popinalem Jeſuitarum ſapientiam redolet. Adhuc ſceleratius, pro aliquanto etiam ſceleratius alienum eſt ab aureæ ætatis conſuetudine. Adhuc priſce dictum eſt, pro ad hoc ſub audito loci vel temporis. Plaut. Pæn. Nihil adhuc locorũ inepte feci. Cic. Adhuc hæc erant, ad reliqua acri tendebamus

mus animo. Unam adhuc a te epiſtolam acceptam adhuc impetrare non poſſum. Ter. Vita, quam vixi usque adhuc. Interdum ſubauditur negotium, id eſt, Res, ſignificatque Præterea. Cic. Niſi quidem adhuc vultis. Poſteriores tamen degenerante jam, (quod ipſi agnoſcunt) lingua latina, adhuc, cum comparativo junxerunt. Senec. Si marmor, vel adhuc viliorem materiam illi obtuliſſes. Quintil. Callicles adhuc concitatior.

Sed nuncius ab Hollachio detectus, an ipſa exuta fide ſe prodidit? Compertis literis, attinetur in caſtris.] Turpe eſt Hiſtoricam narrationem ſermocinationis ſpeciem gerere, quod interrogando evitari nequit. Verum quidem eſt, An particulam apud auditores & epiſtolæ lectores (cum epiſtola altera colloquii pars ſit) uſui eſſe, nec tamen tam interrogantis eſt, quam dubitantis, & idem quod vel ſignificat. Cic. Te expectamus ex quodam rumore, an ex literis tuis ad alios miſſis. Id oſtendiſti quibusdam literis ex Epiro, an Athenis datis. Paucis antequam mortuis eſt diebus, an menſibus. lib. 13. famil. Epiſt. 29. Non plus duobus an tribus menſibus. Ita eſt in optimo

 codice

antiquo. Satius ergo Famianus dixiſſet: niſi tamen ſe ipſe prodidit. Et mox: Repertis, inventis, aut deprehenſis apud eum literis. Comperire enim eſt ſcire, reſciſcere: adeoque recte dicitur, compertum eſt de literis tabellario datis, non item, compertæ ſunt literæ tabellario datæ. De attinetur, pro detinetur, aſſervatur, non dicam, quod non nemo dixerit eorum, qui ex Calepini aut Stephani Lexicis ſapiunt, eam verbi notionem non niſi apud Tacitum inveniri. Ex Plauto enim mihi notavi: Ita me vadatum amore vinctumq; attinet. Ita me attinuit, ita detinuit. Et ex Terentio: ut animus in ſpe atque in timore usque huc attentus fuit.

Donec nuncium eſſe, rediſſeque, fidem faceret probabilis mora.] Non probabilis erat mora, ſed probabilem faciebat itionem, reditumque nuncii. Inter eam quippe moram eſſe ac rediſſe poterat.

Militis Tribunum ſuum vinctum in manus hoſtium, hanc conditionem præ cæteris expoſcentium perfide tradunt.] Non ipſam conditionem hoſtes expoſcerunt, ſed hac præcipue conditione pacti fuerant, ut Tribuntus ſibi vinctus dederetur.

De Bruxellenſi aggreſſione in Senatu verba fecerunt, ſed obſtante exiguo militum numero, viſum eſt huc atque illuc potius arma circumferre.] Obſcure & ambigue ſignificatur, Auſtriacum a Bruxella caſtris & armis tentanda militum paucitate deterritum, quod copiolas haberet extenuatiſſimas. Poſſent autem Famiani verba errorem legentibus objicere, quaſi milites numero pauci Auſtriaco interceſſerint, eumque obſidendæ Bruxellæ conſilium abjicere compulerint.

Urbem tormentis & conſertis manibus aggreſſus bis repulſus fuit.] Niſi me animus fallit, pedibus potius, quam manibus fuit eam aggreſſus. Pugna conſerta dicere præoptaſſem.

Cum ea parte, quæ culpæ immixta non erat.] Latina ſunt, A culpa caſtus, culpa vacans, a culpa remotus, qui eſt extra noxiam vel culpam, carens noxia, crimine inſons, vel innoxius, a quo culpa procul eſt, culpæ inſcius, vel exors, qui nullam culpæ partem attigit, ad quem nulla manavit culpæ contagio. Pro immixtus culpæ rectius dixeris, Affinis, proximus, ſocius & conſors culpæ, vel particeps: ſed Famiano ſimiliter dicere viſum eſt pag. 363. Omnes culpæ im-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

mixtos, prædæ non omnes.

Præſidiarii relictis præter gladium armis, telisque atque omni impedimento abire permiſſi.] Sermo inverſus & confragoſus, nec enim ex verbis liquet, ſimulne cum gladio reliqua arma & impedimenta præſidiariis relicta, an ademta fuerint? Et præter gladium tam una cum gladio, quam excepto gladio. Illud porro, permiſſi ſunt abire, ſupra monui minus latine dici, cum rectius ſit: Permiſſum eſt eis abire.

Sclopos reliquerant hoſtes inſertis pilis temperatos. Temperari dicitur, cui modus aliquis adhibetur, ut abſit nimium & parum. Quod ergo tubis illis ferreis temperamentum pilæ plumbeæ afferre poſſunt?

Transactis propere conditionibus urbi pepercit.] Minime conditiones dicuntur tranſigi: ſed negotia, quacunque conditione.

Novam Hannoniorum urbem, non niſi tres & viginti annos natam.] Scio non defuturos, quibus hoc ſubridicule dictum videatur: ſed non juxta ſcio, Tullium ne Famianus auctorem habuerit. cujus verba de claris orat. Athenis non naſcentibus, ſed jam adultis fuit Thucydides.

Far-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Farneſium bello impoſuit.] Hoc non eſt latine loqui, ſed Ducem aliquem imponere vel præficere.

Limburgum in edita rupe, prærupta circum valle inacceſſum erat.] Magnæ ſtoliditatis eſt vallem dicere præruptam. Dicuntur enim prærupta, abrupta vel derupta loca, quæ deſcenſũ non habent, ſed præcipitium, ut montes, ſaxa, rupes, unde etiam prærupta alitudo dicitur.

Inter collem & urbem clementior vallis erat.] Nimirum apud Tacitum Famianus legerat: Colles clementer aſſurgentes: molle & clementer editum montis jugum: & quoniam vallis & collis totidem literis dicuntur, nihil inter eas intereſſe, nec minus clementem vallem, quam clementem collem dici poſſe cenſuit.

Quaſi victoriæ ſecurus, ac de Regis urbe Regique ſubditis ferro perdendis tantummodo ſolicitus.] Quin imo de urbe ac popularibus conſervandis ſolicitus videri avebat, quaſi eos ferro perditum iri angeretur. Contrarium ergo ejus, quod animo conceperat, verbis Famianus extulit: cujus delirii cauſam ei præbuit ignoratio uſus participii paſſivi, quod futuri temporis obſervatio ſignificationem habere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

perſuaſum habet, cum ex Alvari ſui Grammatica diſcere debuiſſet, participio illo potius debitum officium vel neceſſitatem ſignificari: cujus niſi turpis eum cœpiſſet oblivio, non infra hac ipſa pagina ſcripſiſſet: Non ignorabat, urbem, niſi ſe ipſa dederit, ſero ſubigendam, pro ſubactum iri.

Adſeveratio ad terrorem vulti hominem objurgat.] Aſſeverare eſt ſevere & ſerio aliquid dicere, utque Terentius ait, vero vultu, non inimice, non joci aut temporis cauſa, Quam vocis, ſeverus, notionem hac Plauti verba declarent Pœnul. act. 5. ſc. 3.

Opinor hercle hodie, quod ego dixi per jocum,
Id eventurum eſſe & ſeverum & ſerium.

Aſſeverare autem vultum, nuſquam legere memini, ſed contrahere, ſubducere, caperare, conſtringere, corrugare vultum, frontem, ſupercilium. Senecæ eſt: Vultus tuus colligit rugas, & attrahit frontem.

Mulieres de genu veniam comprecantes, ſic pag. 366. Regem de genu veneratur.] Pro genibus ſe excipiens, in genua procumbens. Legi quidem apud Tertullianum,

num, de geniculis adorare, ſed ejus exemplũ apud meliorũ temporũ auctores, non aliud extare ſcio, quam hoc Senecæ, in libro de Provident. c. 2. Nulli malo cedit, ſed etiamſi ſucciderit, de genu pugnat.

Prævalida urbe tam facile incruenterque potitus.] Incruenter haud dubie barbarum eſt. Incruente tolerarem, quamvis nullum habeat auctorem.

Comiti Barlamontio ſenectus ſupremam impoſuerat manum.] Dignę ſermonis lautitię, quas Jeſuitici diſcipuli nunquam ſibi e memoria elabi patiantur. Summam vel extremam manum operi aut cuicunque rei imponere, teſte Servio in 7. Æneid eſt, cœpta perficere, ſive ad perfectionem adducere: & eſt Metaphora a pictura, quam manus complet atque ornat extrema. Senectus autem mortem maturam homini adducens, nequaquam eum perficit, complet aut ornat, ſed potius eum perimit, deſtruit atque abolet. Perfrica frontem, Famiane, teque meritum nega, quem ſcholarum veſtrarum ephebi ſibilo & convicio explodant.

Orangius ad mare Batavicum ſuum fundabat imperium, unde in Brabantiam explicaret.] Inſolens eſſe explicare imperium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

pro dilatare, continuar e, propagare.

Novum pro Belgio militem conſcribi.] Pro in uſum Belgii, neſcio quo ſe aucto-re tutari queat.

Milites veluti peracta Martis fabula optimi actores retulere plauſum.] Mediolanenſibus circiter duo proverbiorum millia feruntur, quotiadiano ſermone uſui eſſe, omnia a cibo & potu petita, quæ Ambroſius Blancus Juris conſultus ſibi notata & collecta affirmat. Id argumento eſt, popinalem ventris diſciplinam a Catio Philoſopho Epicureo, cive olim ſuo acceptam & per manus traditam nondum ibi exoleviſſe, ſed diligentius excultam fuiſſe: unde & Catii ſui, velut indigetis, nec Cerere aut Libero minoris, adhuc ſanctam habent memoriam, ejus nomen alternis verbis memorantes. Non diſſimiliter Famianum de ſcena hominem & hiſtricum quendam imperatorem arguunt tot ejus metaphoræ, a ſcenæ ludicro petitæ: quibus velut luminibus ſubinde orationem diſtinguit, quarum ſpecimina ſupra pag. 16. &. 257. vidimus. Sunt nimirum Jeſuitæ artifices ſcænici, mimi, hiſtriones, imperia & ducatus in ſcholis quotidie ludentes: eſtque inimica eorum virtus, inimica eruditio,

ditio, & juventutis diſciplina, inimica in concionibus, diſputationibus, & ſcriptionibus facundia. Ludum æſtimant eſſe vitam noſtram, & converſationem vitæ compoſitam ad lucrum, & oportere undecunque ex malo acquirere, nec minus lucri, quam ludi magiſtrum ſe præbere. Sapient. 15.

Sic prælium finivit.] pro, ſic finem habuit, inſolenter dictum.

Satius habuit arces aliquot humi deponere.] pro ſolo æquare, dejicere, demoliri, evertere, complanare, quorum verborum unum quodvis Famianus elegiſſet, niſi eum elegantia & judicium defeciſſet.

Si ordines in manus Gallorum Regis traderent provincias. Et infra pag. 369. *ut Belgium in manus Auſtriaci traderetur.*] Si Famianus proprie loqui voluit, fuit ineptus: quomodo enim Regis, aut Auſtriaci manus provincias caperent? Sin autem per translationem, aut Metonymiam, manus pro jure ac poteſtate dixit, fuit indoctior & inſolentiæ reus. Sic enim in Manum dicere debuit, non manus. Cic. Quam velis eum obligare, in tua manu eſt. Cui in manu ſit, quem eſſe dementem velit. Livius: in manu & tutela, non in ſervitio uxores habentur. Plaut.

Servo tuo plus in manu eſt, quam tibi. Terent. Servum emittere manu.

Quo die juvenis occubuit, ſenex convaluit.] Occumbere mortem, morti, vel morte, itemque conciſe, occumbere dicitur, qui ex vulnere moritur, & humi decumbit, vel procumbit, qui ferro perit, non qui fato cedit, qui tranquille exſtinguitur, qui morbo decidit, per morbum a vita diſcedit, qui naturæ ſatisfacit, & in ſuo lectulo moritur, quem natura morte mulctat, qui extremum vitæ diem morte ſua conficit, quem ex ægritudine mors conſequitur.

Eſcovedi rerum talium incentoris.] Quis unquam Latinus incentorē dixit?

Unico ne pietatis ſtudio, an rerum tædio, non facile ſeparaverim.] Latine dicitur diſcernere, dijudicare, decernere, ſtatuere, non autem ſeparare: cujus verbi longe alia eſt notio.

Patri & filio eundem natalis, ac prope mortis diem.] Plauti verſus eſt. emortualem mihi faciam hunc ex natali die. Itaque niſi cor & ſenſus Famiano defuiſſent, dixiſſet, eundem utrique natalem ac prope emortualem diem. Magna ejus inſcitia eſt, ſi in Natalis neſcit

ſcit ſubaudiendum diei: magna vero ſtoliditas, ſi natalis dieī diem latine dici exiſtimat.

Ideo admiſſa eſt a me anceps hæc alea, ut Regi fidum me præberem.] pro tam periculoſæ plenum munus aleæ ſuſcepi. Admittere aleam, pręter Famianum, ejusque ſimiles, nemo dixerit.

Tantum eſt, piis aſſueſcere, dum ſapis.] tanti eſt, dictum oportuit, pro tanti, vel tam magni refert, vel intereſt.

Forte ignis arripuerat ædium partem, ubi Joannes cubabat.] Arripere, humilius, quam pro re tanta verbum eſt. Ovidius corripuerat, maluiſſet. Flammam ædes conceperant, Catullum olerit. Cicero, Lucretius, & Livius dixiſſent: domus fortuito igne, aut incendio ardebat: incendium in ædibus caſu, vel ſua ſponte ortum eam partem deguſtarat: Ea pars igne concepto flammas jaciebat.

Tradidit manum.] Porrexit manum oſculandam, dixiſſet Cicero: ad oſculandum, Seneca.

Membra omnia inter ſe apte lepideque nexa.] Hoc Auſtriaco cum omni pene humano genere commune fuit, nec ea in re habuit præcipuum. Voluit autem

Famia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Famianus in eo laudare venuſtatem & convenientiam partium, vulgo proportionem, quam Varro ſic deſcribit. 2. rei ruſt. cap. 7. Canes formoſos nulla parte corporis inter ſe congruenti.

In re præſumte ſuſpicioni obnoxia.] Præſumere notat ante ſumere. Sed nec ſumere, nec præſumere ſuſpicionem, latine dicitur.

Ut matrem, fratremque ejusdem uteri in fidem reciperet.] Putares matrem & fratrem Auſtriaci ex eodem exiſſe utero. Ambiguitatem evitare Famianus poterat, ſi dixiſſet: Matrem ejusdemque utero fratrem ſuum.

Auſtriaci filiarum alteram ignorabat, alteram non ab illo, ſed a matre pridem noverat.] Latinius & dilucidius erat: alteram non illius, ſed matris judicio noverat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

INDEX
Copioſus rerum, & verborum hic occurrentium, ut & vocum non ſatis recte a Famiano adhibitarum, Numerus notat pag.

A.

A Præpoſitionis uſus. pag. 107. ſeq.
Abditum & ſummũ non differunt. 34.
Abigere magiſtratum. 98.
Abitus procedit. barb. 181.
Abre. 57.
Acroama quid. 150.
Ad particulæ uſus. 96.
Adeps. 177.
Ad facere. 27.
Adhuc. impr. 184.
Adigi domino. 55.
Admittere aleam. barbar. 195.
Admotus ſpei. impr. 155.
Adoptare ordinem. 75.
Æquivocatio Jeſuitarum. 48. 61. ſeq.
Ætate diſtinguuntur ſcriptores. vid. ſcript.
Affectus, pro vitioſo animi motu. p. 6 & 7
Affuſus circa populus. barbar. 152.
Agellius. 17. 82. 171. 79.
Agere ad vivum. p. 52.
Agere nuptias. impr. 60. prælia. impr. 105.
Aggreſſio caſtrorum. impr. 55.

Alba-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Albanus Dux. 13 ſeq.
Alcoranus. 38.
Aleam admittere. 195.
Alere vulpes. 70.
Alienus. impr. 90.
Aliter. 100.
Allegare quid. 151.
Alpha literatorum. 32.
Amanuenſis. 70.
Amphibologia Jeſuitarum. 148. 161.
An dubitantis eſt. 185.
Anagnoſtes. 150.
Animadverſio. impr. 78.
Animus ſurdus. impr. 37.
Antichriſtus. 128.
Antidotum. impr. 89.
Antonius. 50.
Aperire. impr. 106.
Apoſtolatus ſigna. 124. 159.
Apoſtoli cœlum ſunt. 136.
Apoſtolica arma. 141.
Appaſſionatus. 7.
Appeti ſclopo. 105.
Apud particulæ uſus. 96.
Aquavivæ de Jeſuitis judicium. 116.
Arias Montanus defenditur. 111. ſeq. 143
144. contra Jeſuitas. 111. ſeq.
Armare. impr. 49.
Armare iram. 5.
Arma apoſtolica. 141.
Artes Diaboli. 138.

Aſco-

Aſconius. 90.
Aſinus ſubj. & perpeſ. 138. aſini deſcript. 53.
Aſſa vox. 82.
Aſſentiri. 69.
Aſſerere. impr. 177.
Aſſeverare vultum. 190.
Attentare pudicitiam. 86.
Attingere rem. 80.
Auctor ſcribendum, non author. 13.
Auctor & Scriptor non differunt. 14.
Auctoramentum. 98.
Auctorare. 172. 97.
Auguſtinus. vid. Maldonatus.
Aula circumſcribere. 80.
Auliciſmus Jeſuit. 116. ſeq.
Avocamentum. 175.
Auſtriæ domus origo. 102.
Auxiliares. impr. 155.
Axella. 179. ſeq.

B.

Barbarini. 103.
Belgæ ſervitutis nomen horrent. 94.
Belgii Gubernat. a Jeſuitis abſtineant. 149
Benedictus quis. 135.
Beneficium cui dandum. 169.
Bentivolius. 103.
Brachmanorum crudelitatem imitantur (Jeſuite 142 ſeq.
Breviarium. p. 7.
Burdoſcaliger notatus. 177.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

C.

Calepinus. 16. 29. 176. 42. 56. 186.
Campi domina, pro fortuna. pag. 1.
Cani de Jeſuitis judicium. 62. &. 66. Elog. (68.
Cœlum ſunt Apoſtoli. 136.
Capi ſtudio venandi. impr. 59,
Cardinalis impudicitia. 85.
Cataplus. p. 15.
Caritas erga proximum. 28.
Caroli V. ambitio. 25. pietas. p. 19. & ſeq. pœnitentia. 26. abdicatio a regno. ibid.
Caſtrorum aggreſſio. 155.
Cataſtrophe impr. 51.
Catholica fides qualis. 64.
Catholice vivere quid. 76.
Cauda Iſraelis. 21.
Cedere. impr. 157.
Cenſores Romani notantur. 157.
Chriſtiani nominis odium. 147. unde 145.
Chriſti manſuetudo. 126. 138.
Cicatricoſus. 183.
Circum actus annus. 48.
Circumpedes. pro circum pedes. p. 16.
Circumſcribere aula. 80.
Cithariſtrius. barb. 81.
Citra. impr. 110.
Clemens vallis. 189.
Clypeatus. 179.
Cœnatus. 173.
Commortalis. 176.
Compendium Hiſpanicum. 144. ſeq.

Com-

Comprimere vocem quid. 152.
Conciliare 96.
Condicere. 178.
Conditio tranſigitur. 188.
Conferre operam. impr. 50.
Confeſſarius. barb. 100.
Conficere. impr 73.
Conflagrare. 175.
Continuus. impr. 180.
Convertendi ad Religionem modi impii. pag 140. & ſeq. Salutaris. 144.
Convivium Scioppii. 150.
Culpa vacans. &c. 188. vid. immixtus.
Currere ſervile eſt. 181.
Cynædi Angelorum Collegæ. 86.
D.
Damnum pati. impr. 50.
Dare, pro tribuere, impr. 56.
Deducere expeditionem. 56.
Deducta vox. 152.
Defectus. impr. 91.
De finitio. impr. 96.
Deliberare. impr. 87.
Deliberatus. impr. 93.
Deniq; impr. 33.
Deponere humi. 193.
Deſignare. 90.
Deſtinatus. impr. 70.
Deterritus. impr. 34. 101. 102.
Detrimentum pati. 177.
Deus. 179. tutelaris. 182.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Diffidere. 33.
Diſcretio. barbar. 170.
Diſputatores. 138.
Diſtrahere impr. 15. 151.
Divina facultas, pro Theologia. 87.
Dominatus, impr. 70.
Dominia, impr. 56.
Domus regnatrix. 60.
Donec. 73.
Dorſum. 173.
Ducere in locum, impr. 153.

E.

E & ex, impr. 94.
Effuſe. 105.
Ejuratio, impr. 33.
Elementum. impr. 172.
Elementarius ſenex. 155.
Emendicare. 157.
Eminentia, impr. 173.
Equus. 137. 138.
Euangelii dignitas a Jeſuitis corrupta. 121 ſeq. 128. propagatio non eget auxilio humano. 139. ſeq. nec inquiſitione, 130
Eumolpidæ. 38.
Eunuchus. 45.
Exacta fabula. 180.
Exauctorari, impr. 97.
Exequiæ anniverſariæ, impr. 29.
Exequiales næniæ. 30.
Exercitum trahere. 105.
Exigere. pag. 41.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Exigi ad obſervantiam. 38.
Exinde. pro, ab ea cauſa. p. 5.
Exoleti. 85.
Expeditionem deducere. 56.
Expingere. 59.
Explicare imperium, 192.
Explodere. 180.
Exponi, impr. p. 15.
Expoſcere, impr. 186.
Expungere a Societate. 38.
Extrinſecus eſt adverb. non adject. p. 2.
Ezechiæ pœnitentia. p. 21.

F.

Fabula exacta. 180.
Famiani adulatio. 103. amor novitatis. 71 173. 174. barbariſmi. 37. 38. 48. 51. 92. 54. 56. 59. 90. 65. 106. 136. 157. 174. elogium. 32. error. 91. grammaticus 108. ignorantia. 98. 107. 136. 193. impietas 16. 83. furtum literarium. 13. imprudentia. 82. 174. 183. inſania. 21. 155. 169. 172. 179. 180. 189. 190. inſcitia locorum. 77. mendacium, 30. 75. 79. 94 magiſter Calepinus. 16. 175. obſcuritas 84. 90. 91. 111. 156. 176. 184. 187. ſeq. 196. Solœciſmi. 16. 18. 34. 31. 76. 80. 84. 91.
Famianus ad Grammatica remittitur. vid. Gramatica. homo hiſtricus. 51. 161 laborat judicio. 193. peccat contra officium hiſtorici, vid. Hiſtoric. naticidio dignus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

eſt. 77. 192. 35. 96. 55. 131. ultra Calepinum non ſapit. vid. Calepinus.
Farneſius. 60. 63.
Fatum 157.
Facies conciſæ. 183.
Favet ſucceſſus. impr. 152.
Ferdinandus Imp. a Jeſuitis corruptus. 170
Fidem Hæreticis non ſervant Jeſuitæ. 148
Fides Cathol. ex cœli affectione pendet. 64
Figmentum. 89.
Filius pro filiabus. 57.
Finire prælium, impr. 193.
Flagellum expiatorium. p. 19. 23.
Flagriones. p. 19.
Fluvius ſparſim alluit, impr. 172.
Fœnerato. 75.
Fortuna. p. 17. & p. 1. 35.
Frangere nubes. 50.
Fugare effuſe. 105.
Fulmen Jovis. 83.
Fundare, impr. 61. 99.
Funeſtare, impr. 100.
Funes exſequi. 29.
Fur. 13.

G.

Genii. p. 35.
in Genua ſe proſternere. p. 14. 191.
Gentes pace, non minis coguntur. 136.
Gentiles convert. modi. 142. ſeq. impii. (144.
Gerere ſe cum aliquo. impr. 184.
Germana ſoror. 101.

Gigas.

Gigas. 136.
Gramat. 48.80. 84.88,89.157.184. 189.
Gratuito, & gratis. p 4.
Gravitas ridicula Hiſpanorum. 182.
Gubernatores. vid. Belgii.

H.

Habere in magna copia. p. 15.
Hactenus. 88.
Hæretici qui. 148.
Hæreticorum typus, p, 24,
Hæreticos convertendi modus 141. 148.
Harpagones, impr, 172.
Haurire ſanguinem. p. 5.
Hebeſcere & ſplendeſcere non recte opponuntur. p. 4.
Heinſius repræhenditur. 55.
Hirci, principes. p, 24.
Hiſpani inviſi cur? 146. 147.
Hiſpanorum ambitio. p. 23. 145, regum typus. p. 25. compendium impium convertendi ad Religionem. 144. ſeq. prædicatio. 145. crudelitas. 147. 149. gravitas. 181. ſeq. pietati præponitur. 183.
Hiſtorici officium. 136. 174. 185.
Hodieque. 44.
Honorificus, impr. 95.
Hugenoti. 79.
Humi deponere, barb. 193.
Hygenus qualis ſcriptor. 39. 14.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

I.

Idumæi. 24.
Jeſuitæ. 20 aſſentatores. 60. 124. aulicíſmi ſectatores. 116. ſeq. apoſtolatum contemnunt. 124 & divinam ſapientiam. 121 ſeq. caudæ. 23. Chriſtum negant. 127. Deſenſores impudicitiæ. 133. 118 168. mendacii. 161. falſi prophetæ. 67. fatui 63. Ferdinand. Imp. infatuant. 170 Hæretici. 66. Hæreticos quomodo convertunt. 141 ſeq. hiſtriones. 192. Innichiſſæ 66. novitatum avidi. 113. 171 patres. 168. patrati. 173. 110, præcurſores Antichriſti. 66. Religionem crudelitate propagant. 140 ſeq. quod donum habeant linguarum. 161 Sævitiæ magiſtri 115. thaumaturgi. 158. 168. vindictæ cupidi. 64. unde tam divites. 158. 166. ſeq. Jeſuitarũ aſtutia. 148. 161. ignorantia. 110. 180. impietas circa fatum. 60. indoles. 9. 10. 62, 111. ſeq. latinitas. 159. 170. lingua nova. 163. 164. malignitas. 110. præcoces fructus. 67 regia. 75 pater Diabolus. 141. perfidia 148. 162. pernicioſa. doctrina. 118. ſanctitas 64. ſimulata pietas. 116. ſapientia 184.
Ignis arripit ædes. 195
Imitatoris officium. 13.
Immigrare in mores. 59.
Immiſceri rebus. p. 2.
Immixtus culpæ. 189.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Implexa. vid. Tragœdia.
Imponere bello. impr. 189. manum operi. (191.
Importunitas, importunus. 71.
Improtectus, 82.
Impudicus quid. 85.
Imputare ſibi. 41. & 42,
Incentor, barbarum. 194,
Inclinare, impr, 79,
Incruenter. barb. 191.
Incumbere, impr. 106,
Indeſinenter, pro aſſidue. p. 2. & 3.
Indici, impr. 171.
Indi Chriſtiani. 143.
Indignari aliquem, non alicui. 151.
Indolenter. 69.
Inductio animi. 46.
Indulgere alicui filio. 88.
Infamis in aliquem. 90.
Infatuare. 170.
Infibulare. 44.
Ingredi Societatem. 44.
Inquiſitionis terror. 130. 132. 146.
Inſcriptio. 57.
Integumenti vox. 32.
Intempeſtivitas. 171
Intendere, impr. 47.
Intentus, impr. 51.
Intercidere. 183.
Interfluere. 171.
Interpres div. facult. 88.
Interſecare. 171.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Inteſtabilis. 45.
Interſiſtere. 77.
Jovis fulmen. 83.
Iram armare. 5.
Juratus. 173.
Juſta funebria. 29.
Juſtinus Trogi corruptor. 178. ſeq.

L.

Latet me. 84.
Lator pro tabellario. 95
Liberæ. 56.
Limonia. p. 15.
Lingua Ieſuitarum. vid. Nova.
Lipſia Saxonum urbs, male. 77
Livius. 203. 16.
Loyola 61. 116. confeſſor Margaritæ. 62 homo vanus. 63. 64. divini & humani juris inſcius 65. crudelis. 140. Sathanę artibus utitur. 117. ſeq. 129. Bellator 140. percuſſor magis quam paſtor. 145 qui Societatis ſuæ Socii. 119. 120.
Lutherani. 66.
Lutheri, vid. regia.

M.

Machiavellus. p. 36.
Macrobius. 102.
Magiſtratum abigere. 98.
Maldonatus contrariatur Jeſuitis. 164,
Maledictus quis. 134.
Manumiſſio. 178.
Manns. 145.

Maxi-

Maximiliani fatum. 59.
Mediolanenſium proverbia. 192.
Meditari, impr. 94.
Membra lepide nexa. 195.
Mendacium licitum Jeſuit. 161. 162. 163.
Metaphoræ officiũ. 37. 38. ne ſit dura. 101.
Methodus impr. 169. ſeq.
Militia, pro militum copia. p. 4.
Minas adæquare. 84.
Minerval. 91.
Miraculum Jeſuiticum. 158, ſeq.
Mittere pro aliquo. impr. 107,
Monachi, p, 181. Prophetis ſuccedunt. p. (20. Apoſt, 141.
Mora trahitur. p. 3.
Morbus ſuprema minatur, p. 17.
Mordicus. 172.
Muliebrieter clypeatus. barb. 179.
Mutuo dare. 159.

N.

Næniæ exequiales. 30.
Naſci dicitur urbs. 188.
Natale ſupplicium. 35. 96.
Natalis. 194.
Naticidium. 56. vid. virgidemia,
Nautica. 54.
Corn. Nepos defenſus. 95.
Nodus. 154.
Nova lingua Jeſuitarum. 163. 164.
Nubere, impr. 50.
Nubes frangere. 50.
Nuptias agere. 60.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

O.

Obeſitate prætumidus. 177.
Oblectamentum. 58.
Obruſſa. 41.
Obſervantia differt ab obſervatione. 38.
Obſervatio quid. 39, & ſeq.
Occaſio belli, impr. 48. 54. oblata, impr. (155.
Occumbere proprie quid. 194.
Odium Chriſtiani nominis a Jeſuitis. 145.
Offerre, impr. 151.
Omnino, impr. 53.
Oratio ſubmiſſa, infracta. 152.
Orlandini mendacia. 66. 118.
Oſculari Pontif. 89.
Otium. 47.
Ovidius defenſus. 106.

P.

Papa vindictam permittit. 65.
Papiarius. 158.
Papiſtæ. 79.
Partialis. p. 7.
Participii paſſivi uſus, 189.
Paſtores. 136.
Pati. impr. 91.
Pati damnum, impr. 50. detrimentū. 177.
Patientia Chriſtianorum. 124. & ſeqq.
Patres patrantes. 90. patrati. 109.
Peculiares res, pro ſingulares. p. 4.
Pecunia prædaticia. 156.
Penes, quid ſignificat. 94.
Perceptus, impr. 152.

Perjurium eſt veritas Jeſuitis. 164.
Permitti, impr. 99. 188.
Perpeſſitius. vid. Aſinus.
Perpluere. 52.
Phædrus, barbarus ſcriptor. 69.
Plagipatidæ. p. 18.
Plectere, impr. 98.
Plinius. 171.
Pluvia. 59.
Pœnitentia ludicra p. 18. 19. 23. vera. p. 21. (22. 23.
Poetarum licentia. 84. 157.
Polliceri impr. 157. 184,
Pote. 28.
Potentia, impr. 56,
Poteſt, pro efficax eſt, impr. 28.
Potis. 28.
Præcautus, impr. 37.
Præciſe. 74.
Prædatricius. 156.
Prædicatio Jeſuitarũ. 142. 145. qualis. 145
Phræhabere. barb. 174.
Præire. 60.
Præligare. 170.
Præmonſtrare, impr. 47.
Præponere, impr. 69.
Præportare. 172.
Prærupta. 189.
Præſagitio, impr. 99.
Præſultare, impr. 153.
Præſumere ſuſpicionem, barb. 196.
Prævalere. 69.

Primogenitus. 60
Principes cur dicti hirci. p.24. ſeq. fin.
Pro aliquo, impr: 192
Procedere, impr, 181
Prodigium Jeſuitarum, 175
Projecte, 176
Proludere. Proluſiones, 30
Promittere, impr, 157
Pro pecunia rogare, 69
Proportio, barb, 196
Proſternere ſe in genua, p. 14
Pſaltes, 82.
Pſaltrias, barb. 81
Pudicitiam attentare, 86
Pueraſcere, 87
Pulvinum, 173.

Q.

Quadrimeſtris Jeſuitarũ pænitentia, 67, 18
Quoad, p.28, 88,

R.

Raitres, barbar. 157
Rebellis ab aliquo, barbar, 155
Reditum ſeponere, 14
Referre impr 99, ab aliquo victoriã, 107.
Regia Luth, pro Saxon, 75
Reparare, impr. 106.
Repotatio. 89.
Retro, pro anteacta ætate. p. 2.
Retrogradus. 101.
Rigaltius notatur. 92.
Rogare pro pecunia. 69.
Roſarium. 181.

S.

Sacerdotes impii. p.20.
Sanguinarii Jeſuitæ. 141.
Sapientes qui. 132.
Sapientia humana contrariatur divinæ. 136. 121. ſeq. 127. Carnis. 131.
Sathanæ artes 139 familiares Jeſuitis. 117 120. 121. Synagoga. 123.
Schiſmatici. 79.
Scioppi convivium Jeſuit. 150.
Scitus. pro ſciens. 174.
Sclopus quid. 105. 179.
Scriptor. vid. auctor.
Scriptores diſtinguuntur ętate. p. 13. 15. 16. 17. 43. 69. 71. 89. 91. 102. 111. 175. 176 (178.
Secreta palam fiunt. 59.
Secus. 99.
Senecæ tempore defecit latina dictio. p. 6.
Senatus ſupremam imponit manum. b. 191. 192.
Senex elementarius 156. vid. vetulus.
Senſus pietatis, impr. 31.
Seorſim, impr. 54.
Separare, impr. 194.
Seponere reditum. p. 14.
Sepoſita vita. p. 8.
Sequi. 60.
Servitutis nomen. 94.
Signum Apoſtolatus. 124. Dei. 126.
Simile de pluvia. 59. 111.
Societas Jeſu. ac de ea jud. 62. 65. 66. 68.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Societas periculoſa. 112. contrariatur ve- 164
Solvere, impr. 70.
Sors belli 49.
Sparſim, 171.
Sparſus adventus, impr. 93.
Spectat ad me. 55.
Sperare, impr. 99.
Spiritus aulicismi in Ieſuitis.
Splendeſcere. vid. hebeſcere.
Statuere 87.
Studio capi venandi, 59.
Stultividus, 183.
Suadere, impr. 106.
Subditus, impr. 95.
Submiſſa. vid. oratio,
Suboleſcere 49.
Succeſſus. vid. favere.
Sub initium, imp. 48.
Subſecundaria tempora. p. 17.
Succreſcere, impr. 31.
Summum. vid. abditum.
Suprema. p. 17.
Surdus animus, impr. 37.
Synagoga Sathanæ. 123, 127.

T.

Tabani, 104.
Tacitus. 170.
Tandem. 33.
Tangere rem, 80.
Tarquinius, 78.
Temperari, improp. 188.

Tempora ſubſecundaria. p. 17.
Tenacius. 50.
Terror & timor differunt. 157.
Theatrum mutatum. 52.
Theologia Ieſuitarum. 118. & præced.
Thubal Reges Hiſpan. p. 25.
Timor. vid, terror.
Timor domini unde. 136.
Timor futuri eſt. 111,
Tormentum pro flagello. p. 18.
Tradere manum. 195
Tragœdia implexa. 154.
Trahere. imp. 105.
Trajicere. 103.
Transdere. 71.
Transferre, improp, 55. ſ. fin.
Transmittere. 102.
Tributum, impr. 154.
Trogus, vid. Iuſtinus.
Tullia ferox. 78.
Tutelaris. 101.

V.

Vallis prærupta. impr. 188. clemens. 189.
Vellejus qualis autor. 39.
Vellere quid. 156.
Venandi ſtudio capi, 59.
Venerari quid. 90,
Veſtigium temporis. 102.
Veritas Ieſuitarum. vid. Perjurium.
Veſtimentorum mos. 84.
Vetulus ludimagiſter. 56. 78. vid. Senex.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Victoriæ impr. 37.
Victoriam ab aliquo referre. 107.
Vincere, impr. 155.
Vindicta apud Cathol. licita. 64.
Virgidemia. 155. 35. vid. Naticidium, Natal. ſuppl.
Vitabundus. impr. 183.
Vita ſepoſita, p. 8.
Vitellianus. 61.
Vox aſſa. 82. placida &c. 153.
Voce plenus quid. 173.
Unice. impr. 46.
Urbium nomina cujus generis. 157.
Urbs naſci dicitur. 188.
Uſpiam & uſquam differunt. 93,
Vulpes in ſinu alere, 70,
Vultum contrahere, 910,

X.

Xaverius Jeſuita, 130,

Z.

Zelotes Deus, 139,
Zorobabel, 133,

GASPA

GASPARIS SCIOPPII

De

STILO:

Sive

De Stili Hiſtorici virtu-
tibus & vitiis

JUDICIUM.

K 7

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

EUm, qui de ſtylo alicujus Latino Judicium ferre velit, dictionis ſive elocutionis virtutes probe cognitas habere oportet. Harum aliȩ naturȩ beneficio contingunt, & extra artis cæcepta ſunt,ut Acumen & Gratia ſeu venuſtas: aliæ a dicendi Magiſtris tradi ſolent, & ſtudio parari poſſunt, quæ quidem in univerſum novem numerantur. 1. Perſpicuitas. 2. Latinitas ſive puritas. 3. Electio ſeu delectus verborum. 4. Tropus. 5. Figura ſeu Schema. 6. Collocatio. 7. Junctura. 8. Numerus Oratorius. 9. Copia. Harum virtutum, ſive propriorum adjunctorum, aut requiſitorum elocutionis diſtinctio fit partim ex qualitate, partim ex quantitate. Copia enim verborum ad quantitatem pertinet, cum ſit multitudo vocum,

Stili Orat. virtutes naturales.

Acquiſitæ.

cum, tam ſimplicium, quam conjunctarum, quibus unus & idem ſenſus efferri poteſt. Ratione qualitatis aut reprehenſionem tantum effugiunt, ut Perſpicuitas & puritas: quoniam, ut eſt in Bruto Ciceronis, non tam prçclarum eſt ſcire latine, quam turpe neſcire: aut laudem etiam merentur, ut elegantiæ ſive cultus genera, quæ materiæ & formæ ratione, aliter, atque aliter diſtinguuntur. Materiam voco ipſa verba, non modo ſimplicia ſeu ſingula, ſed etiam conjuncta; quç vulgo Phraſes, ab antiquis, loquendi genera vocantur: Formam intelligo verborum compoſitionem. Jam materiæ ratione Elegantia, eſt vel Electio, vel Ornatus. Electio eſt virtus orationis, eligens vocabula cçteris meliora, quæ & lectæ dicuntur, tanquam vel ſonantiora, vel grandiora, vel nitidiora, vel honeſtiora, vel uſitatiora. Ornatus orationem quibuſdam velut luminibus diſtinguit, in quo cum vocabulorum mutatur ſignificatio, Tropi nomen

men habet: Figuræ vero ſive Schematis, cum in ſignificatione nulla fit mutatio. formę ſive compoſitionis ratione, Elegantia in collocationem, juncturam, & numerum oratorium dividitur. Collocatio virtus eſt congruenter, ſuoque loco verba collocans, eaque vel ſingulorum verborum, vel conjunctorum. Illa aut naturalis eſt, aut artificioſa. Hæc verbo ſententiam, cum res fert, claudere laborat; Junctura virtus eſt orationis membra concinne committens, ſive inter ſe conjungens: & vel ſuavitatem efficit, vel proportionem. Suavitas efficitur cavendo vitia quædam, quæ pronunciatu & auditu moleſta ſunt; Ut ſunt 1. aſperitas, ſive aſper conſonantium concurſus. 2. Hiatus ſive concurſus vocalium in fine pręcedentium, & initio ſequentium vocabulorum. 3. Repetitio ſyllabarum. 4. Continuatio verborum & nominum, tam longorum, quam brevium. 5. Continuatio ſimiliter cadentium, ſimiliterque deſinentium,

ſive

ſive continuus uſus repetitionis ejuſdem ſoni in finibus ſententiarum. Proportio efficitur oratione juſtis intervallis varianda. Horum intervallorum aliud minus eſt, ut comma & colon : aliud majus, ut Periodus. De his in Rhetorum Scholis operoſe præcipitur, quẽadmodum etiam de numero Oratorio, eoque inprimis, cujus in finibus, ſive clauſulis periodorum uſus eſt.

Stili hiſtorici virtutes duæ. I. Perſpicuitas.

Etſi autem iſtæ virtutes omnes in orationis dictione requiruntur: tamen ab Hiſtoriarum ſcriptore, niſi qui ſe iniquum præbere velit, præter perſpicuitatem & latinitatem nihil exigere queat. Rerum quippe geſtarum veritatem profitetur Hiſtoricus: quam ſi plano & perſpicuo Orationis genere expoſuerit, ſuo functus jam munere videri debet; tametſi puritati ſermonis non æque ſtudeat. Hanc ſi præſtet, tanto majores ei cum ab eis, quorum res præclare geſtas commemorat, tum a lectoribus gratiæ debentur. E diverſo nulla ei excuſatio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

eſſe poteſt, qui publicæ utilitatis ſtudio ductum, lucem rebus allaturum ſe profeſſus, animi ſenſa tam intorta,& confragoſa oratione complectitur, ut ei Oedipo aliquo conjectore, qui Sphyngi interpres fuit, aut urinatore Delio opus videatur. Qui enim generi humano utilia literis prodit, quod facit, qui ſcribit hiſtoriam, lucem temporum ac vitę Magiſtram, ei, non ut a lectore linguæ gnaro intelligi poſſit; ſed ne omnino poſſit non intelligi, curandum eſt. Itaque cum frivolam ſemper, tum etiam perditam judicavi defenſionem illam obſcuritatis in Tacito, qua Doctiſſ: & Cultiſſ: Lipſius utitur. Primum enim eum non tam ſuo, quam lectorum vitio obſcurum ſignificat, cum acutum & ingenioſum lectorem ejus eſſe oporteat. Hoc autem ſi verum eſt, Tacitum ambitionis plurimæ; judicii vero minime magni fuiſſe fateatur neceſſe eſt. Ingenioſum nempe videri ſe poſtulat Tacitus, qui ad ſua percipienda ingenium

Obſcuritas ſtili hiſt. vitium.

Taciti obſcuritatē fruſtra laudat Lipſ.

lecto-

lectoris requirat. Rurſum vero captatæ ſpem gloriæ intercipit, quum non alios magis ad legendum admittit, quam qui opera ipſius facilius carere poſſunt. Homines enim acuti ſuo Marte id genus pręcepta invenerint, ut Taciti lectione hoc nomine ſuperſedere queant. Nec enim periculum videtur, ne noſtræ ætatis ingenia, illis, quorum diſſimulationes, impoſturas, & ſcelera Tacitus deſcripſit, de malitia & calliditate quicquā concedere velint. Quid igitur attinet eos aliunde petere, quę domi ipſis naſcuntur, tanto præſertim intelligendi labore, ac velut ex Apollinis Cortina? Sic apparet, quam exiguo uſus fuerit judicio, ſi tamen iis ſcripſit, qui eum minus morantur tanquam cujus magiſterio ſibi ad id, quod volunt conſequendum, minime opus eſſe ducant.

Homines acuti opus non habent Tacit.

Sed nimirum noluit in eo Lipſius obſcuritatis culpam agnoſcere, in quo ſe nihil æque quam intortum, & amputatum dicendi genus probare, vel imi-

tando

tando illo declarabat. Nam & ipſe hoc Eloquentiæ genere delectari ſe non diſſimulabat, ut pleraque ſignificare melius putet, quam dicere, & propria rerum vocabula fere aſpernetur, dum parum credit diſertum, quod & alius dixiſſet. A corruptiſſimo quoque cum Poetarum tum Pedeſtrium ſcriptorum, nullo ætatis, qua quisque vixit, diſcrimine, figuras & dicendi genera mutuatur; tum demum ingenioſus ſcilicet, ſi ad intelligendum quę ſcribit, opus ſit ingenio. Judicio ejus vaticinatus ſcilicet fuit, & inſanivit Plinius, cum ſtultiſſimum eſſe ſcripſit, ad imitandum non optima quæque proponere. Livio non mediocriter eum ſuccenſere putes, qui Demoſthenem & Ciceronem legendum imitandumque cenſuerit, tum ita ut quisque eſſet Demoſthenis & Ciceronis ſimillimus. Salluſtium omnibus præferre maluit, hominem, ut non nemo ejuſdem ętatis cenſuit, non minus ſtilo & oratione, quam vita & moribus monſtroſum,

Lipſii ſtilus.

Saluſtii ſtilus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſum, quem nemo veterum commemorat, quin cum hiſtoriam & alia ejus laudavit, aliquid ſive in verbis ejus, ſive in contextu & compoſitione deſideret. Senecæ quoque compoſitionem præ Tulliana adamavit Lipſius, quamvis ea ſit illud ipſum, quod Cajus Cæſar cenſuit: *Calx ſine arena.* Veruntamen, neque latinitatem, neque perſpicuitatem in Seneca deſideres: quas ejus virtutes ut imitaretur Lipſius nihil omnino laboravit. Sed Taciti dum ſimilior eſſet, quoniam Salluſtium ille imitandum propoſuerat, quomodo ſe viris gravibus, vereque doctis probaret, nihil penſi habuit. Neque tamen judicio lapſus hac in re videri poteſt, cum eo peracri & limatiſſimo fuerit præditus, & partim Juvenis Tullio feliciter imitando, (quod variarum ejus lectionum libellus ſatis probat,) partim vero ſenectutem jam proſpiciens, commendanda adoleſcentibus Ciceronis imitatione, quid rectius pro-

Senecæ.

Lipſii judicium.

probabiliusque judicaret, aperte ſatis tulerit. Sed ambitio & inanis gloriolæ ſtudium, a recto ſimplicique genere hominem transverſum egit, quod ſe aliquando *Cymbalum juventutis*, ac ſemidoctis, id eſt, eorum qui literis cenſentur, parti, multo maximæ admirationi fore minime diffideret. Eadem quidem certe res Heraclitum Philoſophum induxit, ut in ſcribendo perplexus & obſcurus eſſe vellet, quemadmodum Lucretius judicat, cujus verſus ſunt:

Ambitio corrupit.

Heracliti obſcuritas.

Heraclitus init quorum dux prælia primus
Clarus ob obſcuram linguam magis inter inanes,
Quam de gravis Grajos inter, qui vera requirunt.
Omnia enim ſtolidi magis admirantur, amantque
Inverſis quæ ſub verbis latitantia cernunt,
Veraque conſtituunt, quæ belle tangere poſſunt
Aures, & lepido quæ ſunt fucata ſonore.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Scipionis ambitio. Sed etiam Clariſſ: Heroi Sci-
pioni Africano, Pauli filio no
alia res quam ambitiuncula per-
ſuaſit, ut loquendi conſvetudi-
nem migrare, & *Redarguiſſe*
pro Redarguiſſe, *Pertiſus* pro
Pertæſus dicere auderet; quo
nomine ſic eum Lucilius agitat

Quo facetior videare, & ſcire plu-
quam cæteri
Pertiſum hominem, non pertæſum
dicis, fortunam, genus

Tacit. ſuo non lectorũ vitio obſcurus. Eſſe vero Tacitum non tam lec-
torum, quam ſuo ipſius vitio ab-
ſcurum, nemini, qui vel unicam
ejus pagellam legerit, dubium
eſſe poteſt. Quintilianus acerri-
mi vir judicii, quo Tacitum &
minorem Plinium magiſtro uſos
ſuſpicio eſt, tum alios, tum ho-
etiã obſcuritatis modos nume-
rat. Primum, qui fit verbis ab uſu
remotis, ut ſi commentarios qui
Pontificũ & vetuſtiſſima fœdera
& exoletos ſcrutatus auctores
id ipſum petat ex his, ut quæ in-
de contraxerit, non intelligan-
tur. Hinc enim aliqui famam e-
ruditionis affectant, ut quædam

ſoli ſcire videatur. Deinde, qui fit in contextu, & continuatione ſermonis, ut cum brevitatis æmuli, neceſſaria quæque orationi ſubtrahunt verba, ut velut ſatis ſit ſcire ipſos, quæ dicere velint, quantum ad alios pertineat, nihil putent. Peſſima vero ſunt (inquit) ἀδιανόητα id eſt, quæ verbis aperta occultos ſenſus habent. Horum unumquodvis, ſed poſtremum hoc maxime paſſim in Tacito invenias, in quem usquequaque convenit, quod adjicit Fabius: *Peruaſit jam multos iſta perſuaſio, ut id jam demum eleganter, atque exquiſite dictum putent, quod interpretandum ſit.* Nobis autem prima virtus ſit perſpicuitas, propria verba, rectus ordo, nihil neque deſit, neque ſuperfluat. Ita ſermo & doctis probabilis, & planus imperitis erit. *Plerumque* (*accidit* ait idem alio loco) *ut faciliora ſint ad intelligendum, & lucidiora multo, quæ a doctiſſimo quoque dicuntur. Nam & prima eſt Eloquentiæ virtus, Perſpicuitas: & quo quisque ingenio minus valet, hoc*

Eorum natura, qui obſcur. affectant.

ſe magis attollere & dilatare conatur: ut ſtatura breves in digitos eriguntur & plura infirmi minantur. Nam tumidos & corruptos, & tinnulos, & quocunque alio cacozeliæ genere peccantes, certum habeo, non virium ſed infirmitatis vitio laborare: ut corpora non robore, ſed valetudine inflantur, & recto itinere lapſi plerumque divertunt. Erit ergo obſcurior quo quisque deterior.

An Tacitus potius doctis, quam Principibus ſcripſerit.

Alterum, quo Taciti obſcuritatem excuſare Lipſius nititur, hoc eſt, eum non omnibus, ſed paucis tantum ſcripſiſſe, iisque doctioribus, adeoque magis a Principum conſiliariis, quam ab ipſis Principibus legi debere. At enim hoc minime eſt veriſimile. Quisquis enim hiſtoriam ſcribit, is partim quę geſta ſunt aliis cupit noteſcere, idque quam plurimis, quales ſunt indoctiores ac minus acuti; partim utilitatem lectorum ſpectat, eorum maxime, quibus prudentia magis eſt neceſſaria (tales autem ſunt Principes) Partim denique conficere ſibi famam ſtudet diffu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

diffuſamque in multos homines
& ætates nominis ſui noticiam.
Hujus autem parandę maximum
eſt in perſpicuitate momentum,
quod contra obſcuritas facit, ut
ſcriptor a majori hominum parte
negligatur. Itaque nullo modo
credibile eſt, Tacitum de indu-
ſtria obſcure ſcripſiſſe, ut ab
acutioribus tantum doctiori-
busq; legeretur. Si tamen hoc
largiri Lipſio velimus, non niſi
ex parte Tacitum ſuum purgave-
rit; ex alia vero parte juſtiſſimæ
reprehenſioni objecerit. Nam
quod Principes, velut obtento
obſcuritatis velo, excludere, &
ſui lectione procul habere vo-
luit, non id nulla ratione fecit.
Si enim in Principes illos intue-
amur, quorum vitas resque ge-
ſtas deſcribit, quis eos ullius vir-
tutis exemplo noſtris Principi-
bus futuros credat? Tibe-
rius ſcilicet, Caligula, Claudius,
Nero, Galba, Otho, Vitellius
generis humani portenta in ex-
emplum Chriſtianis Princi-
pibus proponentur, ut cum

Tacit. lectio nil prodeſt Principi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

prudentia & virtute, imperio
præeſſe diſcant. Neque eſt quod
quis mihi dicat, *cum virtus ſit vi-
tium fugere, & ſapientia prima ſtul-
titia caruiſſe*, nequaquam pœni-
tendum operæ pretium facturos
Principes, ſi cum infelices id ge-
nus monſtrorum exitus, legendo
Tacito cognoverint, ſibi a mori-
bus atq; vitiis eorum cavendum
eſſe intelligant. Eſt enim reme-
dium hoc ipſo malo, non multo
tutius, nec præſtabilius, cum
mala etiam, ſine monſtratore &
magiſtro, facillime diſcant, qui-
bus fortuna quicquid libuerit
ejus facultatem impertitur. Non
eſt igitur tanti eos propoſitis im-
manitatis & malitiæ exemplis
tam illuſtribus velut admonere
ac pudori eorum, ſi quo tenen-
tur, fibulam laxari, quam obrem
facile patior aliquid hinc non
modo excuſationis, ſed etiam
commendationis Tacito accede-
re, quod cum *hiſtorias peccare do-
centes*, ſcribere ſe intelligeret, ob-
ſcuranda oratione, ne multum
Principibus nocere poſſent, ca-

vere voluerit. Miror autem inprimis, ac propemodum inter prodigia numero, primariis quibuſdam ſodalitatis Jeſu patribus in mentem veniſſe, ut Principi, præſertimque Eccleſiaſtico, & purpurato, (quod de viſu & auditu teſtor & arguo,) non multum in literis ac diſciplinis addiſcendis operæ ſumendum eſſe, ſed ſatis ei fore cenſerent, ſi Latine tantum ſciat, quantum ad intelligendum Breviarium, quod vocant, & ad peragendum Miſſæ ſacrum requiritur: modo Tacitum habeat familiariſſimũ. Quorum ſententiæ Johan: Marianam, Clariſſim: ejuſdem ſodalitatis lumen favere nollem, cujus libri ſecundi de Regis inſtitutione, cap. VI. hęc ſunt verba: Confirmatis ſtudiis & peritia majori, Tacitus a Principis Magiſtro adjungatur horrida oratione atque ſpinoſa, ſed arguta inprimis, magnum rerum theſaurum tenens, conſilia Principum, artes fraudesque aulę. In alienis periculis & malis, quaſi in ſpeculo,

Ieſuitæ Tacitũ principibus commendans.

noſtrarum rerum imaginem con-
„ templari licebit. Idoneus auc-
„ tor, quem nunquam Principes
nunquam aulici deponent de ma-
„ nibus, diu noctuque verſent
Quæ porro hominum iſtorum ſi
Tacit. Machiavello pernicioſior. ratio, exputare non poſſum. Ne
enim ejuſdem videtur, Tacitum
tam prolixe laudare, & Machia-
vello rurſum ſe tam infeſtum
præbere. Ut enim tempori
cauſa verum eſſe fatear, tam ne
faria ac bonis moribus inimic
ſcripſiſſe Machiavellum, quan
plerique perſuaſum aliis volunt
nihilo tamen illo melior invenie
tur Tacitus. Machiavellus nem
pe male agendi præcepta ſive re
gulas, Tacitus exempla tradit
Uter tandem cenſeri debet dete
rior ac legentibus exitioſior? S
Senecæ rei hujus arbitrium de
tulerimus, reſpondebit ille, quo
rationi maxime eſt conſentaneum
Longum iter eſt per præcepta, brev
& efficax per exempla. Verum
Machiavello alias advocationem
ſalva tamen Eccleſiaſtici adver
ſus eum decreti auctoritate com
mo

modabimus. Quamque improbe & intolerabiliter calumnientur, qui verba quædam hinc inde excerpta, invidiæ quærendæ cauſa, nulla reliquorum, quibus mentem ſuam interpretatur, mentione facta, lectoribus repræſentant, planiſſimum, Deo favente, faciemus. Interea Marianę, cęteriſque Jeſuitarum, curę eſſe velim, quid de prudentia ſua exiſtimare alios poſtulent, cum Tacitum propter artes & fraudes aulę a Principibus die ac nocte legi ſuadent, quem Lipſius ideo, ne a Princibus lęgeretur, obſcuritatem captaſſe, perſuaſum cupit.

Propter Conſiliarios Principum non debuit obſcurare orationē Tacitus.

Sin autem in eo ſubſcribere Lipſii ſententię placeat, non niſi Principum conſiliariis, & adminiſtris ſcripſiſſe Tacitum, ac propterea animi ſui ſenſa obſcurius prompſiſſe: abeſſe non poterit, quin argutę caput hiſtorię prębeat, multumque merito ſuo vapulet. Quotum quempe enim ex iſtis, quorum cauſa ſcripſit, inveniri putabimus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

mus, qui Tacitum vel per caliginem intelligat? quam multi ſunt, qui Lipſium ipſum pleraque ejus non percepiſſe, eaque re præter notas quaſdam Grammaticas, quibus ritus fere veteres explanantur, nihil ab eo ad intelligendum Tacitum opis allatum eſſe contendant? Et de me quidem ingenue fateor, ac prę me fero, quamvis minime in Latinis ſcriptoribus hoſpes ſim, me tamen paſſim in ſcriptoris hujus lectione caligare. Ita pœne perpetuum ejus vitium animadvertere videor, quod τὸ ἀδιανόητον Fabius, ut dixi, vocat, cum videlicet aperta verba ſenſus occultos habent. Quid jam illis uſu venire credendum eſt, qui neque Latina ſatis intelligunt, neque otium habent, ut diu multumque, quid σκοτεινὸς iſte ſibi velit, cogitare poſſint. Neque tamen negavero. inveniri quoſdam, qui modice, vel etiam infra modum in literis verſati, ſuſpicione non aberrent, mentemque tenebricoſi quamvis ſcriptoris feliciter aſſequantur.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Sed eoſdem perſuaſiſſimum habeo, ipſo Tacito nihilo incallidiores eſſe, adeoque iſto artium & technarum aulicarum magiſtro æquis animis carere poſſe. Sic apparet, neutrorum cauſa obſcurare eum, quæ ſcribat, debuiſſe. Non illorum, qui literis & ingenii acumine minus poſſunt; quoniam eos adjumenta ad obſcura intelligendum neceſſaria deficiunt. Non horum etiam, qui capitales ſunt & acuti, quoniam iis aut meliora, aut non multo ſaltem deteriora domi naſcuntur. Aut igitur omnia me fallunt, aut de animo ſuo conjecturam fecit Lipſius, cum tanto uſui Principum conſiliariis ſcriptorem hunc fore credidit. Erat quippe ingenii minime vafri, & priſci moris, ac fidei, cui ſolennia iſta palatinis latrocinia, & artes patriciæ, niſi tali monitore non facile in mentem veniſſent, in ſcholis præſertim, per quietem, & ſine cujusquam injuria ætatem tranſigenti. Conjecit igitur idem aliis uſu ven-

Cur Lipſius tanti fecit Tacitum?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

turum, ſeque minime vulgarem a Palatinis, ſive Aulicis gratiam initurum, quibus ad tantum calliditatis doctorem velut pœdagogus fuiſſet, aut digitum ad ſcholam ejus intendiſſet. Hinc natum eſt preclarum illud elogium: *Tacitus ſapientiæ ſimul & prudentiæ verus dux, cujus hiſtoria hortus eſt, & ſeminarium præceptorum.* Sed quantum in eo fidei mereatur, homini non prorſus obtuſo hinc judicare promptum erit. Sapientia divinarum & humanarum rerum ſcientia eſt. Videamus igitur, quid de divinis rebus dicere queant, qui Lipſianum ſapientiæ ducem ſequi volent. Primum ejus præceptum eſt, aut Deum non eſſe, aut eum nullam rerum humanarum curam gerere. Alterum vero, Deum quem Judæi colebant, eſſe aſinum, legem Moſis eſſe inſtituta ſiniſtra, ac fædæ pravitatis mores abſurdos, ſordidoſque. Tertium denique, Chriſtianam fidem eſſe exitiabilem ſuperſtitionem, & qui eam profitentur, eſſe ſon-

Lipſii de Tacito elogium

Sapientia ex Tacito quæ.

tes

teſper flagitia: toti generi humano inviſos, & noviſſima exempla meritos. Ite nunc Regum, Principumque conſiliarii, & habita Lipſio fide, verum hunc ſapientiæ ducem & Magiſtrum adoptate, quem ipſe ejus Encomiaſtes veris victus *in Epicuri caſtris* eſſe, comm: ad XIV. annalium, perſpicue fatetur. Humanarum rerum quid ab eo magnopere diſci queat, adhuc quæro. Sapientiam enim a prudentia diſtinguit Lipſius cum ſe Tacitum commendare ait, ſapientiæ ſimul ac prudentiæ verum ducem. Situs locorum nonnullorum, fateor, tum bituminis naturam accurate deſcribit, quæ res Phyſicæ & Geographicæ ſubjiciuntur. Sed eadem, & iis ſimilia ab aliis Scriptoribus nihilo deterius traduntur. Neque eſt, cur hinc potiſſimum ſapientiam petere debeamus. Prudentiam hic intelligimus ſcientiam eorum, quæ in civili vita facienda, & fugienda ſunt. Ejus laudem qui Tacito tribuerit, ex anti-

Taciti diſcipuli, Epicurei & Athei.

quis nemo exſtat, & recentiorum primus id fecit, ni fallor, Lipſius. Hoc autem ut nobis perſuadeat, non auctoritatem nobis ſuam, ſed rationem, ſive argumenta afferat oportet, Auctoritatem enim ejus, quamvis aliarum rerum maximam non una res diluit; imprimiſque quod uſum verum, vel maxime neceſſarium prudentiæ parandæ adjumentum non habuerit, & ferre non niſi Muſis, inter adoleſcentum ſubſellia operatus fuerit, tum quod aſſerenda Tacito ſapientiæ laude graviter judicio lapſum fuiſſe, & amori erga Scriptorem, cui olei operæque multum impertitus eſſet, intemperanter indulſiſſe modo appareruerit. Rationem non reddit aliam, niſi quia nihil ſit in moribus eorum, de quibus ſcribit, quod non tangat; nihil in affectibus, quod non revelet, quodque ſententiis creber ſit ad vitam agendam utiliſſimis. Sed iſta minime certæ prudentiæ argumenta eſſe hunc in modum vincere poſſe

Rationes Lipſii ad probandă Taciti prudentiam.

poſſe videor. Quæ de hominum moribus aut affectibus ſcripſit, aut bona fide retulit, ſicut in actis & commentariis invenerat, aut de ſua ſuſpicione finxit. Si prius, aut nulla aut tota aliena ejus rei laus eſt. Sin alterum, non tam prudentiæ, quam pravi ac ſuſpicacis ingenii documentum dedit: quid nimirum aliis animi fuiſſet domi, ac de ſe conjecturam fecit, adeoque Tertullianæo illo recte conveniri poteſt: *Si potes iſta de aliis credere, potes & facere.* Cæterum ex Rhetoricis Ariſtotelis ad Theodecten libris qui homines, quibus affectibus plerumque obnoxii eſſe ſoleant, ita cognoſcere licet, ut Taciti eam ad rem opera merito ſupervacua videatur, cujus unum fere opus ac ſtudium eſt, mores peſſimos, ſuſceptasque deteriorum affectuum impulſu actiones ita notare ac deſcribere, ut non tam narrare, quam docere videatur. Certe ſi quis hodie concionator homines matrimonio conjugatos, quantocun-

Tacitus malos mores docere videtur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

que ſupercilio , & ſententiarun
gravitate moneat , ne dum libe
rum quærendorum cauſa corpor
commiſcent,ſic libidinem exple
ant quaſi non tam veſtimenta
quam pudorem , omnemque ſu
reverentiam effuderint, &, verb
gratia , neque maritos Melanio
nem humeris Atlantę crura ſuſti
nentem imitari , neq; uxores au
equo laſcive vehi, aut Parthi fu
gam corporis habitu exprimer
jubeat, eum omnes ſani non tan
laſciviam reprehendere , quan
Elephantidos aut Philænidi
ſchemata explicare, & Hypolyt
fibulam laxare velle judicent
Nihil ergo eſt,quod uſque eo am
bitioſa peſſimorũ expoſitio , tan
tam prudentiæ opinionem Taci
to conficiat.

Sententiarum frequens uſus non eſt prudentiæ argumentũ,

Neque autem denſitas ſenten-
tiarum aut frequentia multo cer
tius prudentiæ argumentum eſt
quando etiam illos , quos nem
prudentiæ laude afficere volet
ſententiis plurimum uti vide
mus. Non longe abiero. Sal-
luſtium quis neſcit ita hiſtoriam
ſen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſententiis refercire, vix ut quisquam ſit, quem non longo poſt ſe relinquat intervallo. Sed ejus prudentiam qui laudaret, non modo æqualium nemo, ſed neque poſterioribus ætatibus quisquam inventus fuit. Ipſe etiam Lipſius procul aberit, ut eam illi laudem aſſerat, ſi conſtare ſibi in eo volet, quod alicubi in politicis ex Ariſtotele laudat: *prudentem neminem eſſe poſſe, quin idem ſit vir bonus.* Quis enim paulo humanior ignorat, quanta Salluſti in libertini generis proſtibula fuerit inſania, quantus in permolendis aliorum uxoribus furor, quantus in quotidiana vita luxus & nepotatio? Neque tamen talis cum eſſet, graviſſimas & cenſorio ſupercilio dignas ſententias fundere dubitavit: quæ quidem res cum in juvene, quique ad ſenilem ætatem nondum proceſſerit, Ariſtoteli in 2. Rhet. indecens videatur, tum eos vel maxime dedecet, qui vix ferenda in juvene vitia, luxuriam & nequitiam, ne in

Saluſtius ſententioſus, nec prudens

pro-

provectiore quidem ætate miſſa faciunt. *Quomodo pulchras fruſtra habet claudus tibias, ſic indecens eſt in ore ſtultorum parabola*, ſive ſententia, ait Salomon Prov. 26. Deinde autem non eſt obſcurum, ſtudio quodam & artificio facultatem τῦ γνωμωλογεῖν, id eſt, ſententias loquendi, etiam ſine prudentia parari poſſe: nam ex omnibus fere inventionis Logicæ locis ducere eas licet, velut Fabius Lib: VI. c. III. monet, mihiq; vir nobilis amicus meus exemplo ſuo fidem aliquando fecit, cum inveniendi rationem a Raimundo Lullo, lutulento & inepto, ſed tamen portentoſi acuminis ſcriptore, traditam obſervans, tam graves & argutas diverſis de rebus ſententias formaret, ut quovis veterum ſcriptorum dignæ viderentur. Et iſtud quidem minus ægre ſibi perſuaderi patietur, qui ab Ariſtotele in Rhetoricis ſcriptum meminerit: ὅι γάρ ἀγροικὸι μάλιςα γνωμοτύποι ἐισι, καὶ ῥαδίως ἀποφάινονται. Agricolæ enim maxime ſenten-

tentiarum compoſirores ſunt, & facile eas proferunt. Conſtat etiam eo ſtatim ſeculo, quod ætatem Ciceronis excepit, ſimul Reip: & Eloquentiæ mutatam fuiſſe formam, omnes ingenii nervos eo contendentibus declamatoribus, ut ſententiis orationes ſuas non ornarent, ſed refercirent: quam eorum licentiam & intemperantiam Fab. lib. 8. c. 5. graviter notat. Ab ea conſuetudine natam putemus licet non ſolum Tacito, ſed aliis etiam illius ætatis ſcriptoribus ſententiarum frequentiam; quamvis haud parum ſortaſſe in rebus gerendis prudentiam alioqui præſtarent.

Cur tot hodie Taciti amatores?

Quid igitur cauſæ eſt, inquies, cur tam multos hodie Tacitus amatores & cultores habeat, ſi & obſcurus eſt, neque tam edecumatus, & unius prudentiæ magiſter? Reſp. quod res eſt, non unam eandem omnibus cauſam eſſe, cur ipſius ſe ſtudioſos videri velint, aut etiam vere lectione ejus oblectentur. Alii, quoniam revera acuti & aſtuti-

ſunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſunt, ſcriptorem hunc, propter ingenii ſimilitudinem non poſſunt non amare. Similia vero grata & jucunda eſſe nemo neſcit. Et hęc ipſa cauſa iis Tacitum commendat, qui quadam naturę depravatione obſcuritatem amant, ex qua nota pręceptor ille fuit, cujus ex Livio meminit Fabius, qui diſcipulos obſcurare, quę dicerent, jubebat, Gręco verbo utens σκολιζον. Opinionem ſcilicet ingenii & acuminis ſibi ex obſcuritate acceſſuram ſpe præcipiunt. Natura porro inſitum eſt hominibus, ut exſuperantiam ſive excellentiam in aliquo bonorum genere concupiſcant; alii quidem remiſſus, alii vehementius. Inprimis autem ingenioſi videri affectant, quoniam rationi, quæ proprium hominis bonum eſt, nihil eſt ingenio conjunctius. Hinc illud Poetæ: *Qui velit ingenio cedere, rarus erit.* Uſu autem venit, ut fere nemo magis ingenioſus & aſtutus videri affectet: quam qui maxime omnium hebetes ſunt, & obtuſi. Ac propte-

rea nonnulli haud fere quicquam præter Tacitum crepant, quod omnibus perſuaſum eſſe putent, neminem eo delectari, quod non intelligat: qui vero Tacitum intelligat, eum ſolertis ingenii & aſtutum eſſe oportere. Alios ipſa intelligendi Taciti difficultas, ſine vanitate delectat, quoniam in obſcuritate lucta, ſive certamen ineſt. Certare autem, natura jucundum eſt propter ſpem victoriæ. Is porro vincere ſibi videtur, qui difficultates eluctatur ac ſuperat, intelligendo, quod latebat. quod ipſum in ſolvendis modis, & inveſtiganda ingenioſarum quæſtionum reſolutione uſu venire ſic Seneca lib. 5. Ben c. 12. demonſtrat: *Dices me operam bona fide perdere; quid enim boni eſt nodos operoſe ſolvere, quos ipſe ut ſolveres feceris?* Sed quemadmodum quædam in oblectamentum & jocum ſic alligantur, ut eorum ſolutio imperito difficilis ſit; quæ ille, qui implicuit, ſine ullo negotio ſepa-

ſeparat: quia comiſſuras eorum & moras novit; nihilo minus illa habent aliquam voluptatem, (tentant enim acumen animorum, & intentionem excitant) ita hæc, quæ videntur callida & inſidioſa, ſecuritatem, torporem, ac ſegnitiem ingeniis auſerunt, quibus modo campus in quo vagentur, ſternendus eſt, modo ſcabri aliquid & confragoſi objiciendum, per quod crepant & ſollicite veſtigium faciant. Sed eſt hæc otioſorum fere hominum voluptas, quibus nihil eſt gravioris negotii, quemadmodum de Salluſtiana brevitate & abrupto genere dicendi cenſet Fabius, ab otioſo lectore facilius intelligi, ſed audientem tranſuolare: quid vero ſit illud quod voluptatem iſtis affert, ſi Taciti mentem perceperint; idem Fabius ſic exponit: nonnullis grata ſunt hæc, quæ cum intellexerint, acumine ſuo delectantur, & gaudent, non quaſi audierint, aut legerint, ſed quaſi invenerint. In hos cadere videtur, quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

quod ait Seneca Epiſt: 68. *Multi aperta tranſeunt; condita & abſtruſa rimantur. Vile videtur, quicquid patet.* Pleroſque ſententiarum in Tacito frequentia oblectat; quod quo pacto fiat in Rhetoricis docet Ariſtoteles: *Magnum*, inquit, *orationibus auxilium afferunt ſententiæ, non modo, quia probitatis opinionem dicenti conciliant, ſed etiam propter auditorum vanitatem. Cum enim ſententia ſit enuntiatio in univerſum de rebus agendis, aut fugiendis, gaudent, ſi quis univerſe loquens, incurrat in eas opiniones, quas ipſi in parte habent. ut ſi cui mali vicini obtigerint, facile aſſentitur dicenti: Nihil eſt odioſius vicinia, aut ſi quis parum morigeris uvatur filiis, probabit hanc orationis ſententiam: Nihil eſt filiorum procreatione dementius.* Sunt hoc amplius, quos inſanabile illud ſcribendi cacoethes tenet, qui Tacitum velut ſegetem glorioſæ ſuæ, aut etiam tanquam compendii ſui pararium exoſculantur. quicquid unquam vel legendo, vel audiendo cognoverunt, atque ideo quicquid aliquando

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

quando ſonniarunt, id captata in Tacito, unius atque alterius voculæ occaſione operoſe congerunt, & diſputationes ſive diſcurſus politicos, aut commentarios in Tacitum inſcribunt. Sciunt enim quadam ſeculi labe fieri, ut Tacitum omnis prudentiæ & ſolertiæ promptuarium quoddam eſſe, plerique exiſtiment, adeoque cupidiſſime legant, quicquid aliquam verbis ejus lucem allaturum videtur. Hinc ſibi plauſum iri augurantur, tanquam quibuſdam myſteriorum politicorum inſtitoribus opima etiam præmia ſibi a Regibus & Principibus eventura ex aliorum exemplis confidunt. Præterquam vero quod iſti, ſive ſtoliditate ſua, ſive ſucceſſuum proſperitate, ſtomachū viris gravioribus, & intelligentibus movent: utroſque etiam gallinis facere ſimile dolendum eſt. Ut enim illæ obſipatam eſcam relinquentes, alicubi in ſterquilinio multum unguibus ſcalpurire malunt, donec granum aliquod, vel etiam vermiculum eru-

Tacit. amatores gallinis ſimiles.

eruant : ſimiliter iſti tot graves prudentię magiſtros, cum Philoſophos tum Hiſtoricos, aut penitus negligunt, aut fere non niſi dicis gratia, aut prætereuntes legunt ; ex quibus tamen ſaluberrima, cum vitæ agendæ, tum Reip: gerendæ præcepta, ſine ullo morum depravandorum periculo, nihilque in verbis eorum hæſitantes, haurire poterant ; in Tacito autem auctore peſſimorum exemplorum facundiſſimo, tempus & operam omnem conterunt, tantum ut ſententiolæ alicujus argutia theſaurum ſuum augeant. Quibus ſi literarum ſacrarum lectionem conſuadere velim, nempe inſaniæ non vulgaris ſtatim ab iis condemner : quamvis omnes in iis verſatos, facile mihi aſſenſuros ſciam, ſi homines iſti decimam modo ejus ſtudii partem, quod Tacito cognoſcendo & interpretando impenſum eſt, in lectionem S. Bibliorum, inprimiſque Librorum Regum, Paralip; Proverb; Salom; & Propheta-

phetarum contuliſſent, non ſolum multo meliores eos, ſed etiam prudentiores evaſuros fuiſſe; multoque hodie præclarius cum Rep: Chriſtiana actum iri. Nec enim Reip: noſtræ, id eſt, Eccleſiæ Chriſti jus civile modo, i.e. fidei, ſpei & charitatis præcepta; Sed etiam Politica in S. Bibliis continentur, quod partim in *Eccleſiaſtico* meo, & in *Thaumatologia* ſatis demonſtraſſe videor; partim etiam, ſi vita & otium ſuppeditet, alias diſtinctius & uberius demonſtraturum me confido. Nunc ad Tacitum ex diverticulo revertor, qui non parum multis eo in deliciis eſt, quod ipſi curioſitatis & malevolentiæ vitio affecti ſint, adeoq; voluptatem capiant, cum aliena mala aut narrari audiunt, aut legendo cognoſcunt. Cũ videlicet ſuorũ ſibi vitiorum ſint conſcii, tametſi ab iis liberi eſſe malunt, aliquanto melius ſecũ agi putant, ſi alios homines, ſive iisdẽ, ſive majoribus obnoxios eſſe, aut fuiſſe diſcant. Inveniuntur denique homines ab

Sac. Bibl.

omni

mni penitus vera virtute dere-
cti, qui ſui imaginem in plero-
umque vita, qui a Tacito com-
nemorantur, cum voluptate
uadam recognoſcunt; ſibi etiam
lluc, quo eos ſiniſtrum inge-
ium, & naturæ impellit perver-
tas, alienis exemplis animos
elut addi gaudent. Conſcien-
am nihil verentur, Deum, cui
ctorum aliquando reddenda ſit
tio, nullum eſſe credunt, nec
de, nec lege ulla teneri ſe vo-
nt, Principes fædiſſime adu-
ntur; amicos & ęquales occa-
one data circũveniunt, & ever-
nt; inferiores denique immi-
ricorditer vexant, deglubunt.
adem porro omnia ab iis jam
im factitata, neque ferme quic-
uam aliud, Tacito legendo
omperiunt. Neque vero du-
ium habeo, quin ſecunda om-
um bonorum, vereque pruden-
um voluntate, quod Eudami-
am olim de Athenis dixiſſe
lutarchus refert, ego in Taci-
um recte conferam. *Non poteſt,*
quit ille, *urbs iſta merito lauda-*

ri, *quam nemo propterea dilexit*
ibi factus eſſet melior. Similiter e
go: Non poteſt, inquam, auc
tor ille merito laudari, quem ne
mo propterea dilexit, quod ve
melior, vel ad ullam laudabilen
actionem incitatior, vel den
que eorum, quæ ſtatum publ
cum formare, ac ſtabilire qu
ant, ſcientior ab ejus lection
diſceſſerit. Sic igitur ſatis pl
num feciſſe videor, nullam n
que Tacito, neque cuicunqu
Hiſtoriæ conditori obſcuritat
excuſationem eſſe.

II. Stil. hiſt. Virtus.

Reliquum jam eſt, ut de alte
dictionis hiſtoricæ virtute, qua
puritatem, ſive Latinitatem e
dixi, ſimiliter diſputare incipian
Puto autem vel tacente me qu
puritatem appellem, intellig
eam ſcilicet dictionis virtuten
quæ hoc præſtet, ut pura
ve emendata ſit oratio, id eſt,
quod in eo verbum ſit, aut l
quendi genus, quod iis, quæ v
præcepta, vel recepta ſunt, id e
vel regulis Grammaticis, v
conſuetudini, & idiomati Rom
noru

norum adverſetur. Nam quicquid eſt ejuſmodi, impurum & barbarum appellatur Cæterum ne quis in hujus rei judicio error admittatur, Latinæ linguæ ætates, ante omnia diſtinguere ac definire oportet. Earum ergo aliam auream, aliam argenteam, æneam, ferream, ligneam, luteam denique vocare ſoleo. Aureæ ætatis eos facio ſcriptores, qui a bello Punico ſecundo pęne ad extremum usque Auguſti imperium floruerunt: inter quos omnium eruditorum conſenſu primæ M. Tullio Ciceroni debentur. Plebeja quorundam judicia, ſi ſapiam, morari non debeo, qui cum vix tria verba Latina ſcribere didicerint, Tullianam ſermonis divinitatem contemnere, ſuumque judicium conſenſui omnium ſeculorum præferre non verentur, quos verborum diſputatione ad verum converti fruſtra ſperem: Hellebori jugere an perſanari poſſint, medicorum cura eſto. Neque tamen illud non fateor, ejus ætatis quoſdam

Aureæ ætatis ſcriptores.

poſteriorum judicio minime La-
tine locutos, ut Cęcilium, Pa-
cucium & Atilium: alios vero
ejus eſſe notę, ut eorum dictio
aurum ſit, quod tamen multum
ſcorię aut purgamenti admiſtum
habeat, neque dum ſatis excoc-
tum & perpurgatum videatur.
Cujus generis reliqui hodie ſunt
Plautus, Terentius, & pauca
quędam Ennii Lucilii, Nęvii,
Catonis & ſimilium fragmenta:
de quibus operę prętium eſt, quid
ipſe judicaverit Tullius, cogno-
ſcere. Ejus. lib: 3. de Orat. ver-
ba ſunt: *Omnis loquendi eleganti-*

Ciceronis de Veteribus judicium.

quamquam expolitur ſcientia litera-
rum, tamen augetur legendis Orato-
ribus & Poetis. Sunt enim illi vete-
res, qui ornare nondum poterant e.
quæ dicebant, omnes prope præcla-
locuti: quorum ſermone aſſuefac-
qui erunt, ne cupientes quidem pote-
runt loqui niſi Latine, neque tame-
erit utendum verbis iis, quibus ja-
conſuetudo noſtra non utitur. Et i-
Bruto cum de Catonis oration-
bus loquitur: *Antiquior eſt huj-*
ſermo, inquit, *& quædam horr-*
dior

diora verba. Ita enim tum loquebantur, id muta, quod tum ille non potuit, & adde numeros, ut aptior ſit oratio, ipſa verba compone & quaſi coagmenta. Jam neminem antepones Catoni. Sed hoc Ciceronis conſilio, neque amicus ejus M. Terentius Varro, neq; diſcipulus & cliens M. Cælius, neque inimicus C. Salluſtius, utendum ſibi putaverunt. Pręterquam enim quod multis modis vitioſa, nihiloque, quam veterum melior eſt eorum compoſitio, tum paſſim nimis exoleta, & prope jam ſitu raucida orationi vocabula admiſcent. Qua ſua ϰακοζηλία, quin Tullio, Cæſari, Meſſalæ, Nepoti, Servio Sulpitio, Plauto, & politiſſimo, prorſusque ad unguem facto homini Cn Martio riſum ſæpe moverint, nihil omnino dubito. L. quidem Siſennam familiarem ſuum feſtive deridet Tullius, quod in ea foret hæreſi, ut inuſitate loqui, id putaret eſſe recte loqui. Et Jul: Cæſar, ut teſtis eſt Agellius, in lib: de analogia,

Antiquorũ de Salustio judicia Lenæi. Atteji.

hoc monitum inculcat : ut tanquam ſcopulum, ſic fugias inauditum atque inſolens verbum. Nominatim vero Salluſtium Auguſtus exagitat, quod ſtudio haberet, obſoleta verba ex Catonis originibus excerpere, propter quam rem Lenæus ejusdem ſeculi Grammaticus, Salluſtium non minus *ſcriptis, quam vita monſtroſum, & priſcorum Catonis verborum eruditiſſimum furem* appellabat. Rec[tum] porro, neque juſto quamvi[s] odio depravatum fuiſſe hoc eju[s] judicium, Attejus Philologus nobilis eadem ætate Grammaticus ſatis præſtiterit. Is enim cum eſſet Salluſty familiariſſimus, eum *breviario rerum omnium Romanarum inſtruxit, ex quibus quas vellet, eligeret, & hiſtoriæ ſuæ inſereret. Eo defuncto Aſinium Pollionem hiſtoriam componere aggreſſum, præceptis de ratione dicendi ſic inſtruxit, ut ei nihil mag[is] ſuaderet, quam ut noto, civilique & proprio ſermone uteretur, vitaretq[ue] maxime obſcuritatem Salluſtii, & au*[dacia]

Antiquorũ de Saluſtio judicia

Lenæi.

Atteji.

dacia

daciam in translationibus. Sic igitur habemus, quid Criticus hic multiplici, ut ait Suetonius, variaq; doctrina cenſeri ſolitus, de Salluſtii familiaris ſui ſtilo cenſuerit, eum videlicet uti ſermone *non noto*, ſed abſtruſo, ſeu deſito, *non civili*, ſed peregrino & Græciſſante (*ex Græco translata Salluſty plurima*, ait Fabius) *non denique proprio*, ſed audacter translato, ſive nimis Metaphorico. Caſſius quoque Severus, ſummus eorundem fere temporum Orator, ut apparet, propter easdem cauſas, ita de Salluſtio judicabat, *ejus Orationes nihilo meliores eſſe diceret, quam aut Ciceronis verſus, aut Virgilii proſam*, quasque nemo intelligens, niſi propter hiſtoriam, lectione dignaturus eſſet. Etiam Seneca Philoſophus, Fab: Quintilianus vitioſam Salluſtianę orationis compoſitionem notare non dubitarunt. Seneca enim *Salluſtio*, inquit, *vigente, amputatæ ſententiæ, & verba ante expectatum cadentia, & obſcura veritas fuere pro cultu*. Fabius autem; *vitanda*

Caſſii Severi.

Senecæ

illa Salluſtiana (quanquam in illo virtutis locum obtinet) brevitas, & abruptum ſermonis genus. Cenſet, ut res eſt, quod in Salluſtio eſt optimum, maximeque laudatur, idem eſſe vitioſum, minimeque imitandum. Siquidem brevitas illa, quæ multis eum commendat, neque rebus in eſt: (eas enim fuſe ſatis narrat) neq; in oratione tota, ſed tantum in inciſis atque membris: *Solet eſſe quædam partium brevitas* (ait idem dicendi Magiſter) *quæ longam tamen efficit ſummam. Verbi gratia, ſi dicas: in portum veni, navim proſpexi, quanti veheret, interrogavi, de pretio conveni, conſcendi, ſublatæ ſunt anchoræ. ſolvimus oram, provecti ſumus. Nihil horum dici celerius poteſt. ſed ſufficit dicere; e portu navigavi: Ita cum in ſententia, tum in verbis inerit brevitas.* Sed Salluſtiana brevitas non niſi in verbis eſt, quorum partem amputat vel abrumpit, quæ altera illi obſcuritatis cauſa eſſe ſolet.

Saluſtiana brevitas vitioſa.

Nam

Nam unam eſſe nimiam, ut Aſinius Pollio arguebat, *priſcorum verborum affectationem*, modo demonſtravimus. Hoc amplius autem *novandorum verborum licentiam*, multos non mediocri ingenio viros in eo reprehendere ſolitos, ex Agellii teſtimonio diſcimus. Quod ipſum non minus quam Archaismus, ſeu deſitorum verborum uſus orationem infuſcat, impuramque reddit, qua de re poſt paulo diſtinctius agemus. Sed etiam Lucretius & Catullus proprietatis verborum alioquin retinentiſſimi, neque exquiſita elegantia cuiquam ſecundi, obſoletis pluſculum utuntur. Sed eos metri excuſat neceſſitas. Cæteri, quibus perennare, & ad noſtram usque ætatem caneſcere contigit, ejus ſunt notæ ut ad eorum ſcripta, tanquam ad obruſſam puritatis & elegantiæ Latinæ omnium poſteriorum orationem exigere debeamus. Ii ſunt Cæſar, Livius, Cornelius Nepos, Virgilius, Horatius, Propertius. Tibullus & Vitruvius: qui tamen *Lucretius & Catullus.*

præter τεχνολογήματα, id eſt, propria artis fabrilis & architectonicæ vocabula, neque τὰ καπηλικὰ, id eſt, tabernaria, & a ſellulariæ operæ artificibus teri ſolita, chartis illinere dubitavit, quod orationis vitium Virtutis, quæ Dilectus, ſeu *Electio* verborum dicitur, contrario nomine oppoſitum etiam hodie in multis vernaculo ſermone ſcribentibus ſitum invenias, qui tamen exactam ejus linguæ notitiam profitentur: eoque vitio laborare, & orationem inquinare ſolitum Auguſtum Cæſarem veterum judicio comperimus. Hujus notæ vox eſt *quadriga*, pro curru quatuor equis juncto, apud plebejum ſcriptorem Hyginum, qui dicit: *in quadriga ſedere*, cum Cæſar, Cicero, Livius & alii, *quadrigas* dicunt, quatuor equos junctos ſignificantes, & inde *quadrigarum currus* apud eoſdem. Plebejis quoque vox eſt *nullibi*, apud Vitruvium lib. VII. princip. quod Baſilius Zaruhas in Epitome monuit.

nuit. Sed eam vocem niſi cæteri plebejam ſordidamq; judicaſſent, alicubi eam uſi fuiſſent, cum prope quotidie eveniret occaſio. At enim illi *nusquam* conſtanter dicunt, nullibique legitur *nullibi*.

Aureamargentea excepit ętas poſtremis Auguſti annis, & ſub Imperatoribus, Tiberio, Caligula, Claudio & Nerone; in qua familiam ducit. Q. Curtius, cujus cur nullam Quintilianus mentionem fecerit, nec ſuſpicari poſſum. Ejusdem ætatis ſunt Ovidius, Manilius, Cornelius Celſus, & Auguſtales liberti, fabularum alter verſu, alter ſoluta oratione ſcriptores, Phædrus & Hyginus: etſi in hunc poſteriorem, quemadmodum & in Aſconium Pedianum poſterioribus ſeculis nonnulla minus Latina irrepſiſſe palam eſt. Ad eandem pertinent Vellejus Paterculus, Val. Maximus, uterque Seneca, Petronius Arbiter, Mela, Columella, Lucanus & Perſius. In his ſcriptoribus haud pauca *Argentea ætas.*

verba, tam ſingula, quam conjuncta invenias, quæ a priorum conſuetudine multum abhorrent, quod genus eſt *Converſatio* pro familiari uſus communitate, ac ſocietate vitæ, conſuetudine & familiaritate. *Etiam num*, pro hoc amplius, ſeu præterea. *Interim* pro interdum, quod a Seneca Phil: alicubi uſurpatum Quintilianus poſtea ſic adamavit, ut eo pæne ad faſtidium lectoris uteretur. Sic *experientia rerum*, pro uſu. *Officium* pro dignitate, aut procuratione, ut ſi cui Prætoris aut Conſulis officium obtigiſſe dicam, cum apud priores officium nihil aliud, quam id, quod decet, ſignificarit. Etſi Cæſar quoque officio, pro præfectura aut munere dixit, bell. Civ. l. 3. toti officio maritimo Bibulus præpoſitus. Item: naves Brunduſium a Cæſare remittuntur, ut reliquæ legiones tranſportari poſſent, huic officio præpoſitus erat Calenus. Cæſar tres cohortes Oxici opidi tuendi cau-

ſa

ſa reliquit, iisque cuſtodiam navium tradidit. Huic officio opidoque præerat Acilius legatus. Et Hirtius de Bell. Alex. Exercitus Ganymedi traditur. In ſuſcepto officio largitionem in milites auget. Videtur magis pro Caſtrorum, quam Roſtrorum conſuetudine uſurpatum. Dixerunt *Privilegium* pro beneficio, ſive exemtione. *Inſulcire*, pro infercire, ingerere, *Hodieque* pro adhuc, etiamnunc. *Favere alicui* in malam partem, pro voluptatem capere ex alterius malis. *Exceſſus* pro delicto. Sic etiam *taxare* pro reprehendere, item pro æſtimare, pendere; qua utraque ſignificatione non ſemel apud Senecam invenitur. Sic *traducere* aliquem ſine alterius rei adjunctione, pro infamare. Sic *conſummare* pro abſolvere, perficere, & *conſummatus* pro perfectus, excellens. Sic *imputare* alicui pro aſſignare, tribuere, adſcribere alicui, in aliquem conjicere, aut eriam acceptum alicui referre, fateri ſe debere, quæ pervulgata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

eſt notio. Item pro *expenſum ferre*, ut apud Senecam Epiſt. 73. *Qui multa Principibus debent, ſed & imputant*. Eſt etiam argenteæ ætatis, *profectum* facere, pro quo Cicero dixerat, progreſſum, vel progreſſionem. Corn. Nep. in Vit. Caton: *Tantum in Græcis literis progreſſum fecit, ut non facile reperiri poſſit, quod ei fuerit incognitum.* Tale eſt ſub *nomine meo*, quod priores ſine præpoſitione extuliſſent. Huc etiam refero vocabulum *obiter*, quod Fl. Soſipater recte in duas voces diſpeſcit, tanquam *ad iter* ſive *ad viam*, id eſt, inter eundum, in itinerere, ſive in tranſcurſu, ut ait Plinius, ἐν παρόδῳ, quod Cicero diceret, præteriundo. Scio quidem ab Auguſto reprehenſum fuiſſe Tiberium, quod is plebitatem, ſive ſordes plebeji vocabuli aſpernatus, ſcilicet per viam ἀντὶ τοῦ *obiter* dixiſſet: neque etiam me fugit, non defuiſſe, qui apud Laberium Mimographum vocem *obiter* inveniri dicerent. Sed eam tamen Scaurus vetuſtiſſimus grammati-

cus Latinam eſſe pernegabat, cui literatiſſimus Principum Hadrianus Imperator aſſentitur, Auguſtumque velut hominem non æque eruditum, id adverbium ex uſu potius populari, quam idonea ratione protuliſſe judicat, ut autor eſt Chariſius lib. 2. Cæteros quidem hujus ætatis argenteæ auctores, præter Petronium vix ea voce uti auſos apparet, cum tamen ſæpiſſime eis obveniret occaſio. Seneca *in tranſitu* plerumque dicere maluit, tanquam lib. 2. de benef: cap. 8. *ut in tranſitu quoque dicam, quid ſentiam*, idque Fabius imitandum putavit, non etiam *Plinii*, quibus *obiter* neſcio qui magis arriſit, Tamen & Senecam eo uſum comperio, ut principio lib. 3. de ira: *Nec in ea tantum quæ deſtinavit, ſed in occurrentia obiter furit.* Plura latinitatis ad illo ævi Auguſtæi auro degenerantis exempla in medium afferre, nihil attinet, cum Seneca Philoſophus Ep. 39. jam tum ætate ſua homines latine loqui deſiiſſe, minime obſcure ferat

Se-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Ætas ænea. Sequuta poſtea fuit ætas ęnea ſub Imperatoribus, Veſpaſiano, Tito, Domitiano, Nerva, Trajano, & Hadriano: Ad quam pertinent duo Plinii; quorum major acumine & verborum copia, minor perſpicuitate, cultuque præſtat, tum Suetonius, Florus, Statius, Valerius Flaccus, Martialis, Sulpitia, Silius Italicus, Solinus, Frontinus, Agellius, & demta laude, quam in partibus meretur, obſcuritatis omnium deterrimus C. Tacitus. Propter multas autem virtutes primo loco memorandus Fabius Quintilianus. Juriſconſultus quoque eximios hæc ætas habuit, quorum in Juſtiniani pandectis fragmenta extant. Etiam *Iuvenalis.* Juvenalis ea ætate vixit, ſed Argentea prope fuit dignior, tantus ſine controverſia in Satyrica Poeſi, quantus aut Virgilius in Spica, aut Horatius in Lyrica, aut, Propertius in Elegiaca. Quantum vero ab aureæ ætatis conſuetudine iſtorum ſermo degeneravit, cum alias, tum lib. 9.

c. 3.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

c. 3. in principio ſic teſtatum facit Fabius: Si antiquum ſermonem noſtro comparemus, pæne jam quicquid loquimur, figura eſt; ut huic rei invidere, non, ut omnes veteres, & Cicero præcipue, hanc rem: & incumbere illi, non in illum, & plenum vino, non vini, & huic, non hunc adulari dicitur, & mille alia: utinamque non pejora, vincant. Iſtam Fabii, quamvis in allatis exemplis non mediocriter halucinantis confeſſionem ſatis idoneam viſum iri exiſtimo, quæ M. Antonii Mureti, deſertiſſimi hominis judicio opponatur, qui ſtultitiæ, temeritatis & arrogantię mimine ferendę eos condemnat, quibus verba, loquendique genera ab iſtius ętatis auctoribus uſurpata, quoniam apud Ciceronem & ęquales ejus non exſtent, ei, qui diligenter Latine loqui velit aut ſcribere, imitanda non videnter. Sed aut ego prorſus halucinor, aut Muretus nihil minus de imitatione ſtatuit, quam quod verbis prę ſe ferre fuit ſolitus.

Quint. ſua ætate latinitat, deficere fatetur.

Mureti judiciũ de Argent. & æneæ ætatis ſcriptoribus.

Aliter factis, quam verbis

Ma-

judicat Muretus. Manifeſtum enim eſt omnibus, qui libros ejus legunt, nihil eum magis caviſſe, quam ne a Ciceronis, & æqualium ejus imitatione, non modo quod ad contextum verborum, ſive compoſitionem, ſed etiam, quod ad ipſa verba, loquendique genera attinet, vel tantillum diſcederet. Fatentur etiam omnes, tam feliciter & ex ſententia, ſuum ei ſtudium illud proceſſiſſe, ut non modo poſteriorum, ſed ne illorum quidem ullus, qui Ciceronis æ- *Auream ætat. imitatatur.* tati ſuppares ac finitimi fuerunt, puritate & elegantia eum vicerit. Sed verebatur ſcilicet, ne quid aliquando ſibi excideret, *Metuebat Italorum judicia.* quod Tulliana puritate minus dignum foret, ipſeque nonnullam ex eo exiſtimationis apud Italos jacturam faceret: Neque vero nullam ſic metuendi cauſam habuit. Nam Tranſalpinis *Cur Tranſalpini in ſtilo minus puri?* hominibus ex quotidiano Latini ſermonis inter ipſos uſu, multa ſive barbara, ſive plebeja ac deterioris notę, ſic adhęreſcere ſolent, ut poſtea cum ſtylum

lum arripuere, de latinitate eorum dubitare nequaquam eis in mentem veniat. Inde fit ut ſcripta eorum plerumque minus puritatis habeant, quamvis gratia & venuſtas in iis minime deſideretur. Nam hæc natura duce melius fiunt, quam arte aut ſtudio. Naturam igitur & cogitationis impetum & calorem ſecuti, ex tempore ſcribunt, reſpondente affectibus oratione, in quibus exprimendis plus fere calorem, quam diligentiam valere Fabius fatetur. Accedit alia cauſa, cur non ęq; pura ſit multorum Tranſalpinorum oratio, quod nullo ętatis diſcrimine, ac delectu in auctorum lectione verſantur, & ex omnium commixtione varium quoddam, ac multiforme pro ſuo quisque ingenio dicendi genus effingunt, contempto hoc Fabii monito: diu non niſi optimus quisque, & qui credentem ſibi minime fallat, legendus eſt, ſed diligenter ac pœne ad ſcribendi ſolicitudinem; nec per partes modo ſcrutan-

2. Ratio.

tanda omnia, ſed perlectus liber utique ex integro reſumendus. Itaque genus illud corruptæ orationis, ſeu κακοζηλίας, effugere nequeunt, quod κοινισμὸν vocant, quæ eſt quædam miſta ex variarum linguarum ratione oratio, ut ſi Atticis Dorica, Jonica, Æolica etiam dicta confundas: cui ſimile eſt ſi quis ſublimia humilibus, vetera novis, Poetica vulgaribus, Salluſtiana Tullianis, æneæ & ferreæ ætatis vocabula aureis

Vitium Lipſii & Lipſianorum.

& argenteis miſceat, qui Lipſio deductisque ab eo viris, ſolennis & jam olim familiaris eſt morbus: In quibus hoc amplius, verba maxime impropria, comprehenſionem obſcůram, compoſitionem fractam, aut in fruſtula conciſam, vocum ſimilium, aut ambiguarum puerilem captationem paſſim animadvertaš. Magnis tamen

Lipſiani ſtili virtutes.

(non nego) virtutibus vitia ſua Lipſius redimit, inprimis acumine, venere, ſalibus, (ut excellens viri ingenium ferebat) tum

tum plurimis lectiſſimis verbis, loquendique modis: ex quibus non tam facultatem bene ſcribendi, ejusque, quod melius eſt: intellectum ei deeſſe, quam voluntatem, quo minus rectiora malit, ambitiuncula, plauſusque popularis ſtudio præpediri intelligas. Italorum longe diſpar eſt ratio. Primum enim non niſi optimum legere & ad imitandum ſibi proponere ſolent: quod judicio, quo cæteras nationes omnium conſenſu ſuperant, inprimis eſt conſentaneum Deinde nihil non faciunt, ut evitent omnia, unde aliquid infuſcandæ & contaminandæ orationis periculi oſtenditur. Latine igitur nunquam loquuntur, quod fieri vix poſſe perſuaſum habeant, quin quotidianus ejus linguæ uſus, ad inſtar torrentis lutulentus fluat, & cujusquemodi verborum ſordes ſecum rapiat, quæ poſtea quodam familiaritatis jure, ſic ſe ſcribentibus ingerant, ut etiam diligentiſſimos fallent, & haud

Itali quare in ſtilo puriores.

Quotidian9 Lat. l. uſus.

haud dubie pro Latinis habeantur. Hoc eorum conſilium cum haud intelligant Tranſalpini, id eorum inſcitię perperam adſignant. Sic recte Paulo Manutio uſu venit, ut quoniam vix tria verba latina in familiari ſermone proferre poterat, eum Germani complures, qui loquentem audituri ad eum venerant, vehementer prę ſe contemnerent. Huic tamen nemo, qui ſanus ſit, ad puritatis & elegantię latinæ ſummam quicquid defuiſſe dixerit. Nam quod alicubi in Ciceronis ejus exclamationibns, *diſuadere aliquem ab aliqua re*, pro dehortari, *damnum pati*, *ſpeculationes*, *contrarietates*, *&* *ingratitudines* leguntur; id veriſimile eſt, non tam ignoratione Latinitatis, quam oſcitantia ejus & dormitatione contigiſſe. Mihi quoque Petrus Maffeus Jeſuita nomini atque famæ parum reſpondere viſus eſt, cum ad eum Romæ undeviginti abhinc annis ſalutatum veniſſem. Neque enim inducere animum poterat, ut Latine

Paulus Manutius.

tine

tine mihi reſpondendi aleam ſubiret. Poſtea vero lecta, relectaque ejus hiſtoria, quam de rebus per Luſitanos in India geſtis condidit, conſilium hominis ſibi parum fidentis, labemque nomini ſuo metuentis intelligere mihi viſus ſum, quod etiam facere non potui, quin prudentiſſimum judicarem. Sed neque hoc nomine minoris nunc pendo ejus hiſtoriam, quod ei conſcribendę ac poliendę ipſos 12. annos impendiſſe, ac non tam compoſitor rerum, quam interpres fuiſſe dicitur. Primum enim Commentarios Luſitano ſermone ſcriptos, ut ajunt, in vernaculam, id eſt, Etruſcam linguam convertit, & pleroſque, qui ex Indiis venerant, rebuſque illic geſtis non minimam partem interfuerant, de locorum illorum ſitu, cæteriſque rerum omnium attributionibus, ſive circumſtantiis, quas vocant, ſigillatim percunctatus, non aliter earum imaginem animo concepit, quam ſi & ipſe, cum ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

rerentur, præſens fuiſſet. In quo quantum ad hiſtoriam minori negotio ſcribendam inſit momenti, neminem non intelligere exiſtimo. Deinde inter tot annorum, quot dixi, moram incredibili accuratione de Etruſcis Latina eum feciſſe, ac lectiones, hymnos, precesque quotidianas Romani breviarii non niſi Græce converſas recitare conſueviſſe affirmant, quoniam, ne quid ſibi ſordium ex Latini recitatione affricaretur, male metuebat. Sed hęc ſi vera ſunt commendationem operis augere potius, quam imminuere debent, apud eos quidem certe, quibus, ut opus exeat, quod omnium doctorum puncta auferre, ętatemque ferre queat, Horatiano illi monito optemperandum videtur:

Sæpe ſtilum vertas, iterum quæ
digna legi ſint
Scripturies. ————

Cui præcepto Fabius lib. X. c. III. Saluſtii & Virgilii exemplo pondus addit, cum ita ſcribit: *Sit vel tardus, dum diligens ſtilus:* *quæ-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

quæramus optima, nec protinus ſe offerentibus gaudeamus: adhibeat judicium inventis, diſpoſitio probatis. Delectus enim rerum verborumque agendus eſt, & pondera ſingulorum examinanda. Poſt ſubeat ratio collocandi, verſenturque omni modo numeri, non ut quodque ſe proferet verbum, occupet locum. Omnia enim noſtra dum naſcuntur, placent, alioqui, non ſcriberentur. Sed redeamus ad judicium, ac retractemus ſuſpectam facilitatem. Sic ſcripſiſſe Saluſtium accepimus, & ſane manifeſtatus eſt, etiam ex opere ipſo labor. Virgilium quoque pauciſſimos die compoſuiſſe verſus, autor eſt Varus. Hæc Quintilianus, qui nullum fortaſſe eodem Maffejo & Manurio diſcipulum habuit dicto audientiorem. Ii enim, ut accepi, cum quid ſcriberent, verſus conſequentes a præcedentibus quatuor digitorum intervallo ſeparabant, ut reponendis, quæ in Calepiniano, vel Nizoliano verborum indice ſubinde meliora reperiſſent, ſatis ſpatii haberent. Sæpe etiam epiſtolæ primo vere ad amicum ſcribi cœptæ, a- *Man. labor.*

N dul-

dulto demum, ac præcipite jam auctumno extremam manum imponebant. Qua ex re factum eſſe minime miror, ut in Manutii epiſtolis, quamvis elegantiſſimis, ac velut ſeſamo & papavere ſparſis, nequaquam ea ſit gratia, quæ hominem, niſi valde otioſum, ad iteratam lectionem invitet. Putares eum alias res egiſſe, cum Fabium, iſtam moram, & quærendi, judicandi, corrigendique anxietatem & ſolicitudinem initiis tantum imperaſſe non advertit; cæterum eos, qui robur aliquod in ſtilo fecerint, ad infelicem calumniandi ſe pœnam nequaquã alligere ſe voluiſſe. Plerosq; (inquit) videas hęrentes circa ſingula, & dum inveniunt & dũ inventa ponderant, & demetiuntur, quod etiamſi idcirco fieret, ut ſemper optimis uterentur, erunt abominanda tn. hæc infelicitas erat, quæ & curſum dicendi refrænat, & calorem cogitationis extinguit, mora & diffidentia. quid multus ſtilus & aſſidua lectio, & longa ſtudiorum ætas facit

cit, ſi manet eadem, quæ fuit incipientibus difficultas? Periiſſe profectò confitendum eſt præteritum laborem, cui ſemper idem laborandum eſt.

Cum igitur haud fugeret Muretum, ſi quid excidiſſet ſibi, quod in Tullio, cæterisque primæ claſſis auctoribus non exſtaret, aut ſaltem limatiſſimo hominum Italorum judicio, ab auctorum illorum puritate deſciſcere videretur: magno ſe fore periculo partam eloquentiæ laudem amittendi, hoc modo prudenter ſibi cavere viſus eſt, ſi quorum ſententiam opera ipſa probabat, ab iis ſaltem verbis diſſentiret. Sic enim paratam ſibi ſemper excuſationem fore, ſe verbis, quæ minus locupletes Auctores habere videantur, non errore, ſed judicio, ac ſcientem uti. Grammaticus enim, ut ait Seneca, non erubeſcit ſolæciſmum, ſi ſciens faciat; erubeſcit, ſi neſciens. *Mur. el. cant.*

Perventum nunc eſt ad ætatem ferream, quam ad Impe- *Ferr. ætas latin.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

rium usque Theodoſii M.&filiorum extendo. In ea præter S. patres & Eccleſiæ Doctores, tum inſigniores quosdam juris conſultos, hos etiam ſcriptores reliquos habemus: Lactantium, minime infelicem Ciceronis imitatorem, Apulejum, Symmachum, Macrobium, Donatum, Victorinum, Servium Nemeſianum, Olympium, Claudianum, Prudentium, Auſonium, Panegyriſtas aliquot, Aurelium Victorem, Fl. Vopiſcum, Spartianum, Ael. Lampridium, Trebellium Pollionem, Jul. Capitolinum, Volcatium Gallicanum, Cenſorinum Vegetium, Ammianum Marcellinum, ex quibus, quo quisque ſuperiorum ætatum Scriptores familiarius habuit, magisque imitari ſtuduit, eo pluris a nobis fieri debet, dum tamen meminerimus, plus eos ad eruditionem, quam ad faciendam Phraſim, id eſt, Eloquentiæ corpus (ait Fabius) opis afferre poſſe. Verum excipio Juſtinum, cujus ex Trogo Pompejo epitomen, ſi paucula

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

cula vitentur, quæ Theodoſiani ſeculi labem non obſcure præferunt non minus, quam cœteros ætatis Auguſteæ ſcriptores, cum tuto, tum etiam cum laude, ni fallor, in ſcribendo imitabimur.

Ligneam ætatem ab imperio Thodoſii ſecundi usque ad Juſtiniani tempora produco: in qua cæteris minus barbari, minusque inepti ſunt, Caſſiodorus, Sidonius & Ennodius. *Ætas lignea.*

Lutea ei ſucceſſit, qua & Longobardorum in Italiam irruptio, finem Latino ſermoni attulit ejusque loco novum hoc loquendi genus, ex plebeja, Romana & Germana lingua conflatum invexit. Quod poſteriores ætates eo ingeniorum certamine excoluerunt, & perpoliverunt, ut plane nihil ſit ojus Italis pœnitendum. Tametſi, qui divinas humanasque literas ſcire avent, quas ſcriptores antiqui, qua Sacri, qua profani, libris ſuis complexi ſunt, niſi Hebræa, Græca & Latina ſatis intelligant, minime ma- *Lutea.* omnibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

gnum ſtudii, & laboris præmium ſibi polliceri poſſunt. Sed nec hujus Luteæ, nec prioris Ligneæ ſcriptores enunciare attinet; cum vix quisquam hodie tam inſanus ſit, eorum duntaxat, qui vel primoribus labris literas deguſtarunt, qui eos propter verba ac Phraſin legendos, ne dum imitandos putet.

Puritas linguæ lat.

His ita præmonitis, minori negocio de puritate ſtyli cujuscunque Scriptoris judicari poterit. Quanto enim quidque regulis & conſuetudini eorum, qui aurea illa ætate vixerunt, magis adverſatur, vel quanto ab iis recedit longius, tanto minus purum, ſed barbarum exiſtimari debet. Quæ porro regulis ac præceptis, ſive rationi, repugnant, partim Barbariſmo proprie dicto, partim Solæciſmo ſeu ſtribligini ſubjiciuntur. Barbariſmus vitium vocatur, quo vel Ortographiæ vel Proſodiæ, vel Etymologię canones migrantur. *Ortographiæ* quidem, cum quid additur aut demitur, aut

Barbariſmus quotuplex.

aut mutatur in verbo, ab iis, qui pure loquuntur, recepto. Sic Arrius ille Catellianus *chommoda* dicebat pro commoda; qui Barbariſmus hodie Hetruſcis, præcipueque Florentinis familiaris eſt. Idem Arrius *hinſidias*, pro inſidias, dicebat; cui Italorum hodie conſuetudo æque Barbara adverſatur, cum *hortus*, non aliter quam ortus pronunciant, Væ illis, ſi S. Auguſtini magiſter in terris hodie exiſteret. Ejusdem generis Barbariſmi ſunt, *Autor*, vel Author, pro Auctor: *ſoboles* pro ſuboles, quod a ſuboleſcendo, id eſt, ſuccreſcendo deducitur. *Temptare*, *Solempnis*, *Totiens*, *Quotiens*, aliaque id genus plurima, a clariſſ. memoriæ viro Barnaba Briſſonio ex Pandectis Florentinis in lib: Perergon Juris annotata. Barbariſmus *Proſodiæ* ratione eſt, cum ſyllabæ breves producuntur; ut *Idola*, media brevi. *alioqui* corrupta tertia ſyllaba. *choragus* media corrupta. *Appendicis* producta ſyllaba ultimę proxima, cum *coxendicem*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

apud Plautum in deſinente verſu Jambico legamus, tertiamque in *perpendiculo* corripi conſtet. Hoc Barbariſmi genus familiare eſt Gallis, Polonis familiariſſimum, qui quaſi de induſtria omnia brevia producunt, longa corripiunt. *Etymologiæ* ratione Barbara inprimis ſunt, quæ in nominum verborumq; inflexione aliquid habent vitii: ut ſi quis *collexi* dicet, pro collegi, *filie* pro fili, *agnus* pro agne. *juvenior* pro junior, *faciliſſimus*, pro facilimus, *Lavavi*, pro lavi, *proſtrantes ſe*, pro proſternentes ſe, & *putant ſe occiſos iri*, pro occiſum: quæ duo poſtrema eloquentiſſimo Paulo Jovio excidiſſe vehementer miror. *Solæciſmus* eſt vitium regulas Syntaxeos violans; ut, *ſumma vertex*, *breviorem amiculum* (quod Maffejus habet, hiſt: XII.) *hoc eſt panis, hoc eſt inſcitia*; *Non fac, dubito hoc ne facere debeam*; *Nos monitore non neceſſe habemus*: quomodo P. Famianus Strada Jeſuita loquitur; nec animadvertere videtur, *Neceſſe*, nomen adjectivum eſſe neu-

Solæciſmus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

neutrius generis: ſicut *neceſſis* maſc:& fæminini: pro quo & *neceſſus*, *neceſſa*, *neceſſum*, uſurpabant: ut dicendum ſit, monitor nobis non eſt neceſſus; vel priſco illo melius, non eſt neceſſarius; moneri nos non eſt neceſſe: aut monitum illius nobis non eſt neceſſe, neceſſum vel neceſſarium, aut nos monitum ejus non neceſſum habemus: quomodo apud Senecam 6. Contro. 3. legimus: Sic a te alligatus eſt, ut neceſſe haberet, quod non expediebat, ubi ſubauditur id. Veritus fortaſſe fuit dicere, opus non habemus, quoniam id Franciſco Sanctio Brocenſi, eminentiſſimo in Phil: & humanioribus ſtudiis viro barbarum videtur. Veruntamen & Collumellam ſic locutum videmus: neque quod Sanctius pugnat, *opus* id ipſum Latinis eſſe, quod Græcis ἔργον, propterea minus verum fuerit. Sicut enim dicentes, *opus mihi ſunt libri*, *opus eſt mihi libris*, ſimiliter cum dicimus, opus habeo libris, id ſignificare volumus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

libros mihi eſſe ἔργον, ſive opus, aut negotium, aut omnia: Græci quidem utrovis modo dicunt ἔργον ἐϛὶ & ἔργον ἔχω.

Reliquum eſt, ut videamus, cujusmodi ſint, quæ *receptis*, ſive conſuetudini pure loquentium adverſantur. Ea partim non agnoſcunt aures hominum, qui melioribus ſeculis vixerunt, partim repudiant & aſpernantur. Quæ

Peregrinitas verborum.

non agnoſcunt, ſunt partim *peregrina*, partim *nova*, eaque vel ratione verborum ipſorum, vel ratione ſignificationis. Fieri enim poteſt, ut vocabulum aliquod, vel loquendi genus ſono quidem Latinum ſit, ſed ſignificatione uſurpetur Romanis auribus inſolenter, quam quis vel ipſe ſibi commentus eſt, quod eſt *Novita-*

Novitas.

tis, vel ex cujuſpiam alterius linguæ idiotiſmo mutuatus, quod exoticum & peregrinum vocamus, v. g. *ad hibere fidem* pure latinis dicitur, pro uti fide, cum fide, ſive fideliter aliquid facere. quomodo Plautus Rudent: loquitur, prorſus ut adhibere diligen-

gentiam; ſed *adhibere fidem*, pro credere, vel adjungere fidem, barbarum eſt, quin novum ſignificatione, quam deterioris ætatis homines invenerunt. Sic *imputare alicui*, pro expenſum ferre, non dixit Tacitus; Gaudent muneribus Germani ſed *nec data imputant, nec acceptis obligantur*, id eſt, non poſtulant ſibi pro iis gratias deberi. Argenteæ ætatis auctores, imputare, pro acceptum referre uſurpant frequentius. Sic *pati damnum* vel *detrimentum*, barbare a Manutio & Maffejo dicitur; quoniam genus hoc idiomati Latino adverſatur, & ex idiomate Hetruſcę, ſive Italicę linguę, quę hodie in uſu eſt, petitum videtur. Cęterum Latinorum *idioma* ut veteres Grammatici vocant, ſive propria conſuetudo, *facere*, *capere*, vel *accipere damnum*, aut *affici* ſive *augeri damno* poſtulat. Sic *ore-tenus* multi vulgo dicunt pro *coram*; quę Latinorum verborum ſignificatio barbara eſt & nova. Romanis enim *ore-tenus* notat, usque ad os,

ut ſi quem in aquam ore-tenus verſum dicat Tacitus: *Modo pectore, modo ore-tenus exſtantes.* Et *ſuperfluus* apud Sen: *extrema* prope Epiſt. 95. pro ſupervacuus, inanis, otioſus, minimeque neceſſarius, novitiæ ſignificationis eſt: cum apud Jurisconſultos ferreæ ætatis ſæpius quidem legatur, ſed ut ſignificet, vel ſuperfluentem, redundantem, vel etiam reliquum aut reſiduum. *Concernere Salutem Reip*: vulgo dictitant; ſed barbare pro attinere, pertinere. Et *Medium* cum Apulejo, pro adjumento, inſtrumento, ratione, via. & *Neutralis* pro medius, quietus, qui neutri partium diſſidentium adjungitur. Et *Nullatenus* pro nulla ratione, nullo modo, nequaquam. Et *complexio* pro corporis craſi ſeu temperatura: quæ omnia Lignea demum, aut Lutea ætas invenit, ab eo, qui puræ dictionis laudem quærit, ſcopulo diligentius vitanda. Quæ vero Romani aſpernantur & repudiant, ſunt *obſoleta* ſive antiqua, quibus nemo utitur, niſi

Obſoleta.

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

qui contra torrentem niti, ſuum unius judicium pluris videri poſtulet, quam populi Romani & doctiſſimorum, qui optima ætate optime loqui & ſcribere exiſtimabantur, conſenſum.

Atque hinc apparet omnino, quinque eſſe impuritatis ſive barbari genera, Barbariſmum ſolæciſmum, idiotiſmum, ſeu peregrinitatem, Neoteriſmum, ſeu Novationem, & Archaiſmum, ſive priſcorum verborum uſum. Quorum ego exempla ſigillatim, ex non nullis Clari nominis ſcriptoribus in mediũ afferre conſtitui, cum ut quæ dixi, facilius intelligantur, ut adoleſcentes, quantæ cautionis & difficultatis res ſit pure ſcribere, ſic moniti intelligant, tum denique, ut viri docti minus mihi veniam gravetur, ſi quid in meis libris non æque purum, neque illi, quam aliis permonſtro, rationi ſatis conveniens offenderint. Nec enim tam valde mihi placeo, ut quæ a me ſcribuntur, aliorum operibus præferri, nedum

Sciop. judiciũ de ſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

dum omnibus numeris abſoluta & emendata cenſeri poſtulem: cum prȩſertim ipſum jam decennium a bibliotheca mea abfuerim, opera fere in negotiis graviſſimis occupata. Tum illius etiam in mentem mihi venit identidem, quod non temere monet Fabius: Hoc primum conſtituendum, hoc obtinendum eſt, ut quam optime ſcribamus. Celeritatem dabit conſuetudo, cito ſcribendo non fit, ut bene ſcribatur, bene ſcribendo fit, ut cito. Huic ego ſi ſubſcribo ſententiȩ, quomodo meam ſcribendi celeritatem, cum tanto prȩſertim emendationis faſtidio conjunctam non merito ſuſpectam habeam? ut autem bene ſcribatur, aſſidua ſȩpiusque repetita optimi cujusque lectione opus eſt, donec ducatur color, quem poſtea illa quoque reddant, quȩ ſubito ſcribuntur. Hoc autem mihi non contigit. Etſi enim per partes omnia Ciceronis ſcrutatus ſum, & incredibili pene anxietate libros ejus excuſſi, nihilque ad diligen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ligentiam, myſteria ejus penitus inſpiciendi, reliquum mihi feci: illud tamen, quod nihilo ad formandum ſtilum minoris eſt momenti, propter tam diuturnas & negotioſas peregrinationes pręſtare non potui, ut perlectos & excuſſos Ciceronis libros ex integro reſumerem, & *multo ac fideli ſtilo*, (ut ait Fabius) formam quandam ad imitationem eorum, quę legiſſem, facere conarer. Itaque velocitatem & impetum ſcripta mea prę ſe ferunt, meque non diu optima quęſiviſſe, neque verborum pondera examinaſſe, ſed protinus ſe offerentibus uſum eſſe, præcipueque *Juncturæ* illius, quæ membrorum, inciſorum & periodorum varietate orationem diſtinguit, minimum curæ impendiſſe clamant. Neque vero aliter fieri potuit, cum tam multa ſcripſerim, ut multis, legi aliquid a me potuiſſe, mirum videatur. Quanto autem magis mirum videri debet, ſi mihi non uſu venit, quod Fabium modo dicerę audivimus: *Cito ſcriben-*

do

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

do non ſit, ut bene ſcribatur. Itaque quod alias non ſemel profeſſus ſum, hoc loco nunc repeto, minime vulgarem gratiam a me initurum, qui, quam ego nunc aliis, eandem mihi operam navare, hoc eſt, libros meos quos inter hos XIII. annos edidi, diligenter excutere, quæque in iis vel minus Latina, vel alioqui culpis accenſenda compererit, vel palam, ſi ſic vidcatur, dedocere me voluerit. Huic Minerval ſ. διδακτρον, quale ab homine gratiſſimo exſpectari poteſt ingenua ſcilicet ingenii prædicatio, nequaquam a me deerit. Sed ut minori id labore præſtet, neque multum in ſupervacuis deſudet, præmonitum eum velim, me Tertulliani illius memorem ſemper fuiſſe, quo, *Fidem noſtram quorundam nominum familiaritatem habere* affirmat, adeoque *Salvatorem*, quam *Servatorem*, & id genus alia Eccleſiæ ſolennia, quam quæ Latina magis viderentur, dicere maluiſſe. Illud etiam conſuetudine facere me

nove-

noverit, ut cum verbum aliquod, aut loquendi genus, quod deterioris ſit notæ, ſæpius in ſcripto aliquo uſurpare conſtitui, (quod quidem in iis, quæ ad ſacra, religionemque pertinent, facio ſæpius, indoctioribus conſulens) ei alicubi in eodem libro κατ' συνωνυμίαν, quod latinius puriuſve ſit, adjungam: qua ſolicitudine judicium meum non falli, neque me quid Latine, quid barbare dicatur, præterire, ſatis ſignificare videor. Sed de me hactenus: nunc Barbari, ſive Impuritatis exempla in nonnullorum ſcriptis inter legendum a me notata videamus.

Exempla Barbariſmi.

Barbariſmum vitium eſſe docui regulis Ortographię, Proſodiæ & Etymologię repugnans. Hujus generis eſt *juvarunt*, & *adjuvarunt* Joſephi Burdo Scaligeri in vita patris ſui: quod in Scaligero Hipoboli meo

Burdo-ſcaligeri barbariſmi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

mæo pag. 182. agitavi. Tale etiam eſt *gratificaſti*, quod ibidem pag. 183. in patre ejus Julio notavi. Tale ejuſdem Ioſephi pag. 232. a me exploſum: etiam *ipſarum muliercularum aures noſtris erroribus perſonantur.* Et hoc pag.233. oſtendant mihi cui *obtrectatus ſim*: Et valeant qui bonis *obtrectantur.* Nam & regula, & bonorum auctorum conſuetudo poſtulabat, perſonant, obtrectarim, & obtrectant. Nihilo purius hoc ejusdem pag. 205. *Mea culpa non eſt, ſi me injuſſo quidam verſus clauſtra refregerunt.* Planum enim eſt, aut meo injuſſu, aut me non jubente dicendum fuiſſe. Sed etiam hoc pagina 238. turpiſſimum, eſt, *eam materiam ictibus reſiſtendis aptam eſſe.* Non enim ſi ictibus reſiſtitur, propterea ictus reſiſtuntur. Paris elegantiæ eſt hoc in Varron. de Reruſt. p. 36. *A Catone locum hunc Varro mutuo ſumpſit*, pro mutuatus eſt. Neſcit ſcilicet quid ſit *mutuo dare & accipere*, idem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

idem nempe, quod invicem, per vices alternis, quod contingit in pilæ luſu. ejuſdem eſt hoc in animadverſ. Euſeb. pag. 273.a. *Quod licet ea animi alacritate a nobis exceptum eſt, quam autoris virtus exigebat.* pro exceptum ſit, quia *licet* verbum eſſe non intellexit, ſed pro Conjunctione perperam habuit. In *licet* autem, aut *licebit*, ſubauditur particula *ut*. Nihilo vero deformius re, quam verbis, quod ei pag. 239. impegi. *Canes loca mundiora veſtigant, ubi immingant.* Nam immejant, regula, & auctoritas poſtulat. Mingere enim barbarum eſt, neque ejus ullus a priſcis Grammaticis auctor citatur. Nollem igitur cultiſſima, & quovis antiquorum digna Sanazarii poemata verbo *permingere*, inquinata eſſe: quo neque Lipſius Epiſt. 44. Centuria 5. uti dubitavit: *Canis*, inquit, crus tollit, *& fæmellam illam permingit*, *atque abit.* Aliquanto tamen ſordidius videtur, quod ejuſdem

Licet non conjunctione.

Lipſ.

Lipſ. Cent. 1. epiſt. 81. lego: *Frigidis juvari imprime videor.* Vulgari ſcilicet errore lapſus, *imprimis* adverbium eſſe credidit, quotque apprime Latinum eſſe ſciret, formatum a nomine *Apprimus*, (quo Livi. Poeta in Odyſſea uſus fuerat. Ibi denique vir ſummus apprimus Patroclus) ſolita uſque licentia ad ejus exemplum *Imprime* effinxit. At enim ſine flagitio neque pueri ignorare poſſunt, *inprimis*, dicendum eſſe, ſicut cumprimis, quod valet, Inter primos, primas, prima. Quod ſi quis idem Lipſio contendat licuiſſe, quod Claudio Quadrigario, cum *operam cumprime fortem a. M. Manlio navatam dixit*, nullo genere id venia dignius eſſe meminerit, quam *prior fædus*, *prior bellum*, eidem Claudio in accuſandi caſu uſurpata. qui, ſive fœdus & bellum maſc. gen. eſſe credidit, priorem, non priora, ſive neutrius, non prior, ſed prius dicere debuit. Inprimis autem nequaquam adverb. eſſe, vel ex iſto Cic. inteligi poteſt pro Fontejo.

Imprimis nō adv.

Uſu

Uſu bellorum in primis eorum, qui nunc ſunt, exercitatus. Et lib. II. in Ver. Sthenius in primis Siculorum copioſus. Barbariſmi quoque notam ducit, quod notis in Polit. lib. 3. c. 8. habet Lipſius. *Ab hoc aut illo ſeorſim exquirere ſententiam.* Latinum enim eſt ſeorſus, aut ſeorſum, ſicut adverſus, adverſum, prorſus & prorſum, rurſus & rurſum. Nihilo melius eſt quod Epiſt. 88. ſcribit Lipſius: *Mihi abunde ſatis facitur, ſi eques plaudat.* Ego quidem ſi ætatis X. anno ſic ſcripſiſſem, non defunctorie vavapulaſſem, fruſtra commodante advocationem Titinio, cujus locum laudat Nonius, in quo eſt *parvi-faciatur.* Nam ſi rancidis iſtis ab ultima antiquitate petitis uti jus ſit, *dicebo* pro dicam, *reddebo* pro reddam, *nivit* pro ninxit, *ſolvi* pro ſolitus ſum, ejusque farinæ multo plura uſurpabimus. Iſaacus quidem Caſaubonus hoc ſibi jus haud quaquam diſplicere non ſemel declaravit, verbi grat. præfatione Commen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

mentarii in Athæneum ſcribit: *quod opus ſcibis, non ea fine inſtitutum a nobis*. Et mox: *multa quorum interpretibus ne ſuboleviſſe quidem videbamus*. Sed nos minorum nempe gentium literatores, cum doctrinæ, tum primæ notæ auctorum conſuetudini congruenter *ſcies*, & *quę interpretibus ne ſuboluiſſe* dicendum fuiſſe, ſtatuimus. Etiam hoc eiuſdem Epiſt. ad Galliæ Regem, præceptis adverſatur: *tot palmis, tot lauribus, tot coronis*: Laureis enim dixiſſet Cicero, &, ut quisque fuit, Ciceroni ſimilimus. Etſi Lauru ſemel apud Horatium legi nequaquam ignoramus. Atque hoc ex Servio Gram. diſcere potuerat, cujus in Æneid. X. verba ſunt. Quædã nomina licet duplicem habeant declinationem, tamen aliquibus eorum caſibus propter auctoritatem non utimur, ut Laurui, Lauribus; cum & hujus laurus, & ab hac lauru dicamus. In commentario ipſo pag. 17. lego: *lana non pectita, non*

car-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

carminata. Sed ſi Grammaticorum legibus uti, & locupletioris Latinitatis auctores, potius quam Collumellam ſequi voluiſſet Caſaubonus pexa non *pecti-ta* dixiſſet. Quod etiam de *Vulſit* cenſeo, pag. 29. *Vulſit mihi aurem.* Virgilius enim Laberio, homine non minus in verbis, quam in Mimi actione ridiculo, ſed & Lucano purior, ſine controverſia doctiorque ita nos loqui docet: Cinthius aurem vellit & admonuit, non ego claſſem ad Pergama miſi, nec Patris Anchiſæ cineres maneſue revelli. Ubi Servius, *Revelli*, non revulſi: nam velli & revelli dicimus *Strigil* autem neque in Laberio, neque omnino in ullo veterum invenitur. Sed *Strigilis* bonos auctores habet. Vapulet igitur ob Barbariſmum Caſaubonus cum ſcribit, pag. 119. *Strigil & ampulla, ſuppellex eſt balineas petentium*; ubi hoc amplius notas, *balineas* per balneas, quod etſi pro vulgi conſuetudine non nulli uſurparunt, a Poetis

tis tamen quid rectum ſit, explorate diſcimus: illi quippe *Balneator* quatuor ſyllabis dicunt. Hoc quoque Grammaticis linguæ cuſtodibus parum probaverit, quod pag. 154. ſcribit: *omnes mortales omnium ævorum*, pro ſeculorum. *Æva* enim non dicimus, ſed ætates aut ſecula. Plinium, cujus eſt *parietes ævis durant*, merito nihil moramur; neque verbis ejus, niſi ubi meliora nos deficiunt, utendum putamus. Quam enim ejus ætatis homines Latinum ſermonem corrumpere ſtudio habuerint, ſatis ſupra ex Quintiliani confeſſione patuit. Sed neque hoc ſecunda Grammaticorum voluntate dixit Caſaubonus p. 176. *Solutio mercedis differebatur, poſt cœdem moriturientis.* neque enim ſupinum aliquod extare dicent, unde moriturio derivari queat, ſicut ab eſu, eſurio, a dormitu, dormiturio, a partu, parturio. Verum in hoc Caſaubono parata eſt excuſatio, quoniam S. Auguſtinus a Cicerone de Philoſophis dictum te-

ſte-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſtetur: *Morituriunt* pro mori deſiderant. Hanc tamen excuſationem dupliciter improbaverit Grammaticus: Primum quia verbum hoc, perinde ut *Syllaturire*, pro re nata, ac velut joco finxerit Tullius, neque alterum altero Latinius videri debeat. Deinde quia Caſaubonus moriturientem, non ut Cicero pro eo, qui mori deſiderat, ſed pro moribundo & animam agente, imo vero pro mortuo poſuerit. Babariſmus etiam eſt in verbis ipſis pag. 232. *Sequentia pertinent ad temulentorum hominum domuitionem poſt convivia intempeſtiva*, nam domumitio dicendum. Pacuvius ap. Nonium: nam ſolus Danais hic domum itionem dedit. Incertus Poeta in tertio ad Herennium. *Jam domum itionem reges Aſtridiæ* parant. Cic. I. de Divin. *Rodiorum claſſi propinquum reditum, ac domum itionem dari.* Similiter & *domum reditio* ap. Cæſ. I. Bell. Gall. legitur: *domum reditionis ſpe ſublata*. Cic. in Piſaniana: *Is meus fuit domum e foro reditus*. No-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

mina ſcilicet a verbis derivata caſum verbi ſui adſciſcunt. Juſtitia eſt obtemperatio ſcriptis legibus. Cic: off: 1. quia ſcilicet obtemperare legibus dicitur. Et in Topic. *Abalienatio eſt rei traditio alteri.* & in Piſon. Exercitus noſtri interitus ferro. Plaut: Curcull: quid tibi iſtum tactio eſt, pro quid ipſum tangis? Dicimus enim tradere alteri, interire ferro, tangere aliquem. Habet hoc etiam nomine, quod Grammatici metuat ferulam Caſaub. quod p. 574. ſcripſit: cum rem divinam *Furiabus* facerent. Priſcianus enim lib. 7. poſtquam *eabus* pro iis in fæm. gen. protuliſſe oſtendit, ſicut *Deabus*, *Filiabus*, ſic porro lectores monet, Multa tamen alia quoque contra regulam vitioſe & in his, & in aliis caſibus vetuſtiſſimi protuliſſe inveniuntur, in quibus non ſunt imitandi. Ne hoc quidē impune per Grammaticos tulerit, quod in Theophr. Charact. cap. de Impuritate, *fundum* Neutro gen. poſuit: *Si quid metiatur, eam adhibet menſuram,*

cujus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

cujus ſit fundum colliſum, & intror-ſus adactum. Ut enim ex Verrio Flacco docet : Fundus dicitur ager, quod planus ſit ad ſimilitudinem fundi veterum. Fundus igitur, non fundum Latine dicitur. Jacobi Aug. Thuani latinitatem multi laudant, Burdo inprimis, ne fides veteri verbo deſit : *mutua muli.* Sed is in præfatione hiſtoriæ ſuæ, *ſubſtruxit* & *ſubſtructo* habet, ab elegantiſſima, ſi ſuperis placet, præpoſitione *ſubſ.* Ejuſdem eſt *abo*letus pro abolitus, non ſemel elegantiæ credo cauſa, uſurpatum. & lib. 15. amicitiam Regis *ſe coliturum* promittit. Puer autem decennis culturum dixiſſet, aut nates perdidiſſet. Idem lib. 26. *perculſit*, habet, neſcio an Calepino auctore; Priſcianus quidem docet *perculit*. In Poſſevino Medico, qui ſe inter Latinos ætatis noſtræ ſcriptores familiam ducere poſtulat, *Vicinium* non ſemel lego, cui Grammatici barbariſmi dicam ſine dubio ſcribent, & viciniam latinum

Thua. Barb.

Poſſev. Barbar.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

eſſe contendent. pag. 782. Ne experimento *diffidiſſet*, pro diffiſa eſſet. Fido enim non fidi facit, ſed fiſus ſum. pag. 639. *ſectaſſe* pro ſectatos eſſe. p. 648. *Vim intrinſecam*, pro interiorem, ſeu etiam internam. quod non minus recte, quam externum dici videtur. Neſcivit ſcilicet extrinſecus, intrinſecus, forinſecus, altrinſecus, adverbia eſſe, non nomina. Ejus tamen erroris ſocios habet S. Gregorium M. & D. Bernardū. p. 792. *Proximiora adminicula* pro viciniora, propiora. Nam gradus ſuperlativi proximus, Comparativum facere, neque ratio neque Grammaticorum Canones, neque denique melioris notę auctorū uſus permittit. *Octuaginta, octuagaſimus, & noningenti*. pag. 780. 782. 788. & 364. pro octoginta, octogeſimus, & nongenti barbare dixit: & pag. 833. Vincentii ſubditis ad arma usque *tranſcurſis*. Nam curſus pro eo qui cucurrit, nulla ratione dici poteſt, niſi ſi quis cum Tatiis & Sabinis illis caſcis, aut Euandri matre ſermonem

monem habere velit. Hoc p.829. operarum Typographicarũ mendum eſſe credidero: prætexerunt cauſam: cum ille fortaſſe ſcripſerit, prætexuerunt.

Exempla Solæciſmi.

Solœciſmus, ut dixi, vitium eſt Syntaxeos, ſine conſtructionis familiariſſimum illi Criticorum patri Joſepho Burdo Scaligero, velut in Scaligero Hypobolymæo vici. Tanquam pag. 237. ubi hæc ejus verba recitavi: Ejuſmodi eſt hæc quæſtio, ut quanquam parum conſiſtat, tamen in utramque partem agitari *poteſt*, pro poſſit. Et pag. 238. Si hæc *natio viveret, nihil eſt quod melius optem e re illorum, quam bonam mentem*, pro nihil eſſet, quod magis optarem. Et pag. 240. *ſpero quod non minimus ad earum laudem cumulus acceſſerit*, pro ſpero acceſſurum non minimum cumulum. Et pag. 182. Quicquid ille adducit, *omnia contra illum faciunt*; pro omne facit, & pag. 183. Hæc omnia *Solæciſmi Burdo Scaligeri.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

nia optamus tibi utilia fore, pro eſſe. rurſum p. 182. Certum eſt, quoties claſſicum canent, me calumnias *non diſſimulaturum*, pro certum eſt non diſſimulare. Sic enim boni Auctores loquuntur. Et p. 181. Cum *hoc non ſit negligentia*, eſt ergo ſuccus loliginis, pro hæc negligentia. Sic *hoc ſolius* Nehemiæ labor; pro hic labor. Sic *hoc allucinationem*, non inſcitiam eſſe, pro hanc hallucinationem, non inſcitiam eſſe. Et p. 231. Non alia ratione id omne fecimus, niſi *ut non* eſſet noſtrum, pro ne eſſet; ſic *ut non* longius diſcedam, pro ne. Ibidem: cognoſcere cupimus, *quanti noſtri intereſt*, aliquid ſupra vulgus ſcire, pro interſit. Et non video, quid nobis *literæ proſunt*, pro proſint. Et *quid vis* ſcio; pro velis. Et vides *quam tuto tibi creditur*, pro credatur & pag. 232. Meruit hæc materia *honeſtis viris communicari*, pro cum honeſtis viris. Latini enim non aliter loquuntur, quam cum aliquo communicare. Locus Cæſaris in tertio belli civilis vulgo

men-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

mendoſe in Fulluii Urſini codice ſic legitur: Adhibito Libone, Lucejo & Theophane, quibuſcum communicare de maximis rebus Pompejus conſueverat. Cicero quidem dicit: Hoc nobis cum illis communicatum eſt, ſed id non aliter, quam ſi diceret: Hoc nobis cum illis commune factum eſt pag. 234. Hoc nomine Burdoſcaligerum accuſavi, quod dicere ſoleat: Hoc idem eſt cum illo: qui Solæciſmus ei cū Manutio, Mureto, Lipſio, Caſaubono, multisque aliis communis eſt, pro quo, cum ratio, tum Clariſſimorum ſcriptorum uſus poſtulat; Hoc idem eſt illi, idem quod illud, idem atque illud. & p. 240. genus hoc ut ſolæcum notavi: perſuaderi *me* paſſus ſum: cum *mihi* dicere debuiſſet, pag. 239. exprobravi ei, proletarium & tritum iſtud, quo neque Lipſius, & Caſaubonus uti dubitant; *Abſit ut putemus*: ſimulque, quid pro eo, majorum gentium auctores dicere ſoleant, oſtendi.

Lucani auctoritate ut Poetæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

& Hiſpani, fruſtra ſe pedeſtris ſcriptor defenderit. In Varroniana ejus præfatione legimus: non dubito *quin hæc* conjectanea maturius edenda *erant*, ubi ſolæciſmus, quo, *quin erant*, pro quin eſſent, vel decenni puero in Grammaticis quidem Scholis nates certo abſtuliſſet.

Solæciſmi Lipſii. Inter Lipſii Solæciſmos familiam ducit meritoque principe a me loco memoratur, quod in prima Epiſtolarum ejus centuria prima legitur: vereor *ut id vitæ genus* ſubito mutetur, & prox. epiſt. vereor ut milites nos pellant. Cui ſimile hoc ejuſdem Centuriæ epiſt. 35. Auſtri iſti, *vereor ut* dent majores tempeſtates. Vix denique unquam aliter loquitur, repugnante quamvis ratione, & omnium Auctorum exemplo. Cum enim fieri quid expetimus: vereor ut dicimus: ut, vereor ut pater convaluerit. Contra, vereor ne, cum quid nolumus & abominamur; ut, vereor ne pater ſuccenſeat. Etiam hoc ſolæcon eſt. Cent. 1. epiſt. 61. quin nos qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

qui ſapimus, pareamus, & quod patiendum eſt libenter patiamur. Latine enim pro Auguſtæi ævi conſuetudine dicimus: *Quin fac*, aut *quin facis*; non quin facias. Etſi enim apud Cicer. in Scip. ſomnio legimus: quin tu adſpicias, ſeu reſpicias venientem ad te Paulum Patrem: quem tamen non fugiat, quam multa in Tullio oſcitantes librarii corruperint. locum illum ex more loquendi, quem Plauto, Terentio, & ipſi Tullio placuiſſe ſatis conſtat, corrigere minime dubitaverit. In Terentii quidem Eunucho legimus: quid nunc agimus; quin redeamus, jam hæc tibi aderit ſupplicans. Et lectionem Donatus agnoſcit, aitque, *quin* pro Immo poſitum. Sed Donato antiquior Bembi codex habet: quid? redeamus. quam veram eſſe lectionem diſcimus ex ejuſdem fabulæ act. 5. ſc. 9. obſecro te, quid agimus. Gn. Quid? Iſti te ignorabant. Rurſum Lipſius Ep. 44. Cent. 4. Tu ſerva & in eo tamen non erra, pro ne erra, ne

erraveris, errare noli, Non fac, prorſus Barbarum & Solæcon eſt, vel Quintiliano judice. Nihilo præſtabilius hoc, Epiſt. 88. Cent. 5. Non ambigo, quin peregrinationem laudabis; pro non dubito, quin laudes, aut laudaturus ſis. Et Cent. 4. Epiſt. 36. Triſtia eventa ex Europa nobiles quosque animos excitarunt. Regula enim & conſuetudo poſcit: nobiliores vel nobiliſſimos quosque. Tacitum nihil me morari aperte fero. Ridiculum hoc ejuſdem Cent. Epiſt. 56. Iter noſtrum Italicum differtur, quid cauſæ eſt; duplicis, privatæ & publicæ. Quis enim in Scholis impune ferat, ſi dicat duplicis mihi cauſæ eſt? Geminum huic Germanum Cent. 6. Epiſt. ult. illud miri, ſi veteri meo more expers factus eſſem: veritus ſcilicet, fuit, ne prorſus plebs cenſeretur, ſi dixiſſet: Illud mirum, & moris expers Seculi Tulliani judicia nullo habet numero: ita de induſtria uſurpat, & conſectatur, quæ Cicero, Cæſar,

Livius, tota denique Roma in vetuſtioribus damnavit. Quamvis enim in Timæo Ciceronis, expers motibus legatur: cum tamen & fæde mutilatus, fædiusque paſſim depravatus ſit libellus ille, minime tuto id imitari videmur: Cum præſertim expers cum patrio caſu, ibidem non ſemel legatur. Memorabilis ejuſdem Lipſii ſolæciſmus eſt in his verbis: Sol meridies erat, pro, erat meridies. In quem errorem quomodo tantus vir inciderit, operæ pretium fuerit cognoſcere. Agellii, noctium Atticarum ſcriptoris lib. 3. cap. 2. verba ſunt in vetuſtioribus editionibus: Magiſtratus, quando una die eis auſpicandum eſt, & id, ſuper quo auſpicaverunt, agendum, poſt mediam noctem auſpicantur, & poſt exortum ſolem agunt, auſpicatique eſſe & egiſſe ex eodem die dicuntur. Super hoc loco Elect. lib. 2. c. 3. ita commentatus fuerat Lipſius: Libri plerique veteres, poſt mediam noctem auſpicantur, &

poſt meridiem ſole magno auſpicati eſſe. Ex quibus firmiter lego: Et poſt meridiem ſolem agunt. Eoque exemplo tuta & defenſa hæc priſca dictio, quo ſol occaſus. Ad oram Libri annotat Lipſius: Sol meridies priſca phraſi. Ridicule nimirum,& plus quam pueriliter ſibi perſuaſerat, ſol occaſus eſſe duo nomina ſubſtantiva,eoque exemplo dici poſſe, ſol meridies. At enim turpiſſimum eſt neſcire: Occaſus, non nomen ſubſtant: ſed adjectivum participium eſſe ab occido, & ſignificare eum qui occidit; ſicut diſceſſus, qui diſceſſit, interitus, qui interiit, titubatus, qui titubavit, Senect 9 qui ſenuit, obitus qui obiit; quorum ex vetuſtiſſimis exempla Priſcianus lib. 9. & 10. recitat. Atque hoc modo extorta eſt Lipſio e manibus ſolæciſmi tam deformis defenſio. Nunc de Agellii loco videamus. Mihi legendum videbatur: Poſt mediam noctem auſpicantur, & poſt meridiem ſolum agunt, id eſt,non niſi

poſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

poſt meridiem, vel poſt meridiem demum, quæ lectio ſi cui minus probatur, videat num melius ſit: Poſt meridie, vel poſt meridiei ſolem agunt. Meridie enim antiquarie dixerit, more ſuo pro meridiei, ſicut Salluſt: Jugurth: Jam die veſper erat, pro diei. Et Virg: Libra die ſomnique pares ubi fecerit horas. Sic ibi legit Servius. & Livius 32. Et prius ſol meridie ſe inclinavit, quam telum hinc aut illinc emiſſum eſt. Porro merideí eſt medii diei, (ſicut Lucretius: Medi ab regione diei, pro a regione medi diei ſeu meridiei, ſive meridionali,) Similiter Agellius ſolem medium & ſolem meridianum dicit, lib. 5. cap. 14. Sole medio & flagrante ſpecum quandam nactus, in eam me penetro, (quomodo & Phœdrus prior dixerat Fab. 58. Æſope medio ſole, quid tu cum lumine?) Et ignis copiam non habens ſole meridiano toſta ferarum membra edebam. At enim nihil eſt aliud meridiei ſol,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

quam ſol meridianus. Ite nunc Lipſiani mei pueri, (quidni enim gratiam iis referam, qui Ciceronis ſtudioſos per diridiculum Tullianos pueros vocare non dubitant,) ite, inquam, & Lipſium extra omnem judiciorum aleam ponite, ut quod ipſe ſibi non eſt auſus arrogare, quicquid ei vel per ſomnium in mentem venit, id continuo Delphis reſponſum credere debeamus. Caſauboni ſolæciſmum ex præſatione commentarii in Athenæum ſupra repræſentavi: *multa, quorum interpretibus ne ſuboleviſſe quidem, videbamus*. Nec enim dicimus, ſubolet mihi hujus rei, ſed res hæc mihi ſubolet. Ipſius commentarii pag. 119. Solæcon eſt hoc: *jure irriſi doctis*, pro doctos: Et pag. 185. Ampullæ ſcorteæ fuerunt, *aut* fictiles, vel ex ære. Aut enim, non vel dicere debuit & pag. 177. fieri poteſt, ut eo libro Athenęus de pugnis illis *tractaſſet*, pro tractarit. In reſcripto ad Cardinalem Perronum: *juſſit me* Rex Angliæ, ut hoc tibi ſigni-

Caſauboni Solæciſmi

ſignificarem: pro juſſit mihi ut &c: vel juſſit me ſignificare. Ibidem lutulentum uſurpat vocabulum, *impræſentiarum* pro in præſentia; quod Thuanus in præſentiarum duabus vocibus effert. Neque me fugit, id in Catonis fragmentis, Cornelii Nepotis, Taciti, & aliorum libris inveniri, ſed quoniam & ratio illud aſpernatur, neque veteres Grammatici ullam ejus mentionem faciunt, lutea demum Latini ſermonis ætate frabricatum & ab indoctis librariis in codices, quos deſcribebant, receptum fuiſſe, veri videtur ſimillimum.

Solæciſmi Thuani.

Fædus Thuani Solæciſmus eſt Hiſt: lib. 10. Menzanum Caſtellum aggrediuntur, ſed irrito ſucceſſu; qui intro erant, ſe gnaviter defendentibus, & lib. 11. domibus, quæ ex adverſo arcis intro ſunt, terra oppletis. Jam enim neque qui Grammaticę rudimentis operantur, ignorant, quod Caper vetuſtiſſimus Grammaticus monuit: *Intro* ſignificare locum, intus in loco.

Lu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Lucillii de eadem re verſus ſunt: *Nam velut intro aliud longe eſſe atque intus videmus;*

Sic & apud longe aliud eſt, nec idem valet atq; ad.

Intro nos vocat ad ſeſe tenet intus apud ſe.

Quod ſi Poetæ credendum non putavit, quid fuit, cur Fabii doctrinam contemneret? Is lib. I. cap. 5. planiſſime ſic ſcribit: *intro & intus loci adverbia. Eo tamen intus, & introſum, Solæciſmi ſunt*, qua tamen culpa Thuanus vacare poterat, ſi introrſus, vel introrſum dixiſſet, quod quidem promiſcue pro intus, & introverſus uſurpari conſtat. Horatius introrſum turpis, ſpecioſus pelle decora. Cęſar, introrſus inſpicere. Varro, introrſus ſpectare. Livius, nihil introrſus roboris, ac virium eſſe. Hoſtem introrſum in media caſtra accipiunt. Non minus flagitii facit Thuanus, cum l. 5. ſic ſcribit: Tantum terroris oppidanis injecit, ut tandem poſitis armis deditionem faciunt,

ciunt, & quem modo, tanquam civem admittere noluerunt ſæviſſimum Tyrannum experti ſunt. Quis eum Grammaticas regulas didiciſſe credat? ſcribit etiam lib. 26. Pulcherrimam rei bene gerendæ occaſionem elabi paſſus eſt: *quod magnorum deinde* tumultuum cauſa extitit, pro quæ cauſa extitit. *Incommodare* aliquem, pro alicui, ſine ſolæciſmo dici nequit: neque tamen Thuanus lib. 10. ſic loqui dubitat, cujus & hoc eſt lib. 9. *Ne aut arma* ſumatis ipſi, vel auxilia illis contra me ſubminiſtretis: quam ſtribliginem vel puer emendaverit, & ne vel arma ſumatis, ſcripſerit. Non longo hinc intervallo apud Thuanum legimus: Ferdinandus reſpondet, & cum ſummus ſit Magiſtratus, mirari ſe dicit, quomodo obedire ſibi nolint, potiusque novitiis quorundam opinionibus auſcultantes curioſitate quadam, & ſuperbia *transverſos agi ſe ſinere, & a via majorũ deflectere,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

re, pro transverſos agi ſe ſinant & deflectant. Cujus ſimiles Solæciſmi maximo numero in hiſtoria iſta reperiuntur.

Solæciſmi Poſſevini.

In Poſſevino pag. 24. hunc ſolæciſmum invenio: De Theſauro conſtat, quod Imperatori a Longino miſſum apud ſcriptores convenit. Cui hoc pag. 358. ſimile: Miſſurum ſe claſſem intercipiendo comeatu, quod per lacus vehebatur, & obſidendæ urbi. Si tamen ſic ſe ſcripſiſſe fateri velit, *Quod* pro quoniam utrobique a ſe poſitum defendere poterit, ſicut in his Salluſtii verbis: Sylla cum magno equitatu in caſtra venit, quod ut ex Latio, & ex ſociis cogeret, Romæ relictus erat aut poſteriore loco. *Quod* κατ' ἔλλειψιν, pro quo commeatus, ſicut apud Catullum: Non videmus Manticæ, quod in tergo eſt. In hujus vero Solæciſmi defenſione plus ſudaverit, pag. 796. Hiſpaniæ claſſis excidium percrebuit, non Anglorum virtute potius, quam Oceani illius tempeſtate procurata,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

rata, aut non præviſa, aut a Duce Hiſpano non credita. Manifeſtum enim eſt ſcribi debuiſſe, procuratum, præviſum, creditum. Etiam hoc ei negotium faceſſit, quod p. 790. ſcripſit: reperta aureorum duodecim centena millia traduntur. Optimum factu cenſeo, ut id operis aſſignet, ſeque duodecies ſcripſiſſe conſtanter affirmet. pag. 726. ſcribit: *E longe* conſilium afferre, quod æque ſolæcon eſt, ac tritum illud, *E contra*, & A longe. Latini dicunt, Eminus, & ex longinquo. Neque hoc excuſationem habet. pag. 778. Ambiguus, an nuptui tradi filiam, aut monaſtico inſtituto obligari expediret. Nam τοῦ aut nullus in dubitatione locus eſt, ut a Fabio lib. 1. cap. 5. monemur. Itaque reſcribat licet, utrum nuptui, vel nuptuine tradi filiam, an Monaſtico &c. Similis & plane geminus huic Solæciſmus eſt, pag. 45. Neſcio an hujus conceſſionis vi Mantuani agros poſſideant, vel novo jure aucti

fue-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

fuerint, pro hujuſne conceſſionis vi, cum novo jure, &c. Quomodo & cultiſſimi Alciati verſus in Anthologia corrigendus: Ambigo, an hoc Veneris ſit imago, vel Berenices? Solæcon etiam eſt pag. 413. Cuicunque conditioni faciles, dum *imperii* adipiſcerentur, pro imperium. Et pag. 348. Illo hærente & *ambigente futuri*. Nam etſi ambiguus futuri dicitur, tamen ambigere alicujus rei, conſtructionis ratio dici non permittit. pag. 379. *Patri minor*, pro patre. Et pag. 407. *Poſteritati ſuperior*, qui Solæciſmus apud eum eſt pœne perpetuus. & pag. 426. Franciſcus *milites* ſuos rapinis *parcere* imperavit, pro militibus ſuis, ut parcerent, imperavit. Sic enim Latini loquuntur. pag. 238. Cum *ducentum* equitibus, pro ducentis. Putavit ſcilicet *ducentum* æque indeclinabile eſſe atque centum. Sic pag. 19. Ducentum & tercentum millia. Ubi non animadvertit, ter centum bina eſſe vocabula: Ducentum vero nnicum tantum.

Idem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Idem Solæciſmus p. 300. 302. bis, & 742. invenitur, ut operis Typographicis aſſignari nullo colore poſſit. pag. 641. *Ducentum femellas* dicit, cum de equabus loquitur. pag. 395. Id expertus eſt, quod rigor amari non poſſit, pro rigorem amari non poſſe. Hoc verum eſſe experior, dicunt qui pure & emendate loquuntur. *Experior quod &c.* omnino ſordidum, & barbarum eſt. Neque tamen propterea Franciſci Sanctii probo ſententiam, cum *quod* perpetuo relativum ſit (me minime adverſante) nunquam id valere, quod Grecis eſt ὅτι. Nam apud Livium lib. 45. lego: quam feliciter Remp. adminiſtraverim, & quod duo fulmina domum meam per has dies perculerint, non ignorare vos arbitror. Et lib..3 Scituros, quod ſine reſtituta poteſtate redigi in concordiam res nequeant. Et apud Plautum in Aulul: Scio quod dictura es, hanc eſſe pauperem, & Aſinar, ſcio jam filius quod amet meus. Et apud Varronem 2. de re ruſtica.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſtica.cap.5. Alii ſcripſerunt quod e Silicia nobilem Hercules taurum perſecutus ſit in Italiam. Et apud Ciceronem 10. ad Atticum epiſt.4. Cum ſcripſiſſet, quod cuperet, me ad urbem venire. Plura ejuſdem rei exempla Manutius comm. lib. VII. ep. fam. ep. 28. collegit, quorum tamen nonnulla ſunt prorſus ἀπρεσδιόνυσα & aliena.

Exempla Peregrinitatis.

Peregrina Græcis ſantia.

PEregrina eſſe dixi, quæ Romanis ignota ſunt, & ad idiomata aliarum linguarum conformata. Cujus generis eſt Saluſtianum illud, amat fieri, pro ſolet. quod Græci ſermonis imitatione, non etiam Latini norma defenditur. Quemadmodum etiam pervulgatum illud. *Non me latet*: nam Plautus, Cicero, Varro, & Lucretius dicunt: Non mihi latet, non mihi occultum eſt, non me fugit, præterit. Exempla in Hypobolimæi Scaligeri

geri pag. 233. invenies. Apud Ciceronem quidem in Orat. pro Sylla editi Codd. præ ſe ferunt: Lex dies fuit propoſita paucos: ferri cœpta nunquam, pro poſita eſt in Senatu, Populum Romanum latuit. Sed ſciunt, Antiquarii in veteribus libris & monumentis, hæc duo, Populus Romanus, & Reſpublica per omnes caſus nequaquam integre perſcribi, ſed hoc tantum modo P. R. & R. P. notari ſolere. In vetuſtiſſimis ergo exemplaribus ſcriptum fuit. P. R. latuit. ex quo ſemidoctus aliquis accuſandi caſum protulit. Poetæ quidem, non me latet, dicunt, ſed in eo extra Latium peregrinantur, & græciſſant. quod eis propter metri neceſſitatem conceditur, quemadmodum alia multa, quæ in pedeſtri ſermone minus tolerantur. Ita Græciſſat Burdoſcaliger, cum ſcribit: Eſt interdum indignari. Et Lipſius in iſtis, Non fuit mihi te videre. Deſine admirationis: quod poſterius ſic imitatur Caſaubonus: De-

Peregrina Burdoſcaligeri, & Lipſii,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Caſauboni Poſſevini.

Deſine querelarum. Ejuſde
notæ eſt hoc Poſſevini pag. 3
Otho Imperator victor, & fi
ſuperior fuerat. In quo Tac
tum ſuum imitari credo volui
cujus hoc eſt principio lib.
hiſtoriarum. Titus ut ſuperio
ſui jam crederetur, decorum
promptumque in armis oſten
debat. Ubi Helleniſmum no
animadvertens Lipſius, ridi
cule mendare conatus eſt, u
legatur. Ut ſuper fortunam
crederetur. Verum iſta, quo
niam ex Græcia, literarum &
omnis elegantiæ magiſtra, pe
tita ſunt, quamvis non omnino
ineptia & κακοζηλία vacent
veniam merentur: non item
quod ex idiotiſmis linguarum
hodie uſitatarum effinguntur
Cujuſmodi eſt Pati damnum
pro, facere, vel accipere. E
hoc Joannis Marianæ: Rex
ſumtus iſtos excuſare poſſit
pro compendi facere, lucri fa
cere, ponere ad compendium
ſumtibus ſuperſedere, ex Hi
ſpanico idiomate, *excuſar los ga*
ſtos

ſtos. Ita peregrinum & barbarum eſt ſaltem ſignificatione, quod a Burdoſcal. frequentari oſtendi Hypobolimæi pag. 232. Incivilis, pro agreſtis, & incivilitas pro ruſticitate. Et compenſatio meritorum pag. 239. pro penſatio, expunctio, & ęquatio, remuneratio. Peregrinum quoque videtur hoc Lipſii Cent. 1. Epiſt. 40. collocabimus ciſtas tuas bono & aerio loco, pro, perflabili loco, *arioſo*, ut Itali loquuntur. Celſus lib. 3. cap. 19. loco non calido, feneſtris patentibus, ut perflatus quoque aliquis accedat. etiam, *concludere*, ſic abſolute, & ſine illa adjectione dictum, pro finem ſcribendi facere, non Latinum, ſed hodiernam olet Hetruriam. Cent. 5. epiſt. 33. At tu mi Stravi, ut concludam, amice. Idem de hoc cenſeo, quod eſt Cent. 4. epiſt. 68. Oratiuncula prodierat in meo nomine, pro meo nomine perſcripta. Hetruſcum quoque idiotiſmum in his verbis agnoſces Cent. 4. Epiſt. 63. Illud quod literis ſedulo egiſti, a me etiam

Peregrina quædã Lipſii.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

actum, ex incluſa hac epiſtola vi-
des. Latinis enim epiſtola in-
cluſa dicitur, quam quis ſuę ſive
epiſtolę, ſive Orationi totidem
verbis interponit. Sic Cicero
pęne orationem in epiſtolam in-
cluſi: illud includam oration
meę. Sed Lipſius id nempe dice-
re volebat, quod eſt in his Cice-
ronis verbis: Faſciculus, qu
illam epiſtolam conjeceram
Ex illo libello, qui in epiſtolar
conjectus eſt. Eas epiſtolas i
eum faſciculum velim addas
Ad eum de te diligenter ſcrip
eamque epiſtolam cum hac cor
junxi. In literis tuis ad me ep
ſtolarum illius exempla miſiſt
Verum iſta nimis Tulliana Lipſi
viſa ſunt. Itaque alio loco im
poſitam epiſtolam dicere malui
minime tamen probantibus ii
qui ęs lupino quid interſit, jud
care poſſunt. Cent. 4. ep. 12. Ep
ſtola impoſita ad eum it, quem
vides, pro, epiſtola, quam ur
cum hac in eundem conjeci fa-
ſciculum, cui inſcripta ſit, vides
vel, ei inſcripta eſt, quem vide

Aff

Affectatum etiam vocat Lipſius, qui putidus & nimius eſt in re quapiam perſequenda, quod ei ex hodierno Italorum idiotiſmo adhæſit. Monit. Polit. cap. 16. Orientales Imperatores in his talibus (ſpecie, geſtu, cultu) magis curioſi, aut affectati, pro, iſta talia aucupantur, venantur, nimio ſtudio perſequuntur. Peregrinum etiam ſordidumque eſt hoc Caſauboni Atheneum pag. 43. Fluit ubertim, ſive preſto adeſt in magna copia, dicunt, pro affatim, abunde, affluenter, copioſe & abundanter. Ejusdem farine eſt hoc Thuani in hiſtoriæ prefatione: Remittentibus *cum tempore* odiis, ſc. col tempo, Etruſci vulgo uſurpant. Tullius, *procedente tempore*, in poſterum, in reliquum tempus, temporis intervallo. Laurea amittit longo tempore viriditatem. Qui etiam, quod Thuanus diceret, omnes cum tempore fiunt tardiores, hoc modo effert: Quo plus cuique etatis acceſſit, eo fit tardior. Ejusdem

Caſauboni.

Thuani

dem Ciceronis eſt. Oportunitas non fit major productione temporis. Et 10. ad Attic. epiſt. 1. Quæ tu ſcelera partim parari, etiam cogitari, partim ex tempore futura cenſes? Quo loco *jam*, & *ex tempore* opponuntur. Plautus, in ætate dicere ſolet, ut Trinum. Amicum caſtigare ob commeritam noxiam, immane, ſive injucundum eſt facinus, verum in ætate utile ac conducibile, id eſt, ætatis progreſſu, col tempo. Hoc etiam Livii lib. 42. non alium habet ſenſum, ſi poſſeſſio haud ambigua regni maneret, multa diem tempusque afferre poſſe, quibus amiſſa recuperare poſſet. Pro quo Thuanus dixerit: Eum, quæ amiſit, cum tempore recuperare poſſe. Paris elegantiæ eſt hoc Thuani lib. 1. Rex *Epiſcopum aliquando deponere* poteſt, pro, Epiſcopatu depellere, abigere, exuere, movere, removere, dimovere, detrudere, dejicere, abire cogere, aut Livii imitatione, Epiſcopatum alicui abolere, aut Velleji, abrogare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Probare, pro experiri, ſive experimento capto cognoſcerē, nemo niſi valde in Latio hoſpes, dixerit. Hoc tamen Thuanus facit lib. 18. Qui tantam humanitatem in exteris ac diverſa ſentientibus probavit, longe contrariam fortunam inter ſuos expertus eſt. Citat quidem Briſſonius J Ctorum loca, ubi probare ex vulgari Italorum idiomate pro experiri legatur, ſed accuratius ea intuiti, probare, pro, approbare, laudare, probū judicare, dictū inveniunt. V. Gr. Gajus, l. 15. ff. de peric. & commodo rei vend. Sive Emptor non deguſtarit vinum, ſive deguſtando male probavit, de ſe queri debet: hic probavit, ſignificat, approbavit, bonum cenſuit; Modeſtinus l. 32. ff. ad l. Corn. de Falſis. Menſuras vini aut frumenti publice probatas corrumpere, id eſt, quas auctoritas publica pro probis agnovit. Mela l. 39. ff. De ſolut. Si ſoluturus tibi pecuniam eam, apud numularium, quoad probaretur, depoſuerim. Hoc loco probare-

tur, non ſignificat, ad obruſſam exigeretur, ſive inſpiceretur, aut examinaretur, ſed pro ſpectata & probata agnoſceretur. Seneca tamen, effectu probare videtur dixiſſe pro, ipſo opere experiri, Epiſt. 24. Hæc ſæpe audiſti, ſæpe dixiſti, ſed an vere audieris, vere dixeris, effectu proba. Quamvis proba, rectius interpretemur, demonſtra, approba nobis, planum fac. Inquinatiſſimum eſt hoc etiam Thuani, quod in lib. 13. lego. Viginti ad minus dies hoſtem in obſidione moraturum. Et apud Poſſevinum, p. 85. Illi crediti, ſi non pecunia, conſilio ad minus Germanos juviſſe. Hetruſcus Idiotiſmus habet, al manco, Hiſpanicus, Alomenos, quod Latine indocti, Ad minus, alii, nihilo doctiores, ut minimum efferunt. Sed pro eo Latini dicunt, minimum, ſaltem, at ſaltem, duntaxat, quidem certe, quidem utique, tamen, quod minimum eſt. Ex eodem pa-

Poſſevini.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

patrię linguę fonte, haud pauca Poſſevinus in hiſtoriam ſuam derivavit. ut ſuſpicionem moveat, ſe popularis ſui Theophili Fulengi exemplo, macaronizare, & Merlinum Coccajum ſoluta oratione reddere voluiſſe. Tamquam, pag. 33. Copiam donationis non accepi. & pag. 370. Concordię tranſumptum vidi. Quo utroque loco Exemplum, ſive Exemplar ſignificat. pag. 60. Unanimi Electorum voto Imperator eſt ſalutatus. Nempe votum hodie Itali pro puncto aut ſuffragio uſurpant. pag. 279. Sequentis diei tardo revertit. Ubi tardum valet tempus veſpertinum, Hetruſco, aut Hiſpano idiomati congruenter. p. 46. Epiſcopo apparuit, arcteque pręcepit, non Latine potius, quam Hetruſce. p. 47. Imperatorem inſpectatus adjungit, pro accedit, quoniam ſc. Jungere in Hetruria eſt advenire. p. 152. Nec erubuit *indiſcretiſſimus* Imperator, ubi rem familiarem hoſpitis exhauſit, etiam auxilia po-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſcere. Diſcretus Latinis eſt diſtinctus, ſeparatus, diviſus. Sed hodierno Italiæ idiotiſmo notat eum, qui diſcrimen facit inter nimium & parum, inter quod decet, quodque non ſatis convenit. Hoc diſcrimen, qui negligit, aut confundit, indiſcretus vulgo dicitur. Uterque vero habitus diſcretio & indiſcretio: quæ quomodo pure minimeque barbare dici queant, hinc cognoſcetur. Livius lib. I. Cum in tanta multitudine hominum, diſcrimine recte, an perperam facti confuſo, facinora clandeſtina fierent. Cic. omnia officia tolluntur, dilectu omni & diſcrimine remoto. Idem. Non eſt conſilium in vulgo, non ratio, non diſcrimen, non diligentia, quaſi dicat: Vulgus agit omnia ſine judicio & diſcretione. Idem. Populus non dilectu aliquo, aut ſapientia judicat, ſed impetu nonnunquam, & quadam temeritate. Horat. Cum fas atque nefas exiguo fine diſcernunt. Varro diceret, non ſignant alba linea. Cic. Quid facere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

cere potuit elegantius ad hominum exiſtimationem: Poſſevinus dixerit: quid facere potuit cum majore diſcretione. Idem Cicero. Vos qui cum ſumma elegantia, atque integritate vixiſtis. Nimirum elegantia ab eligendo dicta eſt, quaſi dilectus & diſcrimen. Unde & Elegans ſæpe, pro homine faſtidioſi judicii accipitur, cui quid non facile placet. Rurſum Cic. Si quis in Convivio ſecum ipſe meditetur, aut ſi quid aliud attentius cogitet, inhumanus videatur, inſcitia loci ac temporis, id eſt, ob indiſcretionem, ſive quod nullo neque temporis, neque loci diſcrimine utatur. pag. 359. Hic exilium voluntaria ſeceſſione tegens ſpe futuri dominii ſuſtentabatur. pag. 369. Utroſque ſui dominii perpetuos Vicarios Imperii nomine decrevit. Italia ſcilicet hodie Dominium, alias pro dominatu, aut dominatione, id eſt, poteſtate ac imperio, alias pro provincia ditioni alicujus, aut dominationi ſubjecta uſurpat. pag. 355.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Animum nullo demerito fœda-
tum. Et pag. 369. Quantum
ſcelere demeruerant. Utrum-
que ſatis barbare. Idiomate ta-
men Etruſco convenienter. La-
tinis demerere, eſt mereri, para-
re, acquirere. Plautus. Quid
mercedis petaſus hodie Domi-
no demeret? id eſt, quantum lu-
cratur petaſi iſtius Dominus, qui
eum tibi utendum dedit. Ovid.
Crimine te potui demeruiſſe
meo, id eſt, tuam mihi benevo-
lentiam conciliare, gratiam ab
te inire. Fabius. Ut plenior
obſequio demereret amantiſſi-
mus mei. pag. 796. Clades ab
Hiſpano Duce ſibi prȩſumente
non credita, pro, nimium ſuis vi-
ribus confidente, aut nimium ſi-
bi arrogante, aut ſumente. Prȩ-
ſumere enim ſic hodie uſurpant
Itali, ſed aliter Latini, ut Fa-
bius. Cenſuram maledicendi
ſubeuntibus etiam male audiendi
prȩſumenda patientia eſt, id eſt
animo prȩcipienda, ut Maro lo-
quitur. pag. 703. Veneti capto
Mantuȩ Marchione, ſuis recu-

perandis, magna feſtinatione incubuere, Mantuano agro temperantes, quaſi ſatis ambitioni ac deſiderio eſſet, Dominum in perſona luere. Et hoc vulgarem Idiotiſmum olet. *Perſona*, Ciceroni *σχῆμα, ſpecies*: poſteriores, pro capite, ſive homine acceperunt, non tam Cornelii Celſi, (apud quem in prȩfatione, non pro vulgi conſuetudine accipitur.) quam Servii Sulpitii auctoritate, niſi tamen ejus verba Neratius, quod non nemo ſuſpicatur, interpolavit. l. 8. ff. de Cond. ſine cauſa. Ciceronis in extremam Milonianam hȩc ſunt verba: Si in me aliquid offendiſſes, cur non id meo capite potius luitur, quam Milonis? Poſſevinus, opinor, diceret: Cur id Milo potius, quam ego in perſona luere debet? Cur non in mea potius perſona, quam in Milonis vos ulciſcimini? Seneca in Apocolocynthoſi: In perſonam, non in rem dicere, pro in hominem. Illud nihilominus in perſona luere, non tam novum, quam peregrinum eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Exempla Novitatis, ſeu Novationis.

NOva verba & loquendi genera voco, quæ illo tempore, quo quum optime, puriſſimeque Romę loquebantur, nondum in uſu erant: quorum quo quidque ab aurea illa Latinæ linguæ ætate eſt remotius, eo deterius, minusque imitandum videri debet. Novationis autem cauſa eſt duplex, Arrogantia, & Indiligentia. Alii enim quidquid eis in buccam, quod ajunt, venerit, eo fidentiſſime utuntur, nihil prorſus aliorum de ſe exiſtimationem aut judicia reveriti, quaſi quod prius Latinum non erat, ipſis de hinc auctoribus pro Latino ſe probare omnibus debeat. Dignum genus hominum, cui pro tanti ſui deſpicientia odium a ceteris reponatur. Alii ſive ipſi nova & inſolentia comminiſcuntur, ſive ab aliis prius novata in oratione adhibere non dubitant, non quod tam valde ſibi placeant, ut

Novationis cauſæ.

Arrogantia.

iis

iis auctoritatem a ſe dari poſſe cenſeant, ſed quoniam ſtudium eis defuit probatiſſimos auctores ac ſcriptores multum verſandi,& verborum in eis pondera examinandi. Itaque cum ſcribunt, protinus ſe offerentia arripiunt; neque ſuſpectam habent eorum familiaritatem, quæ vel ſcriptorum minus Latinorum lectio, vel quotidianus Latini ſermonis uſus, quem lutulentum, ut dixi, fluere conſentaneum eſt, ipſis nec opinantibus affricuit. In horum cenſu nomen meum profiteri nulla eſt mihi verecundia, neque temere quemquam nominatum iri perſuaſum habeo, cujus non hoc ſaltem nomine barbara alicubi inveniatur oratio, ut & hic locum habeat illud Poetæ: Nam vitiis nemo ſine naſcitur, optimus ille eſt, qui minimis urgetur.

Indiligentia.

Scioppius ſuam fatetur culpam

Sed ut exemplis res declaretur, a Salluſtio placet incipere, quem Valerius Probus, illuſtris Grammaticus, verborum novatorem vocat,& Agellius ejus novandi ſtudium cum multa prorſus

Novitates Salluſtii.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſus invidia fuiſſe ſcribit. Is finxit verbum *loquentia*, ut dicatur, ſatis loquentię habere,quem verba non deficiunt: quod quam ſit dictu ridiculum, cuivis non indocto apparere puto; Idem voce *Noviſſimus*, pro Extremo, & noviſſime, pro ad extremum utitur: quod Varro ſua ętate vulgo dici cœptum, ſed a doctioribus quibusdam, ut nimis novum, vitari ſolitum ſcribit. Cicero tamen adhuc adoleſcens, *Noviſſimum* Comœdum, pro eo, qui non tam tempore, quam genere poſtremus eſſet, ſive pro deterrimo dicere non dubitavit. Plancus autem & Caſſius & Galba, & D. Brutus in epiſtolis ad Ciceronem, eo tanquam ſatis recepto utuntur. Novitatem quoque habet apud Salluſtium: *Bona libido eſt* mihi vobis gratificandi, pro, libet mihi vobis gratificari. Et, in equis & canibus libidinem habere, pro, equis delectari, aut in equis ſe oblectare. Et, hoſtes pęne victos dare, pro vincere. Et civitates formidine,

ne, aut oſtentando prẹmia *affe-ctare*, pro, tentare, ſollicitare. Et, *pænas* pro aliquo *capere*, pro ulciſci aliquem. Et, *pœnæ eſſe*, pro puniri, & *ſuſpiciens* aliquem, pro ſuſpectum habens. Et, *cupi-dinibus* faciendi, pro deſiderio, & *volentia* alicui facere, pro grata & jucunda. Et, *patrare* bellum, pro, conficere, finire. Et omnes difficultates *ſupervadere*, pro, ſu-perare. Et *habere ſilentium*, pro ſilere. Et, obtinere, pro crede-re, perſuaſum habere. Ipſius quoque Varronis nova legimus plurima, cujus generis eſt Ver-bum *Improperare*, pro, intro pro-perare, ſive properare, intro ire a Plinio citatum lib. 36. cap. 13. Et in *poſtprincipiis* diſciplinarum, pro in finibus, tametſi Accium prius id uſurpaſſe, & *Poſtprincipio* ad-verbialiter a Plauto dictum, pro in exitu, vel tandem, non igno-ro. Et *noctis* circiter *meridiem*, pro, circiter mediam noctem. A M. Cœlio vocem Parricidatus novatam teſtatur Fabius. No-vationem, & ex ea natam ob-

Novitates Varronis.

Cœlii.

ſcu-

ſcuritatem in M. Antonio Cicero ſecunda Philippina reprehendit, quod *piiſſimus* dixerit. & *dignus* pro eo, qui cum dignitate eſt. &, contumeliam *facere*, pro pati, ſive accipere, aut contumelia affici, quod poſtremum non intelligentes Eraſmus & Jul. Burdoſcal. ſuper eo, Andabatarum more digladiati ſunt, velut Hypobolimæi Scaligeri pag. 180. demonſtravi. Novitatem quoque nonnullis reſipere videtur hoc Corn. Celſi. *Cum eo*, pro ea lege, eo modo vel pacto, iſta pacta lege, ea conditione, cum hac exceptione, hactenus, dum tamen. Ut ſi dicam. Venturum me promittam, cum eo tamen, ſi per occupationes mihi licuerit. Itali dicunt, con queſto pero. Eo tamen Ciceronem uſum comperio lib. 6. ad Att. ep. 1. Mihi non excidit illud, quod tu ad me ſcripſiſſes, ſi nihil aliud de hac provincia, niſi Bruti benevolentiam deportaſſem, mihi id ſatis eſſe. Sit ſane, quoniam ita tu vis, ſed tamen cum eo (credo,) quod ſine pec-

Marc. Antonii.

Corn. Celſii.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

peccato meo fiat. Similiterque Livium lib. 8. 14. Laviniis Civitas data, ſacraque ſua reddita, cum eo, ut ædes Junonis communis Laviniis, cum Pop. Rom. eſſet. Et mox: Antium nova colonia miſſa, cum eo, ut Antialibus permitteretur. Si & ipſi adſcribi coloni vellent. Fatendum nihilominus eſt, non pauca apud Celſum exſtare, quæ veriſimile ſit, non temere ſe æqualibus illorum temporum ſcriptoribus probaſſe. V. Gr. lib. 6. cap. 26. Id genus deductum eſt in ſpecies, prorſus quemadmodum Generis & ſpeciei vocabula hodie in Scholis uſurpantur, etſi negari non debet, ea Ciceronis quoque & Varronis auctoritate niti. Ejuſdem lib. 6. cap. 6. Suffuſio oculi potentiæ, qua cernit, ſe opponit. Scholaſtici naturalem potentiam & impotentiam in ore habent. lib. 4. cap. 19. Donec omnia liquata, in unitatem quandam coeant. Et lib. 7. c. 4. Linum duplex, triplexve, ſic tortum, ut unitas facta ſit. lib. 5. cap. 26.

Et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Et avis & venatio, & ſuilla elixa dari poteſt. Et c. 28. Excepto apro omnis fere venatio. Ubi venatio valet carnem ferinam venatu captam, quomodo & apud Livium. Ibidem & aliis locis verbum *ſuperdare* legimus, pro imponere, ut, Cataplaſmata ſuperdare. Utitur eodem cap. voce *Aſpredo*, Et lib. 6. cap. 6. *Aſpritudo*. Proemio lib. 7. Medicus perinde faciat omnia, ac ſi nullus ex ægri vagitibus *affectus* oriatur. Ubi Affectum vocat, quod Græci πάθος. Cicero, Perturbationem. Argenteæ ætatis ſcriptores id magis poſtea uſu triverunt. Sed Ciceroni, Affectus animi eſt ſtatus, conſtitutio, affectio, conditio, qualitas animi. Horum ſimilia quandam novitatis ſpeciem habentia, adhuc plura afferri poſſent, niſi vel iſtis referendis ſtomachum non nemini motum iri proſpicerem. In diſertiſſimi Mureti libris, nihil quod ab eo novatũ videretur, legere me commemini. Parvula quædam ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

quæ iis, qui ſuperſtitioſe Ciceronem colunt, novata videri poſſunt. Ut *Reditus*, pro Vectigalibus aut fructibus annuis. Variar. Lect. l. 17. c. 12. Magnifica eis ædificia exſtruxit, reditus quibus alantur, attribuit. Sed etiam ſi hæc vox in Tullii libris non comparet, nequaquam tamen eo indigna eſt, nam & Cor. Nepos limatiſſimus ſcriptor, cujus judicium revereri Cicero ſolebat, in Attici vita ea utitur, cum ita ſcribit: Omnis ejus pecuniæ reditus conſtabat in Epiroticis, & urbanis poſſeſſionibus. Et Liv. lib. 42. Reditus metallorum. Et hos ſecutus Plinius lib. 33. cap. 10. Reditu annuo legionem tueri. Sic & redire ad aliquem, pro, lucro eſſe, aut utilitatem afferre. Jamne enumeraſti, quod ad te rediturum putas. Et Cic. Velle bonis aliquem affici, etſi ex his ad ſe nihil redeat. Etiam voce *nedum*, pro non ſolum, minus Ciceroniane uſus fortaſſe videbitur in his verbis Var. Lect. 18. cap. 20.

Nonnulla, quæ a Mureto nova videri poſſunt

De-

Deplorat Quinctilianus uxoris & filiorum mortem : ex qua tantum hauſerit doloris, ut ſe, nedum inſtituta ſtudia perſequi, eis ſuperſtitem eſſe poſſe miretur. Sed Muretus hoc ſe Ciceronis loco facile tuebitur, lib. 10. ad Att. epiſt. 18. Quoniam quartana cares, & nedum morbum removiſti, ſed etiam gravedinem, te vegetum nobis ſiſte. Hoc modo in omnibus fere libris legi, ait Lambinus : ſed id probare non eſt auſus, propter inſolentiam locutionis. Verum Balbus & Oppius ejus Latinitatem ſatis præſtant, cum in epiſt. ad Ciceronem, quæ exſtat lib. 9. ad Atticum ep. 10. ita ſcribunt : Nedum hominum humilium, ut nos ſumus, ſed etiam ampliſſimorum virorum conſilia ex eventu a plerisque probari ſolent. *Suſpectionem*, ſimiliter pro ſuſpicione l. 8. c. 9. & 20. a Mureto dictam minus Latine volent. At ille Terentium ſe auctorem habere dicet, quamvis elegantius facturum fuiſſe putem ſi Ciceronis monito parere, & id

ge-

genus deſita, ac repudiata meliori ſæculo verba miſſa facere voluiſſet. Neque hoc Tullianorum multis facile probaverit, quod l. 5. c. 15. ſcribit. Secundis rebus *Inſoleſcunt* plerique homines & efferuntur. Is autem nihil ſe peccare cenſuit, ſi Salluſtiano verbo inſoleſcere uteretur. Salluſtii enim verba ſunt non longe ab initio Catilinarii: eodem modo minime poſſe putabant per licentiam inſoleſcere animum humanum. in quo Catonem imitatus eſt, cujus erat in Orat. pro Rhodienſibus. Ne Romani ad ſuperbiam, ferociamque & immodicum modum inſoleſcerent. Plebejum quoque illis videbitur, quod eſt. l. 18. c. 16. Ad Epiſcopi munus *promovere.* Ciceronem enim ſic potius loqui: Quem tu ad hunc honorem rogatione tua detuliſti, quos fortuna extulit, quos ad ampliſſimos honores perduxit, quos in altiſſimo gradu poſuit. Sua virtute in altiorem locum pervenire. altiorem dignitatis gradum aſſequi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

qui. Sed Muretus ſuum Promovere, nihilo deterius, eſſe contendet verbo Provehere, quo Cicero & Livius utuntur, aut Producere, quo Curtius lib. 7. Ad magna & honorata miniſteria, illius maxime ſuffragatione producti. Cicero: Ecquo te tua virtus provexiſſet, ecquo genus? Livius: Ad honores ſummos, alios ſcientia Juris, alios Eloquentia provexit. Plus etiam probabunt, quod Tacitus frequentat, honoribus aliquem extollere: Ut Auguſtus Marcellum Pontificatu, Agrippam geminatis Conſulatibus extulit. Negabunt etiam ferendũ, quod exſtat l. 6. c. 5. Quotidiana docet *Experientia* Et l. 13. c. 12. E memoria ejus, quod ſæpe eodem modo contingit, Experientiam, e multis autem Experimentis, artem effici: Nam Experientiam ſunt, qui contendant, non ſignificare uſum rerum, ſed periculum, aut periclitationem, id eſt, actionem, qua quis rei cujuspiam facit periculum, ſive, qua

quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

quid tentat, velut ex Ciceronis, Varronis, & Planci verbis apparet. Defendit Muretus ſibi ſatis locupletum auctorem viſum Vellejum Paterculum, qui ſimiliter ea voce uſus fuerit. Ego verba experiendi & experientia, alias proprie, alias Tropice uſurpari animadverti: Ut proprie experiri ſit, rei alicujus periculum facere, ſeu tentare, itane aliquod ſit, an aliter: per metonymiam vero, conſequentis ſignificet, comperire, ſentire, certum fieri, periculo ac negotio cognoſcere. Proprie uſurpat Plautus Capt. Iſta dicta te experiri & operis & factis volo. Et Aſinar. dignos, indignos experiri certum eſt mihi. Terent. Experimini, ingenium quid poſſit meum. Omnia experiri certum eſt, priusquam pereo. Cic. Noli experiri, quod aſſequi te poſſe diffidas. Aliquid cum periculo experiri. Vim veneni in ſervo experiri. Experiri voluit, ſi quam opẽ reis ferre poſſet. Fortunæ amplificandæ experientia

lapſus,

lapſus, id eſt, dum tento amplificare fortunam. Plancus ad Ciceronem. Fortuna me ad hanc Experientiam excitavit, id eſt, ut hæc tentarem, periculum facerem. Tropice vero Plautus Merc. Nunc ego verum eſſe experior verbum vetus. Et Bacchid. Id opera expertus ſum ita eſſe. Terent. Hoc re ipſa experiere, experiundo ſcies. Cic. dicam non tam doctus, quam id quod majus eſt, expertus. Hoc quam crebro accidat, experti debemus ſcire. Præſens, experta, atque perſpecta hominis virtus. Muretus etiã *Imputare alicui*, pro aſſignare, tribuere, adſcribere, minime ſecundo Tullianorum judicio dixit lib. 12. c. 16. Quicquid ſtolide dictum erit, id ſc. ei uni, cujus ille liber eſt, imputari oportebit. Sed ille ſibi in Senecę, Petronii, alorumq; ætatis argenteę ſcriptorum auctoritate ſatis pręſidii futurũ credidit. Ovidius quoque ei auctoritatem commendat in epiſt. Hypſip.

Atq; aliis Peliæ de partibus acta venenis
Imputat. ———

Sto-

Stomachum quoque non nemini moverit. *Subjungo*, pro, addo, adjicio, appingo, ſubjicio, ſuppono, lib. 8. cap. 1. Quoniam ſemel audere cœpi, ſubjungerem etiam verſus aliquot. Verum ille apud Fabium ſæpe, ſemel apud ipſum Tullium id verbi uſurpatum ſimiliter inveniri referet, quamvis, ut verum fatear, in Orat. de Aruſpicum reſponſis ſubjuncta ſignificet, ſimul juncta, ſive conjuncta in verbis, quæ ſubjecta ſunt. Fortaſſis etiam Solæciſmi dicam hoc ei nomine ſcribere volent, quod *Impedire alicui* dixerit. lib. 10. cap. 12. Syllabæ modos obſtare, atque impedire huic mutationi videtur: At enim ille non ſe magis accuſari poſſe dixerit, quam Ciceronem, cum ita ſcribit: Me, ut ſibi eſſem legatus, non ſolum ſuaſit, verum etiam rogavit. Sed & Varronem comperio dixiſſe. Impedire alicui, pro Impedimento eſſe. lib. 9. de ling. Lat. In veſtimentis & ædificiis novitati non impedit

vetus conſvetudo. Moleſti etiam ei fuerint, quod *Quandoque*, pro aliquando de futuro tempore, nullo Ciceronis exemplo poſuerit lib. 13. cap. 6. Lambinus in adverſariis ſuis jam pridem notaverat, quicquid alii aut jam dixerant, aut quandoque dicturi erant. Ille vero his Livii verbis eos ſummoverit. l. 21. Ego eum domi tenendum cenſeo, ne quandoque parvus hic ignis incendium ingens exſuſcitet. Non etiam hoc ei ſic abire patientur. quod lib. 5. cap. 6. legitur. *Juxta* præceptum Heſiodi. Nam juxta non niſi in ferreæ ætatis ſcriptoribus hoc modo uſurpatum legi contendent, Tullianum vero fore ſi dicas: Ut eſt apud Heſiodum, ut Heſiodus præcipit, ex Heſiodi præcepto, aut ſententia, ut habet Heſiodi præceptum, ut Heſiodo placet, aut videtur. Defendet Muretus, *juxta*, & *ſecundum* eſſe ſynonyma, adeoque ſi Varroni ſecundum antiquam conſuetudinem dicere licuit

me-

merito ſe nihil dubitaſſe, quin eo exemplo Juxta recte dicatur. Aberunt autem non longe, quin, quod jam Lambinus, nimis rigidus Latinitatis exactor fecit, *Apparere alicui*, inſolentiæ condemnant, l. 5. c. 19. Deos Æneæ potius, quam cuiquam alii, apparuiſſe credibile eſt. Sed ille ſtrenue judicium eorum contemnet hoc Tulliano fretus: Angvis, qui Syllæ immolanti apparuit. Minime porro Latinum eſſe pugnabunt, quod lib. 2. c. 14. ſcriptum eſt? Martialis Silio Italico *coævus* fuit. Nam locum Ciceronis in Vatinium mendoſe ſic legi: Numquam epulum videras? numquam puer aut adoleſcens inter coævos fueras? cum veteres libri Cocos, vel Coquos habeant. Pro barbaris iſtis Coævus, Coætaneus, & Contemporaneus, aut Græce σύγχρονος, vel ὁμῆλιξ, aut ita cum Cicerone & Livio dicendum: Livius Ennio æqualis fuit. Vis non modo ſenior, quam ætas

populorum, ſed æqualis Dei. Orbius meus fere æqualis. Nec quisquam æqualis illis temporibus ſcriptor exſtat. Quorum ætates nihil, aut non fere multum differunt. Homines illius ætatis, qua ipſe erat. Fannii ætate conjunctus Antipater, Varro cum Sicuinio ætate conjunctus. Apud Petronium Coæqualis lego: Coæquale natalium ſuorum ſinciput illud totidem habere annos quot ipſa vetula. Qua ſignificatione Æquævus dici ſolet. Virgilius.

Ut regem æquævum crudeli vulnere vidi
Vitam exhalantem. ——————

Plinius: Arbor Lotos in Vulcanali æquæva urbi intelligitur. Juſt. lib. 23. Hieroni in ludo inter coæquales diſcenti: pro inter æquales ætatis Condiſcipulos. Muretus ſuum Coævus editorum Codd. auctoritate ſatis defenſum duxerit, cum ipſe, quid in nonnullis ſcriptis eſſet, ſuſpicari non potuerit. Nam Servium non videtur auctorem habere

voluiſſe, cujus verba ſunt in Georg. I. Chorus eſt proprie coævorum cantus atque ſaltatio. Difficulter etiam hoc iiſdem probaverit lib. 13. cap. 17. Si quis ex me, quid ſentiam *roget*. Nam quærere ex aliquo, & rogare aliquem, apud idoneos auctores legitur. Ex aliquo rogare, boniſne auctoribus dici queat, neſcio. Erogitare ex aliquo, Plautum in Capt. auctorem habet. Lib. 23. cap. 19. ita ſcribit Muretus. *Quorſus neceſſe eſt.* prçcones, quibus per urbem aliquid edicendum eſt, in Elidem & in Hiſpaniam mittere? Vereor, ne id non æque excuſari poſſit. Nam, quid neceſſe eſt, quid attinet, quid refert, quorſus ſpectat. non, quorſum neceſſe eſt. neque quorſum attinet, nec denique, quorſum refert, locupletium auctorum conſuetudini congruenter dici videtur. Etſi non neſcio illud Val. Max. lib. 4. c. 4. Quorſum attinet divitias in prima felicitatis parte ponere. Lib. 17. c. 10. ſcribit; Sed ne optimi quidẽ jacula-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

tores ſemper *collimant*. Hic primum Barbariſmus videtur Orthographiæ leges violans. Collineare enim, non Collimare, ſcribi debet: nam quod in libris quibusdam veteribus Collimare invenitur, id ex eo natum ſcimus, quod cum prius fuiſſet ſcriptum Colliniare, poſteriorum librariorum error, ex n, & i. fecit m. quod alias ſæpe uſu veniſſe norunt omnes, qui veterum monumentorum uſum habent. Deinde Novitas ſignificationis multos offendet, cum *Collineare* nequaquam ſignificet deſtinatum ferire, ſeu, ſcopum tangere, ſed dirigere, & moderari manu telum, velut Seneca loquitur. Cicero 3. de Finibus. Si cui propoſitum eſt collineare haſtam aliquo aut ſagittam. Et 2. de Divin. Quis eſt, qui totum diem jaculans, non aliquando collineet? id eſt, qui ſemper temere & in incertum jaculetur, neque jaculum ad certum aliquem locum dirigat? Sicut inſanorum & ebrioſorum viſa, ad futuros eventus

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

conjectura dirigi, ac velut collineari poſſunt. Agellius 9. c. 1. Si in editiora telum mittas, & ad percutiendum ſuperne aliquid, manum & oculos collinees. Apulejus de Aſino l. 9. Collineatis oculis ad umbram meam, h. e. intentis & directis. Plerique denique Ciceroniani frement & indignabuntur *Figmenti* vocem apud Muretum legi l. 13. c. 12. Sed ego figmenta eſſe illa poetarum putabam. Nam eam in nullo idoneo auctore inveniri, neque verba Latina, quibus eadem res ſignificetur, deeſſe. Terentius, Commentum dicit. Cicer. Vetera exempla pro fictis fabulis haberi ſolent. Tibullus. Non eſt in vanum fabula ficta jocum. pro, non eſt jocorum figmentum. Livius lib. 16. Si qua eſt ſapientum Civitas, quam docti fingunt, magis, quam norunt. Sed Muretus vocem a Plinio uſurpatam cur refugeret, cauſam fuiſſe pernegabit, cui præſertim analogia ſuffragetur. nam ut, a Pingo eſt pigmentum, quo, Plautus & Cicer.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

pro colore pictorum, ſeu fuco utuntur. Item a Fingo, figmentum. Haud tamen ſcio, an ſatis firma ſit iſta defenſio. Nam ut Plinium ea voce ſic uſum conſtet, tamen Pigmentum, non rem pictam, ſive effectum, ſed colorem quo quid pingitur, ſive cauſam adminiſtram, vel inſtrumentalem ſignificat. Figmentum autem pro re ficta hic ponitur, quemadmodum & apud Ammian. Marcell. lib. 19. Aureum capitis arietini figmentum pro diademate geſtans. Et lib. 22. Deæ argenteum figmentum, id eſt, ſtatuam ex argento fictam. Agellius vero verborum novorum figmenta, pro fictiones, vel conformationes dixit lib. 28. c. 9. Ut ut autem analogice ſe habent, cum & Aſconius Pedianus figmentum pro re ficta dicit, merito reprehenſores ſuos Muretus plorare juſſerit, qui quod in nullo vulgarium iſtorum indicum, ſive Lexicorum notatum vident, ſtatim nuſquam legi decernunt. Locus Aſconii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

nii eſt in principio Comment. in 3. Orat. contra Verr: Hoc totum figmentum eſt Ciceronis, ut ſequentium librorum vera actio videatur. Neque tamen non vere cenſuit Hadrianus Cardinalis, multa poſteriores de ſuo alleviſſe Aſconio, quę neque ille, neque ætatis illius quisquam temere cognoſceret. in quibus quin Figmentum numeretur, nequaquam impedio.

In Joſepho Burdoſcalig. veteratore ad novandum nato, non pauca paſſim invenias, quæ Latinorum aures, ut inſolentia & nova minime agnoſcant. Eorum ſpecimen in Scaligero Hypobolimeo, guſtumque dedi, unde pauca hic transferre libet. p. 182. Oſtendimus vel mediocriter Gręce doctum, *aliudvis* interpretaturum, quemadmodum Epiphanius expoſuit, pro, Quidvis aliud, aut Quidvis potius. Ibidem. *Aſinitas* mera eſt. Vox Burdone non indigna, quam tamen Melaniſton prius uſurpaverat. Ib. Quem non ex- *Novitates Burdoſcaligeri.*

 preſ-

preſſis quidem verbis, ſed ex *Conſequentiis* mentitum facis. Quod loquendi genus amatores Burdonis non temere in quoquam Scholaſticorum Theologorum, quos illi, ut lutulentos faſtidiunt, toleraturos puto, pag. 238. Hæc omnia, *translatitio*, dicta ſunt, pro μεταφορικῶς, per figuram. Non translatitio, ſed translatitie, dicunt J Cti pro dicis cauſa, ſive ut Petronius, defunctorie, vulgo, obiter, pro forma. pag. eadem. Si correctores iſti viverent, nihil eſt, *quod e re illorum melius* optem, quam bonam mentem. Pro, nihil eſſet, quod magis eis optarem, magisque e re illorum fore ducerem. Melius e re alicujus, pro, utilius alicui, & novum & ſordidum eſt. pag. 239. Virgo Maria *comparuit Deo* in templo, & puerum obtulit. Et hoc novum eſt: comparere alicui, pro, ſiſtere ſe. Ibid. Quid *præpoſterius* judicio quorundam? Hoc nullo auctore dicitur. Ibid. Conatur verba Plinii cum *verbis Dei conciliare*. pro,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

in concordiam ſeu conſenſum redigere. Aliquem alicui conciliare, Latini dicunt, non cum aliquo, neque inter ſe. pag.240. Conſueta corporis *experimenta* intermiſit. Quis unquam experimentum, pro exercitatione dixit? pag. 182. Librum ejus non vidi, propter titulum, quo putat apud populares ſuo *vendibilem* mercem ſuam *extrudere*, cum me obtrectatorem nominis Italici vocat. Debuit dicere: vendibilem reddere. Venalem extrudere, rectum eſt, ſed aliam rem ſignificat. pag. 183. Non conſtat omnino de illorum temporibus, a quibus, & per quæ regnarunt: *Saltem* Ptolomæi Philadelphi initium conſtat nobis. Saltem ponit pro tantummodo, cum Latinis ſignificet minimum, ſive ut Thuanum ſupra dicentem audivimus, ad minus. P. 225. Eum ad *diffamatorii* libri ſcriptionem ſubornarunt, pro criminoſi, ſicut Horatius, Criminoſos jambos dicit. Jcti. Famoſum vocant.

Et diffamare eſt argenteæ ætatis vocabulum, aureę, ut puto, ignotum. pag. 237. a Poetis ne juratis quidem *fidem exigendam* eſſe. Ridicule, pro Poetis ne juratis quidem habendam eſſe fidem. Ibidem. In Gręcis citandis imperitiſſimum Helleniſmi *profiteris*, quod ſenſum illius Proverbii petis ab hiſtoria Æliani, malum Criticum profiteris, pro declaras, demonſtras, probas te malum Criticum & imperitum. Profiteri eſt aperte ferre. Ibidem. Per illum poteras *hoc labore defungi*, quibus verbis contrarium ei, quod vult, eloquitur. Vult autem dicere. Poteras hoc labore ſuperſedere. Defungi labore eſt, elaborare, ſive laborem ad finem uſque perferre. Horatius. Defunctumque laboribus, æquali recreat ſorte vicarius. Pedo in obitum Mœcænatis. Impiger Alcide, multo defuncte labore, id eſt, qui multos labores pertuliſti. p. 235. Ego *ſum auctor libri*. Et hoc novitii uſus nonnullis videtur. Auctoa-

ctorem libri, pro ſcriptore dicere. Conditorem, effectorem, architectum, molitorem, parentem, melius dici exiſtimant. Citatur quidem locus Ciceronis ex libro extremo tertio de Oratore: Satis ſignificavit Æſchines, quantum eſſet in actione, qui orationem eandem, aliam eſſe putaret, auctore mutato. Sed ib. Actore legendum eſſe tum ratio, tum librorum veterum conſenſus poſtulat. Auctores quidem abſolute, item Auctores rerum dicuntur, & Auctores Latinitatis, ſed tum alia vocis notio eſt, quam cum auctor libri dicitur. V. Gr. teſtem, & quaſi ſponſorem rei geſtę, adſtipulatorem, laudatorem, ſuaſorem, caput & primarium rei adjutorem ſignificat, cum auctoritatem merito quis in credendo aliquid faciendove ſequatur. Sic Cicer. extrema Oratione pro Lege Manilia. ejus legis Auctorem vocat Servilium, ſe ipſum quoque pro domo. Indocte igitur Lambinus Manilium legis au- *Manilius Lator le-*

Q 7 cto-

gis manilię. ctorem vocat, nam *is Lator* modo fuit. Auctores vero Cicero & reliqui, qui eam legem ſuaſerunt, & populo, ut imperium Pompejo committeret, auctores fuerunt. Exiſtimabit non nemo Livio Auctorem tabulæ alicujus, pro inventore, ſeu ſcriptore poni. cum lib. 3. ſcribit. notam judici fabulam petitor, quippe apud ipſum auctorem argumenti peragit. Sed nimirum hic quoque Auctor pro Impulſore, ſeu ſuaſore dicitur. Accuſator erat actor fabulæ, ac dicæ ſcriptor. Sed judex Appius erat auctor, qui Accuſatori, ut eam fabulam ageret, ſuaſor fuerat. Vellejus de Africano minore ſcribit: tam elegans liberalium ſtudiorum, omnisque doctrinæ & auctor, & admirator fuit. Ubi Lipſius nimium laudari ſcriptorem putat, ſi dicatur auctor, itaque corrigendum cenſet: Fautor. Atqui recte dicitur Auctor, qui cum bellator eſſet, literis nihilominus auctoritatem daret. Ovidius

Cicero auctor.

ius quidem auctorem libri, aut
arminis non ſemel dixit, ſed ni-
nirum Latinitatis auro in argen-
um degenerante. pag. 233. Tan-
um Victorio *riſum tolles*, quan-
um mihi ſuſtuliſti. Idonei aucto-
es dicunt. Riſum alicui movere,
oncitare, evocare, exprimere.
Sed Novator ille, riſum alicui tol-
ere, non ſine doctiſſimi cujusque
iſu, finxit. Operæ pretium fue-
rit, qua id occaſione fecerit, cog-
noſcere. Catulli verſus ſunt de
Nepote, qui avo jam ſeni, ac di-
iti natus eſt:

Qui cum divitiis vix tandem inventus avitis
Nomen teſtatas intulit in tabulas:
Impia gentilis deriſi gaudia tollens,
Suſcitat a cano Vulturium capite.

Ex quo intelligimus ſeni illi di-
viti fuiſſe gentilem, ſive agna-
tum, qui lætaretur ſpe propinquæ
mortis agnati ſui, quod ei ſe ſuc-
ceſſurum, ſive hæredem fore
ſperaret, adeoque capiti ejus ve-
lut vultur, triduo ante divinans,

ubi

ubi eſurus ſit, imminebat. Hunc Gentilem derideri contingit ejus gaudium tollitur, ipſe a capite ſenis ſuſcitatur, ſeu ſummovetur, cum Senex Nepotem ex filia, nuper natum teſtamento heredem ſcribit. Hanc eſſe veram verſuum iſtorum ſententiam vix quisquam tam hebes & obtuſus invenietur, quin clare perſpiciat. Iſte tamen *Criticorum Deus ter maximus*. (ſic enim eum homines ſtolidiſſimi vocare non dubitant) ineptiſſima nec in ullo triviali litteratore ferenda interpretatione tenebras iiſdem verſibus offundere auſus eſt. Nimirum tollere gaudium Gentili natus nepos ideo dicitur, quoniam ei cum ſpei magnæ, tum natæ ex ea lætitię cauſam adfert. Spes autem ejus hæc eſt, fieri poſſe, ut ipſe Nepotem expungat, & jure agnationis, tanquam proximus in vacuum veniat. En cor Zenodoti, en jecur Cratetis! Docet hoc amplius, Tollere gaudium, & tollere riſum, nihil aliud ſignificare, quam gaudii riſusq; cauſam eſſe, quod quam-

Burdoſcalig. ſtupor in verſidus Catul. intelligendis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

vis compertiſſimæ ſit ſtoliditatis ipſe tamen ſic loqui non dubitat, & ejuſdem generis loquendi ſectatores invenit. Ejuſdem eſt hoc in Animadv. Euſebianis pag. 40. b. Tityus *contemporaneus* fuit Tantalo. Vocabulum alioquo Clauſtrario, vel Actuario, quam literatore dignius. Cic. æqualem dicit. Propertius Æquivum. Ibidem pag. 148. b. *Conſequentia* non procedit. pro, nequaquam id inde conſequitur, vel efficitur, aut cogitur. Et p. 176. Huic commento omnes Philologi fidem *adhibuerunt*, pro habuerunt, adjunxerunt. Fidem adhibere Plauto eſt, non credere, ſed uti fide, ſicut adhibere curam & diligentiam. Ejuſdem in Cir. Virg. Domitius ait, Ceratum flumen prope Cnoſton. Id quidem ne nos quoque ignoramus. Sordida plane novitate, pro, quod quidem nec nos ignoramus.

Juſtus Lipſius plus, quam quiſquam veterum, aut recentiorum in novando ſibi indulſit, quoniam & meliorum inveſti- *Novitates Lipſii.*

gandi

gandi, ac limæ ſcriptis adhibenda, aut ſtyli vertendi laborem refugiebat, neque ſibi, quomodocunque ſcripſiſſet, popularem plauſum defuturum experimento jam facto cognoverat. Qui omnia nova ab eo dicta colligere volet, juſtum inde volumen expleverit. Ego pauca, quæ in Epiſtolarum ejus lectione, præteriens, ac pæne aliud agens obſervavi, ſpeciminis cauſa hic repræſentabo. *Auctorem* libri, Orationis, Epiſtolæ, ſæpiſſime dicit, quod quoniam & cum plerisque omnibus noſtræ ac ſuperioris ætatis ſcriptoribus commune eſt, ei proprie exprobrandum non videtur. *Septimanam* ſæpius dicit, pro dierum hebdomade, ſive, ut apud Cicer. in veteri libro optimæ notæ legitur, hebdomada. Hoc ita novum & barbarum eſt, ut vix in ſemidocto excuſationem habeat, neque id Theodoſii Imperatoris auctoritate defendi poteſt, qui Dominicam, ſeptimanæ totius primum diem vocat Cod. Theod. 15. tit. 5. lege. 5. Septimanus enim,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

enim, nomen Adjectivum eſt, eumque ſignificat, qui eſt ſeptimi ordinis, ut milites primani, ſecundani, quartani, ſeptimani, undeviceſimani, qui ſunt legionis primæ, ſecundæ, quartæ, ſeptimæ, undeviceſimæ. Nonæ etiam ſeptimanæ dicuntur, quæ in diem menſis ſeptimum incidunt, ſicut Quintanæ, quæ in quintum, velut ex veteri Calendario ruſtico, & ex Cenſorino diſcimus. *Saltem*, pro tantummodo minime Latine dicit cent. 1. ep. 28. Fucos poetarum ſaltem tetigi. cent. 5. epiſt. 94. ſcribit: in ſupero illo *Conſiſtorio* decretum, quod nobis fiat. Quid ſit Conſiſtorium, neque Cicero cum omnium veterum Romanorum corona tam intellexerit, quam quidam hodie Romæ, qui vix tria verba Latina intelligit, & Pontifice ad Purpuratorum Patrum Collegium referre parato, omnes ſpectatores hoc Carmine ex Senatu ejicit: *Extra omnes*. *Alias*, pro alioqui, vel etiam, pro aut ponere, ne illo quidem, qui ſit de plebe literatorum

ſatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſatis dignum videtur. Latinis enim ſignificat idem, quod alio tempore aut loco: cum integra, regulisque artis congruens ſit oratio. *Ad alias res temporis vel loci.* Ubi res temporis eſt, idem quod tempus. Sicut apud Plautum. Res voluptatum, pro voluptas, apud Phœdrum, res cibi, pro cibus dicitur. Lipſius tamen Cent. 1. ep. 58. ita ſcribit: Alias quomodo effugimus, ut non auctor ille ſit mali? Salluſtius Catonem imitatus, *Aliter* dixiſſet. Cæſar, alia ratione. Et ep. 82. Ignoſcimus tyrocinio primi itineris tui, qui dignus alias eras acerbiori monitione. *Nullibi*, pro, nusquam, ab uno Vitruvio dictum, usque eo plebejum ſordidumque eſt, ut ejus vel linguę hujus tironem pudere debeat. Eo tamen uti nulla Lipſio fuit religio. Cent. 1, ep. 8. Clamores alibi & lites, pugna nullibi & arma. *Seducere* vulgo dicunt, pro, in errorem inducere, ad nequitiam abducere, corrumpere, vel etiam auferre, ut his verbis Cic. Ne te auferant aliorum conſilia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſilia. Latinis vero notat, in locum ab arbitris remotum ducere, ſecreti colloquii cauſa. Plautus. eo nunc te ſecreto huc foras ſeduxi, ut tuam rem tecum loquerer. Et, me hodie ſenex ſeduxit ſolum ſeorſum ab ædibus. Hoc Terent. aliter prehendere dicit. Sed Lipſius haud pro ſolita ſua elegantia vulgarem verbi uſum protulit. Cent. 1. ep. 80. Vide ne abducat & ſeducat te affectus. *Gratitudo* & *ingratitudo* ſine controverſia verba ſunt, nemini veterum, ne Senecę quidem in libris de Beneficiis, ubi maximus eorum uſus erat, uſurpata. nam Lemmata Val. Max. in quibus leguntur, nequaquam ſcriptoris ſunt, ſed Grammaticorum infimę vetuſtatis Latini Gratiam, Achariſtiam, gratam voluntatem, aut mentem, referendæ gratiæ voluntatem, ingratum animum dicere ſolent. Sed Lipſius ſordibus iſtis æquo animo abſtinere non poteſt. Cent. 4. ep. 2. & 11. *Ut quid*, pro quare, quod eſt cur, homini Latine docto vel vomitum excutere

queat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

queat. Nam quod in Cir. Virgiliana legitur: Ut quod ego amens Te erepta o Britamarti meæ, ſpes una ſalutis. Te Britomarti diem potui producere vitæ? ne mihi paulum modo emunctioris naſi, dubium eſt mendoſe ſcriptum eſſe. pro, Ad quod ego amens, ſicut & in Epiſt. Cicer. ad Att. l. 7. & apud Livium l. 4. Lipſius tamen, ne ſcilicet nihil unquam in ſacris literis legiſſe videatur, eo non ſemel utitur. Exemplum habes Cent. 2. ep. 13. Ut quod deſidet & cunctatur præter parentis mentem? Quo etiam loco legimus: de *abſceſſu* in Germaniã. Ubi diſceſſum maluiſſem & abſceſſum a nobis, recte dici non nego. Diſſitus Latina vox eſt. valetque diſperſus, diditus, diffuſus, a diſſero, quod eſt diſſemino, ſparſim ſero. Lucr. l. 3. Cætera pars animę per totum diſſita corpus. Et lib. 4. Quæ in corpore toto, per membra, atque artus animi diſſita vis eſt. Suevius apud Macrobium. Hoc genus arboris in prealtis finibus Graiis diſſeruere,

re, novos fructus mortalibus dantes. proq́; paſſim feruerunt, aut ſeverunt. Aſinus autem Apuleji longule *diſſitus* dicit, cum quo multi hodie rudere, quam cum Tullio ejusque ſimilibus loqui malunt. Tullii autem ſunt iſti: Tot res ſunt diſſipatæ, tam diſtantibus in locis poſitę. Duo loca disjunctiſſima, maximeque diverſa. Magno locorum intervallo a nobis disjunctus. Ex locis tam longinquis & diverſis tu longe abes gentium. Civitas procul a conſpectu tuo remota. Propertii. Quid ſi longinquos miles retineret ad Indos. Lucr. 2. Spatio diducta locorum. Hęc vero Lipſio ſordent, prę Apulejano diſſitus. Cent. 2. ep. 38. Etiamne ex diſſitis illis locis aurę ad me benevolentię? Et Cent. 4. ep. 30. Suave in diſſitis illis locis, me aut mea noſci. *Juramentum* ſine dubio barbare dicitur pro, ſacramentum, aut jusjurandum. Lipſius eo utitur Cent. 8. epiſt. 44. forte ſatis ei idoneus auctor viſus eſt Burdoſcal. cujus in Cir. Vir-

gil.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

gil. verba ſunt. Per lumina: videtur juramentum Creticum etiam Attici mulieribus familiare. Idem ſcribit Cent. 1. epiſt. 27. Sedes in Batavis ponam, ſed *temporaneas*, non perpetuas. Temporarius quidem apud Curtium. lib. 4. & temporalis apud quosdam, etſi non optimos ſcriptores invenitur. Seneca epiſt. 9. ſua ætate vocem Temporarius vulgo in ore fuiſſe teſtis eſt. Cum videlicet temporarias amicitias vocabant, tempori proſpero ſervientes: ſicut Nepos in Attici vita, Temporariam liberalitatem vocat, quæ illis tantum benefacit, qui fortuna utuntur propitia, Quo ſenſu Curtius lib. 8. Temporaria Grȩcorum ingenia dixit, id eſt, inſtabilia, temporibus ſervientia, quomodo & hominem temporum. lib. 5. Medates haud ſane temporum homo, quique ultima pro fide experiri decreverat. Apul. autem lib. 7. Temporariam ſedem eodem, quo Lipſius ſenſu, latinius tamen dicit. & Floridorum 2. Natura

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

brevem & temporarium cantum avibus commodavit. Quis veterum Temporaneus dixerit, adhuc neſcio. Cent. 4. ep. 24. Per has literas te alloquor, quoniam *ore ad os* non licet. Hęc ſermonis lautitia magnum habet auctorem, Divum Johannem Euangeliſtam & Apoſt. quem tamen tam locupletem, & idoneum Lipſio viſum eſſe, pęne inter monſtra quis numeraverit. Pro ſororis filia, *neptem ex* ſorore, ſimiliterque fratris aut ſororis filium Nepotem dici, nemo Latinorum aureę illius ętatis ęquo animo tulerit. Lipſius barbarorum conſuetudinem ſecutus id auſus eſt. Cent. 5. epiſt. 95. Jure pro illo laboro, quia neptem meam ex ſorore uxorem habet, & ejus liberi inter hęredes meos erunt. Et Cent. 6. ep. 54. Patrui memoria, nepoti gratiam aliquam conciliet. Quod me judice Livianę epitomes & Naſonis auctoritate fruſtra quis tueri conetur. *Ditio* Latinis Imperium, Juriſdictionem, aut poteſtatem ſignificat, non provin-

 ciam,

ciam, aut regionem, aut terræ ſolive partem quantamcunque poteſtati alicujus ſubjectam, quomodo indocti uſurpant. Parum ergo Lipſio dignum eſt, quod Cent. 4. epiſt. 2. In ditione Leodicenſi diutius ſubſiſtam. Cent. 1. epiſt. 28. Aut mutatio, aut *interitio* rerum. Et epiſt. 89. Aſſidua illa *Convictio* & Contubernium non ex uſu juventutis. Et Cent. 6. ep. 50. Utinam fas ludis veſtris intereſſe? Sed locorum *abjunctio* vetat. In quibus omibus κακοζηλίαν & novandi ſtudium animadvertas. Alius nihilo ſaltem deterius dixiſſet. Interitus convictus, & diſtantia, aut magnum, quo disjuncti ſumus, locorum intervallum. Sed Lipſius nihil prope lautum putat, quod & alius dixiſſet. Putares eum in utrumvis oculum, quam in utramvis aurem dormire velle, quoniam id ſc. minus pervulgatum eſt. *Pertingere* quidam cum Plinio majore dicunt, pro pertinere, quod Tullius frequentat. Ut, aſpera arteria ad pulmones usque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

que pertinet. Viæ, quæ pertinent ad jecur, eique adhærent. Livius, atque adeo & ipſe Cic. Contingere eodem ſenſu dicunt. Lipſius in notione paululum diverſa, Pertingere nullo ſatis certo auctore uſurpat. Cent. 4. ep. 5. Vita directa ad pietatem & ſalutem, ad quam niſi pertingimus, male & infeliciter decurrimus hoc, quidquid eſt vitæ. Et Cent. 5. epiſt. 93. Ad terminos illos ævi pervenit, quo pauci omnino pertingunt. Quomodo & 4. Polit. extremo cap. 11. *Ubi* leonina pellis non pertingit, oportet vulpinam aſſuere. Quo loco etiam ubi, pro quo, imperitius dixit. Ciceronis eſt. Cyrus ad 70. annos pervenit. Et omnes aditus tuos intercluſi, ut ad me adſpirare non poſſis. Pertingere apud Salluſtium in Jugurthina ſemel legitur. Collis in immenſum pertingens. Sed ego Salluſtium pertinens ſcripſiſſe planiſſime mihi perſuadeo, ſicut eundem alio loco ſcripſiſſe video: Unde pons in oppidum pertinens explicatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Cent. 6. ep. 40. Hic, qui iſtas defert, meus *Amanuenſis* eſt. hominem aut puerum a manibus dicebant Veteres. Æneę, ni fallor, ętatis ſcriptores Amanuenſem invenerunt. *Aſſerere* Veteres dicebant, pro pręſtare, ſeu fidem ſuam in rem aliquam obligare. vulgo hodie, manutenere. Ita quem quis liberali cauſa, manu aſſerebat, eum liberum, non ſervum eſſe præſtabat, ac revera manutenebat. Manu ſc. capiti ejus impoſita hoc utebantur carmine, ſeu verborum formula: Hunc ego hominem jure Quiritium ajo liberum eſſe oportere. Similiter qui rem quampiam vendit, eam bonam & ſine vitio eſſe aſſerit, la mantiene buona, ut Itali hodie loquuntur. Atque hoc ſenſu a Cic. 3. offic. uſurpatur in iis quidem editionibus, quas inſpexerat Nizolius. Sed Robertus Stephanus verba hæc, *ut ipſi aſſerunt*, in quibusdam libris non exſtare teſtatur. In Lambini quidem editione non comparent. Poſteriores autem aſſerere, pro dicere, affirmare,

mare, ponere cœperunt, ut in vetuſtioribus, quamvis raro, in Symmacho, cæterisque Theodoſiani ævi auctoribus frequenter videmus. Juſt. lib. 38. Romam mittit, qui Senatui aſſereret puerum illum ex Ariarathe genitum. Seneca quidem Rhetor, pro contendere, omni aſſeveratione confirmare, ac velut fidem ſuam interponere uſurpat lib. 4. Contro. 1. Hunc colorem Gallio non probabat, aſſerens contra Metellum agendum ita, ut rogetur. Curtius lib. 8. pro vindicare, vel adſciſcere eo utitur. Jupiter, quem ſibi patrem Alexander aſſereret. Et Seneca. Hæc non nego ſentire ſapientem, nec enim lapidis illi duritiem ferrive aſſerimus, id eſt, tribuimus, ſcribimus, vindicamus. Lipſius minime diligentem ſe Latinitatis cuſtodem hic quoque præbuit, cum aſſerere novitia & nequiore, ac hodie vulgo trita ſignificatione dixit Cent. 6. ep. 16. Dio aſſerit, aliter vixiſſe Senecam, quam ſcripſerit. *Circumſtantias* rerum, quas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Cic. attributiones, res attributas, res circumſtantes, Agellius rerum apendices vocat, niſi nova pluſculum probaſſet, nequaquam dixiſſet Lipſius Cent. I. ep. 61. ubi & hanc mirę novitatis phraſin lego. *Lenocinia circumponimus dolori.* Et mox: ut *pulchrior in oculis appareat*. Lenocinium facere, lenocinio ſe dedere, lenocinio ſe ſuſtentare, quid horum unumquodvis ſit, ſatis ſcio. Quo autem pacto Lenocinium alteri rei circumponi poſſit, neque Lipſium ſcire arbitror. Videlicet in Senecę l.5. Controv. 6. legerat: Adoleſcens muliebrem veſtem ſumpſit, capillos in fæminæ habitum compoſuit, oculos puellari lenocinio circumdedit. Ubi Johannes Iſacius in veteri libro non circumdedit, ſed circumtulit, perſpicue ſcriptum invenit, quod etſi non eſſet, non idem tamen in dolore, qui in oculis, lenocinii locus foret, pro quo cum Livio, delinimentum dici præſtat, quo & Seneca ſic utitur: Delinimenta podagræ compono. In oculis apparere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

parere, haud ſcio, an alium, quam ſacrarum literarum interpretem auctorem habeat. Par lepor in hac Cent. 1. ep. 36. *Diu mihi nullum alloquium apud te.* Subaudiendum eſt, fuit. Elegantiſſime, ſi ſuperis placet, udorem poſthac potius, quam cum Cicerone, cæterisque Veterum, humorem, aut cũ Salluſtio, madorẽ dicemus, ſi Lipſiũ imitari animum inducimus. Is Cent. 1. epiſt. 40. ſcribit. Ciſtę tuę ad me prolatę ſunt, bene madidę. Itaque vereor, ſi quid in iis ſit, quod periclitetur, *ab udore* ne putreſcat. Cent. 7. ep. 80. Momus in fabrica humani corporis *requirebat*, feneſtras non eſſe. Hoc & nove, neque ſine magna ineptia dictum videtur. Rectum erat: Momus feneſtras requirebat. Novum & hoc in eadem Epiſt. ubi ſe, cur Epiſtolas nondum edat, amico purgat. Sunt mihi *adſpectus*, vel metus certi, quos haud facile etiam pello. Adſpectus ſc. ei ſunt, qui vulgo reſpectus, quorum neutrum altero melius. Etſi reſpectum hac

ratione ab æneа ætate dici ſolitum non ignoro. Cent. 1. ep. 1. Tot protela admonitionum tuarum nondum effecere, ut vel manum admoverim commentario Corneliano. Nimirum protela, pro ſtimulo poſuit, a maximo nugatore Nonio in errorem inductus. Scripſerat Varro: Remotiſſimum ad diſcendum formido, ac nimius timor, & omnis perturbatio animi. Contra, delectatio pro telo ad diſcendum, id eſt, loco teli, inſtar teli, quod valet inſtrumenti, vel adjumenti. Nam & ita Cic. de amicitia. Non mediocre telum ad res gerendas exiſtimare oportet benevolentiam Civium. Et Poeta verſu trochaico apud Cicer. 7. famil. epiſt. 16. Usquequoque ſapere oportet, id erit telum acerrimum, id eſt, efficaciſſimum rei bene gerendæ adjumentum. Et Livius lib. 4. Hoſti virtute pares, neceſſitate, quę ultimum ac maximum telum, ſuperiores eſtis. Similiter lib. 3. Ea lege tribunitiis rogationibus telum acerrimum datum

eſt,

eſt, id eſt, adjumentum efficiendi, quod tribuni rogarent. Eodem libro. Juventus quoque, quæ inter tales metus detrectationem militiæ, telum accerrimum adverſus patres habere ſolita erat, bellum & arma ſpectabat, id eſt, quę inſtante ad hoſtibus metu detrectabat militiam, eoque velut efficaciſſimo utebatur inſtrumento, aliquid patribus extorquendi. Nonius duo verba pro telo, unum fecit, inde natum Lipſio illud, protela admonitionum. Eadem Centuria 1. ep. 3. Ecquid tinniunt tibi aures? ita multus non in ſermonibus meis ſolum es, *ſed in literis ad amicos*. Hoc & novum eſt, & Latini ſermonis idiomati repugnat. Multus in literis dicitur, qui multum ſtudet, non de quo multum ſcribitur, ut multus in opere apud Salluſtium, qui multum opus facit. Et ep. 8. Irrumpent ecce Salutatores, *inviſores*. Sic Cent. 4. ep. 83. Te amicum meum, & crebrum inviſorem eſſe. Novum eſt Inviſorem dici, qui alterum inviſit. Melius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Apulejus ita vocavit oſorem, in primo Florid. Si quis forte in hoc coetu ex illis inviſoribus meis malignus ſedet. Cent 1. ep. 8. Flumina per ſe dulcia, cum in mare venerint, *ſaleſcunt*. Non improbo verbi fictionem, a quocunq; tandem ſit. Et mox, Ad cantum avium non *æquiparent* ſe tibiæ. Ennius & Virgil. Æquiparare aliquem dicunt, non ſe ad aliquem. Cic. æquare aliquem, & aliquid cum aliquo. Iſtos ſeq; malo, quã Plautũ, cujus hoc eſt in Milite: Mars non auſit hiſcere, neq; ęquiparare ſuas virtutes ad tuas. Et ep. 22. Sigonii & Mureti, non auditũ verbum *magno emerim, ſed viſum*. Hoc eum dicere, eiq; non credere par eſt, qui & ſurdus & cœcus ſit. Huic enim merito cujuscunq; hominis auditus & viſus magno ematur. Si dixiſſet Lipſius: Quos ego non auditos ſolum magno emerim ſed etiam vivos, neque ridiculus in verbis fuiſſet, & hoc Virgilianum imitatus videtur:

Turno tempus erit, magno cum optaverit emptum
Intactum Pallanta. —

Ejuſ-

Ejuſdem Centur. exempla ultima: *Vereor ut ſuppeditet* me tam pertinax luctator. Novum, ni fallor, eſt, quamvis haud inelegans, ſuppeditare, pro pedes alteri in lucta ſubjicere, eoque modo humi affligere quod Ciceroni & aliis eſt, ſupplantare, Curtio arietare lib. 9. quem occupatum complexu, pedibus repente ſubductis, Dioxippus arietavit in terram. Sed vereor, ut me ſuppeditet, pro, ne ſuppeditet, non eſt latinæ conſuetudinis. Cent. 2. epiſt. 34. Neminem contumacia, aut *loquentia* irritabis. Hoc in Salluſt. ſupra notavi. ep. 41. Quid agas, fac me ſcitiorem, quo exemplo, & Cent. 3. ep. 26. de reditu tuo fac *me ſcitiorem*. Ridicula prorſus novitas. Scientem Plauti & Terentii exemplo, vel ſcientiorem melius dixiſſet. Nam ſcitus eſt, quo ſcitur, aut ſciſcitur. Sed Lipſius nimis vulgare negotium, neque niſi Tullianis iſtis pueris dignum credidit: fac me certiorem. Cent. 3. epiſt. 2. Sæpiſſime e *pectore* dici. Cent. 4. epiſt. 68.

Ex corde, modicum aliquid maluiſſem, pro, vere, ſerio. Et ep. 46. Salve ex animo. Et ep. 73. Eum ſaluta, & tu corde ſalve. Et ep. 41. Si ſcribis illi, corde a me ſaluta. Tantum mihi neque pectoris, neque cordis, neque animi eſt, ut hoc exemplum loquar, aut ſcribam: etſi me haud quaqum illud Plauti fugit, Capt. Act. 2. Scen. 3. Videas corde amare inter te. Et hoc Truc. act. 1. Sc. 2. Neminem mage amat corde atque animo ſuo. Sed neque os meum illius in hoc ſimile velim, quod Cent. 4. ep. 75. legitur. *Gratias ore tibi dico*, pro, bello carmine. Niſi autem omnia me fallunt, Paulus Feſti admutilator, os Lipſio ſublevit, qui hæc Catonis verba refert: ſunt multi, corde quos non miſeret neminis: cum ex Feſto conſtet, poetæ veteris in Erechteo fuiſſe verſum: Lapideo ſunt corde multi, quos non miſeret neminis. Cent. 3. ep. 16. de me dixerim, in *adſpectu ſanum*, aut medium in re non eſſe. Pro revera me neque ſanum, neque

me-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

medium eſſe. quod tamen primo adſpectu videar. Hyginus quidem in Aſtron. Mercurii ſtellam in adſpectu non magnam dicit. Sed Cicero 7. Philippica. Specie conſuli re & veritate nobis. Livius l. 3. Agunt cum Terentello Tribuno, dilataque in ſpecie actione, re ipſa ſublata, conſules extemplo accerſiti. Medium, pro dubiæ, aut ambiguæ valetudinis poni non impedio, quamvis legiſſe non videar. Cent. 4. ep. 54. Nunc in *imagine* te vidi, an non *in re* aliquando & veritate. Vulgare videl. ei viſum fuit; Nunc imaginem tuam vidi, an non aliquando te ipſum. Et ep. 11 Vel *in caſum dare* literas, malui, quam me in ſilentii culpam. Genus id, in caſum dare, Tacitum habet auctorem, mihi non ſatis idoneum. Sed quis unquam dixerit, *dare ſe in culpam?* fruſtra fortaſſis quæſiero: quod & vereor de *conſilio in rem dando*, pro, re exſequenda, ut Liv. l. 36. n. 43. loquitur, aut ad rem conferendo. Cent. 8. ep. 48. Habes conſilii mei ſum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

mam, ſed quando in rem dandi? Cent. 4. ep. ultima. Sæpius tuas accepi, nec meas *reddidi*, pro, reſcripſi. Latinorum idioma eſt, reddere epiſtolam, pro ei dare, cui ſcripta eſt. Et mox infra. *Electũ ad dignitatem* quem dicis, averſa aure boni audiunt, etſi mutandum eum aliqui optant. Neutrum ſatis Latine, neque eligi ad dignitatem, neque *opto illum mutandum*. Et ep. 89. Ego virum hunc faveo Romę, & pæne invideo. Quæro, quis favere aliquem alicui, pro gratulari dixerit. ep. 79 *Invalentia* mea cauſam ſuſtineat. Sic cũ Agellio novatore non magni pretii, quam cum Cicerone, invalitudo dicere maluit. Et ep. 93. In *circumſtantia* amicorum, pro in corona amicorum, vel circumſtantibus amicis, ejuſdem Agellii auctoritate, apud quem l. 3. c. 7. legendum puto: Oſtendit exitium de loci importunitate, & hoſtium circumſtantia matrum. Cenſeo, inquit, &c. Ubi maturus, propinquus, & imminens. Cic. Edidit

dit hæc Colchas, quę jam matura videtis. Livius. Ea res maturam jam ſeditioně ac prope erumpentem repreſſit. Cent. 7. ep. 86. Æquitas ipſa ſi judicet, *ſententiam a me donet*. Idioma Latinũ eſſe ſcio, ferre, dicere, pronuntiare ſententiam. Donare autem ſententiam, eodem ipſo, quo Virgo Plautina loco, natum arbitror in culina ſc. in angulo ad lævam manũ. Cent. 4. ep. 83. *Simul ille mihi tetigit de iſto* heroe, ejusque animo, ſcripſi ſtatim. Et hoc novum eſt. Ille mihi tetigit de illo, pro, ſcripſit. Nam Latini de nuncio tantum tangendi, aut attingendi verbo utuntur. Plautus Bacchid. act. 2. ſc. 2. Sed tu quod factitaſti mandatis ſuper ? Pi. Egon' ut, quod ab illo attigiſſet nuncius, non impetratum id advenienti rederem ? pro, propter quod, ſive, cujus cauſa illius nuncius ad me perveniſſet. Eadem fabula eſt act. 3. ſc. 5. Illud animus meus miratur, ſi a me tetigit nuncius, quod remoratur, pro, ſi meus nuncius illum offendit. Incertus

Poeta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Poeta verſu trochaico. Poſteaquam abs te, Agamemno, ut venirem, tetigit nuncius, quo verſu Cic. 13. ad Attic. epiſt. 45. per Parodiam utitur. Ubi tamen vocabulum aures, ab iis inferſum videmus, qui, tetigit ita ſolum poni, inſolens putabant. Varro apud Nonium in Curriculo. Quem ſimulac Romam veniſſem, mihi attigit aures nuncius exemplo eas, in curriculum contuli propere pedes. Lego: quem, ſimulac, Romam veniſſe attigit Nuncius, extemplo meos in curriculum contuli propere pedes, id eſt; quem ſimulac Romam veniſſe renunciatum eſt, nec enim dubitaverit, qui Varronis novit ingenium, quin is Plautum imitari voluerit. Lipſius autem nullo auctore, *Tetigit mihi*, pro literis me certiorem fecit, pro ſolenni ſua novandi licentia poſuit, eo ipſo hominis inconſpecti nomen meritus: quo ipſe nomine Dialogiſtam ſuum in Politicis notis, non ſine paſtoritia doctiſſimi cujusque fiſtula-

la appellat: quarum notarum lib. 3. cap. 8. nove dixit, honorare & *præmiari* Conſiliarium, pro, præmiis afficere. Atque hinc judicari poteſt, quam vere de ſe gloriatus fuerit Cent. 4. epiſt. 68. *Sine ſuperbia* dicam, a primis annis ſtudium mihi & ſucceſſus fuit pariter & venuſte ſcribere, priſcos imitari, qui in hoc genere regnaſſent. De ſtudio nihil decerno. De ſucceſſu, haud vidi magis, niſi tamen ferreæ quoque ætatis ſcriptores in hoc genere regnaſſe, & imitatione dignos eſſe cenſuit, ſicut cenſuiſſe eum, vel illud arguit, quod Polit. lib. 4. cap. 2. unam religionem unionis auctorem vocat, unitatem, conſenſum, & conſpirationem animorum a religione effici ſignificans, cum unio Latinis non aliud ſit, quam margarita. Hieronymus tamen ſatis locuples auctor Lipſio viſus eſt, qui lib. 1. contra Jovin. ſcribit: Non eſt bonus duplex numerus, qui ab unione dividit.

Lipſii φιλαυτία.

No-

Novitates Caſauboni.

Nove a Caſaubono dictorum hoc eſto ſpecimen. In contraſcripto, quod Angliæ Regis juſſu adverſus incomparabilem heroa Card. Perronium edidit, lego *Impræſentiarum*, pro inpræſentia, quod quam barbarum ſit, ſupra demonſtravi. Item *complices Conjurationis*, pro affines, participes, conſcii, ſocii. Salluſtio, populares Tertull. partiarii. Et *Conſequentias elicere*, pro cogere; efficere, concludere. Et *Carentia*, pro detractione, ſive quod veteribus in uſu fuiſſe, auctor eſt Seneca, *orbatione*: & in *ditione* aliqua degere, pro in regione aut provincia, aut ditionis ſolo. Et *rebus ſic ſtantibus*, pro, his rebus, quomodo nunc eſt. Et *tenetur nuptias cogitare*, quod barbari genus unum hodie omnibus eſt familiariſſimum. Ita ut etiam mihi in iis libris eo uti nulla fuerit religio, quos alienæ potius utilitati, quam gloriæ meæ ſcripſi. Neque tamen ſuppetit nulla ejus generis tuendi ratio. Dicemus nimirum, verbum *lege* ſubaudiri, ut ſit: Nulla lege

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ge teneor hoc facere, vel ad hoc faciendum, quemadmodum alligandi verbo Seneca utitur: Nulla lex jubet amicorum ſecreta non eloqui, nulla lex etiam fidem etiam inimico præſtare: quæ lex nos alligat ad id præſtandum, quod alicui promiſimus? Si ergo recte dico, nulla lex me ad faciendum alligat, nihilo deterius dixero: nulla lege alligor, vel teneor ad faciendum. Huic tamen rationi nulla ſuffragatur auctoritas. Tullii eſt in Tropicis non debebit præſtare, quid fornex vitii fecerit. Et quid alterum alteri præſtare oporteret. Aſconius in 3. Verrin: Ad hoc adſtrictus redemptor populo tenetur, ut optima conditione, quod vult, de redemptione ſua agat. Rurſus Cic. Id habet operis ac muneris, ut hoc nobis efficiat. Munus meum hoc non eſt. cum meæ partes ſint hoſpitum recipiendorum. Principum munus eſt, reſiſtere levitati populari. In quibus omnibus verbo teneri vulgo uterentur. In Theophraſti characte-

racteribus, non ſemel *pecuniam mutuo rogare* dicit, pro mutuam, quod tamen non æque barbarum eſt, atque hoc Jacobi Pontani Jeſuitæ in Progymnasmatis: Da mihi mutuo tuum calamum, pro commoda, da utendum. Dare mutuo, eſt alternis dare & accipere, quod faciunt, qui pila datatim ludunt. Nummi dantur mutui, non mutuo, & mutuum proprie in illis dicitur, quæ redduntur non eadem ſpecie, ſed eadem quantitate, ut numero, menſura, pondere. Aſconius tamen alicubi ſcribit: licuiſſe ædilibus ſigna mutua Romam deportare ex Provinciis, & rurſum ſociis reportare. alio autem loco, Romanos ſignis & tabulis pictis e Græcia commodatis uſos. Sed hoc non magis me movet, quam verbum, *vicequæſtura*, & alia nihilo meliora, quæ politiſſimo ſcriptori a mala aliqua ſcioli manu acceſſiſſe, nullum doctis & emunctæ naris lectoribus dubium eſſe poteſt. In præfatione comment. in Athenæum ſcribit ad Regem

Pontanus.

Gal-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Galliæ Caſaubonus: *Tuorum ſubditorum* fortunæ. Novum eſt autem ſubditos alicujus, pro alicui, & tuos pro tibi dicere, quos boni auctores, ſubjectos, aut parentes, prima ſyllaba producta, aut, alicui ſubditos appellant. Salluſtius: Parentes abunde habemus, amicorum neque nobis, neque cuiquam haud ſatis fuit. Seneca. Sequi parentis eſt, regere imperantis. Ciceroniane eos ſudjectos, vectigales, clientes dixeris, aut pluribus etiam verbis hoc modo circumſcripſeris, ii, qui in imperio, in poteſtate, in ditione, ſub regno alicujus ſunt, quibus quis præeſt, qui alicujus imperio tenentur. Poſſevinus imperite Principes Imperii regibus multis pares, & uno verbo Reges Cæſaris ſervos vocat, cum alibi, cum pag. 741. ubi Galliæ Regis æmulatione Carolum Imperatorum ſcribit impeditum, ne contra ſervos ſuos ultionem exequeretur. In eadem Caſauboni præfatione eſt: Te unum a mul-

Caſaubon.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

multis *retro* ſeculis exſtitiſſe, qui belli munia & pacis artes coleret. Ubi vox *retro* nove, & contra quam bonorum ætatum auctores ſolent, uſurpatur. Et infra. Tuas laudes tacere malo, quam *attaminare*. Puto vocem hanc citius in ſemidocti alicujus Grammatici Gloſſario, quam in claſſicis auctoribus inveniri. In ipſo Comment. p. 2. *auctorem* libri dicit, de quo jam a nobis actum eſt. pag. 18 22. & 141. Errant, *inobſervantia* hujus rei, pro, inconſiderantia, indiligentia, incuria, neglecta, aut negligentia. pag. 23. *Riſum alicujus tollere*, & dictis urbanorum hominum facere ſe obnoxium. & p. 116. Hippocratis Scholis *proverbium ſuſtulit*. Utrumque quam non modo nove, ſed & ſtolide dicatur, abverſus Burdoſcaliger: ejus generis patrem & auctorem ſatis luculente demonſtravi. Eadem pag. 23. *Defœdam* Venerem, & pag. 26. & 90. turpem & defœdum morem lego, neque ex quo fimeto vocem tam fœdam, ut mihi quidem videtur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

tur, eruerit, ſuſpicari queo. pag. 26. *Conciliare duas* lectiones, quod & ipſum in Burdone jam notavi. pag. 36. *Minat* gregem, quocumque lubet, pro, agit, ducit. Verbum Apuleji aſino ſatis dignum, a quo etiam *incoram*, pro coram didicit. pag. 62. libros *manuales* pag. 45. pro manuſcriptis ſatis inepte dicit Turnebi imitatione. *Dictionem* pro voce, aut vocabulo frequentur uſurpat, ut pag. 627. Diſcrimen eſt inter has dictiones, & p. 619. Multum ſibi in barbaris dictionibus permiſerunt Græci. Sed Latinis Dictio eſt, quod Græcis φράσις, aliter etiam Elocutio, & Stilus, omnioque actionem dicentis notat. Cicer. Si res inciderit, quæ dictione ſit explicanda, id eſt, oratione. Et totam cauſæ meæ dictionem in certas partes dividam Terentius. Servo non eſt teſtimonii dictio, id eſt, non habet ſervus poteſtatem dicendi teſtimonii. Paccuvius, Accius, eosque ſecutus Livius, dictionem pro oraculo Apollinis uſurpant, ſicut & fatũ a

fando

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

fando ſeu dicendo. pag. 142. *Verſum antepenultimum*, & p. 578. *penultimum* dicit. utrumque barbare. Cic. Hos cum in clauſulis pedes nomino, non loquor de uno pede extremo, adjungo, quod maximum ſit, proximum ſuperiorum, ſæpe etiam tertium, pro, loquor etiam de penultimo, & antepenultimo. Idem etiam a poſtremo, proximum, pro penultimo dicit. pag. 144. Cibi aliis indicti, & *innominati*. Aut fallor, aut indictus eſt, ac porro erit idoneus auctor, qui verbum Innominatus protulerit. p. 148. Athenæi error eſt *memorialis*. Nimis nove hoc quoque. Cicer. Vacillare memoriola γεροντικώτερον eſt. Plautine dixiſſet. Athenæum fugit memoria. pag. 160. Invenio Livianæ epitomæ vocem *multoties*, pro ſæpe, vix in foſſore ullo, aut Capri mulgo ferendam. pag. 252. Hi verſus *mutile* editi erat, pro mutilate. p. 272. Qui parum ſe viderentur exercuiſſe, aut *alias* eſſent inepti. Ubi nove & bar-

barbare *alias*, pro alioqui ponitur, velut ſupra diſputavi. pag. 274. Oculorum *invalentiam* ſimulare, pro, invaletudinem. pag. 289. Ariſtot. *judicioſiſſimus* mortalium, pro acerrimi inter mortales judicii. pag. 379. *balbutie* laborare, pro, balbum, aut blæſum eſſe. pag. 382. Nulli Africæ monſtro, de *monſtruoſitate* conceſſerit. Utrumque, & monſtruoſus & monſtruoſitas barbarum eſt. pag. 443. *Circumſtantium* temporis dicit, non ſatis, ut jam docui, latine. Cicer. ſæpe fit, ut quæ alioqui honeſta ſunt, ratione temporum fiant inhoneſta. Alius diceret, pro *Circumſtantia* temporis. Seneca in primo de Clem. Sæpe virtuti Clementia ſuccurrit, quoniam quidem conditione temporum incidunt quædam, quæ poſſint laudata puniri. vulgo dicerent, pro Circumſtantiis. pag. 186. Numquam Comicus Græcus Tragicorum poetarum verba ſeſquipedalia *ſubſannat*, quin *ampullas projiciat*. In quibus verbis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

præter barbarum illud ſubſannare, flagitioſam, ac vel infimo literatori fœdiſſimam novitatem noto. Putat Caſaubonus, projicere ampullas, idem ſinificare quod uti ampullis, ſive grandibus tragicisque verbis, cum revera ſignificet non uti, ſed ea miſſa facere, abjicere, ſeu contemnere. Eadem illi, quæ vulgo erroris cauſa fuit, non intellectus Horatii locus:

Caſauboni ſtupor in verbis Horatii.

Verſibus exponi Tragicis usq;
Si curat cor ſpectantis.

Hi verſus hoc habent argumenti. Cuſtodiendum eſſe decorum, ut in comœdia abſtineat Poeta grandibus, & Tragicis verbis, in Tragœdia vero humilibus & Comicis: fieri tamen, ut & Comicæ perſonæ elatioribus utantur verbis, cum ſc. irati expoſtulant, & Tragicæ humilibus, cum dolenter conqueruntur. Nam ſi Telephus & Peleus Tragicæ perſonæ egentes, exulesque inducantur, neceſſe eos habere projicere ſeſquipedalia verba, hoc eſt, non elate, ſed demiſſe humiliter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

militerque loqui, ſi commiſerationem in animis ſpectatorum commovere ſtudeant. Projicit ergo verba, non ſignificat, affert, aut pronunciat; ſed omittit, aut repudiat, ac velut contemnit pro nihilo. Cic. Phil. 13. Ne pro his libertatem, ſed pro libertate hæc projicias, id eſt, abjudices, ac rejicias, aſperneris. Catullus. Si linguam clauſo tenes in ore, Fructus projicies amoris omnes. Verboſa Venus gaudet loquela, id eſt, vilis, ac prope nullus erit amoris tui fructus, ſi dum amaveris, neque amicum feceris conſcium. Idem. Ipſe ſuum Theſeus pro caris corpus Athenis projicere optavit potius. pro, nihilo facere & contemnere. Seneca 2. de Ira. 21. Non pro faſtigio tuo te metiris, ipſe te projicis, id eſt, vilem facis, & abjectum. Et hæc de Caſaubono hactenus.

Thuani hiſtoria neque ipſa νεωτερισμῶν non eſt pleniſſima. V. Gr. *Alias*, pro alioqui Noſtra eſt *retro* ſæculorum me- *Novitates Thuani.*

moria. Juxta veterem ſententiam. *Multoties*, *Gratitudo*, *Ingratitudo*, *In ditione* Epiſcopi, ſubditi *alicujus*. *Tenetur* revocare ſententiam viginti *ad minus* dies. *Impræſentiarum*. *Nullatenus* ea de re actum eſſe, pro omnino non, aut nihil penitus. quæ quam ſint lutulenta, ſupra demonſtravimus. Sunt & iſta nove ab eo dicta. *Pejerare in Deum*, *Impares contra tantam multitudinem*. Vir *nupſit puellæ* pro, uxorem duxit puellam, cum tamen amiculus ejus Joſ. Burdoſc. nuptos viros ita deteſtatus fuerit. Apage, apage, viros nuptos. Hic in Gallia viri non nubunt, ſed fœminæ. Literas quibus fides alicui fit, ſive teſtimonium præbetur, quas priſci auctoritatis, vulgo literas credentiales vocant. Thuanus Sleidanum ſecutus, inſulſiſſime *Fiduciarias* vocat, cujus ſordibus accenſeas licet: *Caligæ* pro femoralibus. *Moroſa* tergiverſatio quod moram afferat. Obiter notandũ, *Improperare* alicui, pro exprobrare, vitio vertere, ingerere, exe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

executioni demandare. *Concivis*, pro civis aut popularis. *Dejeramenta* in Deum, pro, diræ, aut blaſphemiæ. *Injuriæ memoriam ad animum revocare*. Ridicule. Juris Conſulti injuriam revocare ad animum habent, non memoriam injuriæ. Æque ridiculum eſt hoc: *aſſeveranter* negare. Perinde enim valet, aſſeveranter, atque affirmative, quod vulgo dicunt. Sordide hæc quoque. *Ad mortem damnare* aliquem, pro, capitis condemnare. Ne ipſorum dignitati tractu temporis præjudicetur, diſtributo *unicuique* viritim aureo, ubi τὸ unicuique miſſum fieri debuit, tametſi ſimillime Seneca 3. de Ira 2. dicat. Ambitio viritim ſingulos occupat. Eſt etiam Thuani, *Gratiam alicujus demereri*, pro aliquem demereri. *dietim*, pro in ſingulos dies. *Brumoſo* aere, pro hiberno aut brumali. *Ultroneus*, & *Spontaneus*, pro voluntarius. *Mercimonium*, pro mercatu, cum mercem ſignificet. *ſingulis quatuor menſibus* ſtipendium militibus dependit,

pro quarto quoque menſe. Vel potius, quot quadrimeſtribus, ſicut, quot annis, quot Calendis, ubi ſubauditur verbum ſunt. Integra enim oratio eſt. Siculi quotquot annis tributa conferunt, ſive tot annis, quot ſunt tributa conferunt, pro quo Cic. ἐλλειπτικῶς: Siculi quotannis conferunt. Plautus Stich. Meminiſtis quot Calendis petere demenſum cibum, pro tot Calendis, quot ſunt, petitis cibum, id eſt, omnibus vel ſingulis Calendis. Horat. Non ſi trecenis, quotquot erint dies, Plutoni tauros immoles. Recte Muretus eum notat, qui dixerat: ſingulis quinque annis. Singuli enim eſſe nequeunt, qui ſunt quinque: cum ſinguli voce Unitas ſeu μόνας ſignificetur. Cic. ſæpe ſingulis utendum eſt, plerumq; binis, non fere ternis amplius. Vix ſingulis ætatibus ſinguli, vel bini Oratores tolerabiles inventi ſunt. Cæſar Tarenti, Brunduſii, Siponti, ſingulas legiones poſuit, id eſt, in unaquaque trium Civitatum

unam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

unam legionem. Binos aureos ſingulis diſtribuit, id eſt, unicuique duos. Plautus Indies qui ſingulas eſcas edunt, id eſt qui quotidie ſemel tantum cibum capiunt. Idem Ciſtellar. act. 4. Sc. 2. Singulum video veſtigium, pro, ſingulorum. Varro neſciebamus ſemel unum ſingulum eſſe. Livius, ex ſingulo ligno ſcapham dixit, pro quo Polybius μονόξυλον πλοῖον. Falſum proinde eſt, quod Priſcianus veteres negat in unitatis numero ſingulum dixiſſe. Agellius l. 18. c. 13. Numo ſingulo mulctabatur. Et l. 19 c. 8. Singulum & plurativum numerum dicit, pro, ſingulari & plurali. Fugit tamen Muretum ratio, cum pro ſingulis quinque annis dicendum putat, quinto quoque anno. Nec enim eadem utriusque dicti eſt ſententia. Si quid enim fiat, quod quinquenniis, ſeu ſingulis quinquenniis ſemel, nihil neceſſe eſt id quincto ſemper anno fieri, cum etiam primo, ſecundo, aut quocunque quinquennii anno factum

intelligatur. Rurſum Thuani eſt. De *rerum ſtatu optime inſtructus*, pro edoctus. *Per tranſennam* appellare, pro prætereundo, in tranſitu, ὡς ἐν παρόδῳ. Tranſenna Latinis nihil eſt aliud, quam funus extentus. Qui aliter accipiunt, ſibi a mendoſo Ciceronis loco turpiter imponi patiuntur. Is in primo de Orat. ſic recte legitur: Petes a Craſſo, ut illam copiam ornamentorum ſuorum, quam conſtructam uno in loco quaſi prætereuntes ſtrictim adſpeximus, in lucem proferat, ac ſuo quidque loco collocet. Hic prętereuntes valet illud ipſum, quod vulgo obiter dicunt, id eſt, aliud fieri agentes, & in transcurſu. Sic alio loco Cic. Nemo poteſt uno adſpectu neque præteriens in amorem incidere. Uno adſpectu & præteriens judicat. Quaſi præteriens ſatisfaciam univerſis. Hoc verbum prætereuntes ſciolus quisquam corrigere conatus fuit, ex eoque facere, pertranſeuntes, niſi tamen id oſcitanti librario inter ſcribendum ex-

cidiſſe putabimus. Utroque poſtea a conſecutis librariis in contextum recepto, ut eſſet ſic: qua ſi pertranſeuntes, prætereuntes, ſtrictim adſpeximus: occaſio nata fuit Nonio, ſtolidiſſimæ pecudi, ſeu cui alii paris ſtuporis Grammatico, experiendi ingenii, cui indulgens, ex verbo pertranſeuntes, fecit per tranſennam: quod nullo negotio iis probavero, qui Nonium non prorſus ignorant, & librorum Ms. uſum habent. In libello quidem meo de Arte Critica, quo loco de verbis ſupervacuis & gloſſis agitur, aliquot ſimilium mendorum exempla ex veteribus Codd. notata Lector inverit. Poſſevinus, quod ſe nihilo deteriore jure, quam ſuperiores, eſſe oportere, non male perſuaſum haberet, partim nove verba, loquendique genera commiſci, partim ab aliis ficta in oratione adhibere, nequaquam religioni habuit. Hujus generis ſunt pag. 415. *Nullibi* pro nuſquam. pag. 828. *Improperare* alicui, pro

Novitates Poſſevini.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

exprobrare. p. 343. *Complices*, pro conſcii, affines, participes, aut ſceleri, vel crimini, ut Tacitus loquitur, connexi. p. 389. *Concivibus* pro, civibus. p. 799. *Impoſſibilium* cupitor. pag. 841. Vix *poſſibile* fuerit. p. 777. *Vicedux* Provinciæ. p. 653. *Vice Cancellaria*. p. 405. & 825. *Proficuus*, & *improficuus*. p. 835. *Juramenta*. p. 797. *Præſidens* Mediolan. p. 85. & 550. *Ad minus*, p. 30. *Indiviſibilis*. p. 720. & 723. *Deſciſcio*, pro defectio. p. 772. *Ægre agere*, pro ægre ferre. p. 837. & 840. *Alicui ſatis agere* pro, ſatis facere, pag. 792. & 850. *Jacere initia alicujus rei*, pro principia, iucipere, vel jacere fundamenta. p. 833. *Subditi Principis*. pag. 25. *Impar contra hoſtes*, pro impar hoſtibus. In quo haud ſcio, an Livii Epitomen l. 96. imitari voluerit: ubi eſt, Sertonius magnus Dux & adverſus duos Imperatores, ſæpe par, frequentius victor. Sed in eo diſpar eſt ratio. quemadmodum & in hoc Tullii poſt reditum Superiorem eſſe contra improbos minus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

minus eſt negotii quam bonis exæquari. p.803. *Collegati*,pro, fæderati, quia ſcilicet Itali pro fædere legẽ dicunt.p.835.*Venditionem cum* aliquo actitare.&Fædera Vincentio Medio *actitata*.p.836. *Immediate*. p. 840. *Indecet* majeſtatem Principis. Plinii minoris imitatione. p.778. Victi potius quam *ſatii*, pro ſaturi, p.32. *alias*, pro alioqui. p.791. *Præceſſores*. p.355.&415.*Prędeceſſores*.p.347 aliquem *ſceleris requirere*, pro, de ſcelere appellare.p.365.&.426. *Spontanus*.p.372.*Diſſitus*,pro,disjunctus,remotus.p.402.*Mediator* pro,ſequeſter, peccator,interpres internuncius, pararius, aut etiam medius, quod Propertio auctore, etſi ποιηλικώτερον videri poteſt, alibi non male uſurpat.p.659.*medio* aliquo uti.Et p. 758. Uti *mediis* oportunis, quod etſi apud Apulejum exſtet, minime tamen probum eſt. lib.3. de aſino. Tunc in ancipiti periculo conſtituti, vel opprimendi noſtri, vel deſerendi ſocii: medium e re nata validum eo volente commini-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſcimur. Quid autem pro eo Latine dici queat, hinc diſcamus licet. Cic. Num tibi parva hæc videnter adjumenta & ſubſidia Conſulatus? id eſt, media ad conſequendum Conſulatum. Idem, homo multa inſtrumenta habet ad adipiſcendam ſapientiam. Hunc quaſi gradum quendam atque aditum ad cętera jactum. Habere oportunitatem ad negotium adminiſtrandum. pro, mediis non defici. Seneca. Contumeliarum patientia ingens inſtrumentum eſt ad tutelam regni, pro, optimũ eſt medium. Idem, ſcio quę via ad iſtum favorem ferat, malis artibus quæritur, pro, quibus quis mediis favorem iſtum parare poſſit. Livius lib. 5. n. 29. Si tribunitia vis tribunitio auxilio repelli nequeat, aliud telum patres inventuros eſſe, pro aliud medium. p. 417. *tenetur* cæteros exemplo prævenire, pro ejus munus partesque ſunt, exemplo eſſe ceteris. p. 408. *Innominato* Senatu, pro tacito, ſive nulla Senatus mentione. p 404. *Diſtractiones* difficiles,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ficiles, & moroſæ ad annos; Ubi diſtractio pro venditione nove dicitur, nam ęnea demum ętate diſtrahere, pro vendere dici cœptũ arbirtor. *Moroſus* ad multos annos, pro, in quo multorum annorum mora ſit, non admodum Latine. ſunt & iſta notę non optimę. p. 34. *Æmulatio Papæ cum* Imperatore, pro, Papæ & Imperatoris aut, inter Papam & Imper. p. 664. *Nominetenus* paveſcere, pro, audito tantum nomine paveſcere, p. 703. oſtentandæ *gratitudinis* reus erat, pro, officium ejus erat, gratum ſe exhibere. Reus eſt is cujus res in judicio agitur. Virgilius voti reum per figuram dicit, pro voti damnatum. Voce ſc. antecedentis ſignificat conſequens. Prius enim eſt, ut quis reus fiat, quam ut damnetur. Apud Liviũ tamen l. 25. 30. lego: quo intentius cuſtodię ſerventur, oportuna loca prędectis dividenda eſſe, ut ſuæ quisque partis tutandę reus ſit, pro quo vulgo dicimus, ut ſuam quisque partem tutare teneatur. p. 625. *Convaleſcentiam* dicit con-

firmatam a morbo valetudinem, morbi depulſionem, ex morbo evaſionem. p. 647. *Convicimus.* p. 651. *Primogenitus*, pro, filiorum natu maximus, ſive, cum Tacito, liberorum vetuſtiſſimus, aut cum Catullo, natum primævum. p. 652. *Alleviatio*, pro, levatio. p. 664. *Votum Ducis*, pro ſuffragium, aut, punctum. p. 642. *Exoſa.* παθητικῶς dicit, pro, inviſa & offenſa, quomodo ante Agellium nemo locutus invenitur. Virg. pugnas exoſa relinquo. Ubi Servius, exoſus, & peroſus de eo tantum, qui odit, dicitur. p. 771. Intra *propriam potentiam reſidere*, pro, domi ſuæ, ubi munitior ſis, plusque poſſis. p. 778. Flagitium credebatur, *aliam forma circumferre*, pro, aliam formæ nomine prædicare, ſive, formoſam dicere. p. 778. *Diſſimulitudine* ſui uſus urbem incognitus pererravit. Diſſimilitudinem, pro, diſſimulatione nove poſuit. p. 395. ne apud exteros *circumferamus*, nimis ſevere animadvertiſſe, pro, ne paſſim inſimulemur, accuſemur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

mur, aut differamur, ſed Poetice ut Prop. Et te circum omnes alias irata puellas, differet, id eſt, te infamabit, &, ut Plautus ait, maledictis aut pipulo te differt. Sermones quidem, & querelæ circumferuntur, non æque homines etſi per figuram id dici non nego p. 413. Sapientia *gnarum juſti & exerciti* reddit. Et p. 646. *Leges juſti & exerciti.* Ubi quid ſit exercitum, ne ipſum quidem ſcire arbitror, neque tamen id iterum dicere dubitat. Legerat nimirum apud Tacitum ſuum Annali XV: Egnatius auctoritatem Stoicæ ſectæ præferebat, habitu & ore ad exprimendam imaginem honeſti & exerciti, cæterum animo perfidioſus, & ſubdolus avaritiam ac libidinem occultans. Sed quomodo nobis purgabit, quod hoc Lipſii monitum usq; eo ſpreverit? Suadeo ſcribas, ad exprimendam imaginem honeſti exercitus, ex ſententiæ ductu. Exercitus, nimirum valet, exercitatus, & compoſitus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

Exempla Archaiſmi, ſive Obſoletorum verborum uſus.

OBſoleta, ut dixi, ſunt, quibus Romę, cum puriſſime loquerentur, uti jam deſierant, quæ qui referre denuo, & in uſum velut poſtliminio inducere conatur, ſibi a Fabio dictũ meminerit. l. 1. c. 6. *Abolita, atque abrogata retinere, inſolentię cujusdam eſt, & frivolæ inparvis jactantiæ.* Illud quidem omnes mihi aſſentient, ſpero, ſi quis hodie Italus, Germanus, aut Hiſpanus, ea patrii ſermonis verba conſectetur, quibus ſuperiorum ſęculorum homines uſi ſunt, quęque noſtræ ætatis conſenſus repudiavit, ac dimiſit, eum nullo hominẽ judicio, imo nec capite ſatis incolumi omnibus viſum iri. Merito igitur ætatis ſuę homines *Salluſtiũ* irriſerunt, quod ſępius, quomodo locuti fuerant Romę, quam quomodo tum loquebantur, ſcribere, & ſi forte, loqui mallet. *Soluit* nempe elegantius ei viſũ eſt quam ſolitus eſt: quod, aut fallor, aut Cicero, Cęſar, Brutus, Meſſalla, Sulpitius, Cęcina, Mutius, neque

Priſcorum verborum Affectator quo vitio laborent.

Sunt homines fatui. Salluſtius. Affectator vetuſtatis.

mu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

muliones, cocos, aut medioſtinos ſuos impune dicere ſiviſſent. Quod etiam de multis aliis judico, ut *famæ*, *famarum*, *famas*, pro, fama, famæ, famam. *Magnas vis*, pro, magnas vires. *Armis decoribus* pro, decoris. *Senati*, pro Senatus *Plebes*, pro, plebs. *Satias*, pro ſatietas, *Sallere*, pro, ſalire, *Secus virile*, pro, ſexus virilis, *Paritas opes*, pro partas opes. *Calvi*, pro, decipi. *Claudere*, pro, claudicare. *Egere aliquam rem*, *ſupplicium*, pro, ſupplicatione. Vocatus eſt ad *imperandum*, pro, ad accipiendum imperium, ſive, ut ei imperaretur. Locus hoſtibus *ignarus*, pro ignotus. Eadem Burdoſcaligeri in verſibus ſcribendis fuit inſania, velut hypobolimęi pag. 201. exemplis aliquod docui. In proſa tamen oratione, hac culpa fere caret, niſi quod adverſus Titium ſcribit: Eſt interdũ indignari ruſpantem quisquilias tuas. Poſſevinus etiam hac in parte judicio uſus eſt, ut priſcorum uſu ſibi interdiceret. Paucula tamẽ ei, opinor, imprudenti ſe ingeſſerunt. ut p. 30. *Tot ævitatibus*. Et pag. 841.

Archaiſmi Burdoſcaligeri.

Pingvitudine nimia gravis, qua utraque Varronem auctorem habent In *Thuano* nihil hujus generis legere memini, quam quod hoc l. 17. Guiſius quaſi parto triumpho *vitulabundus* in Galliam advolat. Caſaubonus autem pluſculum ſibi indulſit, Documento ſint iſta. In præfat. Comment. Athenæi. Ne hoc Deus *ſirit* In Comm. p. 11. *claudit* hic verſus p. 53. & 152. Ipſa experientia, quę ſtultorum *cluit* magiſtra. p. 142. *Horſum* traho Hermippi locum. p. 631. Inepti ſumus, ſi in explicandis his *afaniis operam noſtram abutimur*. p. 571. *Forsfuat* in verbo illo error eſt. p. 374. Quæ Timæus de Ariſtotele *muginatus eſt*. Quæ autem ſit verbi muginatus ſententia, nec ipſe fortaſſis expedire poſſit. Iſidorus muginatur, explicat, cauſatur. Feſtus vero muginari ait eſſe, nugari, & quaſi tarde conari. Cic. 16. ad Att. ep. 1. De ocella dum tu muginaris, nec mihi quicquam reſcribis, cepi conſilium domeſticum. Nonius, inepte, ut ſolet, muginaris, interpreta-

Thuani.

Caſauboni.

tur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

tur, murmuras. Quidni cunctaris quod Feſti ſententiæ & magis conſentaneum? Plinius major in prefatione: Hoc profecto premio contẽti, quod dũ iſta, (ut ait M. Varro) muginamus, pluribus horis vivimus. Ita legit Joſ. Burdoſcal. vulgo *mus inamur*: quod ego a muſis deductũ & idem valere ſupicabar, ac ſtudere & Muſis operari. Ejuſdem Caſauboni eſt hoc in notis ad Theoph. characteres: Commentariũ in hacce *Rutaba* abſolvi, quod qui volet intelligere, Noniũ ſibi conſulendũ ſciat. Lipſius denique in hac fuit hæreſi, ut niſi priſca ſubinde verba orationi inſereret, omnẽ ſibi facetiæ & elegantiæ famam periturã putaret. De multis pauca hic repreſẽtare placet. Gent. 1. ep. 23. Vare mi *Oculiſſime*. ep. 35. Vereor, ut dent *mage majores* tempeſtates. ep. 41. Vale, & *mutuiter* me ama. ep. 61. Non melius aut magis *propitim* expreſſeris. ep. 62. Quæſo hoc volens audi, a *volentiſſimo* tibi amico. ep. 82. Avus tuus, & a-

Lipſii affectatio. priſcorum verborũ

via

via valent, *tibi volunt*, *ſemperque volent*. ep.52. Muretum a me ſalutabis, & animum *hunc illi firmabis volentem* ſemper ejus & amantem. Quæ cum Mureto oſtendit Benejus, quin genus hoc eloquentiæ, uterque albis, ut Plautus ait, dentibus multum deriſerint, dubium non habeo. epiſt. 8. Sine libris nulla legitima *ad ſapientiam exercitu* aut via. Et infra non longe. In Civitatibus eſt *conflugés* vitiorum. Ibidem vinum vocat *ſuccum alibilemque liquorum*, quia nempe apud Varronem, legerat, omnium rerum liquentium, quas cibi cauſa capimus, lac maxime eſſe alibile. *Et dapes care præſtinare* a foro. ep. 22. Quem non *titillet varia ſpectio* gentium, urbium, locorum? ep. 81. Frigidis juvari imprime videor, ſed *crebra eorum uſio*, ſcis quam non ventriculi ex uſu. ep. 89. Cum fructu hæc *talia publicitus legi cenſeam*. Cent. 2. ep. 23. *Hilum non ego* deterior. Cent. 4. ep. 50. Cœpta *benevolentia non claudet*, ſi tu jam duplici illo pede fulcies probitatis & doctrinæ.

Ubi

Ubi claudet, valet, claudicabit. Cent. 3. ep. 96. *Fabulamini aſsidue, muginamini*, & eſtis una, quando libet, quamdiu libet. Cent. 7. ep. 72. *Alumnum noſtrum fines Italiæ attigiſſe*, volupe mihi auditu eſt, quo genere ſæpius utitur. In prima primæ centuriæ editione Epiſtolam me legere memini, ad victorem Giſelinum, niſi me animus fallit, ſcriptam, quæ in reliquis conſecutis editionibus non comparet, quod eam Lipſius, juſtam, opinor, ineptiæ reprehenſionem veritus, circumſcribendam ſibi duxerit. Ejus hoc erat principium. *Ajo Locutio tu lita, ego fidei ſtrenue.* Ajus Locutius a Romanis pro Deo habebatur, ab Ajo & loquor. ita dictus, quod vox ejus fuiſſet audita, quæ Gallorum adventum prędiceret. Litare eſt ſacrificio Deum piare, propitiare, ſeu placare. Jubet igitur Giſelinum Lipſius, Ajo Locutio litare, hoc eſt, loqui, ſive ſcribere, non diutius ſilere. Diu ſc. nihil ſcripſerat, & ſilentio ſuo Ajum Locutium offenderat. Lipſius

Inſigne exemplum Archaiſmi Lipſiani.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſius contra fidei litaverat, ſtando promiſſis, id eſt, literis ſcribendis, quod facturum ſe fidem dederat. Sententia igitur Oraculi illius Lipſiani hæc eſt: Tu ne diutius ſilueris, ego ſcribo, velut facturum me receperam.

Et hic quidem noſtræ de Styli hiſtorici virtutibus diſſertationis modus eſto. in qua, ſi quam politioris literaturæ ſtudioſis operam navavimus, erit quod nos menſtrui laboris ea in re ſumpti haud quaquam pæniteat. Quod ſi autem alicubi alucinati eſſe, perperamque cenſoriam notionem exercuiſſe videbimur, minime moleſtum nobis erit, alieno beneficio doctiores fieri, quodque ſupra de nobis recepimus, minerval ei, qui aliquo nos errore liberaſſet, neutiquam defuturum, in eo ne fides noſtra accuſari queat, nec quis nos factum mutaſſe merito ſuſpicetur, operam ſedulo datam iri pollicemur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

De Natura Hiſtoriæ
deque
Hiſtorici Officio Diſſertatiuncula.

HIſtoriæ nomen, ab ἱστορεῖν deductum eſt, quod ſcire ſeu noviſſe ſignificat. Utque proprie & in genere Hiſtoria quævis notitia dicitur, per figuram poſtea ſignificat, narrationem, quæ eſt partim effectum notitiæ, partim cauſa. Nam quia quis novit aliquid, propterea narrat, & ideo narrat, ut cum aliis ejus notitiam communicet. Sic hiſtoria animalium, plantarum & Naturæ inſcribuntur libri, qui de animalibus, plantis, deque rebus naturalibus narrationem continent. Sed in ſpecie, κατ' ἐξοχὴν Hiſtoria dicitur, ſive notitia, ſive narratio, rerum ab hominibus geſtarum, & de hac proprie hoc loco breviter diſſerere conſtitui.

Hiſtor etymon.

πολυσημία.

Per-

Hiſt. deſin. Perfectam Hiſtoriæ definitionem ex omnibus ejus cauſis talem confici poſſe exiſtimo. Hiſtoria eſt rerum geſtarum & cauſarum propter quas, & per quas geſtæ ſunt, vera, libera, & malignitate vacans narratio, quid in vita maxime civili faciendum fugiendumque ſit, ſermone brevi, ſed perſpicuo & puro præmonſtrans. Hac definitione officium hiſtoriæ cum rerum, tum verborum ratione, declaratur. Ratione rerum officium ejus eſt partim narrare, partim docere. Narrationis objectum, ſive id quod narratur, ſunt cum res geſtę, ſive eventa, tum eventorum conſilia, quę ſunt cauſæ impellentes, & agendi modus, qui eſt cauſa adminiſtra, ſeu inſtrumentalis. Cum enim ad docendum Hiſtorici narratio dirigatur, ut ſcilicet ex preteritis judicium de futuris fieri, quidque homines facere fugereque debeant, alienis exemplis moniti diſcere queant, nequaquam ſatis eſt ea modo, quę contigerunt, ſive geſta ſunt, exponere, (cujus generis

Objecta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

neris narratio humani ingenii curioſitatem quidem paſcit; utilitatem vero adfert minimam.) Sed hoc amplius requiritur, ut quo conſilio quoque modo quidque geſtum fuerit, annotetur. Nam de ſimilibus ſimile judicium fieri verum eſt. Minime vero omnium ſimiles eſſe actiones poſſunt, niſi in conſilio & agendi modo earum convenientia apparet, quando non tam refert quid, quam quo propoſito, quaque ratione actum ſit. De his Hiſtoricæ narrationis ſubjectis Tacitus in principio Hiſtoriæ ſuæ hunc in modum meminit: *Antequam deſtinata componam, repetendum videtur qualis ſtatus urbis, quæ mens exercituum, quis habitus provinciarum, quid in toto terrarum orbe validum, quid ægrum fuerit? ut non modo caſus eventusque rerum, qui plerumque fortuiti ſunt, ſed ratio etiam cauſæque noſcantur.*

Hiſt. narrat. adjuncta. Narrationis Hiſtoricæ adjuncta ſive requiſita, aut neceſſariæ qualitates ſunt, *veritas, Libertas, & humanitas.* Veritatis lex

 eſt,

eſt, ne quid falſi audeat: Libertatis, ne quid veri non audeat, modo aliqua in eo utilitas vertatur. Illa mendaciũ excludit, hæc ſcriptoris ambitionem, ſive, ut Tacitus interpretatur, aſſentandi libidinem, cum nimirum aut gratiæ aucupio, aut offenſæ metu retinet, aut diſſimulat, quod contigiſſe novit, quodque in annales ire, ſeu literis mandari ad exemplum publice intereſſe intelligit. Nam quæ neque ullum, ſi ſciantur lectoribus emolumentum afferre, neque rurſum ignorata damno eſſe poſſunt, ea Hiſtoricus ſilentio præterire non modo poteſt, ſed etiam debet. Philoſophi enim civilis ac moralis partes ſuſcepit, ut faciendorum & fugiendorum regulas ſive pręcepta in Scholis Ethicis ac Politicis tradi ſolita exemplis confirmet. In quibus ergo nihil ad præceptorũ illorum demonſtrationem ineſt momenti, iis ne in περιεργίας aut ἀδολεσχίας incurrat crimen, merito ſuperſederit. Sed ſeculis profutura, ne quem offen-

offendat, reticere ſine fædo ſervitutis crimine nequaquam poteſt.

Humanitas in Livoris ac malignitatis fuga ſpectatur, cum videlicet Hiſtoricus hominem eſſe ſe meminit, quem ęquum eſt mitem animum gerere, & modicis erroribus ęquum, neque ex aliorum infamia voluptatẽ capere. Humanum eſt errare, humanum etiam ignoſcere. Inhumanus ergo eſt, qui occulta clarorum virorum vitia, quæ præſertim ſcelere careant, publicare gaudet: qui quę ad laudẽ alicujus magni viri, aut ad redimẽda, ſive excuſanda ejus peccata pertinent, & ponere prętermittit, qui ſimulat ſe non credere, quę in alios contumelioſa ideo narrat, ut credãtur, qui graviſſima, quę impingit crimina, leviculis laudationibus diluit, ac velut compenſat, qui cum ipſum hominis factum vituperare non poſſit, vitioſam ejus cauſam de ſua ſuſpicione affert ſive qui agendi conſiliũ & intentionem, (ut vocant) calumniatur,

Abſit malignitas.

Notæ malignitatis

tur, qui denique cum plures ſint de eodem rumores, cum ei benigniorem liceret amplecti, in deteriorem propendet, eumque literis prodere non dubitat. Hoc nigræ loliginis ſucco, & inhumano vereque diabolico livore, hac ætate non paucos imbutos videas, qui ducta de animo ſuo conjectura, nullam veram inter homines virtutem, ſed umbram modo, aut effigiem ejus inveniri perſuaſum habent, ac ſibi magnam judicii & prudentię opinionem hinc acceſſuram, certiſſima ſpe præcipiunt. Si maximorum virorum gloriæ obtrectent, ſi obſcuris, ac ſine auctore certo rumoribus ad nomen eorum collutulandũ chartas ſuas inſigniant, ſi quicquid bono conſilio, & ex vera virtute geſtum videri queat, in ſiniſtrã raptent partem, atque ambitioni, avaritię, aut hypocriſi, ſive ſimulationi aut auræ popularis aucupio aſſignent. *Tacit. malig.* Cornelio quidem Tacito palmam Hiſtoricorum non aliam ob cauſam Politicorum judicio hodie tribui intelligunt, niſi quia eadem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

via graſſatus fuerit, & omnia fere in pejorem partem interpretari, minimumq; verę virtutis humano generi opinione ſua tribuere videatur. Ne ergo parum γνήσιοι, aut germani ejus diſcipuli, aut a tanti Politici & Hiſtorici diſciplina degeneraſſe judicentur, ſumma ope ſibi nitendũ putant, ut omni humanitate exuta, nullius omnino virtutis opinionem humano generi relinquant. Digni profecto, qui in humanis non ſint, cum ſupina prorſus ἀδιαφορία, & indiſcriminatim tam male de hominibus exiſtiment. Hos ſi quis moneat, ut Chriſtianos ſe præbere, ac legi caritatis parere velint, de qua ſcribit S. Paulus 1. Cor. 13 eam benignam eſſe, nec cogitare malum, cui conſentiens Jacobus c. 3 Sapientiam Chriſtianorum, quæ de ſurſum eſt, ait eſſe ſuadibilem plenamque miſericordia, nec judicare; illorum vero hominum ſapientiam, qui linguam aliorum convicio exercent, ac ſine manſuetudine judicant, eſſe terrenã,

animalem, diabolicam. Sic ergo ſi quis eos moneat, nempe ſe, ſi lege charitatis uti velint, longe Tacito diſſimillimos judicatum iri, plerumq; a judicii ac prudentiæ commendatione abſuturos defendent: niſi eos tamen animi habitum & ſententiam verbis promptã habere diſpudet. Neq; tamen non longe diſpar eorum ac Taciti eſt ratio. Hic enim in tempora ſæva, omnique virtutũ generi infenſiſſima inciderat, quibus cum totius orbis imperiũ ex unius, ejusque facile omnium deterrimi nutu & arbitrio penderet, nullius innocentiæ receptus usquã terrarum daretur, minus mirandum eſt, ſi omnem prope virtutem terris exulaſſe credidit, & ſuſpicionibus de hominum factis ac dictis liberius indulſit: Sed iſti tempora deſcribunt, quæ bonos, malos, medios, ſive tolerabiles principes aliis atque aliis locis tulere, ſub quibus ſolum vertere, & vel fuga virtutem in tuto collocare liberum eſſet. Itaque viderint quam de

Taciti imitator.

noſtri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

noſtri temporis Pincipibus opinionem habeant, qui tantam ex Taciti lectione utilitatem capi hodie poſſe, præſtare non dubitant. Si enim quæras ex Tacito, quid ſit pręcipuum librorum ejus argumentum ac tanquam totius ſcriptionis caput, de Annalibus quidem ſuis hoc modo profitentem audies: *Nos ſæva juſſa, continuas accuſationes, fallaces amicitias, perniciem, innocentiam & eosdem exitu caſus conjungimus, obvia rerum ſimilitudine & ſatietate.* De hiſtoriarum vero libris hunc in modum: *opus aggredior plenum variis caſibus atrox præliis, diſcors ſeditionibus, ipſa etiam pace ſævum. Quatuor Principes ferro interempti. Tria bella civilia, pollutæ ceremoniæ, magna adulteria, plenum exiliis mare, infecti cædibus ſcopuli. Atrocius in urbe ſævitum. Nobilitas, opes, omiſſi, geſtiq; honores pro crimine, & ob virtutes certiſſimum exitium. Nec minus prę mia delatorum inviſa, quam ſcelera. Odio & terrore corrupti in dominos ſervi, in patronos liberti, & quibus deerat inimicus, per amicos oppreſſi.*

Taciti lectio inutil. his tēporibus

Ratio 1

Ratio II. Neminem jam eſſe certus ſum, quin longe aliam, & multis millibus præſtabiliorem noſtrorum temporum rationem eſſe agnoſcat, nam neque ullus jam eſt inter Chriſtianos populus, qui vel decimam ejuſmodi ſævitiæ, immanitatis partem in Principibus ſuis tolerare aut poſſit aut ſoleat, cum Principatus non ita regia manu adminiſtrari, ſed multis legũ morumque vinculis adſtrictos teneri conſtet: & proclive negotium eſt, ſi cui Principis ſui imperium intolerabilius videri incipiat, ſuæ ſaltem ac ſuorũ ſaluti ſolo vertendo conſulere, nec ad imitationem vitiorum, aut ad ultimam neceſſitatem devenire. Æquo igitur animo Taciti hiſtoria, & meris ſævitiæ, fraudis, perfidiæ, & extremæ ſervitutis exemplis carere, tempusque meliorum & lætiorum ſcriptorum lectioni impendere poſſumus.

Exempla Virtutum ap. Tacit. Quamvis autem idem ſe nonnulla etiam virtutum exempla annotaſſe præ ſe ferat: non eſt tamen, cur eorum cauſa noſtram Hiſto-

Hiſtoria ejus lectionem mereatur. Verba ejus ſunt: *Non adeo virtutum ſterile ſeculum, ut non & bona exempla prodideris. Comitatę profugos liberos matres, ſecutæ maritos in exilio conjuges, propinqui audentes conſtantes generi, contumax etiam adverſus tormenta ſervorum fides. Supremæ clarorum virorum neceſſitates, ipſa neceſſitas fortiter tolerata & laudatis antiquorũ mortibus pares exitus* Nimirũ non aliam iſta virtutum a Tacito commemoratorum exempla utilitatem habent, quam ut matres amare diſcant liberos, uxores maritos, propinqui conſanguineos, generi ſoceros. Verũ quoniam prope ſupervacua ejus eſt pręceptio: cum ipſa duce natura illic impellantur, minime neceſſaria eam in rẽ eſſe exempla conſequitur. Servorũ exẽpla tinctis colore noctis Luſitanorum mancipiis uſui forte fuerint, non nobis Chriſtianis, præſertim Europęis, qui neq; ſervi cujusquã ſumus, & ſervitiis haud æque utimur: etſi nec apud Luſitanos jus & mos ferat, ut de dominorum

Vel ſunt ſupervacua.

capite ſervi in quæſtionem rapiantur. Clarorum virorum pares antiquorum mortibus exitus, tantum abſunt ut exemplo nobis eſſe debeant, ut Chriſtianos nihil magis averſari omnibusque votis deprecari conveniat. Eſt enim ἀυτοχειρία, ſive cædes propriis illata manibus non fortitudinis (quod Tacito viſum eſt) ſed deſperationis opus, & impatientiæ, quod contra ſpes & charitas omnia ſuſtinens ſimul cũ fide ab Ethnicis ſeu Paganis Chriſtianos diſtinguit, quibus omnibus ſatisplanum fieri arbitror, neq; vitiorum neq; virtutum nomine quicquam eſſe, cur Tacito cognoſcendo occupemur.

Αὐτοχειρία.

Eſt autem hac quoq; in re longe alia Taciti ratio, atque eorum, de quorum malignitate dicere inſtitueram, quod nihil ille de fide noſtra, nihil de ſacramentis, eorumque uſu & efficacia, aut novit aut credidit; Iſte autem ignorare non poſſunt Chriſtianos per accenſum divinitus Fidei lumen adſpicere in remunerationem, ac ſacra-

Taciti & imitatorũ diſpar ratio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

cramentis uti ſolere, per quæ Deus hominibus gratiam viribus humanis majora pręſtandi impertitur, adeo ut Apoſtoli verbis gloriari de ſe poſſint: *Omnia poſſum in eo qui me confortat. Ex Deo eſt ſufficientia noſtra, qui in nobis operatur & velle & perficere.* Talis fuit Moyſes, de quo ſcribit Apoſtolus: fide Moyſes grandis factus, negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis; magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias exiſtimans theſauro Ægyptiorum, improbrium Chriſti: adſpiciebat enim in remunerationem. Hęc qui credunt, non ita temere ſuſpicionibus indulgent, neque actionum, quas reprehendere non audent, conſilia ſequius interpretantur, cum præſertim de Chriſtianis verba faciunt, quos gratiæ divinæ per ſacramenta participes factos, aliquid quam gentiles illos præclarius præſtare poſſe ſine ulla crudelitatis, aut ſimplicitatis nota recte ſtatuunt. Qui aliter faciunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

illos vere Atheos ſive impios eſ-
ſe, deque Chriſtiana religione &
ſacramentorum efficacia nihilo
plus quam Tacitum aut ſcire aut
credere, provideque merito ad
Fidei Quæſitorum tribunal, ob-
torto collo rapi, nemo intelligens
opinor volet intercedere. Ve-
rum nihil fortaſſe id genus argu-
mentis eorum cacoëthes ac judi-
ciorum malignitatem confutari
attinet, cum vel monente gentili
Humanitas hiſtorici. Philoſopho, quantum humanita-
tis curam gerere Hiſtoricus de-
beat, diſcere potuerint. Is eſt
Plutarchus, cujus hanc in rem in
Ciceronis vita ſententiam legi-
„ mus: Cum arduum ſit, vel po-
„ tius fieri non poſſit, ullius homi-
nis vitam oſtendere, quæ omni
„ vacet macula, ac pura ſit, reci-
„ tandis honeſtis veritati ſatisfie-
ri debet. Offenſas autem & vi-
„ tia, quæ ex aliquo animi motu,
„ aut ex temporibus Reip. actio-
„ nibus intercurrunt, pro claudica-
tionibus potius alicujus virtutis,
„ quã pro improbitate habere neq;
„ in ſcribendo nimis diligenter, &
ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ad amuſſim explicare, ſed veluti
rubore ſortis humanę ſuffundi de- „
bemus, quæ nihil boni ſincerum, „
neq; mores ad virtutem edat, om-
nis culpæ expertes. Idem graviſſi- „
mus Philoſophus in eo libro, quo
malignum Herodoti ingeniũ de-
tegere habuit propoſitum, cum *In hiſtorico.*
alias, tum has etiam malignitatis
notas exponit:

Quartum ſignum pono inge- *Notæ malignitatis.*
nii in Hiſtoria ſcribenda parum
æqui, cum duo vel plures una de
re ſermones ferantur, deterio-
rem amplecti. Debet enim qui 1.
hiſtoriam ſcribit, quæ vera ſcit,
ſcribere, de incertis meliora po-
tius, quam pejora prodere. Gra-
ves quidem & candidi ſcriptores,
quæ & pejora & incerta ſunt, „
omnino prætermittunt. *Porro* de „ 2.
rebus quas geſtas conſtat, cauſa „
vero & inſtitutum actionis in ob-
ſcuro eſt, malignus eſt & iniquus, „
qui in deteriorem partem con- „
jecturas facit. Qui autem præ-
claris & laudabilibus factis at- „
que rebus cauſam ſubjiciunt vitio- „
ſam, & cum factum ipſum palam „
vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

vituperare non poſſint, de laten-
te ejus, qui rem geſſit, conſilio ſi-
niſtras calumniando ſuſpiciones
inducunt, hos liquet ad ſummam
invidentiam, & malignitatem ni-
hil ſibi feciſſe reliquum. *Etiam*
3. in modo agendi narratio Hiſtori-
ca malignitatem admittit, ut ſi
quis dicatur pecunia, non virtute
rem confeciſſe, ſi nullo labore &
facile, ſi non prudentia, ſed faci-
4. litate. *Maligni* etiam ſunt, qui
oblique, & quaſi ex occulto ca-
lumniis tanquam ſagittis impe-
tunt, deinde pedem referunt,
eoque ſe velant, quod non cre-
dere ſe dicant, quæ omnino cre-
di volunt. Quibus *affines* ſunt,
5. qui vituperationibus laudatio-
nes aliquas apponunt levicu-
las, ut quæ vituperandi cauſa
dicta ſunt, fidem facilius inve-
niant.

Doctrina hiſtor.

De narratione Hiſtorica ejusque cum objecto, tum adjunctis ſive requiſitis ſatis dictum eſt, ſequitur ut de doctrina Hiſtoriæ videamus, quid nimirum, quo conſilio ſeu fine ac ſcopo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

po, quibus adjumentis, ſive inſtrumentis, quo denique modo docere debeat. Tradit igitur Hiſtoricus faciendorum exempla, eoque conſilio, ut quid in vita agenda, ſed maxime quid in Rep. pacis ac belli tempore adminiſtranda fieri, quidque cavere oporteat, in aliorum vitam actiones & eventa, velut in ſpeculum intuentes diſcant. Nimirum cui, quod factum & gloriam & emolumentum attuliſſe diſcimus, eum imitari ſtudemus; quem vero facti alicujus cauſa aut damno affectum, aut Hiſtorici ſtilo vapulare, ſive infamari videmus, ab ejus ſimilitudine removere nos conamur. Ex quo præclare, prudenterque factis laudem ab Hiſtorico impertiendam, ſceleribus vero & actionibus ſtolide nulloque conſilio ſuſceptis, notam inurendam, ſive maculam adſpergendam eſſe quivis intelligit: quando laudis ſpe generoſos animos ad virtutis ſtudium inflammari; a vitiorum vero imitatione, infamiæ metu deterreri conſtat.

Ejus objectũ

Finis.

Inſtrũ. docend

Laus & probrum.

Præ-

Præcipuum (ait Tacitus) annalium munus reor, ne virtutes ſileantur, utque pravis dictis, factisque ex poſteritate & infamia metus ſit.

Doctrinæ hiſtoricæ adjunctum.

Modus autem docendi is eſſe debet, ut neque nimis diffuſe lateque, neque rurſum nimis arcte conciſeque quid fieri aut ſoleat, aut debeat, moneatur. Illud enim Philoſophi videtur ex profeſſo præcipientis, hoc autem torquet ingenia, ut fructum, qui ex hiſtoria quęritur, aut deſperet Lector (pręſertim qui ſit vel occupatior, vel minus acutus) aut tardius certe laborioſiusque percipiat. Doctrina igitur Hiſtorici γνωμικὴ

Sententiarum uſus.

ſententioſa, ſeu ſententiis inſtructa eſſe ſolet, quod ſententia ſit generalis (ut ajunt) oratio, eaquæ ſunt in vita, aut eſſe debent, breviter enuncians. Talis oratio hiſtoricum velut vitæ magiſtrum decet, modo ne faciat brevitas, ut quæ ſententia eſſe debet, fiat oraculum ex Apollinis tripode redditum, quod ut intelligas, ſudes multum, ac fortaſſe

taſſe etiam fruſtra labores. Ita conciſę & obſcurę ſunt plęręque Taciti ſententiæ. Salluſtii vero liquidiores etiam plus aliquanto Livii. Unus Latinorũ eſt Q. Curtius, cujus ſententiæ nec nimis diffunduntur, aut diffluunt, nec nimis in arctum compactę, aut conſtrictæ negotium lectoribus faceſſunt. *Curtii laus.*

Ratione verborum ſive dictionis, aut ſtili, perſpicuitatem & puritatem præſtare debet Hiſtoricus, ut intelligatur, libenter legatur. Obſcuritas enim, res, quæ narrantur, tanquam velo obducit, & intelligentiæ lectorum ſubtrahit, quo nihil magis fini illi adverſatur, quem Hiſtoricus habet propoſitum, qui eſt lucem rebus afferre, & ſalutaribus exemplis atque monitis lectorem inſtruere, ex quo & *lux temporum ac vitæ magiſtra* a Tullio hiſtoria dicitur. Impuritas etiam & lutulentus ſermo minime eſt idoneus illuſtrandæ illorum gloriæ, quorum res præclare geſtæ narrantur. Uſu enim venit, ut *Hiſtor officiũ ratione verborum.* *Fuga obſcuritatis.* *Fuga impuritatis.*

res

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

res una cum ipſis verbis contemnantur non aliter,quam vel quæſitiſſimas epulas in lancibus unctis & immundis antepoſitas, etiam qui ſit famelicus aſpernari ac faſtidire ſolet. Sicut igirur cui propoſitum eſt convivio hoſpites accipere,valde præpoſtere,& inhumaniter faceret, ſi edulia quamvis lautiſſima in patinis partim opertis & obſignatis, partim lutulentis, ſordidisque apponeret: ſiquidem ea re fieret, ut convivæ cibis veſci vel non poſſent, vel minus vellent: non aliter multa ratione facere cenſendus eſt, ſi quis Hiſtoriam ſcribere profeſſus,obſcuro & barbaro inquinatoque loquendi genere utitur, eoque modo lectores a ſui lectione deterret. Sed quoniam de utraque ſtyli Hiſtorici virtute peculiari volumine diſtincte diſputavi, nihil me hic de iisdē verboſiorem eſſe attinet: tantum definitionem Hiſtorici ex iis, quæ adhuc diſſerui, ſuppingam, quam ad exemplum Catonis cenſorii Oratorem definientis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

effinxiſſe me fatear: ſicut enim illi: *Orator eſt vir bonus dicendi peritus*; ſimiliter mihi *Hiſtoricus eſt vir bonus res geſtas cum ſuis cauſis, ac modis vere, libere & humaniter, ſermone perſpicuo puroque, ex uſu publico narrandi peritus.* Virum *bonum* eſſe oportet, quoniam agendæ vitæ magiſter eſſe, ac ſuam cuique recte factis laudem, ſceleribus probrum tribuere debet, quod niſi a viro bono, ne quicquam expectes. *Vere* narret neceſſe eſt, ne non hiſtoria ejus ſit narratio, ſed mendacium, fabula, aut ſaltem parabola. *Libere*, ne ſervili metu, quod ſciri publice intereſt muſſet aut reticeat. *Humane* ac ſine malignitate, ne pro Hiſtoria det Satyram, aut libellum famoſum. Ex *uſu publico*, ne in frivolis, quorumque nullus ad vitam recte inſtituendam, & ad res pace & bello gerendas uſus eſt, narratio occupetur; nec rurſum quæ talem habent utilitatem, prætermittantur. *Sermonem* oportet eſſe *perſpicuum*, ut facile intelligantur, quæ narrat

ac monet. *Purum* vero ut lectores alliciat, ſaltem non abſterreat, ſive ut libenter legatur. Cujus igitur narrationem talem eſſe non videris, eum Hiſtorici nomen nequaquam mereri ſecunda omnium intelligentium voluntate judicabis, ſicut neque verſificatori nomen Poetæ convenit, quamvis ille quicquid libeat *pedibus concludere ſenis*, (ut Horatius ait) *aut ducentos ante cibum verſus, totidem cœnatus dictare noverit.*

SCHOONHOOVIÆ,

Typis SAMUELIS CNUDDÆI, M DC LXIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

2

Hiſtoriæ officiũ, ratione

- *Rerum*, eſt partim
  - *Narrare*, cujus Narrationis
    - *Objectum*, ſive ad quod narratur, ſunt
      - *E*
      - *Ca*
    - *Adjuncta*, ſive requiſita, aut qualitates neceſſariæ.
      - *Ver*
      - *Lib*
      - *Hu* *tas* fug lig tis.
  - *Docere*, cujus doctrina.
    - *Objectum*, ſive id quod hiſtoria docet, ſunt exempla.
    - *Cauſæ*
      - *Finalis*, pro pter qua docet.
      - *Inſtrument* quam d
    - *Adjunctũ*, ſive *Quali* *tas*, Qualis nemp Hiſtorici doctrin eſſe debeat.
- *Verborum*, ſive ſtyli, eſt, uti ſermone.
  - *Perſpicuo*, nõ obſcuro ut facile intelligatur
  - *Puro*, non inquinat aut barbaro, ut libenter legatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]

ſive ea, quæ contigerunt, ſive res geſtæ.
Impulſivæ, ſeu finales, id eſt, Conſilia.
Inſtrumentalis, ut Agendi modus ac ratio.
ne quid falſi audeat.
ne quid veri non audeat, ſive, ne quid reticeat, quod ſciri publice intereſt.

Ne publicet occulta clarorum virorum vitia, quæ præſertim ſcelere carent.
Ne omittat, quæ ad eorum excuſationem aut laudem pertinent.
Ne facti per ſe laudabilis vitioſam cauſam afferat, ſive ne intentionem calumnietur.
Ne ſimulet ſe non credere, quæ ideo narrat, ut credantur.
Ne ex pluribus rumoribus deteriorem amplectatur.
Ne vituperationes leviculis laudationibus diluat.

mitatio eorũ quæ recte prudenterq; facta ſunt.
uga eorum, quæ improbe & imprudenter facta ſunt.

er *Laudatio* virtutis, aut recte factorum.
Vituperatio, & infamia ſcelerum.

egative, quod non ſit ejus adjunctum, ſive Qualis non eſſe debeat. Ubertas non eſt ejus adjunctum, quia Philoſopho, non Hiſtorico convenit. Hiſtoricus non debet copioſe & diffuſe inſtar Politici, aut Ethici Philoſophi de recte & male factis diſſerere.

Affirmative, quod ſit verum ejus adjunctum, nempe brevitas, & quidem Sententioſa, ſic tamen, ut Sententiæ non ſint obſcuræ inſtar oraculorũ Apollinis, ut iis interpres opus ſit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
184 N 28 [1]